

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 11/2024

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ТЪЛКУВАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ И ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ	4
Тълкувателно решение № 1/2024 от 27.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 1/2024 г., ОСГК, докладчик съдията Веска Райчева	4
Тълкувателно решение № 3/2023 от 21.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 3/2023 г., ОСГТК, докладчик съдията Николай Марков	6
II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ	8
Решение № 559 от 6.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 769/2024 г., III н. о., докладчик съдията Невена Грозева	9
Решение № 584 от 18.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 616/2024 г., I н. о., докладчик председателят Румен Петров	14
Решение № 597 от 22.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 563/2024 г., I н. о., докладчик съдията Христина Михова	21
Решение № 602 от 25.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 723/2024 г., I н. о., докладчик съдията Виолета Магдалинчева	27
Решение № 611 от 27.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 830/2024 г., III н. о., докладчик съдията Николай Джурковски	30
Решение № 614 от 29.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 896/2024 г., I н. о., докладчик председателят Валя Рушанова	37
III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ	40
Решение № 650 от 1.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4870/2023 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева	41
Решение № 657 от 5.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 837/2024 г., I г. о., докладчик съдията Наталия Неделчева	45
Решение № 662 от 6.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4922/2023 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева	50
Решение № 678 от 13.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3964/2022 г., II г. о., докладчик съдията Гергана Никова	56
Решение № 683 от 18.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3478/2023 г., II г. о., докладчик съдията Здравка Първанова	71
Решение № 684 от 18.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 878/2024 г., I г. о., докладчик съдията Наталия Неделчева	74
Решение № 689 от 21.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 427/2024 г., III г. о., докладчик съдията Николай Иванов	79
Решение № 693 от 21.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 5436/2023 г., III г. о., докладчик съдията Драгомир Драгнев	83
Решение № 700 от 25.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4239/2023 г., III г. о., докладчик председателят Марио Първанов	87

Решение № 713 от 27.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3308/2023 г., I г. о., докладчик председателят Бонка Дечева.....	91
Решение № 714 от 28.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 997/2024 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев.....	94
IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ.....	97
Решение № 183 от 1.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 247/2024 г., II т. о., докладчик съдията Мирослава Кацарска	98
Решение № 186 от 12.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 1230/2024 г., I т. о., докладчик председателят Елеонора Чаначева.....	105
Решение № 187 от 12.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 95/2024 г., I т. о., докладчик съдията Елена Арнаучкова.....	109
Решение № 190 от 18.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 1832/2023 г., I т. о., докладчик председателят Елеонора Чаначева.....	111
Решение № 193 от 20.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 422/2024 г., II т. о., докладчик съдията Красимир Машев	118
Решение № 195 от 25.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 1964/2023 г., II т. о., докладчик съдията Зорница Хайдукова	125
Решение № 50011 от 26.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 1060/2022 г., I т. о., докладчик съдията Десислава Добрева.....	128

I. ТЪЛКУВАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ И ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ

1. Тълкувателно решение № 1/2024 от 27.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 1/2024 г., ОСГК, докладчик съдията Веска Райчева

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане на председателя на ВКС от 26.02.2024 г. по искане на министъра на вътрешните работи, който на основание чл. 125 от Закон за съдебната власт (ЗСВ) е предложил на Общото събрание на Гражданска колегия на ВКС да постанови тълкувателно решение поради съществуваща противоречива съдебна практика по смисъла на чл. 124, ал. 1, предл. първо ЗСВ, по следния въпрос:

„Държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 от Закона за Министерството на вътрешните работи, чийто статут се урежда със Закона за държавния служител, имат ли право да им се осигурява храна или левовата ѝ равностойност съгласно разпоредбата на чл. 181, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи?“.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе по поставения въпрос, съобрази следното:

Поставеният въпрос се разрешава противоречиво от съдебни състави на окръжните съдилища.

Според едното становище, по силата на закона – чл. 181, ал. 1 ЗМВР, работодателят дължи левовата равностойност за полагаща се, но неосигурена храна, и на държавните служители със статут по чл. 142, ал. 1, т. 2 ЗМВР. Техният правен статут се урежда както от общия Закон за държавния служител (ЗДСл), така и от специалния Закон за министерство на вътрешните работи (ЗМВР). Приема се, че чл. 142, ал. 4 ЗМВР следва да се тълкува във връзка с ал. 1, която разпоредба е обща, определя предметния обхват на закона, уреждащ принципите, функциите, дейностите, управлението, устройството на МВР и статута на служителите.

Приложимостта на чл. 181, ал. 1 ЗМВР към служителите по чл. 142, ал. 1, т. 2 ЗМВР произтича от обстоятелството, че текстът на нормата не разграничава категориите служители, които имат право да получават безплатна храна или левовата ѝ равностойност, от което следва, че всички служители на МВР, включително и държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 ЗМВР, имат такава привилегия.

Според другото становище правилото за присъждане, е че по силата на закона – чл. 181, ал. 1 ЗМВР, работодателят не дължи левовата равностойност за полагаща се, но неосигурена храна на държавните служители, посочени в разпоредбата на чл. 142, ал. 1, т. 2 ЗМВР. Тази теза се подкрепя след изменение на чл. 142, ал. 4 ЗМВР (ДВ, бр. 85 от 2020 г.), която урежда статута на държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 ЗМВР и изменението на чл. 181, ал. 3 (ДВ, бр. 85 от 2020 г.), която предвижда правото на служителите на МВР да получат безплатна храна или левовата ѝ равностойност за упражняване на дейности, свързани със специфични условия на труд. Приема се, че според действащата към момента правна уредба допълнително изплащане на левовата равностойност за храна се дължи само при условията на чл. 183, ал. 3 ЗМВР, т. е. на държавни служители, изпълняващи дейности, свързани със специфичен характер на труда, каквито не са тези по чл. 142, ал. 1, т. 2 ЗМВР. Приема се, че съдържанието на служебното им правоотношение се установява от Закона за държавния служител, което не включва правото на допълнително възнаграждение за храна по чл. 181, ал. 1 ЗМВР.

Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС намира за правилно първото становище по правния въпрос по следните съображения:

Държавните служители в МВР изпълняват служба на държавата и техният правен статус, както на всеки държавен служител, се определя от волята на държавата, обективирана в актове на публичното право и в частност на административното. Държавен служител е конституционно понятие. Правилото на чл. 116, ал. 1 от

Конституцията на Република България определя държавните служители като изпълнители на волята и интересите на нацията. В чл. 2, ал. 1 от Закона за държавния служител (ЗДСл) е дадена легална дефиниция на понятието "държавен служител", а именно това е лице, което по силата на административен акт за назначаване заема платена щатна длъжност в държавната администрация и подпомага органа на държавна власт при осъществяване на неговите правомощия.

От своя страна ЗДСл не дава легална дефиниция на понятието "държавна служба". Понятието "държавна служба" е дефинирано и в Решение № 5/1993 г. к. д. № 6/1993 г на КС, в което се сочи, че "държавната служба е дейност по осъществяване на функциите на държавата. Тази дейност се извършва от името на държавата и за реализиране правомощията на предвидените в Конституцията нейни органи и за нея се предвижда възнаграждение. Това не е дейност, непосредствено свързана с производството на материални ценности. Този най-общ смисъл на понятието "държавна служба" обаче не изключва и особеностите, с които то се употребява в Конституцията и които то придобива в зависимост от конкретното си систематично място и от съответния правен институт, с който е пряко свързано".

Държавната служба е институция на държавата и има за основно предназначение да реализира държавната политика, държавните интереси, както и обществения интерес, представен в държавната политика. Функционирането на държавната служба е свързано с упражняването на държавна власт и при осъществяването ѝ винаги се действа от името на държавата, и затова държавната служба е израз на държавно-властнически правомощия, и нейното нормално функциониране се гарантира от държавната власт, като при нужда за целите на изпълнение на задачите на държавната служба може да се прибегне и до държавна принуда.

Държавните служители в МВР са част от конституционното понятие "държавен служител". (ТР № 2/26.02.2014 г. на ОС на ВАС). Длъжностите, които се заемат от държавните служители, се определят в Единен класификатор на длъжностите в администрацията, който се приема от Министерския съвет и се обнародва в "Държавен вестник". Във функционален аспект понятието за държавна служба в МВР трябва да се разглежда като особен вид държавна дейност за осъществяване на функции от органите на МВР по защита на националната сигурност, противодействието на престъпността и осигуряването на обществения ред. Статутът на служителите на МВР включва техните права, задължения и техните ограничения на права.

Право на законодателя е по целесъобразност да изменя правната рамка с оглед настъпили съществени изменения в обществените отношения, като преходът следва да е плавен и да не засяга придобити права и интереси. Законодателят не може да бъде ограничен да не променя законоустановени права и свободи, защото така не би могъл да адаптира правото към изменящите се обществени отношения. В конкретния случай от преценката на законодателя зависи какви категории служители ще има в МВР и по реда и при условията на кой закон ще бъде уреден техният статут. Правовата държава във формален смисъл е държавата на правната сигурност, което на свой ред предполага законите да са ясни, точни и непротиворечиви (в този смисъл са Решение № 1 от 27.01.2005 г. по к. д. № 8/2004 г.; Решение № 7 от 16.06.2005 г. по к. д. № 1/2005 г.; Решение № 4 от 11.03.2014 г. по к. д. № 12/2013 г. и др.). Държавната служба в МВР обединява два правни режима на служителите – административноправен /държавно-служебен/ и трудовоправен. Последната е особен вид държавна дейност за осъществяване функциите на държавата чрез предоставени правомощия на органи на МВР, реализиращи управлението по защитата на националната сигурност, противодействието на престъпността и осигуряването на обществения ред, структурирани в администрацията за вътрешен ред и сигурност. От цялостното съдържание на разпоредбите, уреждащи статута на държавните служители в МВР, е видно, че законодателят се е стремил да съхрани

придобития статут и произтичащите от него права и да уреди последиците от възникването на правоотношенията по ЗДСл за попадащите в обхвата на измененията държавни служители на МВР съобразно принципа на материална справедливост като елемент на правовата държава.

Според разпоредбата на чл. 181, ал. 1 ЗМВР работодателят дължи левовата равностойност за полагаща се, но неосигурена безплатна храна, и на държавните служители със статут по чл. 142, ал. 1, т. 2 ЗМВР. Изричния текст на чл. 1 ЗМВР, имащ характер на обща разпоредба, определяща предметния обхват на закона, предвижда, че този същият урежда принципите, функциите, дейностите, управлението и устройството на МВР и статута на служителите в него, поради което останалите текстове на същия следва да се тълкуват с оглед и във взаимовръзка с тази разпоредба. Ето защо и разпоредбата на чл. 142, ал. 4 ЗМВР, която предвижда, че ЗМВР статутът на държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 се урежда със ЗДСл, следва да се тълкува във връзка с чл. 1 ЗМВР, чл. 56, чл. 151 ЗМВР и др., като общите разпоредби относно статута на служителите на МВР следва да се прилагат по отношение на служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 ЗМВР. Изключването изцяло на статута на държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 ЗМВР от приложното поле на този закон би противоречало на основните принципи на управление на държавната служба в МВР. Обстоятелството, че правният статус на държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 се урежда и от ЗДСл, а не само в ЗМВР, не означава, че по същността си те са някаква категория служители на държавата извън останалите, които изпълняват държавна служба в МВР. Разпоредбата на чл. 181, ал. 1 ЗМВР предоставя правото на безплатна храна на всички служители на МВР. В този смисъл са и разпоредбите на чл. 184, ал. 4 ЗМВР и на специалната Наредба № 8121з-773 от 1.07.2015 г. за условията и реда за осигуряване на храна или левовата равностойност на служителите на Министерството на вътрешните работи, посочващи, че размерът на сумите и доволствията се определя ежегодно със заповед на министъра на вътрешните работи, като законът не делегира на министъра на вътрешните работи с тази заповед да може да определя и кои лица следва да получават храна или парична равностойност. На държавните служители в МВР, чийто статут се урежда и от ЗДСл, не е отречено правото да са със статут на служители на държавна служба в МВР, чието функциониране е свързано с упражняването на държавна власт. Следва да се има предвид и практиката на Конституционния съд, който още с Решение № 3 от 07.03.1998 г. по к. д. № 1/1998 г. е приел, че "изобщо е неоправдано офицерите и сержантите от МВР да бъдат третираны различно от останалите държавни служители". Ето защо по отношение на тези служители е приложима разпоредбата на чл. 181, ал. 1 ЗМВР.

По изложените съображения, Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд на Република България

РЕШИ:

Държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 от Закона за Министерството на вътрешните работи, чийто статут се урежда със Закона за държавния служител, имат право да им се осигурява безплатна храна или заплащане на левовата й равностойност съгласно разпоредбата на чл. 181, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи.

2. Тълкувателно решение № 3/2023 от 21.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 3/2023 г., ОСГТК, докладчик съдията Николай Марков

Тълкувателното дело № 3/2023 на ОСГТК на ВКС е образувано с разпореждане от 07.06.2023 г. на председателя на Върховния касационен съд, на основание чл. 128, ал. 1

ЗСВ, вр. чл. 292 ГПК, по предложение на състав на Върховния касационен съд за приемане на тълкувателно решение по въпроса:

При уговорено погасяване на главното задължение на отделни погасителни вноски с различни падежи откога тече съгласно чл. 114 ЗЗД давностният срок за главницата и/или за възнаградителните лихви - от датата на падежа за всяка вноски или от настъпване на изискуемостта на целия дълг, включително в хипотеза на предсрочна изискуемост?

Необходимостта от приемане на тълкувателно решение е обоснована от касационния състав с констатираната в определението противоречива практика по поставения въпрос, обективизирана в постановени по реда на чл. 290 ГПК решения.

В една част от тези съдебните актове е застъпено становище, че началният момент, от който започва да тече давностният срок за вземания за главница по погасителни вноски по договор за банков кредит, е моментът на изискуемостта на съответната вноски.

Според другото разрешение началният момент, от който започва да тече давностният срок за вземания за главница и/или за договорни лихви по погасителни вноски по договор за банков кредит, за който не е обявена, респ. не е настъпила предсрочна изискуемост, е датата на уговорения краен срок за погасяване на кредита.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд приема за правилно първото становище по следните съображения:

Нормата на чл. 114, ал. 1 ЗЗД винаги свързва началния момент на течението на давностния срок с изискуемостта на вземането на кредитора, тъй като това е моментът, от който може да се търси изпълнение. В разпоредбите, уреждащи института на погасителната давност, не съществува норма, разграничаваща началото на давностния срок в зависимост от това дали задължението е периодично или е едно задължение, изпълнението на което се осъществява по волята на страните на части. В последната хипотеза, независимо че задължението е едно, уговорените падежи - моментите на дължимо изпълнение на всяка една от вноските (представляващи части от главното задължение), са предварително определени и с погасяването на всяка една от тези вноски, се погасява и част от главното задължение, като изискуемостта на вземането за съответната вноски настъпва с настъпването на падежа ѝ. В случая не става въпрос за частично изпълнение от страна на длъжника без съгласието на кредитора, а за разсрочено изпълнение на главницата по договора, за което страните са постигнали изрично съгласие. При неизпълнение на съответната вноски кредиторът, чието субективно притезателно право е станало изискуемо, може да предяви иск за тази част от вземането си, респ. да застави принудително длъжника си да изпълни, като длъжникът дължи и обезщетение за забава в размер на законната лихва от деня на изтичане на срока (моментите на падеж на вноската, изискуемостта ѝ и на забавата на длъжника съвпадат).

От редакцията на разпоредбата на чл. 114, ал. 1 ЗЗД не може да се направи извод, че давността за всяка една от последователно разсрочените във времето вноски, чиято изискуемост вече е настъпила, започва да тече след като целият дълг стане изискуем (от падежа на последната вноски или в хипотезата на предсрочна изискуемост). Такъв извод би се явил в противоречие със същността и целта на института на погасителната давност, изяснени в тълкувателната практика на ВКС (Тълкувателно решение № 3/2011 г. от 18.05.2012 г. по тълк. д. № 3/2011 г. на ОСГТК на ВКС и Тълкувателно решение № 3/2016 г. от 22.04.2019 г. по тълк. д. № 3/2016 г. на ОСГТК на ВКС), а възприемането му би означавало: да не се зачете волята на страните по договора относно различната изискуемост на частите от главницата по всяка от дължимите вноски; да се приеме, че кредиторът има право да търси изпълнение с оглед изискуемостта за съответната част от вземането, върху тази част да се начислява лихва за забава при неизпълнение от длъжника, но кредиторското бездействие да не води до течение на давностния срок за тази част от вземането; да се търси изпълнение на неплатена вноски десетилетия (напр. повече

от тридесет години) след настъпване на изискуемостта ѝ; че при неизпълнение на задължение за погасяване на уговорени вноски началото на давностния срок за тези вноски ще зависи единствено от волята на кредитора с оглед решението му да обяви или не остатъка от дълга за предсрочно изискуем; че в хипотеза, при която не е настъпил крайният срок за погасяване на дълга, нито същият е обявен за предсрочно изискуем, съдебното предявяване на вземането за съответната вноски (чрез осъдителен иск или чрез заявление за издаване на заповед за изпълнение, респ. чрез иск по чл. 422 ГПК), няма да доведе до спиране и прекъсване на давност, тъй като такава няма да е започнала да тече, независимо че претенцията е приета за основателна от съда.

С оглед изложеното следва, че при уговорено погасяване на паричното задължение на отделни погасителни вноски с различни падежи давностният срок за съответната част от главницата и/или за възнаградителните лихви започва да тече съгласно чл. 114 ЗЗД от момента на изискуемостта на съответната вноски. Когато поради неизпълнение на задълженията на длъжника, кредиторът обяви дълга за предсрочно изискуем, давностният срок за непадежиралите до момента вноски от главницата започва да тече от настъпване на предсрочната изискуемост.

Обратното разбиране не може да бъде изведено и от разясненията, дадени в ТР № 5/2019 г. от 21.01.2022 г. по т. д. № 5/2019 г. на ОСГТК на ВКС. В последното е осъществено тълкуване, вкл. и граматическо на разпоредбата на чл. 147, ал. 1 ЗЗД и изрично е посочено, че началният момент на преклузивния срок за предявяване на иск срещу поръчителя е настъпване на изискуемостта на целия дълг, включително в хипотеза на предсрочна изискуемост, а падежът на отделните вноски е ирелевантен за приложението на чл. 147, ал. 1 ЗЗД. В цитираното тълкувателно решение не е направен извод, че началният момент, от който започва да тече погасителна давност за погасителните вноски при постигнато съгласие плащането на дължимата сума да е разделено на части, е уговореният краен срок по договора или датата на предсрочната изискуемост. Такъв извод не следва и с оглед различието в законовата уредба на поръчителството и давността, в частност: на санкциите, предвидени при бездействието на кредитора (единствено загуба на обезпечението при поръчителството, но погасяване на публичното субективно право на кредитора да иска съдебна защита при изтекла погасителна давност) и на характера и продължителността на предвидените срокове, след изтичането на които се санкционира това бездействие (съответно 6-месечен преклузивен срок по чл. 147 от ЗЗД и 5-годишен за главницата и 3-годишен за възнаградителните лихви давностен срок).

По изложените съображения, Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховния касационен съд

РЕШИ:

При уговорено погасяване на паричното задължение на отделни погасителни вноски с различни падежи, давностният срок за съответната част от главницата и/или за възнаградителните лихви започва да тече съгласно чл. 114 ЗЗД от момента на изискуемостта на съответната вноски. При обявяване на дълга за предсрочно изискуем давностният срок за вноските от главницата с ненастъпил до този момент падеж, започва да тече от предсрочната изискуемост.

II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ

3. Възможността да бъде направена проверка на особено съществените нарушения не би следвало да се счита за преклудирана с провеждането на разпоредително заседание, тъй като това би означавало да се постави под съмнение

правото на справедлив процес, в случай когато такива нарушения бъдат констатирани. Такава е позицията възприета в Решение С 282/20 г. на СЕС от 21.10.2021 г. по приложението на Директива 2012/13/ЕС за правото на информация в наказателния процес на заподозрени и обвиняеми лица. С него СЕС приема, че правото на ЕС не допуска национално законодателство, в което не е предвиден процесуален ред за отстраняване след разпоредително заседание по наказателно дело на неясноти и непълноти, които опорочават съдържанието на обвинителния акт и нарушават правото на обвиняемия да получи подробна информация относно обвинението.

чл. 248, ал. 1, т. 3 НПК

Решение № 559 от 6.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 769/2024 г., III н. о., докладчик съдията Невена Грозева

Касационното производство е образувано на основание чл. 346, т. 1 от НПК по жалба на адв. П. Б. – защитник на подс. Н. Д. Х. срещу решение № 77 от 10.05.2024 г. по внохд № 82/24 г. на Пловдивския Апелативен съд.

В жалбата са релевирани всички касационни основания по чл. 348, ал. 1 от НПК, като основното оплакване в нея е за допуснато съществено процесуално нарушение, довело до ограничаване правото на защита на подсъдимия, отнасящо се до качеството на обвинителния акт, поради това че не е конкретизиран механизма, по който подсъдимият е успял да избегне установяването и плащането на данъчни задължения и на начина по който са формирани задълженията по ЗДДС. В него е следвало да се посочи кои и колко са фактическите покупки с право на данъчен кредит; колко са продажбите с начислено ДДС; колко е фактически дължимия ДДС за периода; колко е било декларирано като покупки, продажби и ДДС за внасяне/ възстановяване/ и каква е разликата с действително установеното.

Касаторът изразява несъгласие с приетите от първия и въззивния съд факти, като твърди, че от това, че е отказан данъчен кредит, не означава, че реално не е имало прехвърляне на стоки между фирмите и този факт не може да се счете за доказан от показанията на св. Т. и св. С. само от обстоятелствата, че при извършената от тях ревизия на дружеството не са установени на адрес посочените в документите транспортни фирми и доставчици; че не са намерени и установени лицата, които през процесния период са представлявали дружествата- доставчици. Неправилен е извода на съда, че след като никой от управителите на дружествата- доставчици не познава подсъдимия, реални сделки не са извършвани. Твърди се, че не се взети предвид показанията на св. А. А. Д. и св. Б. А. И., че не са разпитани част от управителите на дружествата. Оспорва се извода, че подсъдимият е автор на деянието, тъй като не са събрани доказателства за това той да е одобрявал справките- декларации по ЗДДС, да е знаел, че фактурите са нередовни и какъв е резултата от осчетоводените в декларациите данни, поради което деянието е несъставомерно от субективна страна. В жалбата се претендира явна несправедливост на наложеното наказание, за което не са изложени съображения. Прави се искане за отмяна на въззивното решение и за връщане на делото за ново разглеждане от друг въззивен съд, алтернативно за оправдаване на подсъдимия.

В съдебно заседание пред ВКС адв. Б. поддържа касационната жалба с подробно развитите в нея съображения.

Подс. Х. моли да бъде оправдан в последната си дума.

Представителят на ВП на РБ взема становище, че касационната жалба е неоснователна и не следва да бъде уважена, тъй като не са налице претендираните с нея касационни основания.

ВКС след като обсъди доводите на страните и съобрази пределите на поискания касационен контрол, в рамките на предоставените си правомощия по чл. 347, ал. 1 от НПК, намери следното :

Жалбата на адв. Б. – защитник на подс. Х. е неоснователна.

С присъда № 1 от 16.01.2024 г. постановена по нохд № 477/21 г. Окръжен съд- Пазарджик е признал подсъдимия Н. Д. Х. за виновен в това, че през периода месец юли 2010 г. до 14.06.2011 г. в [населено място] като лице осъществяващо фактически дейността и функциите на данъчно задълженото лице /фирма/ Е. при условията на продължавано престъпление и при условията на посредствено извършителство чрез упълномощеното невинно лице Л. Х. и чрез упълномощеното невиновно лице-счетоводителя М. А. М. е избегнал установяването и плащането на данъчни задължения в особено големи размери – 502 663,16 лв., представляващи дължим данък върху ДС, като при водене на счетоводството е съставил документи с невярно съдържание – отчетни регистри-дневници за покупките на /фирма/ Е., съгласно чл. 124, ал. 1 от ЗДДС и чл. 113, ал. 1 и ал. 3 от ППЗДДС, с които е отразил 264 броя данъчни фактури по неполучени доставки с право на данъчен кредит от доставчиците /фирма/ Е., „Ф.“ Е., „М. и.“ Е., „Б.“ Е., „В.“ Е., „К.“ Е., „М. М“ Е., „С.“ Е. и /фирма/ Е., като потвърдил неистина в писмени декларации, които се изискват по силата на закона и правилника и като приспаднал наследващ се данъчен кредит в размер на 504 872,68 лв., поради което и на основание чл. 255, ал. 3, вр. ал. 1, т. 2 , пр. 1, т. 6 , т. 7, вр. чл. 26, ал. 1 от НК, във вр. чл. 54, ал. 1 и чл. 57 от НК го осъдил на три години и шест месеца лишаване от свобода, като на основание чл. 57, ал. 1, т. 3 от ЗИНЗС определил първоначален „общ“ режим на изтърпяването му.

На основание чл. 189, ал. 3 от НПК осъдил подс. Х. да заплати направените по делото разноски.

По жалба на подсъдимия в АС- Пловдив е образувано внохд № 82/24 г., по което с решение № 77 от 10.05.2024 г. присъдата на Окръжен съд- Пазарджик е потвърдена изцяло.

В началото ВКС следва да очертае обхвата на дължимия и възможен касационен контрол, което се налага от съдържанието на жалбата, с която касаторът релевира основания за отмяна на съдебния акт, които не са предвидени в чл. 348, ал. 1 от НПК. Въпросите, които попадат в обхвата на касационната проверка, следва да се отграничат от онези, на които не дължи отговор и това са : съображения за недоказаност на обвинението и недоволството от установените от двете инстанции фактически положения.

Отделно от това, в жалбата и в пледоарията на касатора се откроява основно оплакването касаещо качеството на обвинителния акт, и то на пръв поглед не би следвало да подлежи на проверка, тъй като чл. 248, ал. 3 от НПК предвижда, че в съдебно заседание пред първата, въззивната и касационна инстанция не могат да се правят възражения за допуснати съществени процесуални нарушения по чл. 248, ал. 1, т. 3 от НПК, които не са били поставени на обсъждане в разпоредително заседание или които са приети за несъществени.

Възможността обаче да бъде направена проверка на особено съществените нарушения не би следвало да се счита за преклудирана с провеждането на разпоредително заседание, тъй като това би означавало в да се постави под съмнение правото на справедлив процес, в случай когато такива нарушения бъдат констатирани. Такава е позицията възприета в Решение С 282/20 г. на СЕС от 21.10.2021 г. по приложението на Директива 2012/13/ЕС за правото на информация в наказателния процес на заподозрени и обвиняеми лица. С него СЕС приема, че правото на ЕС не допуска национално законодателство, в което не е предвиден процесуален ред за отстраняване след разпоредително заседание по наказателно дело на неясноти и непълноти, които опорочават съдържанието на обвинителния акт и нарушават правото на обвиняемия да получи подробна информация относно обвинението.

Последното налага ВКС да обсъди на първо място въпроса за качеството на внесенния обвинителен акт, с който е иницирано съдебното производство и по който е постановена присъдата спрямо подс. Х.. Касационната инстанция не констатира нарушение на правото на Съюза или несъвместимост на националното право с правото на Съюза, с оглед предоставения обем информация в обвинителния акт, касаеща параметрите на обвинението и предмета на доказване по него. Съдържанието на внесенния обвинителен акт не е „абстрактно“ и не се конфронтира с право на информация на подсъдимия по Директива 2012/13/ЕС, тъй като с него е гарантирано в достатъчна степен правото на справедлив процес в съответствие с чл. 6, пар. 3 от КЗПЧ. В обвинителния акт ясно е посочен механизмът, по който е извършено престъплението и по който са формирани задълженията по ЗДДС. Посочено е, че подс. Х. е изпълнявал фактически задълженията на търговеца /фирма/ Е., като св. Б. И. е лицето регистрирано като собственик и управител на дружеството, но само по документи. Св. И. подписал нужните документи, тъй като му било обещано, че ще престоира постоянен труд като общ работник и ще получава трайно доходи. Той бил подставено лице, като от своя страна подсъдимият извършвал всички действия и функции на данъчно задълженото лице, като договарял, извършвал и приемал плащания, изготвял счетоводните документи. Действителната организация е осъществявана от подсъдимия Х., използвайки неосведомеността на съпругата му, която имала генерално пълномощно да представлява дружеството пред всички държавни, административни, финансови и данъчни органи. Тя приоритетно се занимавала с носенето на изготвените от подсъдимия фактури за осчетоводяването им при счетоводителката св. М. М., която обработвала документите на дружеството, изготвяла технически отчетните регистри- дневник за покупките и продажбите, справките декларации по ЗДДС, като в тях включвала фактурите, предоставени ѝ от подс. Х. посредством неговата съпруга. На петдесет и четири страници в обвинителния акт са отразени фактическите действия по снабдяването и изготвянето на 264- те броя фактури, включени в справките декларации по ЗДДС и те са описани по съответния начин с всички съдържащи се в тях реквизити. Посочени са фирмите - доставчици - „В. строй“ Е., „Ф. Е., „М. и.“ Е., „Б.“ Е., В.“Е., „К.“Е., „М. М“ Е., „С.“ Е. и /фирма/ Е. Посочено е, че доставчиците не са притежавали материален, финансов и кадрови ресурс за да извършват търговска дейност, че техните управители също са подставени лица, които не познават подсъдимия, но са издали съответни пълномощни на трети лица, които те също не познавали. За всяка фактура са посочени обстоятелства, касаещи невярното документиране и това, че въпреки тяхното включване в дневниците за продажби, отразените в тях доставки никога не са били осъществявани и дружество /фирма/ Е. не е получавало реално описаните във фактурите стоки. В обстоятелствената част са фиксирани отделните данъчни периоди по месеци от юли 2010 г. до юни 2011 г. и справките- декларации по ЗДДС, съответните данъчни фактури, дата на издаване, вид стока- арматурно желязо, перони, гвоздеи, арматурна заготовка, цимент, тяхното количество, цена и включено отделно ДДС като конкретна стойност на получените доставки и начислен ДДС по тях. В справките- декларации в „раздел Б“ е посочен размера на получените доставки и начисления ДДС с право на пълен данъчен кредит и е отразен действително установения такъв, както в „раздел В“ – е посочен декларирания ДДС за внасяне и действително установения такъв. Посочена е конкретна сума, с която е намален размера на дължимия за внасяне ДДС. Описателната част на обвинителния акт дава отговори на това колко и кои са претендираните от подсъдимия покупки с право на данъчен кредит, колко е действителния и колко дължимия ДДС за всеки период и каква е разлика между тях. Съдържащата се в обвинителния акт конкретика прави неоснователна претенцията на подсъдимия, че фактическото му описание го лишава от правото да научи в какво е обвинен, и следователно той е годен да постави началото на съдебното производство, тъй като отговаря на изискванията на чл. 248, ал. 2 от НПК и на разрешенията дадени в ТР№ 2/2002 г. на ОСНК, поради което

направеното възражение не изпълва със съдържание релевираното касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК.

Направената констатация за липсата на пороци в съдържанието на обвинителния акт, налага да бъдат разгледани останалите оплаквания в жалбата.

Както бе посочено по -горе съображения за недоказаност на обвинението, не могат да получат отговор на плоскостта на поддържаното от касатора недоволство за липсата на доказателства срещу подс. Х., но същите могат да бъдат отнесени до касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК, ако бъдат обсъдени в контекста на изпълнение на задълженията на съда в чл. 13 от НПК за разкриване на обективната истина по делото. Съдът е постановил съдебния акт след като е направил всичко необходимо в рамките на своята компетентност за изясняване на правнозначимите обстоятелства по делото, използвайки предвидените в закона средства за събиране, проверка и оценка на доказателствения материал и след законосъобразното приобщаване на доказателствата и доказателствените средства от досъдебното производство.

Съдът се е доверил на съобщената от свидетелите И., А., Д., М., Д., Т. П. –управители на/ фирма/ Е., „Ф.“ Е., „М. и.“ Е., „Б.“ Е., „В.“ Е., „К.“Е., „М. М“ Е., „С.“ Е. и /фирма/ Е. информация за това, че всеки от тях притежава множество фирми, че за даденото от тях съгласие е получил пари, че не познава подсъдимия и дружество „Ф.“ Е., че не знае с какво се занимават дружествата, че не е договарял или продавал стоките, описани в съответните фактури. Лишено от основание е възражението, че за изясняване на обективната истина, съдът е следвало да разпита всички лица, получили пълномощни от лицата фигуриращи като управители на дружествата- доставчици. Това не се е налагало тъй като получената чрез разпита на изброените по-горе лица информация, непротиворечиво установява, че те са били подставени лица, че им липсва интелектуален и финансов ресурс за осъществяване на дейността на дружествата, че не са знаели с какво се занимават дружествата, че водещо за тях е било да получат възнаграждение и че на тяхно име са регистрирани и други при това десетки фирми за чиято дейност те нищо не знаят.

Неоснователен е упрека, че съдът не е установил нереалността на сделките, описани в инкриминираните фактури и не е дал пълноценен отговор на това възражение в съдебния акт. Фактичката констатация за недействителност на сделки се основава на цялостен и обективен прочит на доказателствената съвкупност, а не на избирателна част от него, включително и на писменото доказателствено средство - ревизионен акт срещу „Ф.“ Е. Съдът е обсъдил с нужното внимание показанията на св. П. Т., П. В., А. Д., Б. И., Х., Г. Т., М. М., Ив. З., Д. З., Ив. М., П. Г., А. Д., Р. Д., Й. К., Цв. П., Пл. А. С. и наличната писмена документация по делото, касаеща регистрацията на дружествата – доставчици, дерегистрацията им по ЗДДС, първичните счетоводни документи, товарителници, пълномощни, договори, справки КАТ, справки от НАП и Агенция по вписванията и др., както и ССЧЕ, Съдебно графологични експертизи и показанията на част от свидетелите от ДП, прочетени на основание чл. 281, ал. 4 от НПК в хода на първоинстанционното разглеждане на делото. Неоснователна е претенцията, че при изграждане на вътрешното си убеждение съдът не е взел предвид показанията на А. Д. и на св. Б. И. за това, че в някой случай закупената стока е била закарвана директно от доставчика при купувача, без да „минава“ през склада на фирмата. Достоверността в показанията на двамата свидетели е проверена чрез приложените по делото справки от КАТ /л. 50, 51, 52 от мотивите на първия съд/, от където е установено, че описаните в товарителниците товари, надхвърлят значително максимално допустимата товароносимост на посочените в тях автомобили, както и че дружествата не са разполагали със собствени автомобили, които са вписани като осъществяващи транспорта на стоките. Съобщеното от св. Д. и св. Б. И. се конфронтира и с показанията на св. Й. К., за това че /фирма/ Е. не притежава транспортни средства, складове, активи и персонал и че не е извършвало транспортни услуги на

фирмите доставчици и на /фирма/ Е. и че той не е подписвал и изготвял наличните по делото товарителници / в папка 8 от л. 239-246, 247-267, л. 263-325, и папка 5 от л. 175-230/.

Апелативният съд е спрял вниманието си изрично на направените възраженията от подсъдимия за допуснати съществени процесуални нарушения и за неправилно приложение на материалния закон. Приел е, че заличаването на св. Б. Б. в качеството му на свидетел, не е довело до накърняване на правото на защита на подсъдимия, тъй като фактите, за които е бил призован касаят доставката и продажбата на строителните материали и са установени посредством останалите доказателствени източници по делото. Съдът подробно се е спрял на въпроса за материалната законосъобразност на присъдата и на това дали подсъдимият е годен субект на престъплението по чл. 255 от НК; обсъдил е естеството на инкриминираните фактури и обстоятелствата, че те не са били издадени от дружествата- доставчици и не са подписани от техните управители или упълномощени лица; че /фирма/ Е. не е имало търговски отношения с тях и е обобщил, че установените факти очертават престъпния умисъл на подсъдимия - като елемент от субективната страна на деянието.

В заключение използвания аналитичен подход в доказателствената дейност на съда не дава основание за отмяна на постановеното решение, тъй като в него съдът е защитил волята си убедително, която е станала пределно ясна за страните и касационната инстанция и позволява да се разберат действителните съображения за осъждането на подс. Х., поради което не е допуснато касационно основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 от НПК.

Претенцията на касатора за наличието на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 1 от НПК – нарушение на материалния закон е защитена декларативно и се извежда единствено като пряка последица от възражението за недоказаност на обвинението срещу подс. Х. Липсата на конкретни съображения в жалбата в подкрепа на заявената претенция налага да бъде обобщено, че контролираният съд е съобразил извода си по правото с установените факти и с разрешенията дадени в трайната съдебна практика, касаещи елементите от състава на престъплението по чл. 255, ал. 3, вр. ал. 1, т. 2 и т. 6 и т. 7, вр. чл. 26, ал. 1 от НК.

Подсъдимият е годен субект на престъплението с оглед осъществените от него фактически действия по управление на търговския субект, въпреки липсата на документирана материална следа за връзката му с дейността му. Налице е субективна съставомерност на деянието с оглед ясно съзнаваната от подсъдимия цел и информираност по въпроса за невярно документиране в процесните фактури, липсата на реални сделки и плащания по тях, използвани в инкриминираните справки- декларации по ЗДДС за неправомерна промяна на финансовия резултат, с оглед установяването и избягването на данъчни задължения на дружеството.

С оглед на възприетите факти в атакувания съдебен акт, искането за оправдаването на подс. Х. е неоснователно, тъй като ВКС може да оправдае подсъдими в хипотезата на чл. 24, ал. 1, т. 1 от НПК, която не е налична в конкретния случай.

Касационно основание по чл. 348, ал. 1, т. 3 от НПК – явна несправедливост на наказанието е поддържано бланкетно и липсата на развити от касатора доводи в тази насока възпрепятства даването на конкретни отговори от касационния съд. Определеното наказание от три години и шест месеца лишаване от свобода, не може да бъде прието за несъответно на степента на обществена опасност на деянието и дееца, на смекчаващите и отегчаващи отговорността обстоятелства и позволява да бъдат изпълни целите на чл. 36 от НК. Касационна намеса и корекция на индивидуализираното от въззивната съдебна инстанция наказание, не е необходима, тъй като при неговото определяне съдът е направил балансирана преценка на всички правнозначими обстоятелства, поради което жалбата и в тази част се явява неоснователна.

4. За да се приеме наличието на общност на умисъла, който се извежда от обективно извършените действия, не е необходимо всеки един от подсъдимите да има ясни и детайлни представи за всеки конкретен елемент, чрез който следва да се реализира в случая принудата и за всяко конкретно причинено нараняване на жертвата от страна на другия съизвършител. При грабежа като сложно съставното престъпление изпълнителното деяние обединява функционално свързани помежду си отделни деяния, като за правилната квалификация е достатъчно съдържанието на умисъла да включва представата, че принудата в зависимост от наличното оръдие може да ескалира в убийство на пострадалия. Наличието на ексцес по отношение на някой признак, определящ престъплението като по-тежко, е основателен само, когато единият съизвършител без знанието и съгласието на другия излезе в голяма степен извън рамките на взетото решение и извърши нещо значително повече от уговореното.

чл. 198, ал. 1, вр.

чл. 18 НК

Решение № 584 от 18.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 616/2024 г., I н. о., докладчик председателят Румен Петров

Настоящото, трето касационно производство, е образувано по постъпили жалба от подсъдимия С. Д., чрез защитника адв. Д. М., от адв. М. А., в качеството ѝ на служебен защитник на подсъдимия К. С. и от частния обвинител А. В., чрез повереника адв. Ж. А., против въззивно решение № 33/04.04.2024 г., постановено по внохд № 23/2023 г. по описа на Апелативен съд - Бургас.

В жалбата на адв. М., която е напълно идентична с предходната и в саморъчното допълнение към нея от подсъдимия С. Д. са релевирани касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 - 3 от НПК. Посочено е, че са нарушени изискванията относно оценката на доказателствата и правилата за формиране вътрешното убеждение на въззивния съд, тъй като не е направен пълноценен анализ на фактическата обстановка и не е даден отговор на възраженията на защитата, като атакуваното решение не отговаря включително и на зададените указания за правилното приложение на закона от страна на предходните състави на ВКС, разгледали делото. Твърди се, че е изопачено съдържанието на основните доказателствени източници, не е извършена обективна и всестранна оценка на релевантните факти, следствие на което незаконосъобразно подсъдимият е признат за виновен по първоначално повдигнатото му обвинение. От мотивите към въззивното решение не ставало ясно от къде е извлечена констатацията, че Д. е знаел, че процесната пушка е огнестрелно оръжие, при това преработено, а и двамата със С. да са се уговорили именно с тази пушка да бъде възпроизведен изстрел, който да нарани таксиметровия шофьор с цел същият да бъде лишен от живот, при условие, че цялостното поведение на подсъдимия преди, по време и след деянието говорело за незнание на това обстоятелство. Според защитника безспорно доказателствата сочат наличието на една уговорка за извършване на грабеж, но не и за недвусмислено и категорично намерение за увреждане на друго лице чрез огнестрелно нараняване, при това насочено към лишаването му от живот, както и че другото лице е целяло именно такъв резултат, като простреля смъртоносно пострадалия. Съставът на апелативния съд неправилно не констатирал множеството противоречия в обясненията на другия подсъдим, както и данните от приетата по делото СППЕ, в която вещите лица го обозначават като личност склонна към лъжа. На тази основа неправилно е прието, че Д. е действал с пряк умисъл за причиняване на смърт, като той би могъл да отговаря единствено за действията, които припокриват осъществяването на грабеж чрез сила и заплашване. Акцентира се за наличието на ексцес,

тъй като доказателствата по делото сочат, че Д. нито е знаел, че процесното оръжие е огнестрелно, нито се е уговарял по някакъв начин с другия подсъдим да причинят огнестрелно нараняване на пострадалия, а възпроизведеният изстрел се дължал на непохватността или на паниката обзела С., или на взето от него решение, което категорично надхвърляло това, за което между двамата е имало предварителна уговорка, а именно за извършване само на грабеж, поради което правилната правна квалификация на извършеното деяние е по чл.198, ал.1 вр. с чл.18 от НК. Наложено наказание е явно несправедливо, тъй като е изключително завишено, не съответства на обществената опасност на деянието и на дееца и на смекчаващите вината обстоятелства, които макар и да са правилно изведени, са сериозно подценени, още повече че срокът на наказателното производство определено е неразумен. При условията на алтернативност се претендира да се преквалифицира извършеното деяние, като се определи наказание под минималния, предвиден в закона размер или да се измени решението, като се приложи разпоредбата на 55 от НК, като и в двата случая, изпълнението на лишаването от свобода се отложи при условията на чл.66 от НК в подходящ изпитателен срок.

В жалбата на служебния защитник на подсъдимия К. С. са заявени касационните основания по чл.348, ал.1, т.1 и т.3 от НПК. Според адв. А. при постановяване на въззивното решение са повторени допуснатите от първоинстанционния съд нарушения на закона, относно отказа да се приложи института на условното осъждане. При предвиденото наказание до пет години лишаване от свобода, неправилно е отказано да се приложи чл.66, ал.1 от НК по отношение на индивидуализираното при условията на чл.54 от НК наказание от две години и четири месеца лишаване от свобода, въпреки че са налице всички изисквания за това. В този смисъл, не е отчетена продължителността на наказателното производство, която не може да се обвърже само с недобросъвестно процесуално поведение на подсъдимите или на техните защитници, като е придадена по-голяма тежест на негативните характеристични данни на С.. Отправена е претенция за изменение на решението, като се отложи изпълнението на определеното наказание лишаване от свобода дори и в максималния изпитателен срок, който щял да обезпечи законосъобразното поведение на подсъдимия за в бъдеще, като се отмени решението и в частта относно присъдените разноски.

В жалбата на частния обвинител А. В., конституиран в посоченото процесуално качество, съобразно разпоредбата на чл.392, ал.4 от НПК единствено по отношение на пълнолетния подсъдим, е изразено недоволството му само от намаленото наказание на С. Д. от шестнадесет на петнадесет години лишаване от свобода, което е минималното предвидено в закона и е явно несправедливо, тъй като е налице очевидно несъответствие с обществената опасност на самото деяние и на дееца. Претендира да се увеличи размера на наказанието на този подсъдим в максимално предвидения такъв в закона, като се присъдят и направените по делото разноски.

В съдебно заседание подсъдимият С. Д. и преупълномощеният защитник адв.Е. Б. поддържат изцяло подадените жалби и молят те да се уважат по подробно изложените в тях съображения.

Подсъдимият К. С. и служебният защитник не се явяват, редовно призовани, като в постъпилата писмена молба от 23.10.2024 г. от адв. А. е изрично отбелязано, че поддържа касационната жалба.

Частният обвинител А. В. лично и чрез повереника адв. М. В. поддържат касационната си жалба, като акцентират жалбите на подсъдимите да се оставят без уважение, тъй като в тях е залегнало превратно представяне и пропускане на основни доказателства, още повече, че спрямо С. не е повдигнато и обвинение по чл.339 от НК.

Представителят на Върховна прокуратура е на становище, че липсват основания за изменение или отмяна на въззивното решение, което като правилно и законосъобразно следва да се остави в сила.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, като обсъди доводите на страните и в пределите на своята компетентност, съобразно чл.347, ал.1 от НПК, намери следното:

Касационните жалби са подадени в предвидения в чл.350, ал.2 от НПК срок, от процесуално легитимирана страна, по отношение на съдебен акт, подлежащ на проверка по реда на Глава двадесет и трета от НПК, поради което са допустими, но разгледани по същество всяка една от тях е НЕОСНОВАТЕЛНА.

С присъда № 61/31.05.2019 г. по нохд № 24/2019 г. по описа на ОС - Ямбол подсъдимите С. М. Д. / [дата на раждане] / и К. М. С. / [дата на раждане] г/. - като непълнолетен, но като е разбирал свойството и значението на извършеното и е могъл да ръководи постъпките си, са признати за виновни в това, че на 11.12.2017 г., около 20,30 ч. в [населено място], обл.Я., в съучастие по между си като съизвършители, са направили опит да отнемат чужди движими вещи - сумата в размер на 52 лв. от владението на таксиметровия шофьор А. В. / [дата на раждане] /, управлявал лек таксиметров автомобил „Форд Ексмакс“, с намерение противозаконно да я присвоят, като са употребили за това сила и заплашване - като С. е възпроизвел изстрел в областта на гърба на пострадалия с преработена в огнестрелно оръжие пневматична пушка, при който е причинил огнестрелно нараняване в гръдния кош вляво с увреждане на белия дроб, кръвоизлив в гръдната кухина и навлизане на свободен въздух в нея, като нараняването е в област, където се намират жизненоважни органи и системи, а Д. е възпроизвел изстрели с газов пистолет ZORAKI, копие на пистолет Г., като деянието е придружено с опит за убийство на В., но е останало недовършено по независещи от подсъдимите причини, поради което и на основание чл.199, ал.2, т.2, предл.2 вр. с чл.198, ал.1, вр. с чл.20, ал.2 вр. с чл.18, ал.1 от НК и вр. с чл.63, ал.1, т.1 и т.2 от НК за С. и при условията на чл.54 от НК са осъдени:

- С. Д. на шестнадесет години лишаване от свобода

- К. С. на шест години лишаване от свобода,

които наказания е постановено да се изтърпят при първоначален строг режим.

На основание чл.59 от НК е приспаднал периода на предварителното задържане по отношение на всеки един от двамата, считано от 12.12.2017 г. до 29.06.2018 г. за Д. и до 21.12.2017 г. за С.

На основание чл.53, ал.1, б. „А“ от НК са отнети в полза на държавата газовият пистолет и преработената пневматична пушка, а по отношение на останалите веществени доказателства е постановено да се унищожат като вещи без стойност след влизане на присъдата в сила, като подсъдимите са осъдени да заплатят направените по делото разноски, включително и по 1 200 лв. всеки един от двамата на частния обвинител.

По въззивни жалби на подсъдимите и на частния обвинител, в частта относно наложеното единствено на С. Д. наказание, е образувано внохд № 161/2019 г. по описа на Апелативния съд - Бургас. С решение № 185/23.01.2020 г. на основание чл.334, т.3 вр. с чл.337, ал.1, т.1 от НПК е изменена първоинстанционната присъда, като е намален размера на наложеното на подсъдимия К. С. наказание от шест на четири годни и шест месеца лишаване от свобода и е заменен първоначалния режим на неговото изтърпяване от „строг“ на „общ“.

По касационни жалби на подсъдимите и на частния обвинител, в частта относно наложеното единствено на С. Д. наказание, е образувано н.д. № 394/2020 г. по описа на ВКС, III н.о. С решение № 119/01.03.2021 г., поради констатирана липса на мотиви, по смисъла на чл.348, ал.3 т.2, пр.1 от НПК, въззивното решение е отменено и делото е върнато за ново разглеждане от друг състав на апелативния съд.

С второто въззивно решение № 17/02.03.2022 г. по внохд № 41/2021 г. на Апелативен съд- Бургас на основание чл.334, т.3 вр. с чл.337, ал.1, т.1 и т.2 от НПК е изменена първоинстанционната присъда като е преквалифицирано извършеното от подсъдимите Д.

и С. деяние, за което са признати за виновни по чл.199, ал.2, т.2, предл.2 от НК в такова по чл.199, ал.1, т.3, предл.2 от НК и е намален размерът на наложените наказания - от шестнадесет на осем години лишаване от свобода на Д., а на С. от шест на две години и четири месеца лишаване от свобода, при първоначален общ режим на изтърпяване.

При отсъствието на протест, а само по жалби на подсъдимите и на частния обвинител, но само по отношение наказанието на Д., е образувано н.д. № 472/2022 г. по описа на ВКС, II н.о. С решение № 50149/23.01.2023 г., поради констатираните фрапантни пропуски в аналитичната дейност на втория въззивен състав, рефлектирали пряко и върху правилното приложение на материалния закон, въззивното решение е отменено и делото е върнато за ново - трето по ред, разглеждане от апелативния съд.

С решение № 33/04.04.2024 г. по внохд № 23/2023 г., предмет на настоящата касационна проверка, на основание чл.334, т.3 вр. с чл.337, ал.1, т.1 и т.2 от НПК и предвид забраната за влошаване положението на подсъдимия, залегнала в разпоредбата на чл.335, ал.2 и ал.3, чл.336, ал.2 и чл.337, ал.2 от НПК, е изменена първоинстанционната присъда:

- в частта, с която подсъдимият К. С. е осъден за престъпление по чл.199, ал.2, т.2 от НК на шест години лишаване от свобода при първоначален строг режим, като извършеното деяние е преквалифицирано в такова по чл.199, ал.1, т.3, предл.2 вр. с чл.198, ал.1, вр. с чл.18, ал.1 вр. с чл.20, ал.2, вр. с чл.63, ал.1, т.2 от НК и е намален размерът на наложеното наказание на две години и четири месеца лишаване от свобода, което съобразно чл.57, ал.1, т.3 от ЗИНЗС е постановено да се изтърпи при първоначален общ режим.

- като е намален размерът на наложеното на подсъдимия С. Д. наказание от шестнадесет на петнадесет години лишаване от свобода.

- като е отменена в частта, с която подсъдимият С. е осъден да заплати на частния обвинител В. направените от него разноски в размер на 1 200 лв.

Подсъдимите са осъдени да заплатят на частния обвинител направените от него разноски в размер на по 1 100 лв. в хода на въззивното производство, както и по 1056,38 лв. в полза на бюджета на съдебната власт.

Горепосоченото процесуално развитие на делото сочи, че същото се разглежда за трети път пред ВКС, което налага изясняване обхвата на настоящата проверка и преди всичко на необходимостта от осъществяване на въззивни правомощия от касационния състав. В съдържанието на всяка една от трите жалби, а и в съдебно заседание, не са направени искания за събиране на нови доказателства, не се оспорват фактическите изводи относно авторството и извършването на самото деяние, не се сочи да са останали неизяснени определени обстоятелства, поради което не се налага настоящият състав да извърши самостоятелна доказателствена дейност, тъй като не се констатира необоснованост на атакувания съдебен акт, т.е. касационният състав няма да се възползва от възможността да встъпи в предоставените му, съобразно разпоредбата на чл.354, ал.5, изр.2 от НПК, правомощия на въззивна инстанция.

Прочитът на мотивите на атакуваното решение налага извода, че третият въззивен състав напълно е утвърдил фактическите изводи не само на първоинстанционния съд, но и на предходните въззивни състави, като е коригирал констатираните пропуски в аналитичната им дейност. Направените декларативни възражения в жалбата на подсъдимия Д. срещу начина на формиране на вътрешното убеждение на съда не намират основание, тъй като в мотивите към решението ясно е обективизиран анализа на доказателствата, като детайлно е проследено поведението на всеки един от двамата подсъдими и на пострадалия, преди, по време и непосредствено след извършване на самото деяние, без да се констатира подценяване или превратно тълкуване на доказателствените източници, които са обсъдени в тяхната пълнота и взаимна връзка. Обясненията на подсъдимите са съпоставени не само със заявеното от пострадалия, но и с

останалия доказателствен материал по делото, включително и със заключенията на многобройните експертизи, като е даден ясен отговор в коя част те се кредитират и по какви съображения, както и в коя част не се възприемат, като са посочени причините за това. Доказателствено обезпечени са изводите на съда, свързани с уговорката на двамата подсъдими да извършат грабеж, начинът и средството на предвижване до местопрестъплението, използването на преработената в огнестрелно оръжие пневматична пушка и газовия пистолет за сломяване съпротивата на таксиметровия шофьор. С необходимата несъмненост и категоричност е отхвърлена лансираната от Д. и от защитата му версия за наличието на уговорка само да ограбят пристигналия на избраното от тях място водач, без да го нараняват, а още по-малко да го лишат от живот. В този смисъл въззивният съд не може да бъде упрекат, че не е изпълнил задълженията си при интерпретиране на доказателствата и извеждане на правно значимите факти, имащи пряко значение за изводите относно обективната и субективната страна на инкриминираното деяние. Няма как да се сподели и изложеното в жалбата, че не е даден отговор на възраженията на защитата, тъй като тези оплаквания изразяват единствено недоволството от правните изводи на въззивния съд. Същевременно делото е преминало до момента през едно първоинстанционно разглеждане, три въззивни и две касационни проверки, като последните са приключили с отменителни решения, в които са дадени указания за отстраняване на допуснати съществени нарушения на процесуалните правила, които са задължителни за всички, включително и за настоящия състав. Следва да се посочи, че предходният касационен състав детайлно е обсъдил направените от страните възражения, като същите отново са възпроизведени от защитата на подсъдимия Д., но те няма как да получат различен отговор, тъй като не са поставят за първи път. При това положение наведените в жалбата на подсъдимия Д. доводи в подкрепа на заявеното касационно основание по чл.348, ал.1, т.2 от НПК са неоснователни.

Основното възражение в жалбите на С. Д. по отношение правилното приложение на закона се базира на тезата, че той не е знаел, че С. ще стреля с пушката по пострадалия, поради което се оспорва наличието на умисъл за грабеж, придружен с опит за убийство, т.е. съзнанието на Д. не включвало умъртвяването на пострадалия, а решението за това възникнало спонтанно и е взето внезапно от С., като почива на обзелата го паника или е проява на неговата непохватност. Принципно, за да се приеме наличието на общност на умисъла, който се извежда от обективно извършените действия, не е необходимо всеки един от подсъдимите да има ясни и детайлни представи за всеки конкретен елемент, чрез който следва да се реализира в случая принудата и за всяко конкретно причинено нараняване на жертвата от страна на другия съизвършител. При грабежа като сложно съставното престъпление изпълнителното деяние обединява функционално свързани помежду си отделни деяния, като за правилната квалификация е достатъчно съдържанието на умисъла да включва представата, че принудата в зависимост от наличното оръдие може да ескалира в убийство на пострадалия. Наличието на ексцес по отношение на някой признак, определящ престъплението като по-тежко, е основателен само, когато единият съизвършител без знанието и съгласието на другия излезе в голяма степен извън рамките на взетото решение и извърши нещо значително повече от уговореното. По делото няма спор, че между двамата подсъдими е съществувала уговорка за осъществяването на грабеж на оборота на повиканото такси, като предварително е формиран и е постигнат общ умисъл за употреба на сила и заплашване, за да се ограби шофьора. Именно в изпълнение на така взетото решение А. В. е примамен да дойде в тъмната част на денонощието, в близост до гробищата на [населено място], т.е. на усамотено място, където след като двамата подсъдими се преоблекли, С. сглобил, заредил пушката и отишъл на указаното му от Д. място - на около 20 м. извън асфалтирания път, а Д. извадил съгваемия нож от канията и взел газовия пистолет, като останал в дясната страна на пътното платно с двата сака, за да може престъпният умисъл на двамата възпитаника на спортното училище

в [населено място] да бъде безпрепятствено реализиран. Следва да се отбележи, че по дъното на гилзата, заседнала в цевта на пушката, е намерен клетъчен материал на подсъдимия Д.. При така установените факти, правилно е прието, че Д. не само не се е противопоставил на осъществения от С. изстрел, но след като предварително е дирижирал ситуацията, непосредствено след това се е включил с лични действия - чрез реализирането на няколко изстрела със заредения с патрон с бойно - отровно вещество газов пистолет, който при изстрел от упор - до 3 м., може да нанася животозастрашаващи увреждания на човек или животно и е влязъл във физическа схватка с ранения пострадал, за окончателното преодоляване на указаната от него съпротива, което обективно го прави съизвършител в осъщественото престъпление. Всеки един от двамата е съзнавал, че участва в изпълнението на престъплението съвместно с другия, като иска и цели настъпването на престъпните последици. Д. категорично е знаел, че С. е въоръжен и е останал скрит от погледа на пострадалия, т.е. дори без изрична уговорка за възпроизвеждането на изстрел със заредената преди това пушка, обективно е налице, макар и мълчаливо координиране между двамата, относно извършеното от С. До момента на изстрела обстановката е напълно спокойна, като таксиметровият шофьор дори не е подозирал за присъствието на непълнолетния на местопрестъплението, поради което не може да се приеме, че възпроизведеният изстрел се дължи на паника, обзела С. или на проявена от негова страна непохватност, при условие, че наред с основната практикувана от него в спортното училище дисциплина - бокс, той паралелно е тренирал и спортна стрелба. Така възпроизведеният изстрел с пушката от сравнително близка дистанция - от 5 м. до 20 м., с попаднал проектил в лявата гръбна половина, с което е причинено увреждане на белия дроб на пострадалия, е достатъчен за летален изход, до който фатален край не се е стигнало единствено благодарение физическата сила на самия пострадал, съвременната адекватна реакция на баща му и последвалата квалифицирана медицинска помощ. В този смисъл подсъдимите напълно ясно са съзнавали, че наред с целения резултат ще настъпи и по-тежкия, който извод е утвърден и при предходното касационно разглеждане на делото, поради което правилно е ангажирана наказателната отговорност на подсъдимия Д. за извършено престъпление по чл.199, ал.2, т.2 от НК.

Съобразно установените по делото факти, визираната правна квалификация се отнася и по отношение на К. С., но спрямо него е действала забраната за *reformation in rejus*, поради отсъствието на протест от страна на прокурор от АП - Бургас срещу второто въззивно решение и невъзможността пострадалият, с оглед разпоредбата на чл.392, ал.4 от НПК, да се конституира като частен обвинител, тъй като към момента на започване на разпоредителното заседание на първоинстанционния съд – на 11.04.2019 г., подсъдимият все още е бил непълнолетен. При липсата на процесуална възможност за поправянето на тази несправедливост правилно извършеното престъпление е преквалифицирано по чл.199, ал.1, т.3 от НК, като наложеното от първоинстанционния съд наказание е намалено и съобразено с разпоредбата на чл.63, ал.1, т.2 от НК до редуцирания размер от две години и четири месеца лишаване от свобода.

Касационният състав намира за неоснователни както претенцията на защитата на С. Д., така и основното искане, залегнало в жалбата на повереника на частния обвинител за утежняване наказанието на подсъдимия. Първоинстанционният и третият въззивен съдебен състав не са допуснали нарушение на закона като са определили вида на наказанието по най-леката предвидена алтернатива в разпоредбата на чл.199, ал.2, т.2 от НК. Обосновано въззивният съд е намалил правилно индивидуализираното при условията на чл.54 от НК наказание от шестнадесет на петнадесет години лишаване от свобода. Законосъобразно е отчетено значението на всички определящи отговорността обстоятелства, без да е придадена по-голяма тежест на едни от тях за сметка на други. Няма как да бъдат пренебрегнати проявената от страна на подсъдимия престъпна упоритост, осъществената значителна предварителна подготовка, разпределение на ролите

и съгласуване на действията при осъществяване на самото деяние и комбинираното използване на огнестрелно с газово оръжие и нож. Не без значение са и тежките последици, свързани със здравословното състояние на пострадалия, предвид установеното след изписването му от болницата наличие на една метална частица от проектила в лявата камера на сърдечния мускул, по диафрагмалната повърхност на сърдечния връх, както и проведеното лечение на емоционалното и психическото му състояние от „реакция на тежък стрес в адаптацията“. На тази основа наличните смекчаващи отговорността обстоятелства - чистото съдебно минало, добрите характеристични данни и младата възраст на подсъдимия, който е навършил пълнолетие само месец и половина преди извършване на престъплението, съпоставени с интензитета на осъществената от двамата подсъдими сила и заплашване не дава основание за приложението на чл.55 от НК и за допълнително намаляване размера на наказанието, който е определен в предвидения в закона минимум на най-леката алтернативна санкция, тъй като в противен случай биха се обезсмислили целите на наказанието. Действително наказателното производство е с продължителност близо седем години, като това не се дължи на недобросъвестно процесуално поведение на подсъдимите, но предвид характера на повдигнатото обвинение и неговата фактическа и правна сложност, не може да се приеме, че делото не е разгледано в „разумен срок“, по смисъла чл.6 § 1 от ЕКЗПЧОС и на чл.22 от НПК, което да налага допълнителна компенсация за Д.

Касационният състав не намира основания и за увеличаване наложеното на подсъдимия Д. наказание от петнадесет на двадесет години лишаване от свобода или доживотен затвор, тъй като все пак се касае за опит за грабеж, придружен с опит за убийство. С прекомерно утежняване на положението на подсъдимия не може да се компенсира субективното усещане на частния обвинител за несправедливост на наказанието. Според преценката и на настоящия състав така определеното и наложено наказание на подсъдимия Д. като вид, размер и начин на изпълнение е справедливо и съответства на тежестта на извършеното престъпление и на личността му.

Правилна е преценката не само на последния въззивен състав, но и на предходните съдилища, относно отказа им да приложат разпоредбата на чл.66, ал.1 от НК по отношение определеното на подсъдимия К. С. наказание от две години и четири месеца лишаване от свобода, въпреки наличието на двете формални предпоставки за това. Конкретният принос на подсъдимия при извършване на деянието, причиненото прострелване на пострадалия, при това с незаконно притежавано огнестрелно оръжие, за държането на което няма повдигнато обвинение, са все обстоятелства, които указват, че С. следва да изтърпи ефективно наложеното му наказание лишаване от свобода, което в максимална степен ще допринесе за постигане както на целта за поправянето му, така и за постигане на генералната превенция.

5. Правото на прокурора да повдигне ново обвинение задължава съда само да разгледа искането, като провери допустимостта му, без да преценява неговата основателност и доказателствената му обезпеченост, тъй като по тях съдът се произнася с крайния си съдебен акт. При това за съда има две възможности – да допусне исканото изменение или да го остави без уважение, като определението, с което се произнася не подлежи на отделно обжалване или протестиране, доколкото не е включено в кръга от актове, визирани в разпоредбата на чл. 341, ал. 2 НПК и не се проверява отделно от присъдата. [...] Съдът не само може, но е и длъжен да контролира и да следи за процесуалната допустимост на направеното искане по чл. 287, ал. 1 НПК.

чл. 287, ал. 1 НПК

Решение № 597 от 22.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 563/2024 г., I н. о., докладчик съдията Христина Михова

Производството е образувано по постъпила касационна жалба от защитника на подсъдимата З. П. А. срещу въззивно решение № 55/22.04.2024 г., постановено по в.н.о.х.д. № 5/2024 г. по описа на Апелативен съд – Варна. В жалбата се сочи наличието на касационните основания по чл. 348, ал.1, т. 1 и т. 2 НПК, като се прави искане за отмяна на въззивния съдебен акт и връщане на делото за ново разглеждане от въззивната инстанция.

В съдебно заседание пред ВКС защитникът на подсъдимата поддържа касационната жалба и пледира за уважаването ѝ по изложените в нея съображения.

Представителят на прокуратурата изразява становище за неоснователност на касационната жалба на подсъдимата. Намира, че не са допуснати нарушения на процесуалните правила, материалният закон е приложен правилно, а наложеното на подсъдимата наказание е справедливо. Поради това пледира за оставяне на жалбата без уважение, а въззивното решение в сила.

Частният обвинител и граждански ищец М. Н. Х., редовно призована, не се явява. Представява се от повереника си, който оспорва жалбата, прави искане за оставянето ѝ без уважение, а въззивното решение в сила.

Подсъдимата З. А., редовно призована, не се явява пред касационния съд.

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД, първо наказателно отделение, като обсъди доводите на страните и извърши проверка на атакувания въззивен съдебен акт в пределите на чл. 347, ал.1 от НПК, установи следното:

С присъда № 18/21.12.2023 г., постановена по н.о.х.д. № 180/2023 г. по описа на Окръжен съд – Търговище, подсъдимата З. П. А. е призната за виновна в това, че за времето от 25.11.2022 г. до 12.12.2022 г., в гр. Търговище, при условията на продължавано престъпление използвала платежен инструмент/дебитна карта/ „Mastercard“ № 516849*****9704, издадена от „***“ АД, като изтеглила чрез 24 транзакции различни суми, без съгласието на титуляра М. Н. Х. от [населено място] и по този начин получила неправомерно парична сума в общ размер на 8 950 лева, като деянието не съставлява по – тежко престъпление, поради което и на основание чл. 249, ал.1, вр. с чл. 26, ал.1 от НК ѝ е наложено наказание три години лишаване от свобода, при първоначален „строг“ режим на изтърпяване, определен съобразно чл. 57, ал.1, т. 2, б. „в“ от ЗИНЗС и глоба в размер на 1000 / хиляда / лева.

С присъдата подсъдимата е призната за невиновна и оправдана по повдигнатото ѝ обвинение да е извършила престъплението за времето от 10.11. - 25.11.2022 г., както и за разликата от 8 950 до 9 250 лева.

На основание чл. 68, ал.1 НК е приведено в изпълнение наказание в размер на осем месеца лишаване от свобода, наложено на подс. А. по н.о.х.д. № 728/2021 г. по описа на РС – Търговище, като е постановено на основание чл. 57, ал.1, т.2, б. „в“ ЗИНЗС то да бъде изтърпяно отделно при първоначален „строг“ режим.

На основание чл. 45 ЗЗД подсъдимата е осъдена да заплати на гражданската ищца М. Н. Х. обезщетение за причинените ѝ с деянието имуществени вреди в размер на 8 950 лева, ведно със законната лихва, считано от 12.12.2022 г. до окончателното изплащане на сумата, а гражданският иск до пълния предявен размер от 9 250 лева е отхвърлен, като недоказан.

С присъдата първоинстанционният съд се произнесъл по веществените доказателства и разноските по делото.

Подсъдимата останала недоволна от присъдата и чрез своя защитник я обжалвала пред Апелативен съд – Варна, където по жалбата ѝ е образувано в.н.о.х.д. № 5/ 2024 г. С въззивно решение № 55/ 22.04.2024 г., постановено по същото дело, предмет на

настоящата касационна проверка, АС – Варна изменил първоинстанционната присъда като я отменил в оправдателната ѝ част и я потвърдил в останалата ѝ част.

Касационната жалба, подадена срещу това въззивно решение, е допустима, тъй като е депозирана от процесуално легитимирана страна, в срока по чл. 350 от НПК и срещу съдебен акт от категорията на визираните в чл. 346, т.1 от НПК.

Разгледана по същество, жалбата е основателна.

Основното оплакване на касатора е за допуснато нарушение на правото на защита на подсъдимата А.. Според защитника първоинстанционният съд отказал да приеме направеното от прокурора в хода на съдебното следствие изменение на обвинението, с което били променени датите на отделните деяния в рамките на продължаваното престъпление, след което незаконосъобразно с присъдата се произнесъл в съответствие с измененото обвинение, без да предостави възможност на подсъдимата да се защити по него като даде обяснения. На свой ред въззивният съд като счел, че независимо от отказа на първостепенния съд да приеме новото обвинение, то е било изменено от прокурора, неправилно приел, че подсъдимата е имала възможност да се защити по него. Въззивната инстанция нарушила и забраната на чл. 287, ал. 4 НПК, използвайки като доказателство обясненията на подсъдимата, изложени от нея на досъдебното производство преди повдигане на новото обвинение, приобщени по реда на чл. 279, ал. 2, вр. с ал.1, т. 3 НПК. Защитникът в жалбата излага и съображения в подкрепа на твърдението за допуснато нарушение на материалния закон, като подробно аргументира същото с липсата на доказателства, подкрепящи обвинителната теза. С оглед на това прави искане за уважаване на жалбата, отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново разглеждане от въззивната инстанция.

Приоритетно следва да бъде обсъдено оплакването за наличието на касационното основание по чл. 348, ал.1, т. 2 НПК, доколкото преценката за това дали правилно е приложен материалния закон е мислима само при наличието на съдебен акт, постановен в съответствие с процесуалните правила.

Прегледът на материалите по делото налага извод за основателност на твърдението на касатора за допуснати съществени нарушения на процесуалните правила при постановяване на съдебните актове от предходните инстанции, засягащи пряко правото на защита на подс. А.

Видно от протокол за съдебно заседание, проведено на 21.12.2022 г. при първоинстанционното разглеждане на делото, прокурорът от ОП – Търговище е направил изменение на обвинението, повдигнато с обвинителния акт, като е посочил нов времеви период на продължаваното престъпление, променил е датите на част от извършените в неговите рамки отделни деяния, като е добавил нови такива. Прокурорът изменил и размера на инкриминираната сума, като го намалил с триста лева, приемайки, че не е доказано извършването на първата посочена в обвинителния акт транзакция. Като основание за изменение на обвинението прокурорът посочил приетото в хода на съдебното следствие заключение на допуснатата от първоинстанционния съд допълнителна съдебно – счетоводна експертиза, от което се установявало, че в обвинителния акт са посочени датите, на които са били осчетоводени отделните транзакции в банковата институция, а не датите на които физически те са били осъществени от подсъдимата чрез използване на платежния инструмент /дебитната карта на пострадалата/. След като взел становището на защитника и повереника по така направеното изменение на обвинението, първоинстанционният съд се оттеглил на съвещание. След съвещанието съдът се произнесъл по искането на прокурора като го оставил без уважение, мотивирайки се с това, че с изменението „не се променят темпоралните рамки на обвинението“, не се касаело за по – тежко обвинение и сумата, която прокурорът инкриминирал била по - ниска от тази по обвинителния акт. Предоставил възможност на подсъдимата да даде допълнителни обяснения, а на страните

да направят нови доказателствени искания, от която те не се възползвали. Впоследствие след съдебните прения и последната дума на подсъдимата първоинстанционният съд се оттеглил на съвещание и обявил присъдата си, с която признал подсъдимата за виновна по обвинението, така както прокурорът по реда на чл. 287, ал.1 НПК предложил то да бъде изменено. В мотивите на присъдата си първоинстанционният съд използвал като доказателство в подкрепа на измененото обвинение направените от подсъдимата самопризнания в разпитите ѝ на досъдебното производство, протоколите от които били приобщени по реда на чл. 279, ал. 2, вр. с ал.1, т. 3 НПК в съдебно заседание проведено на 11.09.2023 г.

При въззивната проверка на първоинстанционната присъда въззивният съд констатирал, че окръжният съд неправилно и незаконосъобразно е отказал да приеме изменението на обвинението, и счел, че отказът му да стори това няма процесуално значение. Приел е, че обвинението е било изменено от прокурора и че подсъдимата е осъществила деянието, като също наред с други доказателства използвал за доказателствена основа самопризнанията ѝ, направени при разпита ѝ в хода на досъдебното производство, приобщени по делото по реда на чл. 279, ал. 2, вр. с ал.1, т. 3 НПК.

При така изложената хронология на процесуалните действия, настоящият съдебен състав намира, че и двете предходни инстанции са допуснали съществени нарушения на процесуалните правила, пряко засягащи правото на защита на подсъдимата А.

Принципно верни са изложените във въззивното решение доводи на контролирания съд за това, че единствено в правомощията на прокурора е да прави изменение на обвинението, когато на съдебното следствие се установят основания за съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението или за прилагане на закон за по – тежко наказуемо престъпление. Това правомощие, визирано в чл. 287, ал.1 НПК, произтича от функцията на прокурора съгласно чл. 46, ал.1 НПК да повдига и поддържа обвинението за престъпления от общ характер и е свързано с конституционно определената роля на прокуратурата, съобразно чл. 127, т. 3 от Конституцията на РБ, да привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и да поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер.

Неправилно обаче въззивният съд е приел, че тъй като само прокурорът е оправомощен да повдига обвинение за извършено престъпление, в процедурата по чл. 287, ал. 1 НПК, то не се изисква активно поведение от страна на съдебния състав, а същият е длъжен единствено да се произнесе с присъдата по новото обвинение. В този смисъл определението, с което първоинстанционният съд е отказал да приеме новото обвинение не пораждало никакви правни последици. Възприетата от въззивния съд роля на съда на пасивен наблюдател, който единствено регистрира направеното изменение на обвинението и го съобразява при постановяване на присъдата, не държи сметка за основната му функция в съдебното производство, която съгласно разпоредбата на чл. 27 НПК е ръководно – решаваща. От естеството на тази функция произтича правомощието на съда да ръководи съдебното производство, да решава всички въпроси по делото, да се произнася по основателността на исканията на страните, включително и да прецени процесуалната допустимост на направеното изменение на обвинението – доколкото то отговаря на посочените в чл. 287, ал.1 НПК предпоставки. Съдът не е длъжен безусловно да приеме новото обвинение и да продължи производството по него. Правото на прокурора да повдигне ново обвинение задължава съда само да разгледа искането, като провери допустимостта му, без да преценява неговата основателност и доказателствената му обезпеченост, тъй като по тях съдът се произнася с крайния си съдебен акт /вж. реш. № 576/09.01.2013 г. по н. д. № 2108/2012 г., III н. о. ВКС; реш. № 223/16.06.2014 г. по н. д. № 550/2014 г., II н. о., ВКС/. При това за съда има две възможности – да допусне исканото изменение или да го остави без уважение, като определението, с което се произнася не

подлежи на отделно обжалване или протестиране, доколкото не е включено в кръга от актове, визиращи в разпоредбата на чл. 341, ал. 2 НПК и не се проверява отделно от присъдата. Задължителни указания в тази насока са дадени с т. 2 на ТР № 57/1984 г., което въпреки че е постановено при действието на отменения НПК, не е загубило своята сила и действие. В същия смисъл е и по – новата практика на ВКС, намерила израз в реш. № 252/21.07.2014 г. по н. д. № 676/ 2014 г., III н. о., ВКС и реш. № 151/ 10.09.2015 г. по н. д. № 77/2015 г., III н. о., ВКС. С оглед на изложеното настоящият съдебен състав намира за незаконосъобразен и неправилен извода на въззивната инстанция, че като е отказал да приеме измененото от прокурора обвинение първоинстанционният съд е надхвърлил правомощията си и че отказът му не е породил никакви правни последици. Съдът не само може, но е и длъжен да контролира и да следи за процесуалната допустимост на направеното искане по чл. 287, ал.1 НПК. Отделен е въпросът дали правилно окръжният съд е оставил без уважение направеното искане от прокурора за изменение на обвинението. В тази насока настоящият съдебен състав изцяло споделя съображенията на въззивната инстанция за това, че преценката на окръжния съд за отсъствие на предпоставките на чл. 287, ал.1 НПК е неправилна.

Незаконосъобразно първостепенният съд е преценил, че след като не се променя общият времеви период на извършване на продължаваното престъпление, промяната на датите на отделните деяния, включени в неговите рамки не представлява съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението по смисъла на чл. 287, ал.1 НПК. Този извод не държи сметка за естеството и особеностите на продължаваното престъпление и разликата му с друга форма на усложнена престъпна дейност – продълженото престъпление. Съгласно ТР № 3/1971 г. на ОСНК на ВС продълженото престъпление се осъществява само с едно отделно деяние, което продължава трайно и непрекъснато в определено време. При продълженото престъпление скъсяването на времеви период, посочен в обвинителния акт, не представлява съществено изменение на обстоятелствената част от обвинението, доколкото не изисква допълнителни усилия от страна на подсъдимия, за да се защити срещу такава промяна на обвинението. Поради това няма процесуална пречка за решаващия съд с присъдата си да се произнесе като съобрази такъв вид изменение на обвинението /като оправдае за част от този период подсъдимия/ и без изрично то да е направено по реда на чл. 287, ал. 1 НПК. За разлика от него, съгласно указанията на ТР № 3/1971 на ОСНК на ВС, при продължаваното престъпление времето е обективен негов признак, доколкото разпоредбата на чл. 26, ал.1 НК изисква отделните деяния, включени в рамките му, да са осъществени в непродължителен период от време, за да не се прекъсва единственото между тях. Това определя важността на точното установяване на времето /момента/ на извършване на всяко отделно деяние включено в продължаваното престъпление. Следователно, всяка промяна по отношение на времето на извършване на отделните деяния, като обективен признак на продължаваното престъпление, представлява съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението /вж. реш. № 332/19.10.2015 г. по н. д. № 826/ 2015 г, II н. о., ВКС; реш. № 13/13.06.2018 г. по н. д. № 1210/2017 г., III н. о., ВКС; реш. № 2/ 07.05.2013 г. по н. д. № 2240/2012 г., III н. о., ВКС/. Промяната на времеви параметри на инкриминираната престъпна дейност, изразяваща се в посочването на нови дати на извършване на отделните деяния /в случая датите на част от инкриминираните трансакции с платежния инструмент и добавяне на допълнителни такива/ изисква нови усилия от подсъдимата, за да изгради защитата си. Изложеното налага извода, че като е отказал да допусне направеното от прокурора изменение на обвинението, изразяващо се в промяна на датите на отделните деяния /момента на извършване на отделни трансакции/ в рамките на продължаваното престъпление, приемайки, че не е налице съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението, първостепенният съд е нарушил разпоредбата на чл. 287, ал.1 НК.

По – нататък като е изменил сам обвинението с присъдата, въвеждайки нови факти,

свързани с времето на извършване на отделните деяния, т. е. изменил е обстоятелствената част на обвинението, първоинстанционният съд отново е нарушил същата разпоредба – чл. 287, ал.1 НПК, предоставяща такова правомощие единствено на прокурора (вж. ТР № 54/1984 г. на ОСНК на ВС). По този начин реално не са били засегнати процесуалните права на държавното обвинение доколкото с присъдата на окръжния съд е постигната целта, с която е направено искането за изменение на обвинението. Съществено са нарушени обаче процесуалните права на подсъдимата, която е осъдена по непредявено й по предвидения процесуален ред обвинение, срещу което не й е дадена възможност да се защити. Незаконосъобразно и неправилно въззивната инстанция е приела, че правото на защита на подсъдимата не е нарушено, тъй като тя била наясно с измененото обвинение и не е пожелала да й бъде дадена възможност да подготви защитата си. Контролираният съд превратно е тълкувал изразените от подсъдимата и нейния защитник становища пред първоинстанционния съд, че не се нуждаят от допълнителна подготовка по измененото обвинение. Въззивният съд не е съобразил, че тези изявления са депозирани преди първоинстанционният съд да остави без уважение искането на прокурора за изменение на обвинението. С отказа на съда да приеме новото обвинение, подсъдимата и нейният защитник са били поставени в ситуация да изграждат защитата срещу обвинението, така както е било предявено с обвинителния акт. Поради това не може да се приеме, че на подсъдимата и защитника й е дадена възможност за защита срещу новото обвинение, прието за доказано с постановената първоинстанционна присъда.

След като незаконосъобразно въззивната инстанция е преценила, че въпреки изричния отказ на първостепенния съд да го приеме, обвинението е било изменено, при разглеждане на същото по същество, като доказателствена основа е ползвала самопризнанията, изложени в обясненията, депозирани от подсъдимата на досъдебното производство и приобщени по реда чл. 279, ал. 2, вр. с ал.1, т. 3 НПК. По този начин доказателствена и аналитична дейност на въззивната инстанция е осъществена в нарушение на разпоредбата на чл. 287, ал. 4 НПК, която забранява при съществено изменение на обстоятелствената част на обвинението да се прилага разпоредбата на чл. 279 НПК за обяснения, дадени преди повдигане на новото обвинение. Контролираният съд не е извършил разпит на подсъдимата и не й е дал възможност да даде каквито и да било обяснения по „новото“ обвинение, прието от него за валидно повдигнато и предявено.

Съгласно чл. 6, т. 3, б. „а“ и „б“ ЕКПЧ всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, има право незабавно и подробно да бъде информирано за характера и причините за обвинението срещу него, както и да му бъдат осигурени достатъчно време и възможност да подготви защитата си. Допуснатите от двете съдебни инстанции нарушения на процесуалните правила са съществени, тъй като чрез тях е засегнато посоченото основно право на подсъдимата – да разбере какво обвинение е повдигнато срещу нея, чрез фактическото и юридическото му формулиране, по предвидения за това процесуален ред – чрез обвинителен акт или определение по реда на чл. 287, ал.1 НПК, за да може адекватно да се защити. Допуснатите нарушения пряко и съществено засягат правото на защита на подсъдимата, и поради това са от категорията на посочените в чл. 348, ал. 3, т.1 НПК. Доколкото правото на защита на подсъдимата е нарушено още при първоинстанционното разглеждане на делото, би следвало производството да започне отново именно от стадия на съдебното заседание пред първоинстанционния съд. Както правилно е отразил в решението си въззивния съд, обосновавайки се чрез посочване на множество съдебни решения на ВКС, изменение на обвинението е допустимо само при първоинстанционното разглеждане на делото. Единствената възможност това да стане при отмяна на присъдата и връщане на делото на първостепенния съд е ако отказът на съда да приеме измененото обвинение е счетен за незаконосъобразен и е имало подаден съответен протест на прокурора срещу този отказ. В конкретния случай срещу първоинстанционната

присъда не е подаден протест от прокурора, което е обяснимо с оглед на това, че с нея реално е било удовлетворено искането му за изменение на обвинението. При това положение делото не може да бъде върнато на първоинстанционния съд, за да не бъде нарушена забраната за влошаване положението на подсъдимата /reformatio in pejus/, доколкото и въззивното, и касационното производство са инициирани по нейни жалби. Допуснатите от първостепенния съд нарушения могат да бъдат отстранени при осъществяване на повторна въззивна проверка, тъй като това е в правомощията на въззивната инстанция, която като съд по фактите и правото и съгласно разпоредбата на чл. 314 НПК, изцяло проверява правилността на първоинстанционната присъда, независимо от основанията, посочени от страните. При това положение следва да бъде отменено въззивното решение, а делото да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивната инстанция, който да се произнесе по законосъобразността и обосноваването на първоинстанционната присъда, като отстрани допуснатите при нейното постановяване съществени процесуални нарушения, посочени в настоящото решение.

Предвид констатираното наличие на касационното основание по чл. 348, ал.1, т. 2 НПК, налагащо отмяна на обжалваното въззивно решение, не следва да бъдат обсъждани твърденията на касатора за допуснати при неговото постановяване нарушения на материалния закон. Необходимо е те да бъдат взети предвид и обсъдени при повторното въззивно разглеждане на делото, при което да бъде съобразено обвинението, така както е повдигнато с обвинителния акт, като се прецени неговата обосноваваност, чрез анализ на доказателствената съвкупност в пълния ѝ обем, включително и на приобщените по реда на чл. 279 НПК обяснения, дадени от подсъдимата на досъдебното производство.

6. Явна несправедливост на наказанието е налице, когато съществува очевидна диспропорция между определеното от съда наказание и степента на обществена опасност на деянието и дееца, дължаща се на неправилно оценяване или пълно или частично игнориране на обстоятелства от значение за наказателната отговорност. Високоотговорната дейност на съда по определяне на наказанието се подчинява на установените в чл. 54 НК общи правила, при които се отчита:

- наказанието, предвидено в нормата на особената част на НК за съответното престъпление;

- разпоредбите на общата част с отношение към тази материя, в които се включват чл. 18, ал. 2 НК (относно опита), чл. 21 НК (относно съучастие), чл. 23 НК (относно съвкупностите), чл. 36 НК (относно целите на наказанието), правилата за замяна на наказанието при непълнолетни или при действие на някои от диференцираните процедури и др.;

- степента на обществена опасност на деянието и дееца, подбудите за извършване на деянието и другите смекчаващите и отегчаващи вината обстоятелства, които обуславят конкретната тежест на извършеното престъпно деяние.

Първите две категории визират еднакви за всички положения, докато третата е свързана с индивидуалните особености на конкретно извършеното престъпление и неговия деец, разгледани в аспекта на онова наказание, което в конкретния случай най-добре ще съдейства за постигане на целите по чл. 36 НК. Последната категория е и тази, която обезпечава еднакъв мащаб при третиране на еднородни, но с различна тежест прояви на различни лица и дава възможност да се постигне справедливо съотношение между тежестта на конкретното престъпление и тази на наложеното за него наказание.

чл. 54 НК

чл. 36 НК

Решение № 602 от 25.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 723/2024 г., I н. о., докладчик съдията Виолета Магдалинцева

Производството е по чл. 346, т. 1 НПК.

Образувано е по касационна жалба на подсъдимия Д. Д. С. и допълнения към нея от адв. Д. У. против решение № 46/25.03.2024 г., постановено по в.н.о.х.д. № 84/2024 год. по описа на Апелативен съд – Пловдив.

С решението е била изменена първоинстанционна присъда по н.о.х.д. № 1567/2023 г. на Окръжен съд-Пловдив в санкционната част, като по протест на прокурора определеното на подсъдимия С. наказание е увеличено на четири години и шест месеца лишаване от свобода.

С първоинстанционната присъда подс. Д. Д. С. е бил признат за виновен в това, че на 04.03.2023 г. в село Триводици, област Пловдив, в съучастие с подсъдимия Н. В. М. и с М. А. Д. (по отношение на когото производството е прекратено с одобрено от съд споразумение) е отнел чужди движими вещи на обща стойност 91.91 лева от владението на Т. И. Ч., на 74 г., като употребил за това сила, поради което и на основание чл. 198, ал. 1, вр. с чл. 20, ал. 2, вр. с ал. 1 НК и чл. 54 НК е осъден на три години и шест месеца лишаване от свобода, търпими при общ режим с приспадане на времето, през което е бил задържан под стража по същото дело.

С присъдата и с въззивното решение е бил признат за виновен и осъден за извършен в съучастие грабеж по чл. 199, ал. 1, т. 4, вр. с чл. 20, ал. 2 НК и подсъдимият Н. В. М., но поради това, че касационната жалба на неговия защитник не е отговаряла на изискванията на чл. 351, ал. 1 НПК с влязло в сила разпореждане на съдия от въззивния съд тази жалба е била върната.

В касационната жалба на подсъдимия С. и допълненията към нея на служебния защитник адв. У. се твърди, че отмереното с въззивното решение наказание е явно несправедливо. С това твърдение е въведен касационният повод по чл. 348, ал. 1, т. 3 НПК, обоснован с аргументи, свързани с необремененото съдебно минало на подсъдимия, с дадените от него обяснения, с искреното му разкаяние за извършеното, с признанието на вина, със съдействието на разследването, с ниската стойност на отнетото и с липсата на увреди по пострадалия от грабежа. Тези обстоятелства стоят и в основата на отправеното към касационния съд искане за намаляване на наказанието.

В съдебно заседание пред ВКС адвокат У. поддържа жалбата по изложените в нея съображения.

Подсъдимият Д. Д. С. се солидаризира с аргументите на защитника си и моли наложеното му наказание да бъде намалено.

Представителят на Върховната прокуратура намира, че касационната жалба е неоснователна и пледира обжалваното решение да бъде оставено в сила. Акцентира върху предходните осъждания на подсъдимия като непълнолетен и върху обстоятелствата, при които процесният грабеж е реализиран. Счита, че последните налагат по-висока форма на държавна репресия по отношение на жалбоподателя.

Подсъдимият Н. В. М. предоставя на съда дали да намали наказанието на неговия съучастник и касатор по делото.

Служебният защитник на този подсъдим – адв. Г. Б., не взима отношение по касационната жалба на подсъдимия С. и по допълненията към нея.

Върховният касационен съд, в пределите на касационната проверка по чл. 347, ал. 1 от НПК, съобрази следното:

С касационната жалба и допълненията към нея е въведен касационният довод по чл. 348, ал. 1, т. 3 НПК – явна несправедливост на наказанието. С оглед на това и предвид правомощията на касационния съд, който се произнася единствено по наведените пред него основания, бе преценено следното:

Явна несправедливост на наказанието е налице, когато съществува очевидна диспропорция между определеното от съда наказание и степента на обществена опасност на деянието и дееца, дължаща се на неправилно оценяване или пълно или частично игнориране на обстоятелства от значение за наказателната отговорност. В конкретния случай, а и в принципен план, високоотговорната дейност на съда по определяне на наказанието се подчинява на установените в чл. 54 НК общи правила, при които се отчита:

- наказанието, предвидено в нормата на особената част на НК за съответното престъпление;

- разпоредбите на общата част с отношение към тази материя, в които се включват чл. 18, ал. 2 НК (относно опита), чл. 21 НК (относно съучастието), чл. 23 НК (относно съвкупностите), чл. 36 НК (относно целите на наказанието), правилата за замяна на наказанието при непълнолетни или при действие на някои от диференцираните процедури и др.;

- степента на обществена опасност на деянието и дееца, подбудите за извършване на деянието и другите смекчаващите и отегчаващи вината обстоятелства, които обуславят конкретната тежест на извършеното престъпно деяние.

Първите две категории визират еднакви за всички положения, докато третата е свързана с индивидуалните особености на конкретно извършеното престъпление и неговия деец, разгледани в аспекта на онова наказание, което в конкретния случай най-добре ще съдейства за постигане на целите по чл. 36 НК. Последната категория е и тази, която обезпечава еднакъв мащаб при третиране на еднородни, но с различна тежест прояви на различни лица и дава възможност да се постигне справедливо съотношение между тежестта на конкретното престъпление и тази на наложеното за него наказание.

Имайки предвид тази изходна база, касационният съд прие, че обстоятелствата от първите две категории вярно са били преценени от апелативния съд. Правилно е оценено, че престъплението, за което подсъдимият Д. С. е предаден на съд, представлява грабеж по основния състав на чл. 198, ал. 1 НК. Правилно е преценено, че за това престъпление законодателно е предвидено наказание лишаване от свобода със специален минимум и максимум от три до десет години лишаване от свобода, както и това, че в процесния случай деянието е довършено и осъществено при съучастие от вида на съизвършителството.

При дефиниране на обстоятелствата от третата категория обаче касационният съд отчита, че е допусната очевидна диспропорция между определеното по реда на чл. 54 НК наказание и реалната обществена опасност на деянието и дееца, като приема, че упражнените от втората инстанция правомощия по чл. 337, ал. 2, т. 1 НПК са довели до несправедливост на наложената санкция. Съображенията за това са следните:

В групата на отегчаващите обстоятелства апелативният съд е включил по-тежката форма на принуда - сила, употребена спрямо пострадалия, значителния неин интензитет и времетраенето на агресията, а в групата на смекчаващите е посочил чистото съдебно минало на дееца, признанието на вина и ниската стойност на отнетото.

От вниманието на апелативния съд обаче са убягнали някои обстоятелства, обективно смекчаващи отговорността на подсъдимия. Сред тях попада относително младата му възраст – към момента на извършване на грабежа подсъдимият е бил на двадесет и три години и макар навършил осемнадесет години, поради близката граница до пълнолетието, може да се приеме, че не е достигнал пълна житейска зрялост.

В категорията на смекчаващите обстоятелства с относително високо значение следва да се включи и отрицателната оценка на дееца за собственото му поведение, заявена на досъдебното производство и пред двете съдебни инстанции. Декларираното от подсъдимия искрено разкаяние за извършеното няма формален характер, тъй като последователно е отстоявано и в двете фази на наказателния процес, а освен това е подплатено с дадени от него пред съда обяснения с характер на самопризнание.

Депозираниите обяснения в значителната им са били кредитирани от съдебните инстанции, което означава, че касаторът е демонстрирал поведение, подпомагащо разкриването на обективната истина. Такова обективно проявено отношение е индигия за искреност на декларираната от подсъдимия критичност към извършеното и съставлява смекчаващо обстоятелство с реално значение.

Обсъдена, но подценена от въззивния съд по мнение на касационната инстанция, е и ниската стойност на отнетото при грабежа. Тя според заключението на назначената, изготвена и приета по делото оценителна експертиза възлиза на 91.91 лева. Тази стойност е повече от осем пъти по – ниска от стойността на минималната за страната работна заплата, която към момента на извършване на процесното деяние възлиза на 780 лева. Това обстоятелство не би могло да не бъде отчетено като сериозен фактор при индивидуализиране на наказателната отговорност на подсъдимия, защото грабежът е престъпление против собствеността, при което съизмеримата в пари стойност на отнетото винаги има значение за преценка на обществената опасност на извършеното посегателство. Освен това - макар и по причини извън процесуалното поведение на подсъдимия С., поради което и без значение на самостоятелно смекчаващо обстоятелство за него - отнетото е било издирено, установено и върнато още в хода на досъдебното производство на пострадалия и времето, през което последният е бил лишен от собственическите си права спрямо вещите е било изключително кратко.

За да завиши определеното от първия съд наказание на подсъдимия Д. с една година, апелативната инстанция е акцентирала върху обстоятелствата по извършване на престъпната деятелност, включващи употребата на сила спрямо възрастен мъж от три лица, които са имали значително физическо надмощие над него и са били упорити в намерението си да довършат отнемането на вещите. Всички тези обстоятелства несъмнено завишават степента на обществена опасност на деянието, а и на дееца касатор. Те обаче са били отчетени от първата инстанция и внимателно обсъдени в мотивите към първоинстанционната присъда, включително с преценката, че наказание от три години и шест месеца лишаване от свобода каквото е било отмереното от окръжния съд, не позволява приложение на чл. 66 НК и налага ефективното му изтърпяване в местата за лишаване от свобода. Едновременно с това въззивният съд е подценил това, че получените от пострадалия увреждания са били от най-лека възможен вид и са с медико-биологичната характеристика на лека телесна повреда по чл. 130, ал. 2 НК, включваща болка и страдание без разстройство на здравето, а използваната по отношение на пострадалия принуда е продължила само толкова колкото е било необходимо на извършителите да неутрализират съпротивата му и да напуснат имота с отнетите вещи.

Изложените дотук съображения дават основание на ВКС за извод, че определеното от АС-Пловдив от четири години и шест месеца лишаване от свобода спрямо жалбоподателя Д. С. е прекомерно завишено, като отегчаващите обстоятелства са надценени, а действителното значение на смекчаващите е омаловажено. Трябва да се има предвид, че определянето на размера на наказанието не е резултат от механичен математически сбор на смекчаващи и отегчаващи отговорността обстоятелства, а е следствие от комплексна логическа дейност по цялостната им оценка, позволяваща установяване на действителната конкретна тежест на извършеното престъпление и налагането на онова наказание, което с оглед на тази тежест и личността на дееца най-добре ще изпълни целите по чл. 36 от НК. По отношение на подсъдимия Д. С. тези цели могат да бъдат постигнати с по-кратък срок на лишаването от свобода от определения от апелативната инстанция, а именно чрез наказание от три години и шест месеца, на колкото го е отмерил и окръжният съд. Наказание в такъв размер – по-близо до минимума на санкцията по чл. 198, ал. 1 НК, но и над него, отговаря на конкретната обществена опасност на дееца и на извършеното от него престъпление, като успешно допринася за осъществяване на индивидуалната и генерална превенция, без да се явява прекомерно сурово за извършителя.

7. Грижата на добрия търговец е грижа на професионалист, упражняващ търговията по занятие, което предполага по-внимателно и отговорно отношение в осъществяване на търговските контакти, засилен контрол при сключване и изпълнение на търговските сделки. Същността ѝ, съобразно вложеното в нея съдържание, сочи, че поради отсъствието на характерните за умисъла и самонадеяността интелектуални и волеви измерения неизпълнението на задължението за полагане на такава грижа не може да бъде проявление на умишлена форма на вина, а само на непредпазлива, и то във вид на небрежност. В горния смисъл е и константната практика на ВКС по граждански и търговски спорове, съгласно която неполагането на грижата на добрия търговец съгласно чл. 302 от ТЗ е определяно като проява на небрежност.

С оглед на това неотдаването на грижата на добрия търговец, преценено от гледна точка на психическото отношение на дееца, не се явява обстоятелство, годно да обоснове наличието на умисъл за извършване на деянието по чл. 172б НК, само при каквато форма на вината може да бъде извършено това престъпление. Умисълът предполага съответни представи относно елементите от фактическия състав на престъплението, а във волево отношение – искане или допускане на предизвиканите от него общественноопасни последици, поради което липсата на същите изключва тази форма на вина.

чл. 172б НК

Решение № 611 от 27.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 830/2024 г., III н. о., докладчик съдията Николай Джурковски

Производството е образувано на основание чл. 346 т.2 НПК по касационна жалба на защитника на подсъдимата Р. М. П. - адв. А. Б. - срещу въззивна нова присъда № 19 от 04.06.2024 г. на Окръжен съд – Хасково, постановена по ВНОХД № 211/2024 г. по описа на съда.

В жалбата са релевирани цифрово и текстово касационните основания по чл. 348, ал. 1, т.1, т.2 и т.3 НПК – че с атакуваната присъда е нарушен закона, допуснати са множество съществени нарушения на процесуалните правила, а наложеното наказание е явно несправедливо. В условията на алтернативност към касационната инстанция са отправени искания на основание чл. 354 ал.3 т.2 вр. ал.1 т.5 НПК да отмени изцяло обжалваната присъда и да върне делото за ново разглеждане на въззивната инстанция или на основание чл. 354 ал.2 т.1 и т.2 вр. ал.1 т.4 НПК да измени обжалваната присъда, като приложи разпоредбата на чл. 55 ал.3 НК и намали наложеното на подсъдимата наказание.

В съдебното заседание пред ВКС защитникът на подсъдимата Р. М. П. - адв. А. Б. - поддържа касационната жалба, изложените в нея съображения в подкрепа на релевираните оплаквания, както и направените искания. Моли жалбата да бъде уважена и да бъде постановен съдебен акт, с който касационният съд да упражни правомощията си съобразно отправените искания.

Подсъдимата Р. М. П. не се явява в заседанието пред ВКС и не заявява лично становище.

В заседанието пред настоящата инстанция гражданският ищец /фирма/ се представлява от повереника адв. Д. В., който заявява становище, че касационната жалба е неоснователна и че присъдата на Окръжен съд-Хасково е правилна в частта относно уважаването на предявения от доверителя му граждански иск. Моли в тази част присъдата да бъде оставена в сила.

Представителят на Върховната прокуратура счита, че присъдата на въззивния съд е правилна и законосъобразна, като при постановяването ѝ не са допуснати процесуални

нарушения, поради което моли да бъде потвърдена, а жалбата да бъде оставена без уважение.

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД, след като обсъди релевираните в касационната жалба доводи и заявените в съдебно заседание становища на страните и като извърши проверка на атакувания въззивен съдебен акт в рамките на правомощията си, установи следното:

С присъда № 6/12.02.2024 г. на Районен съд-Хасково, постановена по похд № 614/2023 г. по описа на съда, подсъдимата Р. М. П. е призната за невинна, в това, че към 28.10.2019 г., в [населено място], в качеството си на едноличен търговец - /фирма/ - [населено място], без съгласието на притежателя на изключителните права за марки и промишлен дизайн - /фирма/, използвала в търговската дейност на /фирма/ - [населено място] /по смисъла на чл. 13 ал.2 т.2, предложение 3-то, вр.ал.1 от Закона за марките и географските означения от 1999 г. и по чл.19 ал.2, предложение последно вр. ал.1 от Закона за промишления дизайн (ЗПД)/ обект на тези изключителни права, без правно основание, съхранявала с цел продажба стоки, със знаци, идентични /по смисъла на чл. 13 ал.1 т.1 от Закона за марките и географските означения от 1999 г. (отменен ДВ бр. 98 от 13.12.2019 г.)/ на обект на регистриран промишлен дизайн, а именно: 1496 броя кутии /продукт/, всяка съдържаща в себе си по 28 броя пакетчета /стикчета/ или общо 41888 броя пакетчета /стикчета/ /продукт/, съдържащи инстантна напитка, всички стоки, носещи знаци, идентични със знаците на следните регистрирани марки: словна марка с регистров № 5413 от 09.03.1967 г. и със срок на действие до 2028 г., представляваща надписа „надпис“ и включва клас 30 от Н. класификация; комбинирана марка с регистров № 10699 от 15.06.1976 г. и със срок на действие до 2026 г., представляваща надписа „надпис“, изписан с типичен шрифт и включва клас 30 от Н. класификация; комбинирана марка на Европейския съюз с регистров № 1206213 от 19.06.2014 г. и със срок на действие до 2024 г., представляваща надпис „надпис“, регистрирана за клас 30 от Н. класификация; комбинирана марка на Европейския съюз с регистров №[ЕИК] от 24.03.1999 г. и със срок на действие до 2029 г., представляваща надпис „надпис“, изписан с типичен шрифт, регистрирана за клас 30 от Н. класификация; фигуративна марка на Европейския съюз с регистров № 1258845 от 06.08.2015 г. и със срок на действие до 2025 г., представляваща фигуративен знак - стилизирано изображение на птици в гнездото си, регистрирана за клас 30 от Н. класификация; комбинирана международна (IR) марка с регистров № 649928 от 04.01.1996 г. и със срок на действие до 2026 г., представляваща стилизирано изображение на птици в гнездото си, придружено от надпис „надпис“, изписан с типичен шрифт, регистрирана за клас 30 от Н. класификация; комбинирана международна (IR) марка с регистров № 490322 от 27.11.1984 г. и със срок на действие до 2024 г., представляваща стилизирано изображение на птици в гнездото си, придружено от надпис „надпис“, изписан с типичен шрифт, регистрирана за клас 30 от Н. класификация и всички стоки, носещи изображение, идентично с изображението на регистриран промишлен дизайн на Общността с регистров №[ЕИК]-0003 от 10.10.2013 г. и със срок на действие до 2023 г., поради което и на основание чл.304 от НПК е оправдана по повдигнатото ѝ обвинение за престъпление по чл. 172б ал.1 от НК.

Със същата присъда изцяло е отхвърлен предявеният от /фирма/ срещу подсъдимата Р. М. П. граждански иск за сумата в размер на 10 000 лв., представляваща обезщетение за имуществени вреди в резултат на деянието по чл.172б ал.1 НК ведно със законната лихва върху тази сума считано от датата на извършването - 28.10.2019 г. - до окончателното ѝ изплащане.

С присъдата на основание чл. 172б ал.3 от НК са отнети в полза на държавата 1496 броя кутии /продукт/, всяка съдържаща в себе си по 28 броя пакетчета /стикчета/ или общо 41888 броя пакетчета /стикчета/ /продукт/, съдържащи инстантна напитка, като е постановено същите да бъдат унищожени.

По протест на прокурор в РП-Хасково и по жалба на гражданския ищец /фирма/, подадена чрез повереника адв. Д. В., срещу така постановената присъда пред Окръжен съд-Хасково е било образувано внохд № 211/2024 г., приключило с атакуваната пред ВКС нова присъда № 19/04.06.2024 г. С нея първоинстанционната присъда е отменена в частта, в която подсъдимата Р. М. П. е призната за невинна и оправдана по предявеното ѝ обвинение за престъпление по чл.172б ал.1 НК и в която е отхвърлен предявеният граждански иск, и вместо това подсъдимата е призната за виновна в извършването на посоченото престъпление, за което ѝ е било повдигнато обвинение, като на основание чл. 172б ал.1 вр. чл. 55 ал.1 т.2 б.„б“ и ал.2 и във вр. чл.2 ал.2 НК е осъдена на наказание пробация с пробационни мерки „задължителна регистрация по настоящ адрес“ за срок от 6 месеца при периодичност 2 пъти седмично и „задължителни периодични срещи с пробационен служител“ за срок от 6 месеца, както и на наказание глоба в размер на 2 500 лв. С новата присъда подсъдимата е осъдена да заплати на /фирма/ сумата 10 000 лв., представляваща обезщетение за причинени от престъплението вреди по чл.76 ал.1 т.3 от ЗМГО /отм./ ведно със законната лихва върху тази сума считано от 28.10.2019 г. до окончателното ѝ изплащане, като е осъдена да заплати и направените по делото разноски, както и държавна такса върху уважения размер на гражданския иск. С въззивния съдебен акт е потвърдена първоинстанционната присъда в частта относно отнемането на веществените доказателства, предмет на престъплението.

Касационната жалба е процесуално допустима - подадена е от процесуално легитимирана страна; срещу подлежащ на касационна проверка съгласно чл.34б, т.2 НПК съдебен акт; и в законоустановения срок.

Макар в жалбата да са заявени възражения срещу процесуалната законосъобразност на доказателствената дейност на въззивния съд, обосноваващи касационно основание по чл. 34б, ал. 1, т. 2 НПК, всъщност не се оспорват приетите за установени по делото релевантни факти, а единствено се оспорва тяхната правна трактовка от гледна точка на субективната съставомерност на деянието.

Въпросите за наличието и формата на вината се решават най-напред в дейността по доказването (по установяването на фактите) и след това в дейността по приложението на правото (по определяне на правната квалификация), поради което след като в случая не се оспорват установените факти, които са от значение за наличието на вината и нейната форма, изводът за субективната съставомерност на инкриминираното деяние следва да бъде преценяван единствено от гледна точка на неговата материалноправна законосъобразност. Затова твърдението в жалбата за погрешното изясняване на въпроса за вината, поради negliжирането и необсъждането на установени по делото факти, отричащи интелектуалния момент на вината, и поради неправилната интерпретация на други факти, не следва да бъде преценявано на плоскостта допуснато съществено нарушение на процесуалните правила, а в аспект правилното прилагане на материалния закон.

В случая фактическите констатации по обжалваната нова присъда (изложени на стр.4-9 от мотивите) не съдържат никакви факти, обосноваващи субективните признаци на престъпния състав на чл.172б ал.1 от НК, по който е постановено осъждането на подсъдимата. В този смисъл в мотивите не е изрично посочено и съответно не е възприето като факт знанието на подсъдимата (информираността ѝ) за неоригиналния характер на процесните стоки.

Същевременно в мотивировката на атакувания съдебен акт относно правната квалификация на деянието е прието, че съставът на престъплението по чл.172б ал.1 НК е осъществен от субективна страна при форма на вината пряк умисъл, тъй като подсъдимата е съзнавала, че използва в търговската си дейност марка и промишлен дизайн без съгласието на притежателя на изключителното право върху същите, когато са обект на това изключително право, както и че продуктът не е оригинален. Съзнаването на обективните признаци от състава на престъплението по чл.172б ал.1 НК е било изведено

от следните факти:

-признанието на подсъдимата, че знае кои са официалните дистрибутори на /фирма/ за Хасковска и Пловдивска област и че обичайно и редовно (поне веднъж месечно) е поръчвала и закупувала от тях, като при това е ползвала отстъпки и промоции, и че предвид тези редовни контакти с официалните дистрибутори неминуемо ѝ станало известно, че оригинален продукт - в случая /продукт/ - може да се закупи на едро или от тях, или директно от /фирма/.

- изявлението ѝ, че от дружеството/фирма/, което ѝ е доставило процесните продукти, е закупувала пакетирано смелено кафе и никога преди това /продукт/.

- че сключването на сделката и приемането на стоката на склад е станало с нейно знание – след като е била запозната с офертата, указанията ѝ са били да се провери само срока на годност на предлагания продукт, но не и произхода, респ. сертификата.

- че процесните продукти били доставени в обикновени небрандирани кашони без никакви документи – не само за произход и качество, но и без стокова разписка и фактура, както и че при доставката е дала указания да се провери само бройката и ако тя отговаря – да се приеме стоката.

- че в случая се отнася за доставка на хранителен продукт; че законодателството поставя специални изисквания към търговците относно произхода на хранителните стоки, които предлагат на пазара; и че тези изисквания следва да са ѝ били добре известни след като подсъдимата дълги години търгувала с хранителни стоки.

- че „търговската добросъвестност“ и грижата на „добрия търговец“ включват при използване в търговската дейност на стоки с регистрирана търговска марка/дизайн да се извърши проверка, за да не се допусне нарушаване на забрана за ползване без съгласие на носителя на правата, а в конкретния казус - предварително да се положат усилия за установяване дали доставяната стока е оригинална, а при доставката - да се изиска сертификат за произход.

Умишленият характер на престъплението по чл.172б ал.1 НК предполага наличието на съзнателни представи у дееца за съставомерните обстоятелства, а именно - ясно да съзнава, че в осъществяваната търговска дейност оперира с неоригинални, фалшифицирани стоки и че по този начин използва марката и промишления дизайн без съгласието на притежателя на изключителното право и без правно основание.

Възприетата от ОС-Хасково конструкция относно положителното представно съдържание на подсъдимата за съставомерните обстоятелства на практика е изградена върху недопустими предположения за знанието ѝ, че процесните стоки не са с оригинални търговска марка и промишлен дизайн и че като такива са неоригинални, фалшифицирани.

Тези предположения са основани на нейни признания и на търговски практики, изведени от принципа за полагане грижата на добрия търговец, които обаче по своето естество не са годни да обосновават еднозначен и сигурен извод, че подсъдимата е имала конкретно знание и представа за характеристиките на процесните продукти – че предлаганите стоки не са с оригинални търговска марка и промишлен дизайн и че са неоригинални, фалшифицирани.

От обстоятелството, че подсъдимата е знаела кои са официалните дистрибутори на/фирма/ за Хасковска и Пловдивска област и че обичайно и редовно (поне веднъж месечно) е поръчвала и закупувала от тях, не следва еднозначно и закономерно, че тя е формирала в съзнанието си правилни представи за неоригиналния характер на доставените ѝ от /фирма/ стоки. В тази връзка въззивният съд не е отчел и обсъдил показанията на св.В. П., служител на ръководен пост в правния отдел на /фирма/, че официалният дистрибутор на /фирма/ в /област/ не е бил изключителен такъв, което означава, че на територията на тази област е имало и други търговци, които са продавали /продукт/ на едро в търговската мрежа, и че поради тази причина е било възможно даден търговец да закупи продукта /продукт/ от тези търговци, които са различни от официалния

дистрибутор (стр.52 от въззивното дело). При това положение след като официалният дистрибутор за област не е бил изключителен такъв, то в случая доставянето на продуктите от друг търговец не е фактор, обуславящ съмнения за оригиналността на тези продукти, а още повече и категоричен извод, че те са неоригинални, фалшифицирани. Коментиранията обстоятелства не сочат еднозначно на неминуемо знание на подсъдимата за действителните характеристики на продуктите. Затова неправилна е преценката на окръжния съд, че те могат да обосноват съзнателни представи у подсъдимата за неоригиналния характер на доставените ѝ продукти /продукт/. Горните съображения са напълно относими и към обстоятелството, че от доставчика на процесните продукти – /фирма/ – подсъдимата е била закупувала само пакетирано смелено кафе, но никога преди това /продукт/. Тъй като дистрибуторът на/фирма/за/област/не е бил с изключителни права, свободният пазар е позволявал оригиналните продукти да бъдат доставяни на едро и от други търговци, включително и от този доставчик. Кое то означава, че и това обстоятелство не може да бъде определяно като сигурен фактор за наличието на знание у подсъдимата, че доставените ѝ продукти са неоригинални.

Фактите, че сключването на сделката и приемането на стоката на склад е станало с нейно знание; че след като е била запозната с офертата, единствените ѝ указания са били в насока да се провери само срока на годност на предлагания продукт, но не и произхода; че процесните продукти били доставени без никакви документи – не само за произход и качество, но и без стокова разписка и фактура; както и че при доставката е дала указания да се провери само бройката и ако тя отговаря – да се приеме стоката, по своето естество също не са такива, че закономерно да водят до знание за неоригиналния характер на доставените стоки. По делото липсват данни това поведение на подсъдимата да е било в отклонение на обичайната ѝ практика на търговец при приемането на доставки. В този смисъл са и показанията на св. К., че стоките никога не са постъпвали в склада без документи и фактури; че относно процесния казус в момента на разговора с представителя на доставчика не е било уточнено дали стоката ще дойде едновременно с фактура; и че когато се получават повече доставки от един контрагент, както е било в случая, в края на месеца се издавала единна фактурата за всички доставки.

А що се касае до акцентиранията от окръжния съд обстоятелство, че св.Б. бил уведомял подсъдимата, че продуктите били доставени в небрандирани кашони, коректният прочит на тези показания показва, че същият изобщо не е твърдял да е уведомявал подсъдимата за това обстоятелство. С оглед на това неправилно въз основа на него е правена преценка относно знанието на подсъдимата за коментирания факт – неоригиналния характер на стоките.

Гореизброените обстоятелства не са информативни. Собствено те не съдържат и не дават никакви сведения в интересуващата процеса насока – дали стоките са оригинални или не. Затова въпросните обстоятелства, дори и да са били подложени на осмисляне и анализ, не биха могли да доведат подсъдимата до еднозначно и сигурно знание относно този факт от действителността, след като въз основа на тях в резултат на обичаен (житейски) познавателен процес не могат да бъдат създадени конкретни представи (у подсъдимата) за предметите и за техните свойства – в случая за процесните продукти и за автентичността на техния произход (дали са оригинални).

Изложените от окръжния съд аргументи, основани на обстоятелството, че се касае за доставка и последваща продажба на хранителни продукти, са неотнесими към определянето на субективната страна на деянието. Обстоятелство, че процесните стоки са от категорията на хранителните продукти, по никакъв начин не обосновава знание на подсъдимата, че те не са оригинални, а фалшифицирани.

Касационната инстанция споделя извода на въззивния съд, че въз основа на установените по делото факти може да се приеме, че при използването на процесните стоки в търговската си дейност подсъдимата не е проявила грижата на добър търговец от

гледна точка проверката на тяхната оригиналност (дали те произхождат от носителя на търговската марка и промишления дизайн, респ. дали той е дал съгласието си за ползването им). Задължението за полагане на такава грижа нормативно е предвидено в разпоредбата на чл. 302 от ТЗ, като видно от систематичното ѝ място тя се отнася до изпълнението на задълженията по търговските сделки и се прилага само спрямо страни по сделка, които имат качеството търговец. Грижата на добрия търговец е грижа на професионалист, упражняващ търговията по занятие, което предполага по-внимателно и отговорно отношение в осъществяване на търговските контакти, засилен контрол при сключване и изпълнение на търговските сделки. Същността ѝ, съобразно вложеното в нея съдържание, сочи, че поради отсъствието на характерните за умисъла и самонадеяността интелектуални и волеви измерения неизпълнението на задължението за полагане на такава грижа не може да бъде проявление на умишлена форма на вина, а само на непредпазлива, и то във вид на небрежност. В горния смисъл е и константната практика на ВКС по граждански и търговски спорове, съгласно която неполагането на грижата на добрия търговец съгласно чл. 302 от ТЗ е определяно като проява на небрежност (например определение № 359 от 29.06.2015 г. по т.д. № 1274/2014 г., II т.о. на ВКС, определение № 563 от 10.11.2020 г. по т.д. № 18/2020 г., I т.о. на ВКС, решение № 122 от 28.01.2021 г. по т.д. № 1605/2019 г., I т.о. на ВКС). С оглед на това неотдаването на грижата на добрия търговец, преценено от гледна точка на психическото отношение на дееца, не се явява обстоятелство, годно да обоснове наличието на умисъл за извършване на деянието по чл. 172б НК, само при каквато форма на вината може да бъде извършено това престъпление. Умисълът предполага съответни представи относно елементите от фактическия състав на престъплението, а във волево отношение – искане или допускане на предизвиканите от него общественоопасни последици, поради което липсата на същите, каквато се установява в случая, изключва тази форма на вина.

По горните съображения не могат да бъдат споделени доводите на въззивния съд, че като не е положила грижата на добър търговец – след като предварително подсъдимата не е положила усилия за установяване дали доставяната стока е оригинална, а при доставката не е изисквала сертификат за произход, тя е формирала ясна представа, че продуктите не са оригинални, а по този начин и умисъл, че използва в търговската си дейност продукти с марка и промишлен дизайн без съгласието на притежателя на изключителното право върху същите, когато са обект на това изключително право.

В подкрепа на извода за отсъствието на умисъл в действията на подсъдимата се явяват и установените по делото обстоятелства, че инициативата да ѝ бъдат доставени процесните продукти не е изхождала от нея, а са ѝ били предложени и продадени от утвърден неин търговски партньор и доставчик, на който до момента е имала пълно доверие; както и че в дългогодишната си мащабна търговска дейност и практика никога не е допускала да оперира с неоригинални и фалшифицирани стоки. В този смисъл следва да бъде преценявано и обстоятелството, че по делото липсват данни, респ. не се установява подсъдимата изобщо да е виждала процесните продукти и визуално да е възприела поставения върху тях неоригинален знак на регистрираната търговска марка и промишлен дизайн, за да се изисква от нея успешно да идентифицира тези продукти като неоригинални, фалшифицирани. Касае се за знак и изображение, което предполага, че същите трябва да бъдат възприети чрез зрителните сетива, за да може получената зрителна информация за техния образ да бъде осъзната, осмислена и идентифицирана.

Всички тези обстоятелства не са били отчетени от окръжния съд при преценката му за субективната съставомерност на деянието и са довели до грешния му извод, че същото е извършено умишлено.

По изложените дотук аргументи настоящият състав на ВКС приема, че инкриминираното поведение на подсъдимата Р. М. П. не осъществява състава на престъпление по чл. 172б ал.1 НК, поради което незаконосъобразно е призната за виновна

и осъдена.

Като е приел инкриминираното поведение на подсъдимата за съставомерно от субективна страна, въззивният съд е допуснал нарушение на материалния закон, поради което атакуваният съдебен акт е постановен при наличие на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 1 НПК. Това нарушение, довело до ангажиране на наказателната отговорност на подсъдимата за несъставомерно от субективна страна деяние, може да бъде отстранено в касационното производство с оправдаването ѝ на основание чл. 24, ал. 1, т. 1 НПК. С оглед на това и съобразно правомощието на ВКС по чл. 354, ал. 1, т. 2 вр. чл. 24, ал. 1, т. 1 НПК обжалваната въззивна присъда следва да бъде отменена в наказателната ѝ част и подсъдимата да бъде призната за невинна и оправдана по предявеното ѝ обвинение по чл. 172б ал.1 НК, тъй като се касае за приложение на материалния закон при правилно установени факти от предмета на доказване по делото.

Незаконосъобразното осъждане на подсъдимата за несъставомерно деяние обосновава отмяна на присъдата и в частта относно възлагането в нейна тежест на направените по делото разноски.

При този изход на делото в наказателната му част касационната инстанция не намира за необходимо да обсъжда алтернативните искания на защитата за връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд или пък за намаляване на наказанието поради това, че е явно несправедливо.

Съществува принципната възможност деянието да не осъществява състав на престъпление, но същевременно да представлява деликт (непозволено увреждане). Именно такава хипотеза се наблюдава в настоящия казус, тъй като независимо от престъпната несъставомерност на деянието поради липса на умисъл при извършването му, на практика е налице фактическият състав на непозволено увреждане, доколкото при деликт от лично поведение е достатъчно да се прояви непредпазливост във формата на небрежност. В случая са осъществени всички елементи на деликта – противоправно деяние (използването на регистрирани търговска марка и промишлен дизайн за търговска употреба без съгласието на техния притежател и без правно основание); вреди (настъпилите неблагоприятни изменения в правнозащитената сфера на притежателя на марката); причинна връзка между деянието и вредите (последните са в резултат на нарушението на правото върху търговската марка, допуснато в търговската дейност на подсъдимата) и вина във формата на небрежност (въпреки, че е могла да я отдаде, подсъдимата не е положила грижата на добрия търговец, за да не допусне нарушаване на забраната за ползване на търговската марка и промишления дизайн без съгласието на носителя на изключителните права върху тях). С оглед на това правилна е преценката на въззивния съд, че предявеният граждански иск е установен по основание. А позовавайки се на указанията в мотивите по т. III.1 на ТР № 1 от 31.05.2013 г. по тълк.дело № 1/2013 г на ОСНК на ВКС, окръжният съд правилно е определил и размера на вредите съобразно равностойността по цени на дребно на правомерно произведени стоки, идентични или сходни със стоките, предмет на нарушението (изчислена по експертен път), като с оглед на това законосъобразно е уважил предявеният граждански иск именно до този размер.

При това положение, след като отговорността на жалбоподателя за непозволено увреждане е ангажирана правилно, проверяваната присъда в гражданската част и в частта за присъдената държавна такса върху уважения размер на гражданския иск следва да бъде оставена в сила.

8. Основното предназначение на възобновяването на наказателни дела, като извънреден способ за проверка, е да не допуска съществуването на неправилни влезли в сила съдебни актове – т. е. чрез възобновяването на наказателното производство се цели отстраняването на такъв порок в съответния съдебен акт, който фундаментално се отразява на неговата правилност и законосъобразност.

Основанието по чл. 422, ал. 1, т. 3 от НПК за възобновяване на наказателното дело изисква наличието на две кумулативно изведени в закона предпоставки – а) чрез разследване да се разкрият обстоятелства или доказателства, които не са били известни на съда, постановил атакувания съдебен акт и б) те (обстоятелствата или доказателствата) да имат съществено значение за делото.

Кога новооткритото обстоятелство има съществено значение за правилното решаване на делото е в зависимост от вероятността за изменение или промяната във фактическите или правните заключения на съда по въпросите, които са предмет на решаване в конкретното наказателно производство. Следователно, за да се уважи искане за възобновяване на наказателно производство на осн. чл. 422, ал. 1, т. 3 от НПК е необходимо "... да е налице една вероятност, че посочените в него обстоятелства или доказателства ще... изменят убеждението на съда, намерило израз в постановената присъда"(1243-57-II; вж. Павлов, Ст. Наказателен процес на Народна Република България, 1989, с. 641).

чл. 422, ал. 1, т. 3 от НПК

Решение № 614 от 29.11.2024 г. на ВКС по н. д. № 896/2024 г., I н. о., докладчик председателят Валя Рушанова

Производството пред ВКС е по реда на гл. XXXIII от НПК.

Образувано е по искане на окръжния прокурор на Окръжна прокуратура - гр. Плевен, за отмяна по реда на възобновяването на наказателните дела на определение № 130 от 27.11.23г., постановено по ЧНД № № 254/2023г. на Районен съд – Левски.

В искането се твърди наличие на възникнало ново обстоятелство – постановено по реда на гл. XXXIII от НПК решение на ВКС за възобновяване на наказателното производство по ЧНД № 470/23г. на Окръжен съд - Плевен и ВНЧД 187/23г. на Апелативен съд – Велико Търново, което има съществено значение за делото.

В съдебното заседание представителят на Върховната прокуратура поддържа искането за възобновяване на делото, като намира, че са налице законовите предпоставки за това.

Служебният защитник на осъдената М. Г. намира, че искането следва да се остави без уважение.

Осъдената М. Г. се присъединява към становището на защитника си.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, обсъди доводите на страните и за да се произнесе, съобрази следното:

Искането на окръжния прокурор е допустимо - то е направено от процесуално легитимирана страна по чл. 420, ал. 1 от НПК, в законоустановения срок по чл. 421, ал. 1 от НПК и е депозирано срещу акт, подлежащ на проверка от ВКС по реда на чл. 419, ал.1 от НПК.

Разгледано по същество е НЕОСНОВАТЕЛНО.

Атакува се законосъобразността на постановен в хода на частно наказателно производство по чл. 306, ал. 1, т. 3 от НПК първоинстанционен съдебен акт, с които е активирано условно осъждане на осъдената Г. на осн. чл. 68, ал. 1 от НК.

Установено е по делото, че със споразумение за решаване на делото по нохд № 2516/2014г. по описа на Софийски районен съд, от 13.02.2014г., М. В. Г. е призната за виновна в извършване на 15.01.2014г. на престъпление по чл.195, ал.1, т.4 във връзка с чл. 194, ал.1 във връзка с чл.18, ал.1 във връзка с чл. 63, ал.1, т. 3 от НК, като при условията на чл. 55, ал.1, т.1 от НК ѝ е определено наказание 5 (пет) месеца лишаване от свобода, чието изтърпяване е отложено на осн. чл. 66, ал.1 от НК с изпитателен срок от 2 (две) години.

Със съдебно решение № 5054/2019г., постановено на 02.12.2019г. от съда на гр. Флоренция, Република България, влязло в сила на 05.03.21г., М. В. е осъдена на наказание 10 (десет) месеца и 11 (единадесет) дни лишаване от свобода при първоначален общ режим за извършени от нея на територията на Република Италия престъпления в периода 02.07.2015г.- 23.10.2019г. за престъпления, съответстващи на тези по чл.195, ал.1, т.5 във връзка с чл.194, ал.1 във връзка с чл.18, ал.1 от НК, като са групирани наказания и по други осъждания за срок от 5 (пет) години, 11 (единадесет) месеца и 6 (шест) дни и глоба в размер на 1900 евро.

В процедура по чл. 44, ал. 11 от ЗЕЕЗА във връзка с чл. 457, ал. 2 - 5 от НПК (ЧНД № 470/23г. по описа на Плевенски окръжен съд), окръжният съд с определение № 443/12.06.23г. приел за изпълнение съдебно решение № 5054/2019г., постановено на 02.12.2019г. от Съда на гр. Флоренция, Република Италия и влязло в сила на 05.03.21г., с което за извършено от М. В. Г. престъпление на 23.10.2019г. е наложено наказание в размер на 10 месеца и 10 дни и групиране на наказанията за срок от 5 години, 11 месеца и 6 дни по съдебни актове на съда в гр. Флоренция, като престъпленията по групирани наказания съответства на различни състави на престъпления по чл.195, ал.1 във връзка с чл.194, ал.1 от НК на Република България.

С решение № 115/12.10.23г. на Великотърновския апелативен съд, постановено по ВНЧД № 187/23г., посоченото по-горе определение на Плевенския окръжен съд било изменено, като:

-прието е за изпълнение съдебно решение от 13.06.2015г. на Съда в гр. Флоренция, Република Италия, влязло в сила на 02.07.2015г., с което М. Г. е осъдена за извършено на 12.06.2015г. престъпление, съответстващо на престъпление по чл.195, ал.1, т.4 във връзка с чл.194, ал.1 във връзка с чл.18, ал.1 от НК на Република България, като ѝ е наложено наказание 1 (една) година лишаване от свобода;

- прието е за изпълнение съдебно решение от 15.05.2018г. на Съда в гр. Пистоя, Република Италия, влязло в сила на 16.10.2018г., с което М. Г. е осъдена за извършено на 17.09.2015г. престъпление, съответстващо на престъпление по чл.195, ал.1, т.4, т. 5 във връзка с чл.194, ал.1 от НК на Република България, като ѝ е наложено наказание 3 (три) години и 9(девет) месеца лишаване от свобода;

- прието е за изпълнение съдебно решение от 09.11.2017г. на Съда в гр. Флоренция, Република Италия, влязло в сила на 03.11.2019г., с което М. Г. е осъдена за извършено на 08.09.2017г. престъпление, съответстващо на престъпление по чл.195, ал.1, т.4 във връзка с чл.194, ал.1 от НК на Република България, като ѝ е наложено наказание 4 (четири) месеца лишаване от свобода;

- прието е за изпълнение съдебно решение от 02.12.2019г. на Съда в гр. Флоренция, Република Италия, влязло в сила на 05.03.21г., с което М. Г. е осъдена за извършено на 23.10.2019г. престъпление, съответстващо на престъпление по чл.195, ал.1, т. 5 във връзка с чл. 194, ал.1 във връзка с чл.18, ал.1 от НК на Република България, като ѝ е наложено наказание 10 (десет) месеца и 10 (десет) дни лишаване от свобода;

- прието е за изпълнение определеното общо наказание по четирите съдебни решения в размер на 5 (пет) години 11 (единадесет) месеца и 6 (шест) дни лишаване от свобода с определение от 14.09.21г. на прокурор от Държавната прокуратура при съда на гр. Флоренция, Република Италия, като е постановено така приетото за изпълнение общо наказание да бъде изтърпяно при първоначален общ режим.

- потвърдено е първоинстанционното определение в останалата част.

След влизане в сила (12.10.2023г.) на съдебният акт, с който определеното общо наказание от размер на 5 (пет) години 11 (единадесет) месеца и 6 (шест) дни лишаване от свобода било прието за изпълнение, районния прокурор на Районна прокуратура – гр. Левски сезирал Районния съд - гр. Левски с предложение по чл. 306, ал. 1, т. 3 от НПК – за приложение на чл. 68, ал. 1 от НК и привеждане в изпълнение на наложеното по похд №

2516/2014 по описа на Софийски районен съд наказание от 5 месеца лишаване от свобода.

По предложението било образувано НЧД № 254/23г. по описа на РС- Левски, което приключило с определение № 130/27.11.23г.- предмет на настоящия извънреден способ за проверка на законосъобразността му.

С определението съдът на осн. чл. 68, ал.1 от НК привел в изпълнение наказанието от 5 (пет) месеца лишаване от свобода, наложено на осъдената М. Г. по нохд № 2516/2014г. на Софийски районен съд.

По искане на осъдената Г. за възобновяване на ЧНД № 470/23 на ОС- Плевен и ВНЧД № 187/23г. на АС- Велико Търново на осн. чл.422, ал.1, т.5 от НПК било образувано н.д. № 383/24г. по описа на ВКС, II н.о.

С решение № 335/10.06.24г. по посоченото дело, ВКС, II н.о. възобновил производството по ЧНД № 470/23 на ОС- Плевен и ВНЧД № 187/23г. на АС - Велико Търново, отменил постановените по тях съдебни актове и върнал делото за новото му разглеждане в процедура по чл. 12 от ЗПИИСАННЛСМВЛС.

По посочената процедура (чл. 12 от ЗПИИСАННЛСМВЛС) било образувано ЧНД № 469/24г. по описа на Окръжен съд - Плевен, с който четирите посочени по - горе съдебни решения на италианските съдилища са приети за изпълнение. Прието за изпълнение е и определеното общо наказание по четирите съдебни решения в размер на 5 години, 11 месеца и 6 дни лишаване от свобода с определение от 14.09.2021г. на прокурор от Държавната прокуратура при съда на гр. Флоренция, Република Италия.

Така описаните по хронология съдебни актове в отделните частни производства ясно очертават предмета на настоящия извънреден способ за съдебен контрол – съдебният акт по НЧД № 254/23г.на Районен съд - гр. Левски, с който на осн. чл. 68, ал. 1 от НК е активирано наказанието на осъдената Г. в размер на 5 месеца лишаване от свобода, наложено ѝ по нохд № 2516/2014г. на Софийски районен съд.

Извън предмета на съдебното обсъждане е законосъобразността на протеклата впоследствие процедура по чл. 12 от ЗПИИСАННЛСМВЛС и постановеният в нейните рамки съдебен акт на Окръжен съд - Плевен.

На следващо място, посоченото в искането основание за възобновяване на наказателното производство спрямо осъдената М. Г., се основава на разпоредбата на чл. 422, ал. 1, т. 3 от НПК. Като фактическото основание за искането е посочено Решение № 335/10.06.24г., постановено по н.од. № 383/24г. на ВКС, II н.о., с което е възобновено производството по приемане в изпълнение на общото наказание от 5 години, 11 месеца и 6 дни, наложено с отделни присъди на осъдената Г. на територията на Република Италия. Твърди се, че решението за възобновяване на това производство представлява ново обстоятелство, което е разкрито чрез разследване, поради което са налице основанията по чл. 422, ал. 1, т. 3 от НПК за възобновяване на производството по чл. 306, ал.1, т. 3 от НПК за активиране на условното наказание на осъдената, наложено ѝ по нохд № 2516/2014г. на Софийски районен съд.

Преди всичко е необходимо да се посочи, че основното предназначение на възобновяването на наказателни дела, като извънреден способ за проверка, е да не допуска съществуването на неправилни влезли в сила съдебни актове – т.е. чрез възобновяването на наказателното производство се цели отстраняването на такъв порок в съответния съдебен акт, който фундаментално се отразява на неговата правилност и законосъобразност.

Второ, основанието по чл. 422, ал. 1, т. 3 от НПК за възобновяване на наказателното дело изисква наличието на две кумулативно изведени в закона предпоставки – а) чрез разследване да се разкрият обстоятелства или доказателства, които не са били известни на съда, постановил атакувания съдебен акт и б) те (обстоятелствата или доказателствата) да имат съществено значение за делото.

В конкретния случай не е налице втората предпоставка - разкритите чрез разследване

обстоятелства да имат съществено значение за делото, т.е. за правилното и законосъобразното решаване на въпроса за активиране на условното наказание на осъдената Г. по чл. 68, ал. 1 от НК.

Кога новооткритото обстоятелство има съществено значение за правилното решаване на делото е в зависимост от вероятността за изменение или промяната във фактическите или правните заключения на съда по въпросите, които са предмет на решаване в конкретното наказателно производство. Следователно, за да се уважи искане за възобновяване на наказателно производство на осн. чл. 422, ал. 1, т. 3 от НПК е необходимо „...да е налице една вероятност, че посочените в него обстоятелства или доказателства ще...изменят убеждението на съда, намерило израз в постановената присъда“ (1243-57-II; вж. Павлов, Ст. Наказателен процес на Народна Република България, 1989, с. 641).

В настоящия случай новооткритото „чрез разследване“ обстоятелство – възобновяването на производството по приемане на наложеното в Република Италия на М. Г. наказание няма съществено значение за правилното разрешаване на въпроса за приложението на чл. 68, ал. 1 от НК в производството по чл. 306, ал. 1, т. 3 от НПК, тъй като при евентуалното възобновяване на това производство би се стигнало до постигнатия в него вече резултат - активирането на условното наказание по нохд № 2516/14 на СРС. Другояче би било разрешението на настоящия казус, ако след възобновяването на ЧНД № 470//23г. на ОС-Плевен и ВНЧД № 187/23г. на АС - Търново не се бе развила втора процедура по приемане за изпълнение на наказанието на М. Г., наложено ѝ с присъди в Република Италия – вече по чл.12 от ЗПИИСАННЛСМВЛС. В рамките на тази процедура (ЧНД № 469/24г. по описа на Окръжен съд - Плевен) е постигнат същия резултат като по възобновеното с Решение № 335/10.06.24г. на ВКС, II н.о. наказателно производство, т.е. прието е за изпълнение наказание на Г. за престъпления, част от които са извършени в изпитателния срок по нохд № 2516/2014г. на СРС. Впрочем, в искането за възобновяване на производството по чл. 306, ал. 1, т. 3 от НПК е поставен акцент единствено на първата предпоставка по чл. 422, ал. 1, т. 3 от НПК (новооткрито чрез разследване обстоятелство), като въобще не е обосновавана втората предпоставка – същественото значение на новооткритото обстоятелство за правилното решаване на делото. Вярно е, че с решение № 335/10.06.24г. са заличени правните последици от приемането за изпълнение на наказанието, наложено на осъдената с присъди в Република Италия, но след решението №154/25.06.24г. по НЧД № 469/2024г. на ОС - Плевен те отново са налице. Новооткритото обстоятелство не би могло да обуслови каквато и да промяна в извода, че фактическото основание за приложението на чл. 68, ал.1 от НК в производството по чл. 306, ал. 1, т. 3 от НПК се явява приетото за изпълнение общо наказание на осъдената в размер на 5 години, 11 месеца и 6 дни, наложено ѝ с отделни присъди на територията на Република Италия за деяния, част от които попадат в рамките на изпитателния срок по чл. 66, ал.1 от НК, определен ѝ по нохд № 2516/14 г. на Софийски районен съд.

III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ

9. Неправилен е изводът, че имот, който е индивидуализиран по местонахождение, граници и площ по картата на възстановена собственост и в документ за собственост, не съществува реално, ако не е отразен като самостоятелен обект в последващо приетата кадастрална карта на населеното място. Както е прието в т. 2 и т. 4 от Тълкувателно решение № 8 от 23.02.2016 г. по тълк. д. № 8 от 2014 г. на ОСГТК на ВКС, поземлените недвижими имоти представляват части от земната повърхност, чиито граници са определени изкуствено от човека - в акта за собственост на имота. За да може такъв имот да се счита обособен като отделен обект на собственост, не е нужно границите му да са нанесени материално, чрез поставяне

на ограда или други гранични знаци или чрез нанасяне в кадастрален или регулационен план или в кадастрална карта. Достатъчно е един юридически акт да посочва границите на имота така, че те да могат да бъдат определени. Липсата на техническо отразяване на границите на имота в действащите планове или кадастрална карта, не прави имота негоден обект на право на собственост, респективно негоден обект на делба, когато границите на имота могат да бъдат определени въз основа на посоченото в акта за собственост.

чл. 5, ал. 1 ЗН

Решение № 650 от 1.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4870/2023 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева

Производството е по реда на чл.290 и сл. ГПК.

Образувано е по постъпила от Г. Г. З.- Х. касационна жалба срещу решение № 223 от 18.05.2023 г. по в.гр.д.№ 112 от 2021 г. на Пернишкия окръжен съд, II-ри въззивен граждански състав, с което е отменено решение № 70 от 03.07.2020 г. по гр.д.№ 298 от 2018 г. на Районен съд- Брезник в обжалваната му част за допускане до делба на нива с площ от 6,867 дка, находяща се в землището на [населено място], м.“В.“, представляваща имот № *** по картата на възстановената собственост на [населено място] и вместо него е постановено решение за отхвърляне на иска за делба на този имот.

С определение № 2867 от 10.06.2024 г. касационното обжалване на решението е допуснато на основание чл.280, ал.2 ГПК, поради констатирана от ВКС очевидна неправилност на това решение.

В проведеното открито съдебно заседание пълномощникът на касаторката Г. Г. З.- Х. поддържа жалбата. Твърди, че решението на Пернишкия окръжен съд е недопустимо и неправилно, моли същото да бъде отменено и вместо него да бъде постановено друго за допускане на процесния имот до делба между всички наследници на К. П. З..

Съделителите А. Н. З., Л. К. З. и Н. К. З. не се явяват в открито съдебно заседание и не изпращат представител. В писмен отговор от 24.08.2023 г. оспорват жалбата. Считат, че не са налице основания за допускане на касационно обжалване на решението на Пернишкия окръжен съд и че то е законосъобразно, правилно и обосновано.

Останалите съделители И. С. П. /конституиран като наследник на починалата в хода на делото съделителка И. С. П./, С. Г. К., И. Г. М., Е. Г. М., Н. В. С., Е. В. Ц., Д. Б. З., К. А. З., П. А. З., С. Л. С., Р. Т. П.- Г. и П. К. Г. /последните двама конституирани като наследници на починалия в хода на делото съделител К. В. Г./ не се явяват и не вземат становище по касационната жалба.

Върховният касационен съд на Република България, Гражданска колегия, състав на първо гражданско отделение приема следното: За да постанови решението си за отхвърляне на иска за делба на горепосочения имот, въззивният съд е приел имотът не можел да бъде предмет на съдебна делба, тъй като макар правото на собственост върху него да е било възстановено с решението на ПК- гр.Брезник от 10.09.1998 г., което имало конститутивно действие, той не съществувал реално: защото в действащата кадастрална карта на гр.Брезник не бил заснет като самостоятелен имот, а като част от имоти, собственост на лица извън съделителите по делото.

Това решение е очевидно неправилно и като такова следва да бъде отменено поради следното: Неправилен е изводът на въззивния съд, че имот, който е индивидуализиран по местонахождение, граници и площ по картата на възстановена собственост и в документ за собственост /в конкретния случай с решение на ПК- гр.Брезник от 10.09.1998 г. за възстановяване на собствеността с приложена към него скица/, не съществува реално, ако не е отразен като самостоятелен обект в последващо приетата кадастрална карта на

населеното място. Както е прието в т.2 и т.4 от Тълкувателно решение № 8 от 23.02.2016 г. по тълк.д.№ 8 от 2014 г. на ОСГТК на ВКС, поземлените недвижими имоти представляват части от земната повърхност, чиито граници са определени изкуствено от човека- в акта за собственост на имота. За да може такъв имот да се счита обособен като отделен обект на собственост, не е нужно границите му да са нанесени материално, чрез поставяне на ограда или други гранични знаци или чрез нанасяне в кадастрален или регулационен план или в кадастрална карта. Достатъчно е един юридически акт да посочва границите на имота така, че те да могат да бъдат определени. Липсата на техническо отразяване на границите на имота в действащите планове или кадастрална карта, не прави имота негоден обект на право на собственост, респективно негоден обект на делба, когато границите на имота могат да бъдат определени въз основа на посоченото в акта за собственост. Включително, не прави имота негоден за делба липсата на техническо отразяване на този имот като самостоятелен обект в кадастрална карта, приета след придобиването на правото на собственост върху него. Това е така, тъй като за разлика от дворищнорегулационните планове по ЗТСУ /отм./ кадастралната карта няма отчуждително действие.

Тъй като след отмяна на решението не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, по аргумент от чл.293, ал.3 ГПК делото не следва да бъде връщано за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, а настоящият състав на ВКС следва да се произнесе по съществуващото на спора.

Съдът е бил сезиран от А. Н. З., Л. К. З. и Н. К. З. с иск за делба между наследниците на К. П. З., починал на 11.02.1919 г., на 12 поземлени недвижими имоти, подробно описани в исковата молба. С отговора на исковата молба съделителката Г. Г. З.- Х. е поискала, по реда на чл.341, ал.2 ГПК, в делбената маса да бъдат включени още 3 имота на наследодателя, между които процесния имот: нива с площ от 6,867 дка, находяща се в землището на [населено място], м.“В.“, представляваща имот № *** по картата на възстановената собственост на [населено място].

Видно от представените по делото писмени доказателства, страните по делото са наследници по закон на К. П. З., починал на 11.02.1919 г. С решение № 44-1 от 10.09.1998 г. на ПК- гр.Брезник на наследниците на К. З. е възстановено правото на собственост в стари реални граници на процесната нива, представляваща имот № *** по картата на землището, при съседни: имот № *** на неидентифициран собственик, стопанисван от общината, имот № **, представляващ нива на наследниците на Е. Г. В., имот № **, представляващ дере /овраг/ на Община Брезник, имот № **, представляващ нива на наследниците на Е. Г. В., имот № **, представляващ полски път на Община Брезник, имот № **, представляващ нива на наследниците на Г. А. П. и имот № **, представляващ полски път на Община Брезник. Към решението на ПК е издадена скица на имот № *** под № 5134 от 24.11.1998 г.

От приетите по делото заключения на съдебно-техническите експертизи е установено, че горепосоченият имот не е бил заснет като самостоятелен имот в одобрената със заповед № РД-18-35 от 23.04.2009 г. на ИД на АГКК кадастрална карта на [населено място]. По тази кадастрална карта част от имот № *** попада в коритото на река, обозначена в кадастралната карта като имот на МОСВ. Останалата част от имота обхваща:

- част от имот с идентификатор ***, представляващ земя по чл.19 на [община], обозначена на скицата на вещото лице към заключението с букви А-Б-О-Н-А;
- част от имот с идентификатор *** на О. Г. О., обозначена на скицата на вещото лице към заключението с букви В-Г-Р-П-В;
- част от имот с идентификатор ***, представляващ земя по чл.19 на [община], обозначена на скицата на вещото лице към заключението с букви Г-Д-Е-Ж-З-Р-Г;
- част от имот с идентификатор *** на наследниците на Г. А. П. и О. Г. О., обозначена

на скицата на вещото лице към заключението с букви П-Р-З-И-П и

- част от имот с идентификатор *** на наследниците на Г. А. Р. и М. Г. Р., обозначена на скицата на вещото лице към заключението с букви О-К-Л-М-Н-О.

При така установената фактическа обстановка искът за делба на частта от възстановения на наследниците на К. П. З. имот, означена на скицата на вещото лице инж.Н. с букви Б-В-П-И-К-О-Б, следва да се отхвърли, тъй като тази част от имота представлява корито на река и съгласно чл.11, ал.1, т.1 от Закона за водите е публична държавна собственост, която не може да бъде придобивана от физически или юридически лица, нито реституирана на такива лица.

Останалата част от възстановения на наследниците на К. З. с решението на ПК-гр.Брезник имот /представляваща сега две части от двете страни на коритото на реката-източна част, обозначена на скицата на вещото лице с букви В-Г-Д-Е-Ж-З-И-П-В и западна част, означена на скицата на вещото лице с букви А-Б-О-К-Л-М-Н-А/, следва да се допусне до делба между наследниците на К. З., тъй като е тяхна собственост на основание решението на ПК- гр.Брезник от 10.09.1998 г., което има конститутивно действие за правото на собственост. Приетата през 2009 г. кадастрална карта на [населено място] /в която имотът не е заснет като самостоятелен, а е включен в границите на имоти, записани като собственост на други лица/ няма вещно- отчуждително действие, поради което с приемането на тази кадастрална карта не е настъпила промяна на титулярите на правото на собствеността на имота.

ОТНОСНО КВОТИТЕ, при които следва да се допусне делбата на горепосочените части от имота, съдът приема следното: Видно от представеното удостоверение за наследници на К. П. З., след неговата смърт на 11.02.1919 г. процесния непокрит недвижим имот е наследен от съпругата на К. З.- П. К. З. и шестте му деца /трима синове и три дъщери/ при следните квоти, определени съгласно чл.21, ал.3 и чл.38 от Закона за наследството от 1889 г. /отм./: по 2/11 ид.ч. за съпругата П. К. З. и тримата синове Г. К. З., А. К. З. и Й. К. З. и по 1/11 ид.ч. за трите дъщери Е. К. П., П. В. Г. и С. К. З..

След смъртта на сина Й. З. през 1942 г. на основание чл.21, ал.3 от ЗН от 1889 г. неговите 2/11 ид.ч. са наследени от двете му деца Е. Й. И. и К. Й. З. при квоти: 2/33 ид.ч. за Е. И. и 4/33 ид.ч. за К. З..

След смъртта на дъщерята П. В. Г. през 1951 г. на основание чл.5, ал.1 ЗН от 1949 г. нейната 1/11 ид.ч. е наследена от сина й К. В. Г..

След смъртта на съпругата П. З. през 1954 г. притежаваните от нея 2/11 ид.ч. от имота са били наследени на основание чл.5, ал.1 ЗН от 1949 г. по равно от шестте й деца и техни низходящи при следните квоти: по 2/66 ид.ч. за синовете Г. З. и А. З., по 2/66 ид.ч. за дъщерите Е. П. и С. З., по 1/66 ид.ч. за внуците Е. Й. И. и К. Й. З. /деца на починалия син Й. З./ и 2/66 ид.ч. за внука К. В. Г. /син на починалата дъщеря П. Г./.

След смъртта на сина А. К. З. през 1966 г. притежаваните от него 14/66 ид.ч. от имота /12/66 ид.ч. по наследство от баща му и 2/66 ид.ч. по наследство от майка му/ на основание чл.5, ал.1 ЗН са наследени по равно от двете му деца: дъщерята П. А. С. и сина К. А. З.- по 7/66 ид.ч.

След смъртта на сина Г. К. З. през 1973 г. притежаваните от него 14/66 ид.ч. /12/66 ид.ч. по наследство от баща му и 2/66 ид.ч. по наследство от майка му/ на основание чл.5, ал.1 и чл.9 ЗН са наследени по равно от съпругата му С. И. З. и от двете му дъщери С. Г. К. и Г. Г. З.-Х..

След смъртта на К. А. З. през 1981 г. притежаваните от него 7/66 ид.ч. са наследени по равно от съпругата му Д. Б. З. и сина А. К. З.- по 7/132 ид.ч. за всеки от тях.

След смъртта на дъщерята С. К. З. през 1983 г. притежаваните от нея 8/66 ид.ч. /1/11 ид.ч. по наследство от баща й и 2/66 ид.ч. по наследство от майка й/ на основание чл.8 ЗН са наследени по равно от нейните братя и сестри и техни низходящи както следва: по 1/5 от 8/66 ид.ч. /или 8/330 ид.ч./ за сестрата Е. П. и за низходящите на починалите братя и

сестри както следва: по 8/660 ид.ч. на двете деца на брата Й. З.- Е. И. и К. З., по 8/330 ид.ч. на сина на сестрата П. Г.- К. Г., 8/660 ид.ч. за дъщерята на брата А. З.- П. С. и 8/660 ид.ч. за внука на А. З. /син на починалия му през 1981 г. син К. З./ и по 8/660 ид.ч. за двете деца на брата Г. З.- С. К. и Г. З.- Х.

След смъртта на дъщерята Е. К. П. през 1986 г. притежаваните от нея 48/330 ид.ч. от имота /1/11 ид.ч. по наследство от баща й, 2/66 ид.ч. по наследство от майка й и 8/330 ид.ч. по наследство от сестра й С. З./ на основание чл.5, ал.1 ЗН се наследяват по равно от двете й деца И. С. П. и Л. С. М.- по 24/330 ид.ч.

След смъртта на К. Й. З. през 1991 г. притежаваните от него 98/660 ид.ч. /4/33 ид.ч. по наследство от баща му Й. З., 1/66 ид.ч. по наследство от баба му П. З. и 8/660 ид.ч. по наследство от леля му С. З./ се наследяват по равно от съпругата му А. Н. З. и двамата му синове Л. К. З. и Н. К. З.- по 98/1980 ид.ч. за всеки от тях тримата.

След смъртта на съпругата на сина Г. З.- С. И. З. през 1996 г. притежаваните от нея ид.ч. от имота са наследени по равно от двете й дъщери С. К. и Г. З.- Х., които остават да притежават по 39/330 ид.ч. от имота.

След смъртта на дъщерята на сина Й. З.- Е. Й. И. през 1997 г. нейните общо 58/660 ид.ч. /2/33 ид.ч. по наследство от баща й Й. З., 1/66 ид.ч. по наследство от баба й П. З. и 8/660 ид.ч. по наследство от леля й С. З./ са наследени в равни части от двамата й синове С. Л. С. и Й. Л. С., тоест по 29/660 ид.ч.

След смъртта на Й. Л. С. през 1998 г. неговата ид.ч. от имота е наследена от брат му С. Л. С.. Тоест, С. С. е останал да притежава 58/660 ид.ч.

След смъртта на дъщерята на А. З.- П. А. С. през 2004 г. притежаваните от нея 39/330 ид.ч. от имота /7/66 ид.ч. по наследство от баща й А. З. и 4/330 ид.ч. по наследство от леля й С. З./ са наследени по равно от двете й деца Н. В. С. и Е. В. Ц., тоест по 39/660 ид.ч. за всеки от тях.

След смъртта на внучката Л. С. М. през 2006 г. и съпруга й Г. И. М. притежаваните от нея 24/330 ид.ч. от имота са останали в наследство на двамата й синове И. Г. М. и Е. Г. М. при равни квоти: по 12/330 ид.ч. за всеки от тях.

След смъртта на А. К. З. през 2013 г. притежаваните от него общо 43/660 ид.ч. от имота /35/660 ид.ч. по наследство от баща му К. А. З. и 8/660 ид.ч. по наследство от С. З./ са наследени от двете му деца К. А. З. и П. А. З. при равни части - по 43/1320 ид.ч. за всеки от тях.

След смъртта на внука К. В. Г. през 2020 г. притежаваните от него 48/330 ид.ч. от имота /1/11 ид.ч. от майка му П. Г., 2/66 ид.ч. от баба му П. З. и 8/330 ид.ч. от леля му С. З./ са наследени по равно от съпругата му Р. Т. П.- Г. и сина му П. К. Г. Тоест, всеки от тях тримата притежава по 24/330 ид.ч.

След смъртта на И. С. П. през 2022 г. притежаваните от нея 24/330 ид.ч. са наследени от внука й И. С. П.

Поради гореизложеното делбата следва да се допусне между следните лица и при следните квоти:

- А. Н. З.- 98/1980 ид.ч. или 4,95 %,
- Л. К. З.- 98/1980 ид.ч. или 4,95 %,
- Н. К. З.- 98/1980 ид.ч. или 4,95 %,
- С. Л. С.- 58/660 ид.ч. или 8,79 %,
- С. Г. К.- 39/330 ид.ч. или 11,82 %,
- Г. Г. З.- Х.- 39/330 ид.ч. или 11,82 %,
- И. С. П.- 24/330 ид.ч. или 7,28 %,
- И. Г. М.- 12/330 ид.ч. или 3,64 %,
- Е. Г. М.- 12/330 ид.ч. или 3,64 %,
- Н. В. С.- 39/660 ид.ч. или 5,90 %,
- Е. В. Ц.- 39/660 ид.ч. или 5,90%,

Д. Б. З.- 7/132 ид.ч. или 5,30 %,
К. А. З.- 43/1320 ид.ч. или 3,26 %,
П. А. З.- 43/1320 ид.ч. или 3,26 %,
Р. Т. П.- Г.- 24/330 ид.ч. или 7,27 %,
П. К. Г.- 24/330 ид.ч. или 7,27 %.

10. Имотът, посочен в решението по извършване на делбата следва да съответства на решението по допускане по отношение на границите, площта и квотите на съсобственост, като при възникнал спор между съделителите във втората фаза на делбеното производство досежно идентификацията на имота, съдът е длъжен да разреши същия, като обсъди своевременно наведените възраженията на страните и изясни релевантните обстоятелствата, включително посредством използването на специалните знания на вещо лице.

чл. 344, ал. 1 ГПК

чл. 353 ГПК

Решение № 657 от 5.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 837/2024 г., I г. о., докладчик съдията Наталия Неделчева

Производството е по чл. 290 – чл. 293 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Бачковската Ставропигиална Света Обител „Успение Богородично – Бачковски манастир“, чрез адв. П. срещу Решение №1479/28.11.2023г. по в. гр. дело №20235300501994/2023г. по описа на Окръжен съд – Пловдив, с което е потвърдено решение от 27.04.2023г., постановено по гр. д. №2300/2012г. по описа на Районен съд-Асеновград, с което е извършена делба на недвижим имот чрез разпределение на осн. чл. 353 ГПК. Жалбоподателят счита, че решението е неправилно поради нарушение на материалния закон и на съдопроизводствените правила, както и необосновано. Счита, че решението за извършване на делбата е недопустимо, тъй като не е съобразено с решението по допускане на делбата, което се ползва със сила на присъдено нещо. Според касатора разпределеният поземлен имот не е идентичен с допуснатия до делба предвид различната индивидуализация на двата имота /доколкото има такава за ПИ №..., който се разделял на два имота с проекто-номера/ - като пространствено обособена част от земната повърхност - площ, граници и квоти на съсобственост. Предвид липсата на идентичност на имотите, счита, че решението от 27.04.2023г. на РС -Асеновград за извършване на делбата е недопустимо, тъй като е налице произнасяне извън предмета на спора. Твърди, че съдебната спогодба, сключена по гр. д. №1177/2015г. е нищожна в частта, обективираща новообразуван нов обект – ПИ №.... Във връзка с твърдението, че съдът е извършил делба на новообразуван ПИ №..., като идентичен с допуснатия до делба ПИ №..., без да се установява идентичност в границите, площта и квоти на съсобственост, в изложението на касационни основания са формулирани материално-правни и процесуални въпроси, по които касаторът твърди, че съдът се е произнесъл в противоречие с практиката на ВКС. Счита, че въззивният съд не е съобразил, че разпределеният поземлен имот ПИ №... не е идентичен с допуснатия до делба имот поради неустановени надлежни граници и площ на имота, излагайки съждения в противоречие с формалната логика, т.е. решението е необосновано, както и, че не е анализирал квотите на съсобственост и не е обсъдил доводите им за различие с определените такива в решението по допускането на делба. В о.с.з. жалбата се поддържа като се претендира разноска.

Чрез депозирания писмен отговор и в о.с.з. чрез пълномощника си, ответникът – „БЪТЕРФЛАЙ 2003“ ЕООД, ЕИК[ЕИК] оспорва касационната жалба. Моли същата да

бъде оставена без уважение, тъй като не са налице сочените от касатора касационни основания. Според ответника съдът не е допуснал твърдяните процесуални нарушения, а постановеното решение не е очевидно неправилно. Претендира се присъждането на разноски, като се прави възражение за прекомерност на претендираните от касатора разноски.

С определение №2454 от 20.05.2024г., постановено по настоящото дело, на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК е допуснато касационно обжалване по въпроса: „Налице ли е несъобразяване с решението по допускане на делбата, ако в решението по извършването е допуснат до делба и разпределен новообразуван поземлен имот с различни граници, площ и квоти на съсобственост, от тези, които са посочени в решението по допускане на делбата?“ с оглед спецификите на настоящия казус и за извършване на преценка за значението на спогодбата от 12.02.2016г., сключена между страните по настоящото дело.

Във връзка с така допуснатия въпрос, съдът съобрази следното:

В представеното от жалбоподателя решение №49/18.08.20213г. по гр. д. № 549/2012г., се приема, че доколкото в решението по допускане на делбата съдът се произнася по въпросите между кои лица и за кои имоти ще се извърши тя, както и каква е частта на всеки съсобственик, то след влизане на това решение в сила по реда на чл. 349 и сл. ГПК съдът следва да извърши делбата именно на имотите, за които тя е била допусната, т. е. имотите, посочени в решението по допускане на делбата следва да бъдат идентични с имотите, посочени в решението по нейното извършване, за да може да се приеме, че е налице произнасяне по заявления с исковата молба спорен предмет. При извършването на делбата съдът следва да се съобрази с решението по допускането ѝ. В този смисъл последното се ползва със сила на пресъдено нещо по посочените в чл. 344, ал. 1 ГПК въпроси. В него делбеното имущество се описва според възприетите в практиката белези, необходими и достатъчни за неговата индивидуализация, посредством които да бъде отграничено от друго имущество от същия вид. При извършването на делбата съдът следва да отчете настъпилите промени в имота след постановяване на решението по чл. 344, ал. 1 ГПК, стига същите да нямат за последица създаване на нов обект на право на собственост, в който случай ще се извърши делба само на посочения в решението по допускане обект. Ако е налице несъответствие в описанието на имотите между решението по допускане и решението по извършване на делбата, това няма да обоснове недопустимост на решението по извършването на делбата ако в пространствено отношение обектите са идентични. Подобно несъобразяване може да обоснове неправилност на решението по извършване на делбата.

В цитираното от касатора решение №195 от 1.01.2017г. на ВКС по к. гр. д. №5301/2016г. се приема, че в съдебното решение, делбеното имущество следва да опише според възприетите в практиката белези, необходими и достатъчни за неговата индивидуализация, посредством които да бъде отграничено от друго имущество от същия вид- местонахождение, вид, граници и площ. Когато за съответната територия има одобрена кадастрална карта, в исковата молба следва да се посочи идентификаторът на имота, а когато той е урегулиран - индивидуализиращите белези по заварения от ЗУТ регулационен план или по одобрения при действието на ЗУТ подробен устройствен план. Когато имотът се намира в територия, за която няма одобрена кадастрална карта, индивидуализацията се извършва в зависимост от неговото местоположение и според действащите планове за съответния вид територия. Във всички случаи, ако в хода на делото настъпи промяна в индивидуализиращите белези на делбения имот, в съдебното решение той се описва според актуалното му състояние. Посочено е, че изискването за подробно описание на делбените имоти в тяхното актуално състояние е от значение в три насоки – за точното определяне предмета на делбената маса; за оповестителното действие на вписването на исковата молба за делба и решението по извършване на делбата / чл. 114, б. "в" и чл. 115, ал. 1 и ал. 4 ЗС ; чл. 62, ал. 1, т. 5 ЗКИР / и за прецизното съдържание на

решението по допускане на делбата, съответно – решението по извършване на делбата, което представлява документ за собственост. При наличие на спор между страните относно актуалното състояние на делбения имот съдът може да назначи и експертиза в производството по чл. 129 ГПК.

Предвид цитираната практика, която изцяло се споделя, настоящият състав счита, че съдът следва да извърши делбата на имота, който е допуснат до делба с решението по чл. 344, ал.1 ГПК. Евентуално настъпилите до постановяването на решението по извършване на делбата промени, могат да бъдат съобразени от съда във втората фаза на производството, но само ако не водят до съществена промяна в обекта, предмет на делбата. При възникнал на този етап от производството спор между страните във връзка с индивидуализацията и идентичността на делбения имот, съдът следва да назначи експертиза, вещото лице по която да посочи не само изводите, които прави във връзка с поставената му от съда задача, но и конкретните факти, които обосновават тези изводи.

С оглед развитите съображения, на поставения за разглеждане въпрос, следва да бъде даден следният отговор: Имотът, посочен в решението по извършване на делбата следва да съответства на решението по допускане по отношение на границите, площта и квотите на съсобственост, като при възникнал спор между съделителите във втората фаза на делбеното производство досежно идентификацията на имота, съдът е длъжен да разреши същия, като обсъди своевременно наведените възражения на страните и изясни релевантните обстоятелствата, включително посредством използването на специалните знания на вещо лице.

За да се произнесе по основателността на касационната жалба, настоящият състав съобрази следното:

Производството е за делба във фазата на извършването.

С влязло в сила Решение №54 от 09.01.2015г., постановено по в. гр. д. №3143/2014г. по описа на ОС –Пловдив е отменено Решение №101/13.03.2014г., постановено по гр.д. №2300/2012г. по описа на РС –Асеновград, като е допусната делба на имот №02974.012.20, находящ се в [населено място], [община], област П. по КК, одобрена със Заповед №300-5-67/08.11.2004г. с площ 22 738 кв.м., при съседни имоти по кадастрална карта №012.023 на Бачковски манастир "Света Богородица", №012.030–път, №012.036 - Бачковски манастир "Света Богородица", №012.047-път I клас на Държавата, при квоти: 22155/22738 ид.ч. за „Бътерфлай 2003" ЕООД, ЕИК[ЕИК], и 583/22738 ид.ч. за Бачковската Ставропигиална Света Обител "Успение Богородично – Бачковски манастир" [населено място].

След влизане в сила на решението за допускането на делбата, с определение №883/01.07.2015г. първоинстанционният съд е насрочил производството във втора фаза.

С молба – становище от 11.02.2021г. ищецът „Бътерфлай -2003“ ЕООД е посочил, че след влизане в сила на решението по допускането, между страните по делбеното дело е било образуване гр. дело №1177/2015г. по описа на РС – Асеновград по иск по чл. 54 ЗКИР, приключило с постигната между страните спогодба, поради което моли чрез разпределение да бъде извършена делба на имот с нов идентификатор №..., идентичен с допуснатия до делба с идентификатор №...

Със становище от 10.03.2021г. ответникът „Бачковската Света Обител – Успение Богородично“ твърди, че е недопустимо да се иска извършване на делба на процесния имот с посочения нов идентификатор №... съгласно спогодбата от 12.02.2016 г., тъй като същата е нищожна. Освен това излага, че делбеният имот е ненадлежно индивидуализиран според актуалния му статут, и посочената спогодба, което представлява недостатък, за който съдът следи служебно.

Въззивният съд е посочил в мотивите си, че след влизане в сила на решението по допускането, между съделителите, в качеството им на страни по гр. д. №1177/2015г. на АРС, образувано по иск с правно квалификация чл. 54 ЗКИР, касаещ изменението на

КККР по отношение на ПИ №..., била постигната съдебна спогодба от 16.02.2016г., според която е прието, че е налице грешка в кадастралната карта и кадастралните регистри по отношение на границите и площта на ПИ №..., като действителните правилни и реални граници на този имот по КККР, са очертаните със зелени линии по скица №4 за изменение на карта, действителната площ на този имот е 27 528 кв.м., а действителният статус е за „мотел, ресторант и къмпинг“. От кредитираните заключения на двете назначени СТЕ, въззивният съд е приел, че със съдебната спогодба от 16.02.2016г., сключена по гр. д. №1177/2015г. на АРС е извършено изменение на КККР по отношение на ПИ №..., като е преобразуван в ПИ №... с площ 27528 кв. м., който е идентичен с ПИ №... и включва цялата площ на допуснатия до делба имот, като в северната и източната посока се разширява в резултат на нанасяне на вярната граница, на което се дължи и изменението на площта на ПИ №.... Посочено е, към настоящия момент актуалният статут на имот №... е урбанизирана територия с предназначение за къмпинг- мотел. Развити са съображения, че след постановяване на решението по допускане на делбата, със Заповед от 17.06.2016г., с която е отстранена грешка в КК, се нанася нов обект в КК - ПИ №... с площ 27528 кв. м. „за къмпинг мотел“, като в новия имот се включва цялата площ на ПИ №... от 22740 кв. м., цялата площ на ПИ №... от 1791 кв. м., цялата площ на ПИ №... от 1248 кв. м., 37 кв. м. от ПИ №... и общо 1713 кв. м. от ПИ №.... ПИ №... е идентичен със ПИ №.... Въззивният съд е счел за неоснователно възражението на жалбоподателя, че първ. съдът се е произнесъл по недопустим иск, тъй като липсва идентичност между имотите по допускането на делбата и нейното извършване, като е посочил, че ако след постановяване на решението по допускане, настъпят промени в делбения имот, съдът следва да отчете тези промени когато същите да нямат за последица създаване на нов обект на право на собственост. Изложил е, че в случая, след постановяването на решението по допускане, в следствие на сключената между страните по настоящото дело съдебна спогодба по гр.д. №1177/2015г. на АРС е извършено изменение на КККР по отношение на делбения имот, като е нанесен нов обект на КК- ПИ №... с площ 27528 кв. м., който е идентичен с ПИ №.... Посочил е, че нанасянето на верните имотни граници в КККР няма за последица създаването на нов обект на правото на собственост, нито води до обособяването на нов самостоятелен поземлен имот, който да включва в себе си само част от допуснатия до делба имот. Счел е, че промените обективно водят до промяна в описанието на имота, поради което чрез разпределение по чл. 353 ГПК е извършил делба на ПИ №..., който е идентичен с допуснатия до делба имот ПИ №....

При дадения отговор на допуснатия до касационно обжалване въпрос, този извод на въззивния съд се явява неправилен и необоснован. Както беше посочено по-горе, съдът във фазата на извършването на делбата може да съобрази настъпилите промени, но само ако те не водят до съществена промяна в обекта на делбата.

В началото на втората фаза, съделителят „Бътерфлай - 2003“ ЕООД е посочил, че допуснатият до делба имот с идентификатор 02974.12.20, е с нов идентификатор №..., получен след проведено производство по чл. 54 ЗКИР и одобрена от съда постигната между страните спогодба, поради което именно по отношение на него следва да се извърши делбата.

Въззивният съд не е съобразил, че производството по чл. 54 ЗКИР е приключило със спогодба, както и, че целта на същото е да се отстранят непълноти или грешки досежно правилното отразяване в кадастъра на правното положение на имота.

От представените документи е видно, че допуснатият до делба имот със стар идентификатор №... е с площ 22 738 кв.м., а имотът с нов идентификатор №..., по отношение на който се иска извършване на делба е с площ 27 528 кв. Т.е. разликата в площта не е незначителна, от което се налага извода, че в резултат на постигнатата спогодба в делбения имот са включени части от съседни имоти, а не се касае само за нанасянето на верните имотни граници в КККР, което според въззивния съд нямало за

последница създаването на нов обект на правото на собственост. Следва да се посочи също, че със спогодбата се констатира и признават права, но доколкото със същата не се прехвърлят такива, то тя не може да бъде съобразена като способ за промяна в собствеността. Дори въз основа на такава спогодба имотът да е бил включен в урегулирана територия, това само по себе си няма за последница промяна в принадлежността на правото на собственост на допълнително включената площ. За да се образува съсобствен урегулиран имот от поземлени имоти, собственост на различни лица, съгласно разпоредбата на чл. 16, ал.5 ЗУТ е необходимо сключването на договор с нотариално заверени подписи. В случая по делото не се установява допълнително включената площ от 4 790 кв.м. в имот с нов идентификатор №... да е съсобствена между страните, нито след постигнатата спогодба да е извършено прехвърляне на права по предвидения в ЗУТ ред.

Предвид изложените мотиви относно правните последици на сключената между страните в хода на производството по иска по чл. 54 ЗКИР спогодба, обстоятелството дали същата е действителна или нищожна с оглед развитие от касатора възражения, е ирелевантно за настоящия спор.

По тези съображения, изводът на въззивния съд, че следва да се извърши делба на имот с нов идентификатор №... с площ 27 528 е неправилен. Решението по допускане на делбата не може да разпрости силата си на присъдено нещо по отношение на допълнително включени към делбения имот части, за принадлежността и съсобствеността на които съдът не е бил сезиран и не се е произнесъл в първата фаза. Промяната в имота засяга както неговите граници, така и площта, поради което не е такава, която да не налага извършването на допълнителни преценка за принадлежността на правата. Съдът не може във втората фаза да извърши на делба на имот, включващ допълнително значителна по размер площ, по отношение на която не е изследвано наличието на съсобственост.

Делбата във втората фаза следва да се извърши в границите, посочени в решението по допускане, като съдът съобрази, че допуснатия до делба имот представлява реална част от имот с нов идентификатор №... с площ 27 528 кв.м.

По изложените съображения обжалваното въззивно решение следва да се отмени, а делото- да се върне за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд в хипотезата на чл. 293, ал. 3 ГПК. При новото разглеждане следва да бъде извършена преценка за реалната поделваемост на допуснатия до делба недвижим имот, след изслушване заключението на вещо лице.

11. Наличието на предпоставките за реституиране на имот по реда на ЗВСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС следва да се преценяват към момента на влизане в сила на закона. Към този момент възниква правото на бившите собственици да си възстановят собствеността и всякакви по-късни промени в обстоятелствата, имащи значение за реституирането на имота /било към датата на постановяването на административния акт за реституция или към по-късен момент/, не се отразяват на правото на бившите собственици да придобият собствеността върху имота на основание реституцията, респективно на правото на Държавата да си запази собствеността върху имота и да откаже реституцията му. [...]

Съгласно чл. 1, ал. 1 от ЗВСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС, една от предпоставките за реституция на отчужден по посочените закони застроен имот е благоустройственото мероприятие, за което имотът е бил отчужден, да не е реализирано /фактически да не е започнало/, а съгласно чл. 1, ал. 2 от закона, една от предпоставките за реституция на отчужден незастроен имот е строителство фактически да не е започнало. Следователно от значение за реституцията е дали мероприятието е реализирано върху отчуждения имот, но не и дали би могло да бъде реализирано в друг имот. Не е в правомощията на съда да приема, че имотът може да

бъде реституиран, тъй като благоустройственото мероприятие, за което той е бил отчужден, може да бъде реализирано в друг имот. [...] Реституцията /независимо по реда на кой от реституционните закони се извършва/ не засяга имоти - публична държавна собственост.

чл. 1 ЗВСВНОИ

Решение № 662 от 6.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4922/2023 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева

Производството е по реда на чл. 290 и сл. ГПК.

Образувано е по касационни жалби на Специалното училище за ученици с увреден слух „Проф. д-р Дечо Денев“ и на Министерството на образованието и науката срещу решение № 980 от 17.07.2023 г. по в.гр.д.№ 1329 от 2021 г. на Софийски апелативен съд, 7 състав, с което е отменено решение № 260875 от 10.02.2021 г. по гр.д.№ 13790 от 2019 г. на Софийския градски съд, I ГО, 26 състав и вместо него е постановено ново решение, с което по предявения от П. Й. С., Л. Й. Й., М. Л. Р.- Р., Н. Л. Р. и Е. Н. Р. против Министерството на образованието и науката и СУУУС „Проф.д-р Дечо Денев“ иск по чл.124, ал.1 ГПК е признато за установено, че Държавата не е собственик на имот с площ от 2 797 кв.м., находящ се в [населено място], [улица], представляващ поземлен имот с идентификатор *** по кадастралната карта на тр.София, одобрена със заповед № РД-18-68 от 02.12.2010 г. на изпълнителния директор на АГКК, последно изменена със заповед № 18-6951 от 17.08.2018 г. на началника на СГКК- София.

С определение № 3072 от 18.06.2024 г. ВКС е допуснал касационно обжалване на решението по следните въпроси:

1. Към кой момент следва да се преценява дали са налице законовите предпоставки за възстановяване на правото на собственост върху даден имот по реда на ЗВСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС ?

2. Възможността мероприятието, за което е отчужден имотът, да бъде осъществено /реализирано/ в друга, свободна от застрояване и съседна на имота площ, основание ли е да се приеме, че имотът подлежи на реституция по реда на ЗВСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС ? При изследване на наличието на предпоставките за реституция на даден имот по реда на ЗВСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС, има ли значение дали някои от изградените върху него, но несъществуващи вече съоръжения, могат да бъдат наново изградени в съседен свободен имот ?

3. Има ли обратно действие нормата на чл.7, ал.4 ЗДС /нова, ДВ, бр.17 от 2009 г./, предвиждаща забрана за реституиране на имоти- публична държавна собственост ?

По първите два въпроса касационното обжалване е допуснато на основание чл.280, ал.1, т.3 ГПК, а по третия въпрос- на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК, поради противоречие на обжалваното решение с решение № 663 от 12.06.2003 г. по гр.д.№ 529 от 2002 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 168 от 30.03.2011 г. по гр.д.№ 392 от 2010 г. на ВКС, ГК, I г.о. и решение № 391 от 21.07.2011 г. по гр.д.№ 881 от 2009 г. на ВКС, ГК, II г.о.

В проведеното открито съдебно заседание пълномощниците на касаторите СУУУС „Проф.д-р Дечо Денев“ и МОН не изпращат представители и не изразяват становище. В самите касационни жалби са изложили съображения за неправилност на обжалваното решение. Претендират за отмяна на решението на САС, за постановяване на ново решение за отхвърляне на иска и за присъждане на разноските по делото.

Пълномощникът на ответниците по касационната жалба П. Й. С., Л. Й. Й., М. Л. Р.- Р., Н. Л. Р. и Е. Н. Р. оспорва същата и моли решението на САС да бъде оставено в сила. Претендира за разноските по делото пред ВКС.

В писмени отговори от 13.10.2023 г. и от 17.10.2023 г. Държавата, представлявана от МРРБ, чрез Областния управител на Област София, взема становище за основателност на жалбите.

Върховният касационен съд на Република България, Гражданска колегия, състав на първо гражданско отделение по поставените правни въпроси приема следното:

1. Наличието на предпоставките за реституиране на имот по реда на ЗВСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС следва да се преценяват към момента на влизане в сила на закона. Към този момент възниква правото на бившите собственици да си възстановят собствеността и всякакви по-късни промени в обстоятелствата, имащи значение за реституирането на имота /било към датата на постановяването на административния акт за реституция или към по-късен момент/, не се отразяват на правото на бившите собственици да придобият собствеността върху имота на основание реституцията, респективно на правото на Държавата да си запази собствеността върху имота и да откаже реституцията му. Горепосоченото /че предпоставките за реституция се преценят към момента на влизане в сила на закона, който предвижда съответната реституция/ е принцип при възстановяването на собствеността по всички реституционни закони: Закона за възстановяване на собствеността върху одържавени недвижими имоти, Закона за възстановяване на собствеността върху някои магазини, работилници, складове и ателиета, Закона за собствеността и ползването на земеделските земи и др. Този принцип е възприет в съдебната практика по приложението на тези други закони, например в т.3 от Тълкувателно решение № 6 от 10.05.2006 г. по тълк.д.№ 6 от 2005 г. на ОСГК на ВКС, решение № 372 от 18.06.2024 г. по гр.д.№ 2501 от 2023 г. на ВКС, ГК, II г.о., определение № 371 от 03.07.2019 г. по гр.д.№ 1250 от 2019 г. на ВКС, ГК, II г.о. и др.

2. Съгласно чл.1, ал.1 от ЗВСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС, една от предпоставките за реституция на отчужден по посочените закони застроен имот е благоустройственото мероприятие, за което имотът е бил отчужден, да не е реализирано /фактически да не е започнало/, а съгласно чл.1, ал.2 от закона, една от предпоставките за реституция на отчужден незастроен имот е строителство фактически да не е започнало. Следователно от значение за реституцията е дали мероприятието е реализирано върху отчуждения имот, но не и дали би могло да бъде реализирано в друг имот. Преценката затова дали конкретният имот е бил необходим за реализиране на мероприятието, респективно за извършване на строителството /дали мероприятието е следвало да бъде реализирано върху този конкретен имот или може да бъде реализирано и върху друг имот/, е направена от органа по отчуждаването, в момента на извършване на това отчуждаване. Именно тази преценка е предпоставила и самото отчуждаване. Впоследствие тази преценка е могла да бъде променена само от същия орган, с нарочен негов акт- с изменение на плана относно отреждането на имота и поради това отменя на отчуждаването му. Ако няма такова изменение на отреждането и отменя на отчуждаването от компетентния орган, съдът, разглеждащ спор за собственост на имота, няма право да извършва собствена преценка и да приема, че е отпаднала нуждата, за която имотът е бил отчужден. Конкретно, не е в правомощията на съда да приема, че имотът може да бъде реституиран, тъй като благоустройственото мероприятие, за което той е бил отчужден, може да бъде реализирано в друг имот. Поради това, при изследване на наличието на предпоставките за реституция на даден имот по реда на ЗВСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС, няма никакво значение дали някои от изградените върху него, но несъществуващи вече съоръжения, могат да бъдат наново изградени в съседен свободен имот.

3. По третия въпрос настоящият състав на ВКС споделя практиката на ВКС, обективирана в посочените решения /решение № 663 от 12.06.2003 г. по гр.д.№ 529 от 2002 г. на ВКС, ГК, IV г.о., решение № 168 от 30.03.2011 г. по гр.д.№ 392 от 2010 г. на ВКС, ГК, I г.о. и решение № 391 от 21.07.2011 г. по гр.д.№ 881 от 2009 г. на ВКС, ГК, II

г.о./, че нормата на чл.7, ал.4 ЗДС /нова, ДВ, бр.17 от 2009 г./, предвиждаща забрана за реституиране на имоти- публична държавна собственост, има тълкувателен характер и като такава съгласно чл.50, ал.1 от Закона за нормативните актове се прилага от момента на влизане в сила на нормата, която тълкува /в конкретния случай- към момента на влизане в сила на ЗВСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС/. Изводът, че реституцията /независимо по реда на който от реституционните закони се извършва/ не засяга имоти- публичната държавна собственост, е възприет и от Конституционния съд на РБ в мотивите към т.9 от негово решение № 4 от 11.03.1998 г. по конст.д.№ 16 от 1997 г.

С оглед отговора на поставените правни въпроси, като неправилно /постановено в противоречие с материалния закон/ следва да бъде отменено обжалваното решение, в което е прието обратното: че при преценка на наличието на предпоставките за реституция не следвало да се взема предвид това, че към датата на приемане на ЗВСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС в процесния имот е имало изградена масивна постройка, тъй като тази постройка понастоящем не съществувала /била съборена/; че имотът подлежал на реституция по горепосочения закон, тъй като опитното поле, за което се използвал до 1992 г., можело да бъде изградено в друга част от двора на Специално училище за ученици с увреден слух „Проф. д-р Дечо Денев“, както и че обстоятелството, че имотът представлява публична държавна собственост не е пречка за реституцията му, тъй като нормата на чл.7, ал.4 от Закона за държавната собственост, приета през 2009 г. нямала обратно действие и поради това не можела да се приложи към конкретната реституция, извършена още през 1994 г.

Тъй като след отмяната на решението не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, по аргумент от чл.293, ал.3 ГПК настоящият състав на ВКС следва да се произнесе по съществуващото на спора.

Съдът е бил сезиран с отрицателен установителен иск за собственост на имот с площ от 2 787 кв.м., находящ се в [населено място], [улица], представляващ поземлен имот с идентификатор *** по кадастралната карта на гр.София. В исковата молба ищците са твърдели, че Държавата не е собственик на този имот, а той е собственост на ищците на основание заповед № РД-43-1009 от 08.12.1994 г. на Кмета на Столична община за реституция по реда на Закона за възстановяване на собствеността върху някои отчуждени имоти по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС.

От събраните по делото доказателства от фактическа страна е било установено следното: Видно от удостоверение за наследници от 10.04.2019 г., ищците са наследници по закон на Н. А. Р., починал на 20.12.1973 г. Не е било спорно между страните и от представените към исковата молба нотариален акт за продажба № 185 от 14.09.1933 г., записка за вписването му, нотариален акт № 23 от 05.05.1936 г. и записка за вписването му се установява, че Н. Р. е придобил собствеността върху два съседни имота: празно незастроено място, засадено с овощни дървета, с площ от 1700 кв.м., находящо се в землището на [населено място], м.“С. л.“ и празно място с площ от 1 800 кв.м. в същото землище, за които заедно е отреден парцел *-*- в кв.* по плана на [населено място] с обща площ от 2 780 кв.м. Видно от нотариален акт № 68 от 04.03.1942 г. и записка за вписването му, през 1942 г. Н. Р. е придобил още един имот, съседен на горепосочените: празно място, насадено с овощни дървета, с площ от 4 490 кв.м., находящо се в землището на Б., м.“С. л.“, съставляващо част от парцел *- в кв.* по плана на К. с.- Б., тогава Голяма София. Не се спори между страните и от представените към делото отчуждителни регулационни преписки № 32 от 1950 г. и № 7 от 1954 г. и акт за държавна собственост № 2425 от 26.07.1951 г. се установява, че на основание влезлия в сила регулационен план, утвърден със заповед № 2779 от 01.07.1949 г. на МКСБ и заповед № 235 от 15.02.1952 г. на МКСБ, от Н. Р. е било отчуждено в полза на Държавата празно дворно място с площ от 2 927 кв.м., находящо се в С.- П., м.“С. л.“, представляващо парцел * в кв.*, който според заключението на в.л. инж. К. и заключението на тройната съдебно-техническа експертиза

е идентичен с имота на Н. Р., придобит по силата на горепосочените нотариални актове. Имотът е бил отчужден за нуждите на училището за глухоними. За имота отчужденият собственик е получил парично обезщетение в размер на 1 475 500 лв. към 1950 лв.

Със заповед № РД-43-1009 от 08.12.1994 г. кметът на Столична община е отменил, на основание чл.2 от ЗВСВНОЙ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС, отчуждаването на част от имот пл.№ * /стари * и */ от кв.*** /стар кв.*/, находящ се в м.“М. л.“, [улица], без номер, и го е възстановил на наследниците на Н. Р.. В заповедта не е посочена площта на възстановената част от имота. От допълнителното заключение на тройната експертиза се установява, че към заповедта не е приложена скица, в която да е индивидуализирана част от имот пл.№ ***, за която се отменя отчуждаването. Отчуждаването е отменено като е взето предвид изготвено от УАГ становище от 12.11.1993 г., в което е посочено, че имотът отговаря на изискванията за образуване на самостоятелен парцел и че мероприятието, за което е отчужден имотът, е проведено, но върху имота не е извършено строителство.

В изпълнение на заповедта от 08.12.1994 г. със заповед № РД-57-193 от 23.02.1995 г. кметът на Столична голяма община е наредил този имот да се отпише от актовете книги за държавна и общинска собственост.

Въз основа на горепосочените две заповеди ищците са се снабдили с констативен нотариален акт за собственост № 180 от 16.11.2006 г. за имот № *** в кв.*** по плана на [населено място], м.“М. л.- з.“, с площ от 3 968 кв.м.

Видно от скица от кадастралната карта на гр.София от 2010 г., имот № *** е заснет в кадастралната карта като имот с идентификатор *** с площ от 2 797 кв.м. Според заключението на в.л.инж.К., имот с идентификатор *** отговаря на изискванията на чл.19 ЗУТ за образуване на самостоятелен парцел- има лице към улица от 21 м. и площ от 2 797 кв.м.

С вносни бележки от 13.12.1994 г. и от 22.12.1994 г. наследниците на Н. Р. са внесли по сметка на Столична община полученото от Р. парично обезщетение за отчуждения имот в размер на 5 457,09 лв., вал.1 475 500 лв. за 50 г.

На 13.03.1970 г. е бил съставен акт за държавна собственост № 2353 за пететажна училищна сграда на [улица]с площ от 1 872 кв.м. и с дворно място с площ от 50 000 кв.м. в кв.*** по плана на гр.С., м.“К. с. - Б.“, III част. Посочено е, че имотът е предоставен за ползване на отдел „Народна просвета“ при Кирковски РНС. На 21.05.2003 г. е съставен акт за публична държавна собственост № 3388 за част от терен с пл.№ ***, парцел ***, кв.*** с площ от 23 100 кв.м. и пететажна училищна сграда с площ от 1 872 кв.м., построена през 1933 г., находящи се в [населено място], район „В.“, м.“М. л.“, [улица], предоставен на МОН- ССУ с детска градина за деца с увреден слух.

От заключенията на съдебно-техническите експертизи на в.л. доц.д-р.инж. В. К. и инж.С. К. и първоначалното и допълнително заключение на тройната експертиза на в.л. арх.Г. Г., инж.Р. К. и инж.В. П. се установява, че към момента на огледа на процесния имот от в.л. К. на 12.08.2020 г. в него няма застрояване и подземни или надземни съоръжения. Имало зелена площ с трева, дървета и около 5 бр. лехи, в които децата по принцип засаждали зеленчуци и цветя. Към 1992 г. мероприятието, за което е бил отчужден имотът /а именно включване на имота в обект „училище за глухи деца“, е било реализирано. Към 1992 г. процесният имот е бил заграден в чертите на двора на ответното училище с полумасивна ограда, изградена видимо преди 50-60 години и ремонтирана съгласно проект от 1979 г. /в момента масивна ограда/. По проекта за Вертикална планировка и озеленяване на Училище за глухи деца от 1979 г. в имота са включени зони за спорт, за отдих, за детски игри и зона за труд. По проекта зоната за труд е разположена в южната част на имота и включва опитно поле, овощна градина и географска площадка. В западния ъгъл е било предвидено изграждане на бункер за отпадъци. Дейностите по реализиране на проекта от 1979 г. са били изпълнени преди 21.02.1992 г.- вертикална планировка и озеленяване, външни В и К мрежи, ремонт на ограда. Към 1992 г. в имота са

били изградени: масивен бункер за боклук с размери около 3 на 2 м. /разрушен през 2014 г., но с останали основи/, части от бетонова алея за достъп до игрището и до подземен резервоар за гориво /съществуваща и към момента/, затревено игрище /съществуващо и към момента/, опитно поле, посочено в проекта от 1979 г. като „зона за труд“ /съществуващо и към момента/ и овощна градина /съществуваща и към момента/. През 1992 г. и към настоящия момент през имота не преминават подземни съоръжения /кабели, тръби, газопроводи/. Извън процесния имот, в останалата част от двора на училището, която е с площ 22 240 кв.м., са разположени зони за отдих, спорт и почивка, разделени по възраст на учениците в училището /повече от 400 деца на възраст от 1 до 22 години/. Обособени са терени за голямо и малко футболно игрище, волейболно игрище, детски площадки, лекоатлетическа писта, овощна градина, сензорна градина, биоградина и др. Има достатъчна площ в останалата част от двора на училището да се изгради опитно поле, но това може да стане след съгласуване на съответния проект, след съобразяване на конкретните нужди на децата в училището. Голяма част от процесния имот граничи със секретна зона на Министерството на отбраната и за почистването на тревните площи в него е необходимо изрично разрешение от МО. Съседният имот е бил предмет на спор между ищците и МО, по който спор е постановено влязло в сила решение от 15.05.2008 по гр.д.№ 1470 от 2006 г. на Софийския градски съд.

За установяване на това какво е представлявал процесният имот към датата на влизане в сила на ЗВСВНОЙ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС през 1992 г. и за доказване на твърденията за придобиване на този имот на основание давностно владение по делото са разпитани свидетели. Според показанията на свидетелката О. Ш. /съпруга на един от ищците/, през 1995- 1996 г. ищците оградил реституирания им имот- поставили лека ограда между имота и останалата част от двора на училището. Откъм улицата останала бетонната ограда на училището. Тогава имотът представлявал неизползваема поляна с плодни дръвчета. Ищците влизали в имота от главния вход на училището, но със скандали, не ги пускали. След това влизали през един проход около бункера за боклук. Един път годишно викали човек да коси мястото, но имало скандали и не ги пускали. Бункерът бил построен преди 50 години, но бил махнат през 2014 г. поради опасения за пожар. Тогава от училището премахнали и изградената от ищците лека ограда. След 2014 г. ищците вече нямали достъп до мястото. От показанията на П. С. /заместник директор на ответното училище, започнала работа там от 1991 г./ и К. Й. /учител в ответното училище от 1981 г./ се установява, че още преди 1981 г. целият двор на училището, включително и откъм [улица]/преди [улица]/ бил ограден и охраняван с видеонаблюдение и жива денонощна охрана. В имота имало бункер за боклук, висок над 1,60 м., изграден от тухли и бетон, с покрив и отвори вместо прозорци. Този бункер се намирал откъм [улица]. През 2014 г. имало пожар и поради това, че бил опасен, бил премахнат. След премахването му, на негово място били поставени платна за ограда, но нова ограда не е била изградена. От 1981 г. в имота имало опитно поле за засаждане от учениците на зеленчуци, цветя и подправки. Опитното поле на училището съществувало от миналия век, още от преди 1981 г., но през 2008 г. бил направена биоградина, като през 2011- 2012 г. в нея се работело много активно. През 1995 г. там от страна на БАН били засадени дървета с ботаническа стойност. И до днес децата от училището се грижели за тази част- различните класове носели отговорност за биоградината, като поддържат, почистват и поливат лехите в нея. През цялото време опитното поле се ползвало за образователни цели. То било и част от програмата за рехабилитация на учениците в училището, които учили там целогодишно и живеели на пансион, от яслена възраст до навършване на 22-23 години. Никой друг, освен от училището, не е ползвал имота и не е заявявал претенции за него, като свидетелките твърдят, че не познават ищците и не са ги виждали да влизат в двора на училището. Училището имало видеонаблюдение и жива охрана и достъпът до него не бил свободен- нямало как в двора да влезе някой и да ползва част от него, без да бъде

забелязан.

При така установената фактическа обстановка настоящият състав на ВКС достигна до следните правни изводи: Не се спори между страните и от представените писмени доказателства се установява, че Държавата е придобила правото на собственост върху имота още през 1952 г., поради отчуждаването му по реда на чл.39 ЗПИНМ във връзка с чл.74а ЗПИНМ - на основание влязлата в сила заповед за отчуждаването му за обществено мероприятие и след заплащане на определеното обезщетение за имота. Не се установява след 1952 г. Държавата да е губила правото си на собственост върху този имот.

Неоснователно е твърдението на ищците, че към настоящия момент Държавата не е собственик, тъй като имотът бил възстановен на ищците по реда на ЗСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС- със заповед на кмета на СО № РД-43-1009 от 08.12.1994 г. Предвид направеното от ответниците възражение срещу материалната законосъобразност на тази заповед и съгласно нормата на чл.17, ал.2 ГПК и приетото в т.4 от Тълкувателно решение № 6 от 10.05.2006 г. по тълк.д.№ 6 от 2005 г. на ОСГК на ВКС, съдът по настоящото дело следва да се произнесе по материалната законосъобразност на тази заповед като административен акт. Произнасянето на съда по този въпрос е допустимо, предвид на това че Държавата не е била страна в административното производство, по което е постановен актът за реституция /страни в това административно производство са били ищците и Общината, чийто орган е постановил заповедта/. Имайки предвид събраните по делото доказателства, съдът счита, че тази заповед е материално незаконосъобразна, тъй като с нея е възстановено правото на собственост върху имот, който не е подлежал на реституция по реда на ЗСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС: имот, публична държавна собственост и имот, върху който към 1992 г. е било реализирано строителство и е било осъществено мероприятието, за което имотът е бил отчужден:

На първо място, установено е, че към датата на влизане в сила на ЗСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС от 1992 г. имотът е бил отреден и фактически е представлявал част от двор на ответното държавно училище. Тъй като е бил предназначен за задоволяване на важни обществени потребности /за потребностите на децата от Специалното училище за ученици с увреден слух „Проф. д-р Дечо Денев“/, имотът представлява публична държавна собственост на основание чл.2, ал.2, т.4 от Закона за държавната собственост, чл.10, ал.2 от Закона за народната просвета от 1991 г. /отм./ и чл.302, ал.1 от Закона за предучилищното и училищното образование от 2015 г. Предвид приетото по-горе по третия поставен правен въпрос, съдът счита, че и към датата на приемане на горепосочения реституционен закон през 1992 г. е действала предвидената в чл.7, ал.4 ЗДС забрана за реституиране на имоти - публична държавна собственост, поради което имотът не е подлежал на реституция.

На второ място, установено е, че към датата на влизане в сила на ЗСВНОИ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС от 1992 г. не са били налице две от предпоставките на чл.2 от закона за реституирането му: мероприятието, за което е бил отчужден имотът /включване на имота в обект „училище за глухи деца“/, е било реализирано и конкретно върху имота е било извършено строителство за реализиране на това мероприятие . Много преди 1992 г. процесният имот е бил заграден в чертите на двора на ответното училище и се е ползвал за нуждите на децата от това училище. В него са били изградени предвидените по проект от 1979 г. /проекта за Вертикална планировка и озеленяване на Училище за глухи деца от 1979 г./ строителни дейности: изграждане на предвиден по проекта масивен бункер за отпадъци с площ около 6 кв.м. и изграждане на зона за труд /т.нар.опитно поле/. Предвид дадените по горе отговори на първия и втория поставени по делото правни въпроси, без значение за преценка на това дали към 1992 г. са били налице предпоставките за реституиране на имота са следните обстоятелства: че след 1992 г. /през 2014 г./ изграденият в имота бункер е бил съборен; че към настоящия момент само малка част от

определената по проекта „зона за труд“ се ползва за опитно поле и че опитно поле може да бъде изградено в друга част от двора на училището, извън процесния имот.

Независимо от гореизложеното, което касае материалната незаконосъобразност на заповедта за отмяна на отчуждаването от 08.12.1994 г., следва да се посочи, че тази заповед няма вещно-прехвърлително действие и на още едно основание: тъй като от същата не може да се установи кой точно имот се възстановява на ищите като наследници на бившия собственик. В заповедта е посочено, че се възстановява част от стар имот пл.№ *** /стари * и */ от кв.*** /стар кв.*/, находящ се в м.“М. л.“, [улица], без номер, без тази част да е индивидуализирана: без да е уточнено каква е площта и границите на възстановената част от имот пл.№ *** и без към заповедта да е издадена скица, отразяваща възстановената част от имота.

Предвид на приетото, че заповедта за отмяна на отчуждаването на имота от 08.12.1994 г. е материално незаконосъобразна и с оглед предвиденото в закона възстановяване на собствеността върху този имот само по административен ред /а не по силата на закона/, следва да се приеме, че ищите не са придобили правото на собственост на имота със заповедта за реституция от 08.12.1994 г. Ищите не са могли да придобият този имот и по давност предвид на това, че той е публична държавна собственост, която съгласно чл.7, ал.1 от Закона за държавната собственост не може да бъде придобивана по давност. Затова Държавата е собственик на този имот и към настоящия момент, поради което предявеният отрицателен установителен иск за собственост срещу Държавата, МОН и СУУУС „Проф.Дечо Денев“ следва да бъде отхвърлен като неоснователен.

Поради всичко гореизложено обжалваното въззивно решение следва да бъде отменено и вместо него следва да се постанови решение за отхвърляне на предявения отрицателен установителен иск.

12. Съгласно чл. 12, ал. 7, изр. 1 ЗСПЗЗ придобивната давност, започнала да тече в полза на владелеца на земеделска земя, който основава владението си на писмен договор, доброволна делба или друг писмен документ, не се прекъсва с включването на земите в трудовокооперативни земеделски стопанства, държавни земеделски стопанства или други образувани въз основа на тях селскостопански организации.[...] Доколкото принципите, на които се основава разпоредбата на чл. 12, ал. 7 ЗСПЗЗ - справедливост и недопустимост на неоснователното обогатяване, са общи за правото, то установеното с нормата правило следва да намери приложение и по отношение на лицата, придобили владението от впоследствие кооперирани собственици, без самите владелци да са внесли земята в ТКЗС. Основание за това е и обстоятелството, че тези владелци не са загубили фактическата власт с образуването на ТКЗС и в този смисъл не е прекъснато самото владение като фактическо състояние. За тези владелци, при установено отсъствие на нормативна забрана за придобиването на собственост по давност при съобразяване статута на конкретния имот, са приложими общите правила, регламентиращи института на придобивната давност.

чл. 12, ал. 7 ЗСПЗЗ

Решение № 678 от 13.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3964/2022 г., II г. о., докладчик съдията Гергана Никова

Производството е по чл. 290 ГПК.

С постановеното по настоящото дело по реда на чл. 288 ГПК Определение № 2488 от 30.08.2023 г. е допуснато касационно обжалване на въззивно Решение № 267029 от 14.12.2021 г., постановено по в.гр.д.№ 7829/2020 г. на СГС, г.о., IV „а“ въззивен състав.

С обжалваното въззивно решение е упражнен инстанционен контрол по отношение на Решение № 58077 от 02.03.2020 г., постановено по гр.д.№ 30871/2017 г. на СРС, 43 състав. Предмет на разглеждане е положителен установителен иск с правно основание чл. 124, ал. 1 ГПК, предявен от К. Н. Р. срещу В. А. Л., при участието на трето лице – помагач на страната на ответника – А. А. К., относно собствеността върху недвижим имот, представляващ УПИ *-* с предвиждане за обществено обслужване, кв. 27 по регулационния план на [населено място], местността „Г. л.“ – Т. парк „С.“, утвърден с Решение № 545 от 29.07.2009 г., с площ от 1 801 кв.м., при съсед: запад - улица, изток - УПИ *-*, юг - улица, север - УПИ *-*, а по КККР на [населено място], представляващ поземлен имот с идентификатор № ***, с адрес: [населено място], район „К.“, местност „Г. л.“ – Т. парк „С.“, целият с площ от 1 798 кв.м., трайно предназначение на територията: урбанизирана, начин на трайно ползване: за друг обществен обект, комплекс; при съсед: ПИ с идентификатори ***, ***, *** и ***.

В резултат от частично отменяване и частично потвърждаване на първоинстанционния акт, с въззивното решение искът е уважен досежно 1/2 ид.част и е отхвърлен за останалата 1/2 ид.част.

С касационна жалба, подадена от В. А. Л. (ответник по разгледаната претенция) чрез адвокат М. Р. от САК, въззивното решение е обжалвано в частта, с която искът е уважен досежно собствеността върху 1/2 ид.част от процесния имот. Поддържа, че актът е неправилен, тъй като при постановяването му са допуснати нарушения на материалния закон и на съдопроизводствените правила, както и е необоснован. В мотивите изцяло неправилно е прието, че в полза на ищеца и неговия праводател е осъществен придобивният способ по чл. 79 ЗС. На първо място – ответникът по иска се легитимира като собственик с нотариален акт за сделка, а ищецът не разполага с документ за собственост, поради което в тежест на ищеца е било да установи при пълно и пряко доказване всички факти, от които произтичат правата му. Извършената в тази връзка преценка на свидетелските показания е в нарушение на процесуалните правила. Безкритично са кредитирани показанията на свид. Г. и нейния син свид. З., като е пренебрегнато обстоятелството, че тя е пълномощник на ищеца и в това си качество е имала активно поведение спрямо провежданите административни процедури, показвайки заинтересованост, равностойна с тази на ищеца. Следва да се цени и фактът, че приживе бащата на ищеца не е заявил и защитил правата си пред съда. Купувачите по предварителния договор за имота са двама, а никой от свидетелите не е установил кой от тях или ищецът е установил фактическа власт върху имота, кога, с какви действия, в какъв обем е държан имот от близо 2 дка, за какъв период. Самите показания са общи и неубедителни. Подминат е фактът, че по неуспешните опити да се проведат обстоятелствени проверки ищецът е бил пълномощник не само на баща си Н., но и на брат му Б. да ги представлява във връзка с установяване на давностното им владение, поради което е необоснован изводът, че Н. е владял и своил имота само за себе си, респ. – го е придобил изцяло. На второ място – необосновани са изводите относно характера на имота с произтичащите от това изводи относно приложимото право и нормативно установените възможности или забрани за придобиването му по давност. Продавачът по предварителния договор – К. П. Ф., е станал член на ТКЗС през м. юни 1957 г. с всичката обработваема от семейството му земя, а сключеният от него с бащата и чичото на ищеца предварителен договор е с дата 15.07.1957 г. – след като продавачът по него е загубил реалната собственост и владение на имота, поради което не би могъл да предаде владението на съконтрагентите си. От своя страна ответникът по иска е закупил имота през 2017 г. и едва в хода на процеса е узнал, че е осъществена реституция по ЗСПЗЗ през 2008 г. Той не разполага с възстановителното решение и не може да го представи, но съществуването и съдържанието му са установени от показанията на свид. М., анализирани във връзка с удостовереното в нотариалния акт от 2009 г. (по който продавач

е С. И.), скица на СО от 06.03.2006 г., а също и скици в преписката. На трето място – необосновано е произнасянето и по заявеното като евентуално възражение за изтекла в полза на ответника по иска кратка придобивна давност в резултат от присъединяването към неговото владение на владението, упражнявано от праводателя му, установено през 2010 г., като неправилно са анализирани показанията на свидетелите П., К. Н. и К. Н. Моли да се постанови решение, с което предявеният иск да бъде отхвърлен изцяло.

С насрещна касационна жалба, предявена от К. Н. Р. (ищец по разгледаната претенция) чрез адвокат В. Н. от АК - М., въззивното решение се обжалва в частта, с която искът е отхвърлен досежно собствеността върху 1/2 ид. част от процесния имот. Поддържа, че въззивният съд неправилно е приел, че материално-правната легитимация на ищеца да се позове на изтеклата в полза на праводателя му придобивна давност е ограничена до размера на наследствената му квота. Счита, че следва да бъде дадена съдебна защита относно целия съсобствен имот, независимо от това какъв е размерът на идеалната част, притежавана от съсобственика, поел инициативата да предяви иск. В отговор на първоначалната касационна жалба поддържа, че достоверната дата на предварителния договор е 27.12.1956 г.; имотът не е включван в ТКЗС; за първи път е нанесен в кадастрален план през 1989 г. като собственост на приобретателите по предварителния договор; не е имал държавен или общински произход; не е заявен за възстановяване по ЗСПЗЗ към 1994 г., нито е включен в плана за земеразделяне или в картата на възстановената собственост, поради което не е подлежал на реституция; не е установено валидно производство по реституиране в полза на С. И.; не са допуснати процесуални нарушения при обсъждане на доказателствата; не е налице необоснованост. Моли въззивното решение да бъде потвърдено в частта, обжалвана от В. А. Л., както и отменено в частта, обжалвана от К. Н. Р., като претенцията да бъде уважена изцяло.

Третото лице - помагач на страната на ответника – А. А. К., не е взел становище в производството пред ВКС.

С обжалваното въззивно решение е прието следното:

Ищецът К. Н. Р. е поддържал, че баща му Н. Р. Н. и неговият брат Б. Р. Н. са сключили договор за продажба от 27.12.1956 г., по силата на който са закупили недвижим имот с площ около 1,5 дка, описан като находящ се в землището на [населено място], м. „К. – Б.“ при описани в документа съседи. При позоваване на посочения договор и придобивна давност, изтекла в периода от 1956 г. до 2017 г., твърди се, че собствеността е придобита само от бащата на ищеца - Н. Р. Н., а след неговата смърт е преминала в патримониума на самия ищец. Заявено е искане, при съобразяване на настъпилите изменения в статута на терена, ищецът да бъде признат за собственик на процесния УПИ, заснет в действащата кадастрална карта.

С отговора на исковата молба ответникът В. А. Л. е оспорил предявения иск с твърдения, че е придобил собствеността по силата на договор за покупко-продажба от 28.03.2017 г., сключен с А. А. К., а последният е придобил имота през 2010 г. Като евентуално придобивно основание е релевирал изтекла придобивна давност в периода 2007 г. – 2017 г.

Обсъждайки събраните по делото доказателства, въззивният съд е приел за установено, че, при посочена в материализация документ дата на сключване 27.12.1956 г., К. Ф. се е съгласил да продаде на Н. Р. Н. и Б. Р. Н. недвижим имот, находящ се в [населено място], местността „К. – Б.“, с площ около 1,5 дка при съседи: С. С., Н. Е., Б. шосе и С. Е., за сумата от 3 000 лева, която е предвидено да се заплати по следния начин: при подписване на договора 100 лева (капаро), а остатъкът - до изповядване на сделката по нотариален ред. Съгласно договора продавачът се е задължил да снабди купувачите с нотариален акт за собственост в тригодишен срок от подписване на договора. В договора е записано, че купувачите са встъпили във владение на имота при сключването му.

Н. Р. Н. е починал на 22.01.2017 г. и е оставил за свои наследници по закон преживяла

съпруга Е. Е. Н. и син К. Н. Р.

Съгласно служебна бележка от 18.11.1993 г., издадена от ТОО „Кремиковци“ – кметство Враждебна, имотът от 1,5 дка при съседни С. С., Н. Е., Б. Ш. и С. Е. в местността „К.“ – кв. В. няма държавен или общински произход.

Съгласно служебна бележка от 19.04.1994 г., издадена от ОБПК „Кремиковци“, Н. Р. Н. и Б. Р. Н. нямат подадени заявления за възстановяване право на собственост върху земеделски земи по ЗСПЗЗ. За имот с пл.№ *, к.л. 303, заснет през 1989 г., към посочения момент не е било предявено искане за възстановяването му като земеделска земя.

С нотариален акт за покупко-продажба на недвижим имот № 90 от 05.11.2008 г., том Х, рег.№ 34368, д.№ 1862/2008 г. С. Д. И. е продала на В. П. А. следния свой собствен недвижим имот: нива, пета категория, с площ от 2,032 дка, съставляваща имот № * по картата на землището на [населено място], местността „К.“, [населено място], С. о., при съседни: имот № *; имот № *, имот № *, имот № *, за сумата 20 000 лева. При съставяне на документа, съгласно изричното отбелязване в нотариалния акт, на нотариуса са били представени: Решение № 4176С от 10.07.2007 г. на ОСЗГ, СО – район „Кремиковци“, както и скица № Ф02747 от 06.10.2008 г. на ОСЗ, СО – район „Кремиковци“.

С нотариален акт № 157 от 23.04.2009 г., том II, рег.№ 10424, д.№ 343/2009 г., имотът е продаден от В. П. А. и съпругата му Д. Н. А. на В. Г. М. за сумата 25 000 лева, а с нотариален акт № 21 от 23.12.2010 г., том VIII, рег.№ 37270, д.№ 1389/2010 г., В. Г. М. го е продал на А. А. К. за сумата 25 000 лева.

С нотариален акт за покупко-продажба на недвижим имот № 46 от 28.03.2017 г., том I, рег.№ 4198, д.№ 27, А. А. К. е продал на В. А. Л. имотът, описан като придобит със заповед № РКР17-РД09-31 от 13.02.2017 г. на кмета на СО, район „Кремиковци“, издадена на основание чл. 16, ал. 5, изр. 2 ЗУТ и чл. 46, ал. 4 ЗМСМА, Заповед № РД-09-1423 от 05.12.2012 г. на кмета на СО във връзка с Решение № 545 по протокол № 45 от 29.07.2009 г., т. 56 на СОС, с което е приет ЗРП на местност „Г. л.“ – Т. парк „С.“, район „К.“, [населено място], вписана в Служба по вписванията под акт № 128, том XXVI, д.№ 8643, вх.рег.№ 12653 от 13.03.2017 г., а именно : УПИ *-* с предвиждане за обществено обслужване, от кв. 27 по регулационния план на [населено място], местността „Г. л.“ – Т. парк „С.“, утвърден с Решение № 545 от 29.07.2009 г., с площ от 1 801 кв.м., при съседни: от запад – улица, изток – УПИ *-*, юг – улица, север – УПИ *-*, който имот е заснет по кадастралната карта и кадастралните регистри на [населено място] като поземлен имот с идентификатор ***, адрес: [населено място], район „К.“, местност „Г. л.“ – Т. парк „С.“, [улица], целият с площ 1 798 кв.м., трайно предназначение на територията: урбанизирана, начин на трайно ползване: за друг обществен обект, комплекс; стар идентификатор: ***; номер по предходен план: кв. 27, парцел *-*; при съседни: поземлени имоти с идентификатори №№: ***, ***, ***, ***, за сумата 35 000 лева.

Цитираната в н.а.№ 46 от 28.03.2017 г. заповед № РКР17-РД09-31 от 13.02.2017 г. на кмета на район „Кремиковци“ е представена по делото.

Представена е преписката по подадено на 03.08.1992 г. заявление за възстановяване в стари реални граници на земеделски имоти по реда на ЗСПЗЗ на наследниците на К. Ф.. С писмо изх.№ РД-12-02-6096 от 22.05.2019 г. началникът на ОСЗ – Източна е уведомил съда, че Решение № 4176С от 10.07.2007 г. не се съхранява по реституционната преписка. В базата данни също не се съхранява такова решение, с оглед което същото не се представя и в препис. Службата не разполага с информация по каква причина решението липсва.

В реституционната преписка се съдържа заявление-декларация, подадено през 1957 г. от К. Ф. до председателя на ТКЗС, с. Враждебна, София, за приемане в кооперативното земеделско стопанство в с. Враждебна, като е заявил, че при влизането му в стопанството ще внесе всичката обработвана от домакинството му земя. Съдържа се и заявлението вх.№ 4176 от 03.08.1992 г., подадено от Р. И. Д., като наследник на К. П. Ф., с която е поискано

въстановяване на собствеността върху земеделски земи, собственост на наследодателя. В местността „К.“ са заявени за възстановяване 5 дка земеделски земи. С Решение № 4176 от 12.05.1999 г. за възстановяване правото на собственост на земи в съществуващи или възстановими стари реални граници в землището на [населено място] е признато право на собственост на наследниците на К. П. Ф. на нива от 5 дка, IV категория, находяща се в землището на [населено място], местността „К.“, заявена с пореден № 2 от заявлението за възстановяване и установена с опис-декларацията от 1957 г.

Сред приложените по преписката документи се съдържа скица № Ф02747 от 06.10.2008 г. на имот с № * в землището на В., ЕКАТТЕ *, СО, район „К.“. В същата е посочено, че имотът е собственост на С. Д. И. съгласно Решение № 4176С от 10.07.2007 г., площ на имота 2,032 дка, начин на трайно ползване – нива, пета категория. Съгласно скицата имотът се намира в местността „К.“ при граници и съседи: № *, *, *, *.

Приложена е справка за пълната история на имот № * от 04.06.2018 г., съгласно която правото на собственост върху имота е възстановено в стари реални граници по реда на чл. 14, ал. 1, т. 1 ЗСПЗЗ (чл. 18ж, ал. 1 ППЗСПЗЗ) с Решение № 4176С от 10.07.2007 г., издадено от ОСЗГ „Кремиковци“. Посочено е, че имот № * е получен от обединяването на имот № * и имот № *.

С. Д. И. е сред наследниците на К. П. Ф., починал през 1962 г.

По делото е представена и преписка, образувана по заявление рег.№ РКР16-5Р94-1730 от 24.10.2016 г. за издаване на заповед за индивидуализация на имот на основание чл. 16, ал. 5 ЗУТ, подадено от К. Н. Р., чрез пълномощник Н. Г., относно поземлен имот № *, клист 303/1989 г., местност „К. – Б.“, В.. Част от материалите по тази преписка е Постановление от 29.07.1994 г. по нот.дело № 1730/1993 г., с което нотариусът не е признал Н. Р. Н. и Б. Р. Н. за собственици по давност на неурегулирано дворно място от 2 040 кв.м., находящо се в землището на [населено място], м. „Н. В.“, съставляващо имот с пл.№ *, нанесен на клист № 303 през 1989 г., бивша местност „К. – Б.“. В това постановление се съдържа констатация на нотариуса, че към посочения момент (1994 г.) за имота не е имало подадено заявление за възстановяване - нито от молителите в нотариалното производство, нито от други лица. Молителите не са били признати за собственици на имота по съображения, че върху земята е било учредено право на кооперативно земеползване. По преписката е представена и Скица-копие от неодобрен кадастрален план за неурегулиран недвижим имот от 16.03.1992 г., съгласно която имотът е заснет през 1989 г. с пл.№ * и нанесен на клист № 303. Отбелязано е, че съгласно договор за покупко-продажба от 27.12.1956 г. е собственост на Н. Р. Н. и Б. Р. Н.. Съдържат се и пълномощни с нотариално заверени подписи на упълномощителите, а именно: (1) пълномощно от 14.03.2001 г., по силата на което Н. Р. Н. и Б. Р. Н. са упълномощили К. Н. Р. да ги представлява пред нотариус по образуването по тяхна молба-декларация нотариално дело по обстоятелствена проверка за придобиване правото на собственост по давност върху имот с пл.№ *, нанесен на клист № 303 през 1989 г., бивша местност „К. – Б.“ с площ от 2 040 кв.м., както и пред данъчни власти, общинска администрация, технически служби и др.; (2) пълномощно от 07.10.2016 г., с което К. Н. Р. е упълномощил Н. Д. Г. да го представлява пред всички държавни, общински, административни и финансови институции, нотариуси, физически и юридически лица, във връзка с провеждане на процедура по чл. 587 ГПК, вр. чл. 79 ЗС относно същия недвижим имот (пл.№ *).

Със заповед № РКР17-РД09-31 от 13.02.2017 г. на кмета на район „Кремиковци“, влязла в сила на 28.02.2017 г., на основание чл. 16, ал. 5, изр. 2 ЗУТ, чл. 46, ал. 4 ЗМСМА на А. А. К., като собственик на бивш поземлен имот № *, ЕКАТТЕ *, м. „К.“, район „К.“, по плана на м. „Г. л.“ – Т. парк „С.“, е определен УПИ *-*, „за обществено обслужване“, кв. 27, м. „Г. л.“ – Т. парк „С.“ с площ 1 801 кв.м., при съседи: от запад – улица, изток – УПИ *-*, юг – улица, север – УПИ *-*, който имот е заснет по кадастралната карта и

кадастралните регистри на [населено място] като поземлен имот с идентификатор ***, с площ 1 798 кв.м., при съседни: поземлени имоти с идентификатори №№: ***, ***, ***, ***.

В откритото съдебно заседание, проведено пред СРС на 25.06.2019 г., е представен в оригинал договор за покупко-продажба на недвижим имот от 27.12.1956 г. Съдът е констатирал, че документът съдържа отбелязване, че е препис, а след положените за купувач и продавач подписи се съдържа съкращение „п“ и има ръкописно изписване на име и фамилия срещу подписите, а на свидетел е отбелязано „не се чете“. На гърба на документа е отразено, че подписаният втори нотариус при Софийски районен съд „засвидетелствува верността на преписа“. Печатът е от дата 16.06.1957 г., рег.№ 4236.

По делото са разпитани свидетели, чиито показания са пресъздадени така:

Според свидетеля Н. Г., живееща на съпружески начала с ищеца от 25 години, имотът е бил закупен през 1956 г. на името на бащата и чичото на ищеца. След закупуването имотът е ползван от бащата на ищеца и неговата майка (баба на ищеца) Д.. За период от 23 години назад във времето (от когато са личните впечатления на свидетелката) имотът е ползван и обработван от Н. Н. (бащата на ищеца) с помощта на ищеца; свидетелката също е ходила да помага. Имотът е бил ограден с жив плет и имало порта. В имота наследодателят на ищеца е засаждал зеленчуци, грижел се за овощните дръвчета. Имотът имал собствен водоизточник – кладенец с помпа. След като бащата на ищеца починал, подали документи в общината и тогава разбрали, че имотът е продаден няколко пъти. През последните две години имотът бил заринат със строителни отпадъци и водоизточникът не се ползва.

Според свидетеля К. З., син на свидетелката Н. Г., ищецът живеел с майката на свидетеля от 1994 г. – 1995 г. Имотът бил ограден с жив плет и е имал порта. Бащата на ищеца е садил градина в имота, имало и овощни дръвчета. В имота имало и собствен водоизточник. В имота ходел Н., бащата на ищеца, който се придвижвал с кола дотам. Оградата на имота я е нямало от 3-4 години; фургонът, разположен в имота, бил откраднат преди 5 години; открадната била и портата. В имота се е ходело от време на време да се подрязват дръвчетата, докато започнали кражбите.

Според свидетеля Д. П., приятел на третото лице помагач А. А. К., след като К. закупил имота в кв. В. преди около 10 години, се похвалил на свидетеля. Имотът е голям, над декар, с квадратна форма. Имотът бил ограден само от източната страна от оградата на съседния имот, от запад не е бил ограден, а от север е бил ограден с мрежа. След като К. го купил, имотът бил почистен, тъй като бил в окаяно състояние - обрасъл с дървета, акации, люляци. Имало и един голям орех. По няколко пъти в годината имотът се почиствал, но иначе не се ползвал. Имотът бил земеделски, а през 2016 г. К. задвижил процедура за урегулирането му. След като имотът придобил статут на урегулиран, К. решил, че ще го продаде. Свидетелят не е виждал други хора в имота.

Според свидетеля К. Н., който се запознал с А. К. при първото почистване на имота във В. през 2011 г., същият се намира на [улица], има квадратна форма и е с площ от около 2 дка. Описва състоянието на имота при първото си посещение като пущинак, обрасъл с люляци, храсти, бурени, шипки, необработван имот. Имало и един орех, който оставили. В продължение на 5 и повече години ходели в имота по 2-3 пъти годишно, за да го почистват. Имотът не се ползвал за нищо. Свидетелят не е виждал други лица в имота. Според него не е имало ток и вода в имота, тъй като при посещенията си носели вода.

Според свидетеля К. Н. преди 2 години ответникът го извикал да отиде в имота с багер, за да се почисти. Мястото било обрасло, имало някакви дървета, по спомен на свидетеля - брезички. Ограда имало само от източната страна, а от другите страни свидетелят не помни имотът да е бил ограден. Имотът бил равен, но под нивото на пътя. Докарвали строителни отпадъци, за да го насипят. Ответникът искал да ползва имота за склад за дърва, но според свидетеля имотът не се ползвал за нищо.

Съгласно заключение на съдебно-техническа експертиза процесният имот е с

идентификатор *** съгласно действащата КК на кв. В.. Площта му е 1 798 кв.м. Върху комбинираната скица към експертизата е изчертан и надписан с черни линии и цифри, допълнително означен по цифрите 1,2,3,4,5,1. Експертът е посочил, че Решение № 4176С от 10.07.2007 г. на ОСЗГ „Кремиковци“ липсва в материалите по делото, а е описано в скица № Ф02747 от 06.10.2008 г. и е посочено като основание за издаване на скицата. Имотът, означен на тази скица е графично идентичен с процесния. Вещото лице е посочило, че процесният имот за първи път е нанесен в неodobрения кадастрален план на [населено място],[жк]през 1989 г. като имот с пл.№ *, к.л. 303 с площ от 2 040 кв.м. Като основание за издаване на скицата е посочен договор за покупко-продажба от 1956 г., съответно като собственици са посочени Н. и Б. Р. Н.. Имотът е бил със статут на земеделска земя. Към 1999 г. – 2000 г., когато е одобрен планът за земеразделяне, а покъсно и картата на възстановената собственост на землището на [населено място], процесният имот е бил част от имот с номер по плана * с площ от 12,402 дка. Имот * е бил записан в регистъра на собствениците с НТП „други терени без определено стопанско предназначение, земеделски земи“. Този имот (*) е бил отделен още по картата на зоните по чл. 18г от ППЗСПЗЗ, като имот, който не е предназначен за възстановяване по реда на ЗСПЗЗ. В първоначалната кадастрална карта на кв. В. имот с пл.№ * по плана от 1989 г. е бил означен като поземлен имот с номер *** с площ 2 092 кв.м. и е записан на името на Н. и Б. Р. Н.. Подробният устройствен план за м. „Г. л. – Т. парк“ е изработен и одобрен по реда на чл. 16 ЗУТ с Решение № 545 по Протокол № 45 от 29.07.2009 г., т. 56 на СОС, изменен със Заповед № РД-09-50-977 от 05.11.2012 г. на Главния архитект на СО. За този имот е отреден УПИ *-*, кв. 27, с площ 1 801 кв.м. С този акт процесният имот е включен в границите на урбанизираната територия. За този имот е и издаденият и представен по делото нотариален акт № 46 от 28.03.2017 г. Този УПИ е и ПИ с идентификатор *** с площ 1 798 кв.м.

Съгласно заключение на съдебно-графическа експертиза, подписите, положени за продавач и за купувач в представения по делото договор за покупко-продажба на недвижим имот – нива от 27.12.1956 г., са изпълнени от К. П. Ф., Н. Р. Н. и Б. Р. Н.. В оригинала на договора липсва химическа интервенция в подписите и почерка, съдържащи се на първата страница на договора, както и на гърба на същия в областта на нотариалното удостоверяване. Липсват данни за допълване на машинописния текст на договора.

Във връзка с неуспешните опити по делото като писмено доказателство да бъде приобщено Решение № 4176С от 10.07.2007 г. на ОСЗГ „Кремиковци“ са изслушани свидетелските показания на свид. А. М., приятелка на сина на С. Д. И.. Свидетелката описва, че е придружавала С. И. при посещенията ѝ в поземлената комисия във връзка с възстановяването на имот на [улица]във В., наследство на С. И. от нейната майка, която пък го е наследила от своя баща. Свидетелката е виждала имота много пъти. Имотът е бил обработван от родителите на С. И. до внасянето му в ТКЗС. С. И. получила решение за възстановяване на този конкретен имот, като решението касало само този имот в местността „К. – Б.“. След като имотът бил възстановен, семейството взело решение да го продаде, като сделката се осъществила в едногодишен срок от възстановяването. При изповядване на сделката нотариусът поискал документите в оригинал, като свидетелката не си спомня оригиналът на решението да е бил върнат. Търсили решението във връзка с делото, но не го открили.

От правна страна е прието, че в тежест на ищеца е да докаже, че правото на собственост върху целия имот е било придобито от неговия наследодател на заявените правни основания – договор за покупко-продажба, а в условията на евентуалност - придобивна давност, както и че е единствен наследник на своя праводател, доколкото заявеното искане е да бъде признат за изключителен собственик на имота. В тежест на ответника е да установи основателността на своите възражения, а именно, че е придобил правото на собственост по силата на сключените договори за покупко-продажба,

евентуално с изтичането на кратка петгодишна давност, изтекла в полза на неговия праводател.

Договорът от 27.12.1956 г. е определен като предварителен и лишен от вещно-прехвърлително действие. Прието е, че по делото е установено, че по силата на договора, сключен между К. Ф., от една страна, и Н. Р. Н. и Б. Н., от друга, владението върху процесния недвижим имот е било предадено още със сключването му. Макар предварителният договор като частен документ да не се ползва с достоверна дата по отношение на трети за същия лица, прието е, че от съвкупната преценка на събраните по делото писмени доказателства и заключението на СТЕ се установява, че договорът е бил сключен, съответно владение върху имота е било установено от купувачите по предварителния договор, преди приемането на К. Ф. за член на кооперативното стопанство, респективно преди имотите на това лице да са внесени в ТКЗС. Ето защо в настоящия случай, доколкото се касае за земеделска земя извън строителните граници на населените места, не е била налице забрана за придобиване на имота по давност. От събраните по делото доказателства не може да се направи обоснован извод, че процесният имот е бил включен в ТКЗС. Същият не е описан в заявлението за приемане на К. Ф. за член на стопанството. По делото е установено, че имотът за първи път е бил нанесен в неодобрения кадастрален план през 1989 г. като собственост на приобретателите по предварителния договор. Също така е установено, че имотът не е имал държавен или общински произход, нито е бил заявен за възстановяване към 1994 г., не е бил включен нито в плана за земеразделяне, нито в картата на възстановената собственост (съгласно заключението на СТЕ) и не е бил предвиден като имот, подлежащ на реституция. Нещо повече, от писмените доказателства по делото е видно, че заявен за възстановяване от наследниците на К. Ф. имот в местността „К.“ е била нива с площ от 5 дка, която съгласно заключението на СТЕ е различна от процесния имот.

Въззивният съд е приел, че приложимо е правилото на чл. 12, ал. 7 ЗСПЗЗ, съгласно което придобивната давност, започнала да тече в полза на владелеца на земеделска земя, който основава владението си на писмен договор, доброволна делба или друг писмен документ, не се прекъсва с включването на земите в трудовокооперативни земеделски стопанства, държавни земеделски стопанства или други образувани въз основа на тях селскостопански организации. ЗСПЗЗ зачита както предварителния договор като основание за владение на имота, така и последвалото владение, макар то да не е било върху конкретния имот, а общо в рамките на блоковете на ТКЗС. На още по-голямо основание това ново виждане на законодателя (в сравнение с разясненията по т. 5 от ППВС № 8/1980 г.) следва да се отнесе към тези земеделски земи, предмет на предварителен договор, които никога не са били включени реално в блок на ТКЗС и върху които купувачът по предварителния договор е осъществявал непрекъснато владение до влизане в сила на ЗСПЗЗ.

От събраните в хода на производството доказателства, в това число и свидетелските показания на свидетелите Г. и З. и при прилагане презумпцията на чл. 69 ЗС е прието, че наследодателят на ищеца е владял имота за себе си с намерението да придобие собствеността върху същия. В отговор на заявените с жалбата оплаквания, че първоинстанционният съд не е следвало да кредитира показанията на тези свидетели като заинтересовани от изхода на спора, въззивният съд е приел, че свидетелските показания в тази част се подкрепят от наличните по делото писмени доказателства, от които се установява, че приобретателите по предварителния договор са манифестирали намерението си да се легитимират като собственици на имота с опитите си да се снабдят с констативен нотариален акт за собственост, като са инициирали производство пред нотариус през 1994 г. и след това през 2001 г., като във връзка с последното са упълномощили ищеца да ги представлява пред нотариуса и други държавни органи. Не са констатирани основания съдът да не даде вяра на показанията на тези двама свидетели,

тъй като същите пресъздават личните впечатления на разпитаните лица в период от повече от 20 години преди депозирането им пред съда, последователни са и не на последно място се подкрепят от други събрани в производството писмени доказателства. Във връзка с оплакванията в жалбата и предвид разпоредбата на чл. 172 ГПК СГС е посочил, че в трайната съдебна практика се приема, че самият факт на родствена, семейна или друга връзка със страната не е предпоставка, достатъчна за дискредитирането на свидетелски показания и да послужи за основание същите да не бъдат ползвани от съда при изграждане на изводите за фактите поради евентуалната заинтересованост на свидетеля от изхода на делото.

Съдът е приел, че по делото е установено, че наследодателят на ответника сам е упражнявал фактическата власт върху имота, в това число и във времето след упълномощаването на ищеца от двамата приобретатели по предварителния договор (Н. Н. и Б. Н.) да ги представлява пред нотариус в производство по обстоятелствена проверка през 2001 г. Доколкото не е налице основание за изключване действието на презумпцията на чл. 69 ЗС в настоящото производство, то е прието, че имотът е придобит по давност от Н. Р. Н., който е владял същия от момента на предаването му по силата на сключения предварителен договор до смъртта му на 22.01.2017 г.

Съгласно разрешението, дадено с т. 3 на Тълкувателно решение № 4/2012 г. ВКС, ОСГК, правото на позоваване на придобивното основание по чл. 79 ЗС не е с оглед на личността и не се погасява със смъртта на владелеца, а се включва в наследството му. Имуществото на наследодателя преминава към наследниците му като съвкупност от права, задължения и фактически състояния. Ако едно лице е владяло недвижим имот в изискуемия по чл. 79 ЗС срок, но е починало преди да се позове на последиците от придобивната давност, то в наследството се включва владението върху имота, както и правото на наследниците да се позоват на изтекла в полза на наследодателя им придобивна давност. Съдът е приел, че ищецът е легитимиран да се позове на изтекла в полза на наследодателя му придобивна давност, но само до размера на своята наследствена квота от наследството на своя праводател. Освен ищеца, баща му е оставил за свой наследник и преживяла съпруга. В хода на производството не са ангажирани твърдения и доказателства от страна на ищеца правото на другия наследник на общия им наследодател да е преминало в неговия патримониум и същият да е легитимиран да упражни правото на позоваване на изтекла придобивна давност от името и за сметка на преживялата съпруга.

С оглед това е прието, че искът е основателен за 1/2 ид.част от имота и решението на СРС е потвърдено относно посочената 1/2 ид.част. За останалата 1/2 ид.част е прието, че искът е неоснователен, доколкото, макар ищецът да твърди, че е единствен собственик на имота, тези твърдения се опровергават от представеното по делото удостоверение за наследници на починалия Н. Н., с което е аргументирано частичното отменяване на решението на СРС с произтичащото от това частично отхвърляне на иска.

За всички останали оплаквания във въззивната жалба на В. А. Л. е прието, че са неоснователни. По делото не е представено липсващото решение, с което ответникът твърди имотът да е бил реституиран на С. И.. Макар липсата на документа да не е по причина поведението на страната и в тази връзка да са събрани гласни доказателства, от показанията на свидетелката М. не се установява пълно и главно съдържанието на това решение и че със същото е възстановено правото на собственост точно върху процесния имот. Дори да се приеме, че решението се отнася до същия имот, то не е била налице забрана имотът да бъде придобит по давност.

Споделени са изводите на СРС по наведеното от В. А. Л. възражение за придобиване на имота с изтичането на кратка петгодишна давност в полза на праводателя на ответника (трето лице помагач в производството). Правото на собственост върху процесния имот не е било прехвърлено по силата на сключения в периода 2008 г. – 2017 г. поредица от

договори за покупко-продажба. От показанията на свидетелите Д. П., К. Н. и К. Н. не се установява упражняване на владение, въз основа на което имотът да е придобит по давност. Показанията на тези свидетели са преценени като противоречиви. Изрично Д. П. и К. Н. са твърдели, че имотът не е ползван за нищо, а само е почистван няколко пъти годишно. Същевременно свидетелят К. Н. е посочил, че когато е отишъл да почисти имота, мястото е било обрасло, имало някакви дървета – брезички, което противоречи на твърденията на другите двама свидетели за редовно почистване на имота и изрязване на дърветата в същия. Според въззивния състав ответникът не е установил в производството възражението си, че е собственик на имота на заявените основания.

Касационното обжалване е допуснато по два правни въпроса.

По първия правен въпрос - „Ако купувачите по писмения договор не са станали членове на ТКЗС, счита ли се, че за тях тече давност, която не се прекъсва с образуването на ТКЗС ?“, касаещ приложението на чл. 12, ал. 7 ЗСПЗЗ, настоящият състав на ВКС намира следното:

Съгласно чл. 12, ал. 7, изр. 1 ЗСПЗЗ придобивната давност, започнала да тече в полза на владелеца на земеделска земя, който основава владението си на писмен договор, доброволна делба или друг писмен документ, не се прекъсва с включването на земите в трудовокооперативни земеделски стопанства, държавни земеделски стопанства или други образувани въз основа на тях селскостопански организации. Разпоредбата е приета със Закона за изменение и допълнение на Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи, обнародван с ДВ, бр. 98 от 28.10.1997 г., като съгласно нейното второ изречение правилото по изр. 1 не представлява основание за отмяна на влезли в сила съдебни решения.

В практиката на ВКС е разяснено, че разпоредбата на чл. 12, ал. 7 ЗСПЗЗ е наложена в процеса по прилагането на закона, свързана с невъзможността на фактическите притежатели на земята да удостоверят с надлежно оформени актове, придобиването на собствеността, тъй като във времето преди 1945-50 г. сделките със земеделски имоти не винаги са били извършвани по нотариален ред, а и с частни договори. Така е съобразена съществуващата житейска практика от онези години и общите правни принципи за справедливост и недопустимост на неоснователното обогатяване, които са несъвместими с възможността да се дерогират фактически извършени разпореждания със земята, само защото те не са нотариално удостоверени (така: Решение № 289 от 23.10.2012 г. по гр.д.№ 399/2011 г. на ВКС, I г.о.). Нормата признава възможността правото на собственост върху земеделски имот да бъде придобито по давност чрез владение, осъществявано въз основа на писмен акт с начален момент, предхождащ кооперирането на земеделските земи. С нея се придава правно значение на владение, което се основава на издаден от собственика документ, съдържащ формулирана воля за разпореждане с имота в полза на владелеца, макар и не в законоустановената форма. В такива случаи по разпореждане на закона давността не се счита прекъсната с кооперирането на земята, независимо от заличаването на границите на отделните имоти, като ЗСПЗЗ зачита както писмено обективизираното основание за владение на имота, така и последвалото владение, макар то да не е било върху конкретния имот, а общо в рамките на блоковете на ТКЗС и признава необходимият давностен срок за изтекъл в полза на така установилото владение лице (така: Решение № 456 от 03.06.2010 г. по гр.д.№ 835/2009 г. на ВКС, I г.о., Решение № 149 от 24.10.2018 г. по гр.д.№ 4627/2017 г. на ВКС, I г.о.). Систематичното място на правилото - в текста, уреждащ доказването във връзка с подадено заявление за възстановяване правото на собственост върху земеделските земи, сочи че същото има за задача да даде защита на владелците, включили се като член-кооператори в трудовокооперативни земеделски стопанства и съответно претендиращи за възстановяване на имота в своя полза. Посредством нейното приложение основно се разрешават споровете, възникнали от колизията между претенциите за реституция на предалите владението бивши собственици

(респ. – техните наследници) и претенциите за реституция на получените владенията (респ. – техните наследници).

Доколкото принципите, на които се основава разпоредбата на чл. 12, ал. 7 ЗСПЗЗ - справедливост и недопустимост на неоснователното обогатяване, са общи за правото, то установеното с нормата правило следва да намери приложение и по отношение на лицата, придобили владенията от впоследствие кооперирани собственици, без самите владетци да са внесли земята в ТКЗС. Основание за това е и обстоятелството, че тези владетци не са загубили фактическата власт с образуването на ТКЗС и в този смисъл не е прекъснато самото владение като фактическо състояние. За тези владетци, при установено отсъствие на нормативна забрана за придобиването на собственост по давност при съобразяване статута на конкретния имот, са приложими общите правила, регламентиращи института на придобивната давност.

По втория правен въпрос - „В хипотезата, разяснена с т. 3 от ТР № 4 от 17.12.2012 г. по тълк.д.№ 4/2012 г. на ВКС, ОСГК, при спор за собственост с трети за наследственото правоотношение лица, дали всеки от наследниците има активна материалноправна легитимация да получи защита на правото на собственост върху целия имот, независимо от размера на наследствения си дял?“, настоящият състав на ВКС намира следното:

С т. 3 от ТР по тълк.д.№ 4/2012 г. на ВКС, ОСГК се прие, че е възможно да бъде придобито право на собственост на недвижим имот на основание чл. 79 ЗС от лице, което не се е позовало на давността преди смъртта си и неговите права да се признаят на неговите наследници в съдебен процес по спор за собственост. Имуществото на наследодателя преминава към наследниците му като съвкупност от права, задължения и фактически състояния. Ако едно лице е владяло недвижим имот в изискуемия по чл. 79 ЗС срок, но е починало преди да се позове на последиците от придобивната давност, то в наследството се включва владенията върху имота, както и правото на наследниците да се позоват на изтекла в полза на наследодателя им придобивна давност щом са продължили владенията. Тъй като действието на придобивното основание се зачита от момента на изтичане на срока, то при наличие на позоваване от страна на наследниците, ще се счита, че придобивното основание е осъществено от наследодателя. По тази причина като част от неговото имущество при откриване на наследството ще следва да се разглежда правото на собственост, което преминава върху наследниците му при условията на обикновена съсобственост и при квотите, произтичащи от правилата за наследяването.

В практиката на ВКС се приема, че: съсобственикът може да ревандикира цялата вещ от трето лице, което я държи или владее без основание, което произтича от правото му да си служи сам с общата вещ (Решение № 179 от 08.06.2012 г. по гр.д.№ 1241/2011 г., II г.о., Решение № 65 от 29.07.2014 г. по гр.д.№ 3934/2013 г., I-во г.о.); давностният срок на владение се прекъсва с установителен или осъдителен иск за собственост на спорния имот, предявен от собственика срещу владелеца на имота (Решение № 99 от 10.05.2013 г. по гр.д.№ 681/2012 г., I г.о.); предявяването на иск за собственост от съсобственик на имота срещу трето за съсобствеността лице не прекъсва течението на срока на давностно владение на идеалните части на другите /непредявили иска/ съсобственици (Решение № 705 от 29.10.2010 г. по гр.д.№ 1744/2009 г., I г.о., Решение № 111 от 01.11.2016 г. по гр.д.№ 1442/2016 г., II г.о., Решение № 95 от 10.07.2017 г. по гр.д.№ 3892/2016 г., I г.о.).

С оглед изложеното, на поставения въпрос следва да се отговори, че в случаите, при които придобивното основание се счита за осъществено от наследодателя при условията на т. 3 от ТР № 4 от 17.12.2012 г. по тълк.д.№ 4/2012 г. на ВКС, ОСГК, при спор за собственост с трети за наследственото правоотношение лица всеки от наследниците може да претендира да получи защита на правото на собственост върху целия имот, независимо от размера на наследствения си дял, но в случай, че ответникът е противопоставил възражение за изтекла в негова полза придобивна давност и до приключване на устните състезания пред инстанцията по съществуването на спора по отношение идеалните части на

някой/някои от останалите сънаследници не са настъпили обстоятелства, имащи за последица прекъсване течението на срока на придобивната давност, искът за собствеността не може да бъде уважен за идеалните части на съответните сънаследници.

Съставът на ВКС, Второ отделение на Гражданската колегия, след преценка на заявените основания за отмяна и в правомощията си по чл. 293 ГПК, намира следното:

С оглед дадения отговор на първия значим за спора правен въпрос и при установените по делото факти въззивният съд е формирал правилен извод, че по отношение на процесния имот и в защита правата на Н. и Б. Н. е приложима разпоредбата на чл. 12, ал. 7 ЗСПЗЗ. В заявлението за включването на К. Ф. в ТКЗС е посочено, че е съставено през 1957 г., въз основа на което възможният да се формира извод е, че приемането в ТКЗС е настъпило най-късно на 31.12.1957 г., без данни по делото този факт да се е осъществил в по-ранен от този момент. Същевременно, както приетата от въззивния съд дата за съставяне на частния писмен договор за продажба (16.06.1957 г.), така и посочената от касатора в касационната жалба (15.07.1957 г.) предхождат 31.12.1957 г., предвид което няма основание да се ревизира извода на СГС, че предаването на владението върху процесния имот от страна на собственика К. Ф. на съконтрагентите му Н. и Б. Н., удостоверено с договора, предхожда включването на К. Ф. в ТКЗС.

Прегледът на нормативната уредба, действала в периода от 1957 г. до предявяването на исковата молба на 16.05.2017 г. не дава основание да се изключи признаването на правото на собственост като придобито от Н. (Н.) Р. Н. при условията на т. 3 от ТР № 4 от 17.12.2012 г. по тълк.д.№ 4/2012 г. на ВКС, ОСГК. Процесният имот е имал характер на земеделска земя, но с влизане в сила на Закона за одобрение и приложение на общия градоустройствен план на [населено място] (ЗОПОГПС, Обн., ДВ, бр. 89 от 07.11.1961 г.), по силата на чл. 10 вр. чл. 2 и чл. 4, б. „г“ от закона, по отношение на него са станали приложими правилата на Закона за реда на прехвърляне вещни права върху някои недвижими имоти (ЗРПВПВННИ, отм.). Последният не е включвал разпоредба, която да регламентира пречка по отношение на имот от вида на процесния да е възможно придобиването на правото на собственост при условията на чл. 79, ал. 1 ЗС, но с разпоредбите на чл. 29, т. 1 и т. 2 от Закона за собствеността на гражданите (ЗСГ, понастоящем отменен, но в сила през периода 1973 - 1990 г.) е отречена възможността упражняването владение в периода след попадането на имота в обхвата на общия градоустройствен план на [населено място] да има последиците по чл. 79 ЗС. Владението на праводателя Н. Р. Н. придобива правна значимост след отмяната на глава първа и втора от ЗСГ (ДВ, бр. 21 от 13.03.1990 г., в сила от 16.03.1990 г.). Тъй като е установено на основание извън регламентираните с чл. 70 ЗС, владението е било недобросъвестно и необходимият срок за придобиването на правото на собственост е този по чл. 79, ал. 1 ЗС. С изтичането му на 16.03.2000 г., настъпило при действието на чл. 12, ал. 7 ЗСПЗЗ, и с оглед позоваването на изтеклата давност, направено с исковата молба, при условията на т. 3 и т. 1 от ТР № 4 от 17.12.2012 г. по тълк.д.№ 4/2012 г. на ВКС, ОСГК се налага извод, че считано от посочения момент правото на собственост следва да се разглежда като придобито от Н. Р. Н. Друго не следва от обстоятелството, че титуляри по предварителния договор са бащата и чичото на ищеца, сочещо на първоначално установено съвладение. В такава хипотеза всеки от владелците е самостоятелен и отделен владелец, като единият може да бъде отстранен или да изостави владението, без това да засегне владението на останалите. Не се твърди и не се установява след 16.03.2000 г. Б. Р. Н. или негов наследник да се е позовал на изтекла в негова полза придобивна давност; такава значимост не притежава действието по съвместното упълномощаване на ищеца на 14.03.2001 г. да представлява баща си и чичо си включително пред нотариус за снабдяване с констативен нотариален акт. Това е така, защото съгласно т. 1 от ТР № 4 от 17.12.2012 г. по тълк.д.№ 4/2012 г. на ВКС, ОСГК надлежно позоваване на давността е налице посредством предявяване на иск за собственост, възражение срещу предявен иск за собственост или

снабдяване с констативен нотариален акт по чл. 587 ГПК (следва да се подчертае, че заявеното пред нотариус искане за снабдяване с нотариален акт по чл. 587 ГПК има значението на „позоваване на давността“ по смисъла на т. 1 от ТР № 4 от 17.12.2012 г. по тълк.д.№ 4/2012 г. на ВКС, ОСГК само в случай, че нотариалното производство е приключило с издаването на констативен нотариален акт). По отношение на Б. Р. Н. никое от тези процесуални действия не е осъществено, поради което няма основание да се поддържа, че Н. Р. Н. не е станал изключителен собственик.

Същевременно, предвид разпоредбата на чл. 12, ал. 7 ЗСПЗЗ, процесният имот не е подлежал на възстановяване в полза на наследниците на бившия собственик К. П. Ф.. Безспорно установено е, че подаденото на 03.08.1992 г. от наследницата Р. И. Д. заявление по чл. 11, ал. 1 ЗСПЗЗ не съдържа искане за реституиране на този имот, респ. – никое от представените по делото позитивни решения на органа по поземлена собственост не съставляват титул за собственост за процесния терен. Ответникът по иска се позовава на конститутивното действие на Решение № 4176С от 10.07.2007 г. на ОСЗГ „Кремиковци“, за което поддържа, че постановява реституирането на имота в полза на С. Д. И.. Противно на поддържаното от ищцовата страна, настоящият състав намира, че по делото е установено съществуването и съдържанието на този индивидуален административен акт. Същият е посочен от нотариуса като документ, въз основа на който се е уверил, че продавача е собственик на продавания имот, в текста на н.а.№ 90 от 05.11.2008 г., с който С. Д. И. е продала имота на В. П. А.. Съществуването и съдържанието му са удостоверени и с т. 3 от Пълна история на имот № * към 04.06.2018 г.; аргумент в подкрепа на формирания извод представлява и отбелязването в скица № Ф02747 от 06.10.2008 г., издадена за имот № *. С оглед удостоверените от нотариус Л. Л. обстоятелства в Отговор № 3280 от 02.12.2019 г. и показанията на свид. А. М., ВКС приема, че обсъжданото решение на ОСЗГ е загубено не по вина на ответника по иска и липсата му сред документите по делото (при положение, че за съществуването и за съдържанието му може да се съди от посочените официални свидетелстващи документи, чиито констатации не са оборени в процеса) не е основание да бъде отречено съществуването му.

Независимо от това, доколкото ищецът не е участвал в производството по издаването на този индивидуален административен акт и е установил наличието на права, придобити от праводателя му на 16.03.2000 г. при условията на чл. 79 ЗС вр. чл. 12, ал. 7 ЗСПЗЗ, решението за възстановяване на собствеността по реда на ЗСПЗЗ в полза на С. Д. И. в качеството ѝ на наследница на К. П. Ф., му е непротивопоставимо и няма за последица загубване на придобитото от Н. Р. Н. право на собственост. Съответно – никоя от сделките, сключени в периода от 05.11.2008 г. до 28.03.2017 г. не е произвела вещно-прехвърлително действие относно правото на собственост на основание правоприемство от С. Д. И.

Изложеното лишава представения от ответника по иска н.а.№ 46 от 28.03.2017 г. от легитимиращо действие в отношенията с ищеца и налага да бъде обсъдено по същество заявеното от В. А. Л. възражение за изтекла в негова полза придобивна давност по чл. 79, ал. 2 вр. чл. 82 ЗС, в която връзка настоящият състав намира следното:

Посоченият н.а.№ 46 от 28.03.2017 г. обективира годно правно основание по смисъла на чл. 70, ал. 1 ЗС, като по делото не са ангажирани доказателства към 28.03.2017 г. до знанието на ответника да са доведени обстоятелства, въз основа на които да се приеме за опровергана презумпцията за добросъвестност, установена с чл. 70, ал. 2 ЗС. Тъй като от датата на сключване на обсъжданата продажба до предявяването на исковата молба (16.05.2017 г.) не е изтекъл необходимия съгласно чл. 79, ал. 2 ЗС период от време, релевантни се явяват обстоятелствата, относими към разпоредбата на чл. 82 ЗС.

С оглед наличието на валидно сключен договор, принципно годен да прехвърли правото на собственост, съконтрагентът на В. А. Л. – продавачът А. А. К., се явява негов праводател по смисъла на чл. 82 ЗС. Той от своя страна е купувач по валидно сключен

договор за продажба, обективиран с н.а.№ 21 от 23.12.2010 г. и също принципно годен да прехвърли правото на собственост. Аналогично и по отношение на А. А. К. по делото не са ангажирани доказателства към 23.12.2010 г. до знанието му да са доведени обстоятелства, въз основа на които да се приеме за опровергана презумпцията за добросъвестност, установена с чл. 70, ал. 2 ЗС, а продължителността на периода от 23.12.2010 г. до 16.05.2017 г. надхвърля срока по чл. 79, ал. 2 ЗС. Това прави принципно възможно, при проведено главно и пълно доказване от страна на ответника и третото лице-помагач, да се формира извод за осъществено придобивното основание по чл. 79, ал. 2 ЗС.

Произнасяйки се по заявеното от ответника като евентуално възражение за изтекла придобивна давност по чл. 79, ал. 2 ЗС, въззивният съд е подложил на обсъждане събраните по делото гласни доказателства. Съставът на ВКС намира, че заявените в тази връзка оплаквания от касатора В. А. Л. за допуснати нарушения на процесуалните правила и необоснованост са основателни. Направеният от въззивния съд анализ е повърхностен и е довел до формирането на неправилни изводи по релевантните факти.

Свидетелите Д. И. П., К. С. Н. и К. А. Н. са лица без установена заинтересованост в полза на ответника или във вреда на ищеца. В показанията си тримата безпротиворечиво описват мястото с белези, категорично свързващи процесния с възприетия от тях имот – местонахождението на [улица], зад спирка, с правилна геометрична форма, приблизителна площ, съседството с бившето Пътно управление, наличието на орех (потвърдено с разрешението за премахването му, съдържащо се в писмо изх.№ РКР18-ГР94-646-(1) от 12.06.2018 г.), начина на отграничаване по източната и северната му граници, липсата на огради откъм двете гранични улици (запад и юг). А. А. К. се похвалил пред свидетеля П. със закупуването на имота, а през пролетта на 2011 г. Д. И. П. и К. С. Н. влезли в имота и с резачки го почистили от прорасналите дръвчета (без ореха), храсти и бурени. Не е имало сгради; имотът изглеждал необработваем, запуснат. Действията по почистването му извършвали и в следващите години. Свидетелят К. А. Н. бил ангажиран от ответника около 2 години преди датата на разпита му, извършен на 25.06.2019 г. със задачата да повдигне нивото на терена посредством насипването на строителни отпадъци. Извършването на това действие по времето, посочено от този свидетел съвпада с изявлението за същото обстоятелство, направено от посочената от ищеца свидетелка Н. Д. Г., пълномощник на ищеца съобразно пълномощното с рег.№ 2308 от 07.10.2016 г., том I, акт 73 на нотариус с рег.№ *, което мотивира извод, че установяването на фактическата власт върху имота от страна на ответника непосредствено след закупуването на имота през пролетта на 2017 г. е доказано по категоричен начин.

Анализът на показанията на свид. К. К. З., син на свид. Н. Д. Г., показва липсата на достоверни собствени възприятия на този свидетел, непоследователност и вътрешни противоречия в изложението му, както и несъвместимост с несъмнено установен по делото съществен факт от значение за преценката на достоверността на показанията. Според свид. З. бащата на ищеца (сочен от свидетеля като упражняващ фактическата власт върху имота) живеел в[жк], а документите по делото в тази връзка, както и показанията на майка му (свид. Г.), сочат, че бащата на ищеца е живеел на [улица], район „Т.“, т.е. в идеалния център на [населено място], където е и починал. Свидетелят първоначално заявява: „Допреди 5-6 години ходехме по-често в имота с дядо К., със сина му К.“, впоследствие: „Допреди 7-8 години се садеше“, „Дядо К. 1-2 години преди да почине не е копал, но преди това общо взето е ходено на имота“; за оградата – порта и жив плет, твърди, че я няма от 3-4 години, „не знам точно“; бунгалото било откраднато „преди някъде 5 години“, а впоследствие хронологията се обръща – „откраднаха портата, после бунгалото“. Като цяло изложението на свидетеля не се характеризира с конкретност и яснота, не дава съществена информация, основана на системни впечатления за релевантния период след м. декември 2011 г.; сведенията му са хаотични и неубедителни,

на фона на което ангажираността му в полза на ищеца предвид дългогодишната връзка на майка му с К. Р. (от 1994-1995 г. насетне) и доказано невярно изнесения факт относно местоживеенето на Н. Н. дискредитира тези показания като надежден източник на информация.

В показанията си свид. Н. Д. Г. също не дава информация за конкретни действия, извършвани от Н. Н. през релевантния период след м. декември 2010 г., особено като се отчита, че се е ангажирала с установяването на обстоятелства за период „от около 23 години“. Прави впечатление, че в началото на разказа си заявява, че в имота имало посадени зеленчуци и овощни дървета, което отнася като действия на „Н., сина му К. му помага, баба му също и аз съм ходила да помагам“, а при зададен контролен въпрос от пълномощника на ответника признава, че не е виждала жива бабата на ищеца (Д. Н.), „било е отдавна“, с което показва склонност да говори като очевидец за лица и събития, на които явно не е била свидетел. Така разколебаното доверие в показанията на свидетелката, отчетено наред с несъмнената заинтересованост в полза на ищеца - както като негова дългогодишна парньорка, така и като негов пълномощник (свидетелство за което е и съдържанието на изходящото от нея писмо, регистрирано с вх.№ РКР16-ГР94-1730(6) от 19.01.2017 г.), не позволяват на съда да кредитира показанията като основание да се приеме, че в периода след м. декември 2010 г. бащата на ищеца е упражнявал фактическа власт върху имота по начин, който изключва господството върху терена посредством действията, описани от свидетелите Д. И. П. и К. С. Н. като извършени в полза на А. А. К..

Съвместният анализ на събраните гласни доказателства мотивира извод, че фактическата власт, упражнявана от бащата на ищеца след изтичането на срока на придобивната давност през 2000 г., е прекратена с установяването на нова такава от страна на А. А. К. през пролетта на 2011 г. Доколкото към този момент се касае за незастроен и незащитен с трайна ограда имот, извършването на прочистване чрез отстраняване на растителността (с изключение на ореха) съставлява явно действие, обективизиращо началото на владение. Съгласно трайно установената практика владелческите действия трябва да съдържат всички признаци на владението - фактическата власт трябва да се упражнява постоянно, спокойно, явно и несъмнително с намерение да се свои вещта, като е безспорно също така, че тези признаци могат да имат различно проявление при владението на различни имоти според техния вид, предназначение и начин на ползване. Както е прието с Решение № 6 от 22.01.2010 г. по гр.д.№ 2760/2008 г. на ВКС, II г.о., посещенията в имота, почистването на имота, предприемането на действия по промяна статута му представляват действия по осъществяване на владение, както и че фактическата власт може да се упражнява и чрез периодични посещения в имота, ако те самите сочат на намерение за своене на имота. Към момента на закупуването на имота от А. А. К. липсват каквито и да е обективни данни за заявени собственически претенции от страна на Н. Н.. Към този момент опитът на Н. Н. и брат му за снабдяване с констативен нотариален акт, предприет по нотариално дело № 1730/1993 г. по описа на IV нотариус при СНС, е бил приключил с постановление от 29.07.1994 г. за отказ, който не е обжалван, а и (както се прие по-горе) срокът по чл. 79, ал. 1 ЗС не е бил изтекъл за владеещите въз основа на частния писмен договор. Следващото действие е съставянето на пълномощното от 14.03.2001 г., без да е последвано от каквито и да е правни действия в изпълнение на така възложен мандат. Първото обективизирано действие, имащо отношение към собствеността на имота, при това предприето не от Н. Н., а от ищеца, представляван от пълномощника си Н. Г., е входирането на заявлението № РКР16-ГР94-1730 от 24.10.2016 г. за издаване на заповед по чл. 16, ал. 5 ЗУТ. При тези факти се налага извод, че към момента на възникване на правното му основание по чл. 70, ал. 1 ЗС (23.12.2010 г.) и към момента на установяване на фактическата власт през пролетта на 2011 г. за А. А. К. е било обективно невъзможно да узнае за правата и претенциите на Н. Н., поради което и за установяване и поддържане на собственото му

явно, постоянно, спокойно и несъмнително владение с намерение да свои имота не е било необходимо извършването на други, извън установените по делото първоначално и последващи прочиствания на имота и действията по промяна на статута на имота. Както неговото, така и владението на правоприменника му са добросъвестни, поради което при условията на чл. 79, ал. 2 ЗС вр. чл. 82 ЗС необходимият и достатъчен срок за придобиване на имота е с продължителност 5 години. Същият се явява изтекъл към 16.05.2017 г. По тази причина придобитото през 2000 г. право на собственост за Н. Н. се явява изгубено - поради последващото му придобиване от ответника с произтичащата от това неоснователност на предявения установителен иск за собственост в неговата цялост.

Изложеното налага частичното отменяване на въззивното решение и постановяването на ново, с което предявеният установителен иск за собственост да бъде отхвърлен за 1/2 ид. част от имота. В частта, с която въззивният съд е отменил решението на СРС и е отхвърлил иска за 1/2 ид. част от имота решението следва да бъде оставено в сила.

13. Защитата по чл. 109 ЗС срещу неоснователните въздействия, посегателства или вредно отражение върху обекта на абсолютното вещно право на собственост не изисква установяване на вина на лицето, извършило тези действия или поддържащо създадено в резултат на тези действия състояние в имота.

чл. 109 ЗС

Решение № 683 от 18.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3478/2023 г., П г. о., докладчик съдията Здравка Първанова

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба вх. № 4953/12.06.2023 г. на Г. Р. Т., чрез адвокат И. Л., срещу въззивно решение № 293/27.04.2023 г. по в. гр. д. № 899/2022 г. на Софийски окръжен съд.

С определение № 3130/20.06.2024 г. на основание чл. 280, ал.1, т. 1 ГПК е допуснато касационно обжалване на въззивното решение в частта, с която е отменено решение № 119/10.05.2022 г. по гр. д. № 542/2020 г. на Районен съд – Костинброд и вместо него е поставено друго, с което е отхвърлен предявеният от Г. Т. против А. Н. Б., действащ чрез законния си представител В. С., иск с правно основание чл. 109 ЗС за осъждане на ответника да отстрани притежавания от него лек автомобил “Сеат К.“, рег. [рег.номер на МПС] от имота на ищцата Г. Т., представляващ имот № * в кв. 22, находящ се в землището на [населено място], [община], по обобщените въпроси относно това, дали отговорността по иска по чл. 109 ЗС за неоснователни действия или състояния, възпрепятстващи или смущаващи упражняването на правото на собственост, предполага и установяване на вина, за проверка на съответствието му с установената практика на ВКС - решение №215 от 26.05.2011 г. по гр. д. №874/2010 г., I г.о.

Касаторът сочи неправилно прилагане на материалния закон, съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост – основания за отмяна по чл. 281, т. 3 ГПК.

Ответникът по касация А. Н. Б., действащ чрез законния си представител В. И. С., чрез адвокат Д. К., оспорва жалбата като неоснователна.

Върховният касационен съд, състав на П г.о., след проверка на заявените в касационната жалба основания за отмяна на решението, приема следното:

С въззивното решение е отменено решение № 119/10.05.2022 г. по гр. д. № 542/2020 г. на Районен съд – Костинброд, с което А. Н. Б., представляван от законния си представител В. И. С., е осъден да отстрани притежавания от него лек автомобил „Сеат К.“, рег. [рег.номер на МПС] от имота на ищцата Г. Р. Т., находящ се в землището на [населено

място], [община], съставляващ поземлен имот № *, от кв. 22, както и да заплати на ищцата разносните, направени от нея, свързани със запазването на процесния автомобил, за периода от месец декември 2017 г. до момента на предявяване на иска – 14.08.2021 г., в размер на 660 лева, като искът е отхвърлен до пълния предявен размер от 754,60 лева. Вместо него е постановено друго, с което предявените искове от Г. Т. против А. Б. с правно основание чл. 109 ЗС и чл. 59 ЗЗД за осъждане на ответника да отстрани процесния автомобил от имота на ищцата, както и да заплати разносните, направени от нея, свързани със запазването на процесния автомобил за периода от месец декември 2017 г. до 14.08.2021 г., в размер на 660 лева, са отхвърлени като неоснователни. Въззивното решение, в частта по иска по чл. 59 ЗЗД, е влязло в сила след оставяне на касационната жалба срещу него без разглеждане с влязло в сила определение.

Въззивният съд е приел, че през 2010 г. „СОФРИБА“ ЕООД е продало на Р. В. Т. недвижим имот, находящ се в землището на [населено място] с площ 856 кв.м., съставляващ имот № * в кв. 22. Р. Т. е починал на 15.04.2019 г. и е оставил наследници по закон – преживялата си съпруга С. Х. М.-Т. и дъщеря си Г. Р. Т.. С. М.-Т. е собственик на 3/4 ид. ч., а ищцата - на 1/4 ид. ч. от процесния имот. Лек автомобил „Сеат К.“, рег. [рег.номер на МПС] , е регистриран в КАТ на името на Н. К. Б. и към 26.06.2020 г. е в движение. От справка в регистрите на КАТ е установено, че на 18.12.2017 г. с процесния автомобил, управляван от С. М.-Т., е настъпило ПТП. На 20.11.2017 г. Н. Б. е починал и е оставил за наследник ответника А. Н. Б.. С решение № 103083 от 25.04.2019 г. по гр. д. № 20375/2019 г. по описа на СРС е допуснато на основание чл. 61, ал. 1 ЗН приемане на наследството на Н. Б. по опис от наследника А. Б.. Част от наследеното имущество е и процесният лек автомобил. По делото е приобщена пр. № 12402/2018 г. по описа на СРП, в която се съдържат данни, че Г. Т. е живяла с Н. Б. на семейни начала, в който период двамата са закупили процесния автомобил. Последният е претърпял две ПТП, не е в движение и се намира в нейно дворно място – наследственият ѝ недвижим имот. От свидетелските показания е установено, че в имота на ищцата се съхранява процесният лек автомобил. При тези фактически данни съдът е приел, че увреждането на автомобила е станало след смъртта на Н. Б., като причина за това не е поведението на ответника. От заключението на автотехническата експертиза е установено, че автомобилът не е в движение и не може да се премести на собствен ход, а е необходимо отстраняването му от имота на ищцата с кран, чрез изтегляне или избутване. Ответникът А. Б. не е допринесъл за повреждането на автомобила. Ето защо според въззивния съд не са налице неоснователни действия от негова страна, с които да пречи на ищцата да упражнява своето право на собственост в пълен обем. Изложени са мотиви, че твърдените от ищцата пречки, които процесният автомобил създава, са в резултат на нейното противоправно поведение, изразяващо се в предоставяне на автомобила на нейната майка, реализирала ПТП, от което са настъпили щети по автомобила. Липсва втората предпоставка за уважаване на иска по чл. 109 ЗС, а именно - ответникът да е извършил неоснователни действия, с които да пречи на ищца да упражнява своето право на собственост.

С оглед рамките на производството по чл. 290, ал. 2 ГПК и рамките на касационната жалба, във връзка с релевантните за изхода на спора правни въпроси, поставени в изложението по чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК, по които е допуснато и касационното обжалване с определението по чл. 288, ал. 1 ГПК, настоящият състав намира следното:

Въпросите, по които е допуснато касационно обжалване, са относими към приетото от въззивния съд, че доколкото А. Б. не е допринесъл за увреждането на процесния автомобил, липсват неоснователни действия от негова страна, с които да пречи на ищцата да упражнява своето право на собственост в пълния му обем. В практиката на ВКС /решение № 215/26.05.2011 г. по гр.д. №874/2010 г., I г.о./ е прието, че в хипотезите, когато извършващият неоснователно действие, с което създава пречки на собственика на един имот да упражнява правото си на собственост в пълен обем, носи отговорност по

отношение на собственика освен в изпълнение на общия принцип, че всеки е длъжен да отстрани вредите, които виновно е причинил другиму /чл. 45 и сл. ЗЗД/, така и в изпълнение на задължението си да се въздържа от неоснователни действия, които смущават правото на собственост. Последното задължение кореспондира с характера на вещното правоотношение. Вещното субективно право е абсолютно и изисква от всички правни субекти да се въздържат от действия, с които пречат на упражняването му. В този случай отговорността е обективна и не изисква установяване на вина. Настоящият съдебен състав възприема цитираната практика на ВКС и в тази връзка по поставения по настоящото дело въпрос счита, че защитата по чл. 109 ЗС срещу неоснователните въздействия, посегателства или вредно отражение върху обекта на абсолютното вещно право на собственост не изисква установяване на вина на лицето, извършило тези действия или поддържащо създадено в резултат на тези действия състояние в имота.

По основателността на касационната жалба:

От изложеното в отговора на поставения правен въпрос следва, че въззивният съд се е отклонил от установената съдебна практика, като е постановил своето решение при нарушение на материалния закон. В случая е установено, че след като собственикът на процесния автомобил Н. Б. е починал на 30.11.2017 г., превозното средство е останало в притежание на неговия наследник по закон А. Б. след приемане на наследството по опис. Категорично е установено от свидетелските показания, че лекият автомобил се намира в поземлен имот, в който ищцата Г. Т. е собственик на 1/4 ид.ч. Съгласно приетото в т. 3 на Тълкувателно решение № 4/06.11.2017 г. на ВКС по тълк.д. № 4/2015 г. на ОСГК на ВКС за уважаване на иска с правна квалификация чл. 109 ЗС е необходимо ищецът да докаже, че неоснователното въздействие /действие или бездействие/ на ответника върху имота му създава пречки за използването на собствения му имот по-големи от обикновените /чл. 50 ЗС/. Преценката за това, кои въздействия са по-големи от обикновените и поради това са недопустими, е конкретна по всяко дело. При приложение на това разрешение и с оглед отговора на правния въпрос, по който е допуснато касационното обжалване, следва да се прецени дали находящият се в процесния имот автомобил създава за ищцата пречки за използване на имота по-големи от обикновените, доколкото наличието или липсата на вина у ответника за местоположението на превозното средство след настъпването на ПТП е неотнормисимо обстоятелство за уважаването на иска. В случая по делото не е установено ответникът да има право да ползва процесното дворно място. Не са наведени и твърдения за наличие на друго правно основание, въз основа на което ищцата Г. Т. да има задължението да търпи позиционирането на процесния автомобил в собственото ѝ дворно място. Оттук следва, че е налице неоснователно създадено състояние, с което е ограничено правото на собственост на ищцата, доколкото се пречи на пълноценното използване на дворното място по предназначение, което състояние се поддържа от собственика на автомобила А. Б. При това положение въззивното решение следва да бъде отменено като неправилно и да се постанови друго, с което така предявеният иск да бъде уважен, като ответникът бъде осъден да отстрани притежавания от него лек автомобил „Seat К.“, рег. [рег.номер на МПС] , намиращ в имота на ищцата, съставляващ поземлен имот № *, в кв. 22, в землището на [населено място], общ. [община].

14. В случай, при който искът по чл. 33, ал. 2 СК е бил предявен от единия от съсобствениците срещу съсобственика /неговите наследници/, който се е разпоредил с дела си, и приобретателя, като наред с тях в производството е бил конституиран и другият съсобственик, по отношение на който също е било налице това право, но той не го е упражнил, следва да бъде признато на ищеца право да изкупи изцяло прехвърлената от съсобственика идеална част. В случай, че и другият съсобственик е упражнил правото си на изкупуване, то делът, който всеки от тях може да изкупи, се определя съответно и съразмерно по между им, ако и по отношение на двамата са

налице предпоставките по чл. 33, ал. 2 СК.

чл. 33, ал. 2 СК

Решение № 684 от 18.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 878/2024 г., I г. о., докладчик съдията Наталия Неделчева

Производството е по чл. 290 – чл. 293 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Е. Р. Р., чрез адв. П. К. срещу решение №1422/17.11.2023г. по в.гр.д. №73/2023г. по описа на Окръжен съд - Пловдив, в частта, с която първоинстанционното решение е отменено в частта, с която е допуснато изкупуване по реда на чл. 33, ал.2 ЗС над 2/6 ид. ч. от недвижим имот, представляващ ап. №3, находящ се в [населено място], [улица], вх.В, с площ 64,53 кв. м, с идентификатор 00702.530.196.1.3, описан в Нотариален акт №145, том 4, рег. №3314, дело №716/2016г., и вместо това е отхвърлен иска на Е. Р. Р. с правно основание чл. 33, ал. 2 ЗС, против ответниците в частта за изкупуване над 2/6 ид. ч. от гореописания недвижим имот, при уговорена цена от 12 103,30 лв. за целия имот. Според жалбоподателката решението е неправилно и незаконосъобразно, тъй като е постановено в нарушение на материалния закон и на съдопроизводствените правила. Счита за неправилен извода на въззивния съд, че ищцата в качеството си на съсобственик по реда на чл. 33, ал.2 ЗС няма право да закупи всички идеални части на разпоредилия се чрез продажба съсобственик, тъй като в имуществената общност има и друго лице, което не е упражнило в настоящото производство правото си на иск, доколкото всеки един от тях може да иска изкупуване, но съобразно правата си. Твърди, че упражняващият право на изкупуване съсобственик встъпва в правата на купувача по разпоредителната сделка, като го замества изцяло, т.е. обемът на признатото му право не е обусловен от притежаваната от него част в съсобствения имот, като е без значение, че другият съсобственик не е упражнил правото си на изкупуване. Счита, че в случаите, в които съсобствениците с право на изкупуване са повече от един, то всеки от тях преценява дали да предяви иск с правно основание чл. 33, ал.2 ЗС или не, като материалноправните предпоставки за уважаването му се преценяват за всеки отделно, като при евентуално активно съединяване на искове по чл. 33, ал. 2 ЗС би било налице обикновено, а не необходимо другарство, тъй като материалноправното положение на съсобствениците с право на изкупуване не е еднакво, респективно липсва необходимост и съдебното решение да е еднакво спрямо всички тях. Тъй като другият съсобственик Ш. М. не е предявил иск, то е недопустимо въззивният съд да разрешава предварително въпроса за наличието или липсата на право на изкупуване в неговата правна сфера. В о.с.з жалбата се поддържа чрез пълномощник. Претендират се разноси.

Ответникът по касационната жалба С. Е. Д., чрез назначения му особен представител адв. Л. К. не оспорва подадената касационна жалба, като счита същата за основателна и претендира разноси. Твърди, че съдът е постановил неправилно решение, като е приел, че съсобственикът Е. Р. Р. няма право да закупи продадената част от съсобственика, а само част от нея, което противоречи на установената съдебна практика, съгласно която упражнялият право на изкупуване съсобственик встъпва в правата на купувача по разпоредителната сделка като го замества изцяло.

Ответниците А. С., С. С., Б. С., Т. Х., Р. С., Ш. С. и С. Е. не са депозирали отговор на подадената касационната жалба.

С определение № 2891/11.06.2024г., постановено по настоящото дело, касационно обжалване на въззивното решение е допуснато на осн. чл. 280, ал.1, т.1 ГПК по въпроса: „При упражнено право на изкупуване по реда на чл. 33, ал.2 ЗС само от един от съсобствениците, в хипотеза като настоящата, при която съсобствениците са повече от двама, в какъв обем следва да му се признае това право – само съразмерно на

притежаваните от него ид. части, или за цялата част, с която продавачът – съсобственик се е разпоредил, и има ли значение дали другият/третият/ съсобственик е упражнил правото си на изкупуване?“.

Предмет на касационно обжалване е въззивното решение в частта, с която първоинстанционното решение е отменено в частта, с която е допуснато изкупуване по реда на чл. 33, ал.2 ЗС над 2/6 ид. ч. от недвижим имот, представляващ ап. №3, находящ се в [населено място], [улица], с площ 64,53 кв. м, с идентификатор [№], описан в Нотариален акт №145, том 4, рег. №3314, дело №716/2016г., и вместо това е отхвърлен иска на Е. Р. Р. с правно основание чл. 33, ал. 2 ЗС, против ответниците в частта за изкупуване над 2/6 ид. ч. от гореописания недвижим имот, при уговорена цена от 12 103,30 лв. за целия имот.

Върховният касационен съд, състав на Първо гражданско отделение като разгледа жалбата в рамките на наведените основания, установи следното:

Производството е образувано по обективно кумулативно съединени искове с правно основание чл. 108 ЗС и чл. 33, ал.2 ЗС. Ищцата Е. Р. моли да бъде установено спрямо С. Ф. Е., че е собственик на основание наследство на 1/6 ид.ч. от недвижим имот, представляващ апартамент №3, находящ се на адрес: [населено място], [улица], вх. В със ЗП 64,53 кв.м, с идентификатор [№], описан в Нотариален акт №145, том 4, рег. №3314, дело №716/2016г. като ответницата бъде осъдена да ѝ предаде владението на посочените идеални части от имота. Моли да бъде допуснато в качеството ѝ на съсобственик да изкупи по реда на чл. 33, ал. 2 ЗС 5/6 ид.ч. от процесния недвижим имот при уговорената цена, която да заплати на ответницата С. Е. – купувач по сделката, обективирана в нотариален акт №145, том 4, рег. №3314, дело №716/2016г. Ищцата твърди, че през 2000г. Р. С. по време на брака му, сключен на 20.08.1984г. с неговата втора съпруга Ш. С. С., починала на 12.06.2008г., е режим на СИО закупил процесния апартамент чрез договор по нотариален акт №18, том 2, рег. №2029, дело №201/2000г. Наследници по закон на починалата съпруга Ш. С. са нейната дъщеря Е. Р. Р. /ищцата/ с квота 1/6, синът ѝ Ш. С. М. /син/ - с квота 1/6 и съпругът ѝ Р. С. С. - с 4/6 ид.ч. През 2015г. Р. С. сключил нов граждански брак с Ш. А. С.. На 09.06.2016г. Р. С., продал целия апартамент на С. Ф. Е. /дъщеря на съпругата му Ш. С./, с договор, обективиран в нотариален акт №145. Р. С. С. починал на 02.08.2016г., като оставил следните наследници по закон: А. Р. С. /син/, С. Е. Д. /внук/, С. Е. С. /внучка/, Б. Н. С. /снаха/, Т. О. Х. /внучка/, Р. О. С. /внук/ и Ш. А. С. /съпруга/. Ищцата твърди, че по наследство от майка си е придобила 1/6 ид.ч. от имота, поради което продажбата тази 1/6 ид.ч. е валидна, но не поражда правни последици, тъй като праводателят не е бил собственик и съответно не е могъл да прехвърли същата на купувача. В останалата ѝ част, с която са продадени 5/6 ид.ч. от процесния имот, счита сделката за валидна, но моли на основание чл. 33, ал.2 ЗС да ѝ бъде допуснато изкупуване на тази част.

В писмен отговор в срока по чл. 131 ГПК, ответницата С. Ф. Е. оспорва основателността на предявените искове. Твърди, че е придобила по давност в резултат на добросъвестно владение процесният имот на годно правно основание чрез покупко-продажба в предписаната от закона форма, като не е знаела, че праводателят ѝ не е собственик на целия имот. Оспорва наличието на брачно правоотношение между праводателя ѝ Р. С. и наследодателката на ищцата Ш. С.. Твърди, че искът с правно основание чл. 33, ал. 2 ЗС е предявен след изтичането на законоустановения преклузивен двумесечен срок и е погасен по давност.

Останалите ответници не оспорват предявените искове.

С протоколно определение от 29.09.2020г. по искане на ищцата като ответник в производството е конституиран Ш. С. М. Чрез назначения му от съда особен представител, изразява становище за недопустимост на предявените срещу него искове. Счита, че не е пасивно легитимиран по иска по чл. 33, ал.2 ЗС тъй като не е бил страна по

сделката.

Първоинстанционният съд, след като е обсъдил събраните по делото писмени и гласни доказателства, е постановил решение, с което е уважил предявените иски, както следва: 1. признал е за установено по отношение на С. Е., че ищцата Е. Р. е собственик по наследство на 1/6 ид.ч. от процесния недвижим имот и е осъдил ответницата да предаде владението върху съответната идеална част; 2. допуснал е на основание чл. 33, ал. 2 ЗС право на изкупуване от страна на Е. Р. на продадените от Р. С. /наследодател на ответниците А. Р. С., С. Е. Д., С. Е. С., Б. Н. С., Т. О. Х., Р. О. С., Ш. А. С./, 5/6 ид. ч. от процесния недвижим имот, при уговорена цена от 12103,30 лв. за целия имот, като е постановил Е. Р. да заплати на купувача С. Е. 5/6 ид. ч. от цялата цена от 12103,30 лв. в едномесечен срок от влизане в сила на решението. С влязлото в сила в тази част първоинстанционно решение, производството по предявените от ищцата срещу Ш. М. иски е прекратено.

По иска с правно основание чл. 108 ЗС, въззивният съд е приел за недоказано възражението на ответницата С. Е. за осъществен фактически състав на придобивна давност, включително и наличието на добросъвестно владение. Приел е, че към датата на сключване на продажбата Р. С. е притежавал само 4/6 ид. ч. от имота, а останалите ид. ч. са собствени на ищцата и нейния брат, придобити по наследство от тяхната майка - по 1/6 за всеки от тях, съответно по отношение на тези 2/6 ид. ч. от имота договорът за покупко-продажба няма вещно транслативно действие и липсва правно основание за осъщественото от ответницата владение. По тези съображения, предявеният ревандикационен иск е приет за основателен и доказан, съответно първоинстанционното решение е потвърдено в тази част.

Въззивният съд е отменил първоинстанционното решение в частта, с която е допуснато изкупуване над 2/6 ид.ч. от недвижимия имот, като е отхвърлил иска за горницата до 5/6 ид. части, и е потвърдил решението в частта, с която на основание чл. 33, ал. 2 ЗС в полза на Е. Р. е допуснато изкупуване на продадените от съсобственика й Р. С. С. на купувача С. Ф. Е. с договор за покупко-продажба 2/6 ид. ч. от имота за сумата от 4034, 43 лв., представляваща 2/6 от уговорената цена за целия имот в размер на 12103, 30 лв. Въззивният съд е споделил като правилен извода, че в полза на ищцата Е. Р. възниква право на изкупуване и същата може по реда на чл. 33, ал. 2 ЗС да изкупи идеални части от процесния имот, но е счел, че първоинстанционният съд в нарушение на императивните правни норми, не е съобразил, че правото на изкупуване не принадлежи единствено на ищцата Е. Р., но и на другия съсобственик Ш. М.. Съдът е посочил, че собственици на имота към момента на продажбата са: Е. Р. и Ш. М. с по 1/6 и. част и Р. С. - с 4/6 ид. ч. за. Съобразил е, че Р. С. е продал на ответницата С. Е. целия имот, но продажбата има вещнопрехвърлителен ефект само по отношение на притежаваните от него 4/6 ид. ч. от имота. Посочил е, че другите съсобственици – Е. Р. и Ш. М. могат да искат изкупуване по реда на чл. 33, ал. 2 ЗС само на тези идеални части съобразно правата си, т.е. по 2/6 ид.ч. за всеки. Счел е, че доколкото Ш. М. не е упражнил своето право на изкупуване по отношение на 2/6 ид.ч., то по отношение на тях продажбата остава в сила. В заключение е приел, че ищцата Е. Р. може да упражни правото си на изкупуване, но то следва да бъде уважено само по отношение на 2/6 ид. ч. от процесния имот. По тези съображения, въззивният съд е счел, че само в тази част искът по чл. 33, ал. 2 ЗС е основателен и следва да бъде уважен след частична отмяна на първоинстанционното решение.

Във връзка с допуснатия до касационно обжалване въпрос, настоящият състав на Върховния касационен съд съобрази следното:

В посочените от касатора определения №19/03.02.2010г., решение №689/04.04.2011г. и решение №91/11.05.2015г., постановени в производство по чл. 303 вр. чл. 307 ГПК, ВКС приема, че упражняването на потестативното право на изкупуване по чл. 33, ал.2 ЗС зависи изцяло и единствено от волята на съсобственика - носител на това право. Ако

съсобствениците с право на изкупуване са повече от един, всеки от тях преценява дали да предяви иск за изкупуване или не, двумесечният срок по чл. 33, ал. 2 ЗС за всеки от тях може да тече от различен момент, наличието на материалноправните предпоставки за уважаване на иска се преценяват за всеки съсобственик поотделно, решенията по исковите по чл. 33, ал. 2 ЗС не е необходимо да бъдат еднакви, те не разпростират силата си на присъдено нещо по отношение на непредявилите искове по чл. 33, ал. 2 ЗС съсобственици и не ги ползват, нито им вредят, доколкото няма пречка при конкуренция на искания по чл. 33, ал. 2 ЗС да се признае на всички предявили искове съсобственици право на изкупуване в съотношение според дяловете им. След като материалноправното положение на съсобствениците с право на изкупуване не е еднакво и липсва необходимост съдебното решение да е еднакво спрямо всички тях, то те не са необходими другари и при активно субективно съединяване на искове по чл. 33, ал. 2 ЗС ще е налице обикновено, а не необходимо другарство.

В посоченото от касатора решение №46 от 9.02.2010г. на ВКС по гр. д. №3826/2008г., ВКС е приел, че право на изкупуване притежава лицето, което е имало качеството съсобственик към момента на извършване на продажбата. Законът изрично очертава кръга от лица, имащи правото на изкупуване по реда на чл. 33, ал. 2 ЗС, за упражняването на което е установен и кратък преклузивен срок. Правото на изкупуване представлява самостоятелно субективно потестативно право, което може да бъде упражнено само при изрично посочените в чл. 33, ал. 2 ЗС условия и срок и то само по съдебен ред. То не се включва в обхвата на правото на собственост и не преминава заедно с последното в патримониума на последващия приобретател. Но същото би могло да премине в патримониума на наследник, който придобива всички имуществени права и задължения на наследодателя.

В цитираното от касатора решение №87 от 24.07.2015г. на ВКС по гр. д. № 5323/2014, ВКС споделя становището, че правото на изкупуване, като субективно потестативно право, е обусловено от притежаване на качеството на съсобственик, и то може да се упражни поотделно от всеки един от обикновените съсобственици, каквато е хипотезата след прекратяване на брака. При наличието на предпоставките по чл. 33, ал. 2 ЗС упражнителят това право на изкупуване съсобственик встъпва в правата на купувача по разпоредителната сделка, като го замества, т. е. обемът на признатото му право не е обусловен от размера на притежаваната от него част в съсобствения имот, като е без значение и обстоятелството, че другият съсобственик не е упражнил правото си на изкупуване.

В Решение № 49 от 29.03.2013 г. на ВКС по гр. д. № 363/2012 г., IV г. о., ВКС приема, че правото на изкупуване по чл. 33, ал. 1 ЗС принадлежи на съсобственика, който не се е разпоредил /или обещал да се разпореде/ със своята идеална част от обещаната вещ. Той има право с едностранно волеизявление да промени правната сфера на купувача на отчуждената идеална част от вещта, като изкупи придобитата част срещу това, което приобретателят е дал.

Според разясненията в Тълкувателно решение №50 от 1.VI.1956 г., ОСГК, когато се касае до съсобственост върху недвижими имоти, за да бъде ограничен броят на съсобствениците и промяната им, чл. 33 ЗС установява задължение за всеки съсобственик, който продава своята част на трето лице, да представи пред нотариуса писмени доказателства, че е предложил на другите съсобственици да купят частта му при същите условия, както и да декларира писмено, че те не са приели предложението. Неспазването на това задължение дава основание за останалите съсобственици в определен срок да изкупят продадената част от съсобствения недвижим имот при действително уговорените условия. Тези разпоредби на чл. 33 ЗС имат ограничителен характер, защото стесняват кръга на купувачите при продажба на част от съсобствен имот.

В Тълкувателно решение №5 от 28.11.2012г. на ВКС по тълк. д. № 5/2012 г., ОСГК, се

посочва, че когато правото на собственост върху идеална част от недвижим имот се придобие чрез продажба в нарушение на правилото за предлагане на дела първо на останалите съсобственици, осъществената сделка не е нищожна. При подобно нарушение в полза на останалите съсобственици се поражда потестативното право да изкупят продадената идеална част, като встъпят в продажбеното правоотношение и заместят купувача.

Следователно, съобразно действащата нормативната уредба, правото на изкупуване принадлежи на всеки съсобственик, на когото не е предложено. Целта на предвидената в чл. 33, ал.2 ЗС възможност е да бъде ограничен броят на съсобствениците и промяната им. Принципно всеки от съсобствениците може да предяви иск по чл. 33, ал.2 ЗС, но е възможно и да не желае да изкупи, включително в хипотезата, в която не е бил уведомен по реда на ал. 1 от същия, за условията при които съответната идеална част е прехвърлена на трето лице. Както ВКС последователно приема в практиката си, цитирана по-горе, съсобствениците не са необходими, а обикновени другари. Предвид което преценката дали единият съсобственик има право да изкупи целия дял, с който другият съсобственик се е разпоредил, или само припадащата му се част от този дял, когато съсобствениците са няколко, трябва да бъде извършена конкретно.

Касационно обжалване е допуснато по въпроса „При упражнено право на изкупуване по реда на чл. 33, ал.2 ЗС само от един от съсобствениците, в хипотеза като настоящата, при която съсобствениците са повече от двама, в какъв обем следва да му се признае това право – само съразмерно на притежаваните от него ид. части, или за цялата част, с която продавачът – съсобственик се е разпоредил, и има ли значение дали другият/третият/ съсобственик е упражнил правото си на изкупуване?“, като при даване на отговор същия следва да бъде съобразена и съществуващата практика, обективизирана в решение №441 от 10.01.2012г. на ВКС по гр. д. №1056/2010г., на което се е позовал и въззивния съд.

Предвид изложените съображения, настоящият състав приема, че отговорът на поставеният въпрос е следният:

В случай като настоящия, при който искът по чл. 33, ал.2 СК е бил предявен от единия от съсобствениците срещу съсобственика/неговите наследници/, който се е разпоредил с дела си, и приобретателя, като наред с тях в производството е бил конституиран и другият съсобственик, по отношение на който също е било налице това право, но той не го е упражнил, следва да бъде признато на ищеца право да изкупи изцяло прехвърлената от съсобственика идеална част. В случай, че и другият съсобственик е упражнил правото си на изкупуване, то делът, който всеки от тях може да изкупи, се определя съответно и съразмерно по между им, ако и по отношение на двамата са налице предпоставките по чл. 33, ал.2 СК.

По съществуването на правния спор Върховният касационен съд, като обсъди доводите на страните във връзка с изложените касационни основания и като извърши проверка на обжалваното решение по реда на чл. 290, ал. 1 и чл. 293 ГПК, приема следното:

От фактическа страна, се установява, че към датата на сключване на продажбата – 09.06.2016г., с която целият апартамент е бил продаден на ответницата С. Ф. Е., праводателят ѝ Р. С. е притежавал 4/6 ид. ч. от имота, а останалите ид. ч. са собствени на ищцата и нейния брат, придобити по наследство от тяхната майка - по 1/6 за всеки от тях.

Правилен е извода, че искът, заведен на 17.02.2020г. е предявен в преклузивния срок за това, считано от датата на узнаване за договора за покупко-продажба, сключен с нотариален акт № 145, том 4, рег.№ 3314, дело № 716/2016г. доколкото от обясненията на ответника А. С. се установява, че ищцата е узнала за продажбата след Коледните празници в края на 2019г. Правилен е и изводът, че сделката не е нищожна, но е породила вещен прехвърлителен ефект само по отношение на идеалните части, притежавани от съсобственика, който се е разпоредил с вещта, в конкретния случай 4/6 ид.части. По отношение на останалите идеални части на другите съсобственици е налице продажба на

чужда вещь със съответната последица, че приобретателят не става техен собственик. По отношение на частта на разпоредилия се съсобственик може да бъде приложена разпоредбата на чл.33, ал.2 от ЗС, ако са налице останалите условия за това. Законосъобразен е изводът, че ищецът Е. Р. Р. има право на изкупуване по реда на чл.33, ал.2 от ЗС на идеални части от процесния имот доколкото видно и от нотариалната преписка е обстоятелството, че към нея не е отправяно предложение да закупи тези части при същите условия, каквото изискване се съдържа в чл. 33, ал. 1 от ЗС.

С оглед посочения отговор на допуснатия до касационно обжалване въпрос, неправилно се явява даденото разрешение, че доколкото правото на изкупуване не принадлежи единствено на ищцата Е. Р., но и на другия съсобственик Ш. М., то всеки от тях двамата може да упражни правото си изкупуване по реда на чл. 33, ал. 2 ЗС само на тези идеални части съобразно правата си, т.е. по 2/6 ид.ч. за всеки.

В конкретния случай, след като по делото се установява, че само ищцата Е. Р. е предявила иск за изкупуване, то на осн. чл. 33, ал.2 ЗС следва да и се признае правото да изкупи цялата ид. част, с която съсобственикът Р. С. се е разпоредил, тъй като само тя е предявила иска, въпреки, че в производството е бил конституиран и другият съсобственик.

По изложените съображения въззивното решение следва да се отмени в частта, с която е отменено първоинстанционното решение, с което е допуснато изкупуване по реда на чл.33, ал.2 от ЗС над 2/6 ид.части от процесния недвижим имот, като вместо това се допусне в полза на Е. Р. Р. на осн. чл.33, ал.2 от ЗС изкупуване на продадените от съсобственика й Р. С. С., ЕГН [ЕГН] на купувача С. Ф. Е., с Нотариален акт № 145, том 4, рег.№ 3314, дело № 716/2016г. 5/6 ид. части от недвижим имот, представляващ апартамент №3, при цена 5/6 от цялата платена сума от 12103.30 лв., както и в частта, с която се отменя първоинстанционното решение в частта за разноските.

В останалата част, с която първоинстанционното решение е било потвърдено, въззивното решение като необжалвано е влязло в законна сила.

15. С предварителна закрива при уволнение по чл. 333, ал. 3, предл. 1 от КТ вр. § 1, т. 6 от ДР на КТ се ползва работник или служител, който е член на синдикалното ръководство /председател, секретар/ на синдикалната организация, учредена или структурирана в предприятието на съответния работодател. Не съществува правна пречка синдикалната организация да избере неограничен брой секретари, но в § 1, т. 6 от ДР на КТ е уредена синдикална защита само за двама от членовете от ръководството: председателя и един секретар. Останалите секретари не се ползват от защита при уволнение. Когато в ръководството са избрани повече от един секретари, със синдикална защита се ползва само "първият" или "организационният". Това е този секретар, който изпълнява най-съществени функции.

**чл. 333, ал. 3, предл. 1 КТ, вр.
§ 1, т. 6 ДР КТ**

Решение № 689 от 21.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 427/2024 г., III г. о., докладчик съдията Николай Иванов

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба, подадена от ОУ "Иван Вазов" [населено място], представлявано от директора Т. Й., чрез пълномощник адв. Е. З. от АК-Шумен, против въззивно решение № 381/30.10.2023 г, постановено по в.гр.д. № 440/2023 г. по описа на Окръжен съд – Русе, с което е потвърдено решение № 685/15.05.2023 г. по гр. д. № 3419/2022 г. на Районен съд – Русе, с което е признато за незаконно и е отменено, на основание чл. 344, ал. 1, т. 1 КТ, уволнението на В. И. Г., извършено на основание чл.328,

ал.1, т.5 КТ със Заповед № 1226/28.04.2022г. на директора на ОУ „Иван Вазов“ [населено място], и е възстановен на основание чл. 344, ал. 1, т. 2 КТ В. И. Г. на заеманата преди уволнението длъжност „старши учител“ в ОУ „Иван Вазов“ [населено място]. В касационната жалба се релевират оплаквания за неправилност на обжалвания акт, поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост, иска се отмяната му и отхвърляне на предявените иски. Сочи се, че съдът не е изпълнил нормативно вмененото му задължение да обсъди всички наведени в отговора пред първоинстанционния съд и въззивната жалба факти и обстоятелства, направените възражения, които обосновават тезата на ответника, че при реализиране на уволнителната процедура не са допуснати нарушения. Изложени са доводи, че въззивният съд е приел, че ищеца се ползва със закрила по чл. 333, ал.3 от КТ, без да подложи на анализ направеното от работодателя възражение с отговора на ИМ, че ищеца не е „първи“ или „организационен“ секретар на синдикалната организация в ответното училище. Сочи се, че ищецът не е ангажирал доказателства в подкрепа на тезата си, че попада в кръга на закриляните лица. Освен това се твърди, че в съдебното решение изцяло липсва обсъждане на представените от работодателя писмени доказателства /доклад на МОН, жалби, сигнали и протоколи от педагогически съвети/, от които бил виден дефицитът на необходимите професионални и личностни качества на ищеца. Липсвали мотиви и по възраженията и доводите на работодателя касаещи липсата на качества у ищеца за работа в педагогическата общност.

Ответникът по жалбата В. И. Г., в писмено становище оспорва същата като неоснователна.

С определение № 206/16.01.2024 г. на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК е допуснато касационно обжалване на въззивното решение по материалноправния въпрос: кои членове на синдикалното ръководство се ползват от закрила при уволнение и по процесуалноправния въпрос: при наличие на двама или повече секретари, като членове на синдикално ръководство, в чия доказателствена тежест е да установи, кой от секретарите изпълнява най-съществена функция, за да се ползва закрилата по чл.333 ал.3 КТ.

Отговорът на поставените въпроси обусловили допускане на касационно обжалване се съдържа в практика на ВКС по чл. 290 ГПК, обективизирана в: решение № 2/ 21.03.2012 г. по гр.д. № 1123/2010 г. на IV г.о. и решение № 154/17.04.2015 г. по гр.д. № 6249/ 2014 г. на IV г.о. Приема се, че с предварителна закрила при уволнение по чл. 333, ал. 3, предл. 1 от КТ вр. § 1, т. 6 от ДР на КТ се ползва работник или служител, който е член на синдикалното ръководство /председател, секретар/ на синдикалната организация, учредена или структурирана в предприятието на съответния работодател. Посочено е, че не съществува правна пречка синдикалната организация да избере неограничен брой секретари, но в § 1, т. 6 от ДР на КТ е уредена синдикална защита само за двама от членовете от ръководството: председателя и един секретар. Останалите секретари не се ползват от защита при уволнение. Когато в ръководството са избрани повече от един секретари, със синдикална защита се ползва само „първият“ или „организационният“. Това е този секретар, който изпълнява най-съществени функции. В случай, че уволненият работник или служител не е такъв секретар, той не се е ползва със закрила, съответно работодателят не е длъжен преди уволнението да получи предварителното съгласие от синдикален орган определен с решение на централното ръководство на съответната синдикална организация. Целта на предварителната закрила при уволнение по чл. 333, ал. 3 вр. § 1, т. 6 от ДР на КТ е да даде социална защита на тези синдикални дейци, които заради ръководните си функции в съответната синдикална организация, с цел защита на правата на работниците и служителите влизат в спорове и конфликти с работодателя. Тази предварителна закрила е въведена от законодателя, за да бъде осигурена възможност за безпрепятствено отстояване на синдикалните интереси на работниците, явяващи се в определени случаи в разрез с тези на работодателя. Предвид императивния им характер,

нормите на чл. 333, ал. 3 от КТ и § 1, т. 6 от ДР на КТ не могат да се тълкуват разширително. Ако функциите между избраните повече секретари не са разграничени, работникът, който твърди че се ползва от специалната закрила при уволнение поради обстоятелството, че е член на синдикалното ръководство, трябва да докаже, че именно той от избраните повече секретари изпълнява най-съществени функции, тъй като съгласно чл. 154, ал. 1 ГПК всяка от страните е длъжна да докаже фактите и обстоятелствата, от които черпи правото си.

Върховният касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, като разгледа жалбата и провери обжалваното решение с оглед изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК, намира жалбата за основателна, по следните съображения:

В обжалваното въззивно решение е прието за установено, че страните са били в трудово правоотношение, като ищецът В. Г. е заемал длъжност „старши учител по изобразително изкуство в прогимназиален етап“ в ответното училище. Със Заповед № 1226/28.04.2022 г. на директора на училището трудовото правоотношение между страните било прекратено, считано от 29.04.2022 г., на основание чл. 328, ал. 1, т. 5 КТ с мотив, че при Г. е налице неспособност да изпълнява резултатно възложената му трудова функция „старши учител“, поради липса на умения, навици и опит, подробно описани в заповедта. Установено е също, че Г. е бил един от секретарите на синдикалната организация на СБУ към ОУ „Иван Вазов“ [населено място], наред със секретарите: Г. М. и Т. П. Прието е, че списъкът с ръководството на синдикалната организация бил входящ при работодателя на 28.04.2022 г. Според представено по делото удостоверение от 06.09.2022 г. на председателя на синдикалната организация, ръководството било избрано на 31.08.2021 г., като е посочено, че не е взето решение за вътрешно разпределение на функциите между секретарите, с оглед на спецификата на работата и организацията на работното време в ОУ „Ив. Вазов“ [населено място], съответно: група за целодневна организация на учебния ден, начален етап и прогимназиален етап- В. Г. бил секретар „прогимназиален етап“. Според посоченото в удостоверението, през 2022 г. до синдикалната организация не било постъпвало искане от директора на ОУ „Иван Вазов“, да бъде дадена информация или съгласие за прекратяване на трудови договори на членове на организацията, включително и за В. Г.

За да уважи иска за отмяна на уволнението, въззивния съд се е приел, че съгласно чл. 333, ал. 3 от КТ в случаите по чл. 328, ал. 1, т. 5 от КТ, работодателят може да уволни работник или служител, който е член на синдикално ръководство в предприятието /по см. на § 1, т. 6 от ДР на КТ/, през времето, докато заема съответната синдикална длъжност и до 6 месеца след освобождаването му, само с предварителното съгласие на синдикален орган, определен с решение на централното ръководство на съответната синдикална организация. Според приетото от въззивния състав, въпросът дали конкретната ръководна длъжност се ползва със защитата по чл. 333, ал. 3 КТ не можел да се предрешава от работодателя, а последният следвало да изиска съгласието на съответния синдикален орган и след това да преценява дали защитата по чл. 333 е приложима. Само след получаване на предварително разрешение, уволнението можело да бъде извършено. Закрилата била предварителна, тъй като предхождала извършването на уволнението. В случая тъй като съгласието на синдикалното ръководство не било искано, не било и необходимо да се изследва въпросът дали работникът се ползва със защитата, като уволнението следвало да се отмени като незаконосъобразно на основание чл. 344, ал. 3 от КТ по формални съображения- поради неспазената процедура. Във въззивното решение не са изложени мотиви по другите, посочени в исковата молба основания за незаконност на атакуваното уволнение – за липса на посоченото в заповедта прекратително основание. Въззивният съд не е разгледал по същество спора за твърдяната от работодателя липса на необходимите професионални и личностни качества у ищеца за ефективно изпълнение на работата, във връзка със заеманата от него длъжност в ответното училище.

С оглед отговора на поставените въпроси, довел до допускане на касационно обжалване, въззивното решение е неправилно. Същото противоречи на горесцитираната практика на ВКС. Изводът на въззивния съд, че преди уволнението на В. Г. - избран за секретар на синдикалната организация на СБУ при ответното училище, работодателят е следвало да изиска съгласието на съответния синдикален орган, независимо дали ищеца е секретар, който изпълнява най-съществени функции е необоснован, тъй като ако ищецът не е такъв секретар, той не би се ползвал със закрила, респ. за работодателя не съществува задължение преди уволнението да получи предварителното съгласие по чл. 333, ал. 3 КТ. Доказателства, относно това, кой от избраните в синдикалната организация на СБУ при ответника трима секретари е „организационният“ или „първият“ и дали това е ищецът, не са събрани и този въпрос е останал неизяснен по делото, поради допуснатото от въззивния съд нарушение на съдопроизводствените правила. В отговора на исковата молба работодателят изрично е оспорил наличието на синдикална закрила с довода, че ищецът няма качеството на „първи“ или „организационен“ секретар. Доводът е поддържан и във въззивната жалба му, с изрично оплакване за допуснатото от първоинстанционния съд нарушение на разпоредбата на чл. 146, ал. 1, т. 5 ГПК при разпределяне на доказателствената тежест относно установяването на оспорения факт /възложена от първоинстанционния съд върху ответника/, но нито в определението по чл. 267 ГПК, нито в първото открито съдебно заседание въззивният съд е предприел действия съобразно задължителните указания дадени с т. 2 на ТР № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС- при въведено във въззивната жалба оплакване за неправилност на първоинстанционното решение, касаещо нарушение на разпоредбите на чл. 146, ал.1, т. 5 и ал. 2 ГПК, да повтори опороченото действие, като укаже на страните фактите, които се нуждаят от доказване и как се разпределя доказателствената тежест за тези факти - в случая, че тежестта на доказване на факта, че има качеството на „първи“ или „организационен“ секретар при наличие на трима избрани е на ищеца, съответно да укаже на страните за кои от твърдените от тях факти не сочат доказателства. Съдът с оглед тези указания е следвало да даде възможност за допускане и събиране на нови доказателства, без да се съобразява с ограниченията, предвидени в чл. 266 ГПК.

Предвид противоречието на въззивно решение със съществуващата по поставения материалноправен въпрос съдебна практика и допуснатото от въззивния съд нарушение на съдопроизводствените правила, обжалваното решение се явява неправилно и следва да бъде отменено, а делото следва да бъде върнато на въззивния съд на основание чл. 293, ал. 3 ГПК за изпълнение на задълженията му съобразно задължителните указания дадени с т. 2 на ТР № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС, като укаже на ищеца, че носи доказателствената тежест за факта, че има качеството на „първи“ или „организационен“ секретар при наличие на трима избрани, както и да му даде възможност за допускане и събиране на доказателства за установяването му. При новото разглеждане на делото въззивния съд следва впоследствие да се произнесе и по всички доводи и възражения направени във въззивното производство, включително и като разгледа трудовия спор по същество.

16. Предмет на делото при предявен иск по чл. 28 от ЗОПДИПД (отм.) срещу проверяваното лице и срещу неговия съпруг е едно и също спорно правоотношение. Комисията трябва да докаже извършената от лицето престъпна дейност, посочена в закона и дала основание за проверката и придобиването на имущество от тази престъпна дейност, което подлежи на отнемане. Когато искът е насочен срещу съпруга за отнемане на формално придобито от него имущество по време на брака, е необходимо да се установи липсата на принос на другия съпруг за придобиването му/чл. 10 от ЗОПДИПД(отм.)/. Спорното правоотношение, в което участват от една страна Комисията, а от друга проверяваното лице и неговият съпруг, е едно и също, което налага съдебното решение да бъде еднакво спрямо тях /чл. 216, ал. 2 от ГПК/.

Налице е хипотезата на необходимо другарство, както е посочено в мотивите на Тълкувателно решение № 3/2016 от 29.06.2017 г. по тълк. д. № 3/2016 г. на ОСГК на ВКС. В този случай при въззивно обжалване от някой от необходимите другари се прилага правилото на чл. 271, ал. 3 от ГПК, което предвижда, че въззивният съд трябва да отмени неправилното решение и по отношение на необжалвалите необходими другари на жалбоподателя.

чл. 28, вр.

чл. 8 и

чл. 9 ЗОПДИППД (отм.)

Решение № 693 от 21.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 5436/2023 г., III г. о., докладчик съдията Драгомир Драгнев

Производството е по реда на чл.290 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на М. Д. Б. срещу решение № 884 от 28.06.2023 г., постановено по в. гр. д. № 2508 по описа за 2022 г. на Софийския апелативен съд, Гражданско отделение, седми състав, в частта, с която е потвърдено решение № 7219 от 16.11.2018 г., постановено по гр.д. 1000/2014 г. по описа на Софийски градски съд за отнемане в полза на държавата на постъпили парични средства по посочени картова сметка и разплащателни сметки с титуляр М. Б., както и на леки автомобили [марка], и [марка]. Касаторът твърди, че обжалваното решение е необосновано, постановено при съществени нарушения на съдопроизводствените правила и в противоречие с материалния закон. Моли то да бъде отменено и вместо него да бъде постановено друго, с което искът да бъде отхвърлен.

К. П. Б. и „Ватра – Хоум 2“ ЕООД застъпват становището, че касационната жалба е основателна и следва да бъде уважена.

Комисията за противодействие на корупцията и отнемане на незаконно придобито имущество оспорва касационната жалба и моли въззивното решение да бъде потвърдено.

Върховният касационен съд на Република България, състав на Трето отделение на Гражданска колегия, след като обсъди становищата на страните по посочените в жалбите основания за касация на решението, приема следното:

Касационната жалба срещу решението на Пловдивския окръжен съд е допустима: подадена е от легитимирана страна в срока по чл.283 от ГПК и срещу решение на въззивен съд по иск с цена над 5 000 лв. В случая не се касае множество обективно съединени искове, а за един иск за отнемане на незаконно придобито имущество, чиято цена се определя от неговата обща стойност, надвишаваща сумата от 5 000 лв. Решението е допуснато до касационно обжалване с определение №3765 от 29.07.2024 г. по настоящото дело по въпроса какви другари са съпрузите в производството по иска по чл.28 във връзка с чл.8 и чл.9 от ЗОПДИППД/отм./ и какво трябва да бъде съдебното решение спрямо тях. Предмет на отнемане по този закон е имущество, придобито от престъпна дейност на проверяваното лице. Това имущество може формално да принадлежи на трети лица, включително на съпруга на проверяваното лице, но по своя произход всъщност представлява облага от престъпната дейност на това лице, прикрита външно като имущество на друго лице. За да се избегне конфискацията, се създава външна и формална принадлежност на имуществото, придобито от престъпна дейност, на тези трети лица. За целта се използват привидни сделки или презумпцията за съпругеската имуществена общност върху вещите, правата върху тях и личните влогове, придобити по време на брака съобразно чл.19 от СК/1985 г., отм./. За предотвратяване на тези способности за заобикаляне на закона са предвидени разпоредбите на чл.8 и чл.9 от ЗОПДИППД/отм./, които позволяват имуществото да се отнеме от третите лица и от съпруга, ако е придобито

в резултат от престъпна дейност. Това означава, че предмет на делото при предявен иск по чл.28 от закона срещу проверяваното лице и срещу неговия съпруг е едно и също спорно правоотношение. Комисията трябва да докаже извършената от лицето престъпна дейност, посочена в закона и дала основание за проверката и придобиването на имущество от тази престъпна дейност, което подлежи на отнемане. Когато искът е насочен срещу съпруга за отнемане на формално придобито от него имущество по време на брака, е необходимо да се установи липсата на принос на другия съпруг за придобиването му/чл.10 от ЗОПДИППД/отм./. Спорното правоотношение, в което участват от една страна Комисията, а от друга проверяваното лице и неговият съпруг, е едно и също, което налага съдебното решение да бъде еднакво спрямо тях/чл.216, ал.2 от ГПК/. Налице е хипотезата на необходимо другарство, както е посочено в мотивите на Тълкувателно решение № 3 от 29.06.2017 г. по тълк. д. № 3/2016 г. на ОСГК на ВКС. В този случай при въззивно обжалване от някой от необходимите другари се прилага правилото на чл.271, ал.3 от ГПК, което предвижда, че въззивният съд трябва да отмени неправилното решение и по отношение на необжалвалите необходими другари на жалбоподателя. Ако въззивният съд приеме, че не е установен фактическият състав на чл.28 от ЗОПДИППД/отм./ по отношение на проверяваното лице и на това основание отмени първоинстанционното решение и отхвърли иска, трябва да отмени решението и да отхвърли иска и срещу съпруга на проверяваното лице. Същото разрешение се прилага и в случаите, когато Комисията претендира за отнемане на лично имущество на другия съпруг. Тогава другият съпруг има качеството на лице, на което проверяваният привидно е прехвърлил имущество, придобито от престъпна дейност и комисията всъщност твърди нищожност на привидната сделка, при което съгласно ТР № 7 от 13.01.2023 г. по тълкувателно дело № 7/2020 г. страните по нищожния договор са задължителни необходими другари в производството.

При този отговор на поставения въпрос и по оплакванията на касатора се констатира следното:

С влязло в сила на 27.02.2013 г. споразумение по нохд № 047/2013 г. на Софийския военен съд, Б. се е признал за виновен в това, че: 1. от м. декември 2009 г. до 04.06.2010 г. участвал в ОПГ, създадена с цел да върши престъпления по чл.244, ал.1, пр.1, 2, 3, вр. 243, ал.2, т.3, вр. ал.1 от НК и по чл.244, ал.2, т.2, вр. чл. 243, ал.2, т.3, вр. ал.1 от НК - престъпление по чл.321, ал.3, пр.3, т.2, вр. ал.2, вр.1 от НК; 2. че на 04.06.2010 г. придобил от С. И. И. 10 подправени платежни инструменти (неистински банкови карти) с номера на десет сметки от различни банки, като знаел, че са подправени и на 04.06.2000 г. в [населено място], при условията на продължавано престъпление, като извършител, в съучастие с подбудителя и помагача С. И. И. и с помагача И. М. Ц., четиридесет и един пъти си служил с подправени платежни инструменти (неистински банкови карти) като знаел, че са подправени, като 15 пъти направил опит да изтегли и 26 пъти изтеглил различни суми пари от АТМ (банкомати) общо в размер на 11 570 лева – престъпление по чл.244, ал.1, пр.2 и 3, вр. чл.243, ал.2, т.3, вр. ал.1, вр. чл.20, ал.2, вр. чл.26, ал.1 от НК; 3. че на 04.06.2010 г. в [населено място] държал у себе си подправени платежни инструменти (неистински банкови карти) – общо 10 броя с различни номера на банкови сметки, като знаел, че са подправени – престъпление по чл.244, ал.2, т.2, вр. ал.1, вр. чл.243, ал.2, т.3, вр. ал.1 от НК. Въз основа на свидетелство за съдимост е установено предходно осъждане на Б. с влязла в сила на 19.01.1999 г. присъда по нохд № 2733/1998 г. по описа на Софийския районен съд за престъпление по чл.198, ал.1, вр. чл.54 от НК, реабилитиран по чл.86, ал.1, т.1 от НК.

К. Б. и М. Б. са сключили граждански брак на 02.12.2000 г., който е прекратен с влязло в сила решение на 25.03.2010 г. Б. е едноличен собственик на капитала на третия ответник – „Ватра – Хоум2“ ЕООД.

Комисията е започнала проверка на имуществото на ответниците, която обхваща

периода от 31.08.1997 г. до 31.12.2012 г., а за М. Б. от 02.12.2000 г. до 31.12.2013 г. Установено е, че в проверявания период ответниците са придобили описаното в исковата молба движимо и недвижимо имущество, парични суми, както и разпореждането с част от леките автомобили и дворно място с полумасивна вила. Въз основа на съдебно-икономическа експертиза е установено, че получените доходи от Б. и съпругата му за проверявания период са на значителна стойност по смисъла на ЗОПДИППД/отм./, като определени в МРЗ са в размер на 924,45 МРЗ, а извършените разходи са в размер на 2045,13 МРЗ.

Първоинстанционният съд е посочил, че възникването на материалното право на държавата по чл. 28, ал. 1 ЗОПДИППД /отм./ се обуславя от наличието на три кумулативни предпоставки: да е образувано наказателно производство против ответника или да е налице влязла в сила присъда за деяние от изброените в чл. 3, ал. 1 ЗОПДИППД /отм./; да е установено придобиването на имущество на значителна стойност по смисъла на § 1, т. 2 ДР от същия закон (над 60 000 лева); придобиването на имуществото да е пряко или косвено свързано с престъпната дейност. Във всички случаи тази връзка трябва да бъде установена или да може да се направи обосновано предположение за съществуването ѝ. Съдът е приел за установено от събраните доказателства наличието на две от предпоставките от фактическия състав - ответникът е признат за виновен и е осъден за престъпления, попадащи в предметния обхват на чл. 3, ал. 1, т. 3 ЗОПДИППД /отм./ и за проверявания период той и съпругата му са придобили имущество на значителна стойност по смисъла на ЗОПДИППД. Що се касае до причинната връзка между престъпната дейност и придобитото имущество, съдът е посочил, че тя се предполага, доколкото в хода на производството по делото не е установен законен източник на доходи, които да обосновават икономическата възможност за придобиване на имуществото. Ето защо е приел, че са налице всички предпоставки за отнемане в полза на държавата на описаните в искането на Комисията имоти и е уважил предявените икове, както следва:

1) за отнемане в полза на държавата от К. Б.:

- левовата равностойност на притежавания от Б. дялов капитал в "Ватра-Хоум 2" ЕООД, с номинална стойност към настоящия момент в размер на 5 000 лв.;
- възстановената допълнителна парична вноска на Б. за дейността на "Ватра-Хоум 2" ЕООД в размер на 6 000 лв.;
- лек автомобил [марка], рег. [рег.номер на МПС] , собственост на Б.;
- постъпили парични средства по разплащателна сметка в лева при „Про Кредит Банк – България“ АД, с титуляр К. Б., общо в размер на 5 040 лв.;
- постъпили парични средства по спестовна сметка в лева при "Централна кооперативна банка" АД, с титуляр К. Б., общо в размер на 28 595 лв.;
- постъпили парични средства по разплащателна сметка в лева при "Банка ДСК" АД, с титуляр К. Б., общо в размер на 1 348 лв.;
- постъпили парични средства по спестовен влог в лева при "Банка ДСК" АД, с титуляр К. Б., общо в размер на 2,04 лв.;
- постъпили парични средства по спестовен влог в при "Банка ДСК" АД, с титуляр К. Б., общо в размер на 1 000 лв.;
- постъпили парични средства по спестовен влог в лева при "Банка ДСК" АД, с титуляр К. Б., общо в размер на 7 730 лв.;

2) за отнемане в полза на държавата от К. Б. и М. Б.:

- недвижим имот - j идеална част от нива, находяща се в землището на М., София град, район ....., местност ....., с площ 1 200 /хиляда и двеста/ кв.м., начин на трайно ползване: нива, категория на земята при неполивни условия: четвърта, съставляваща имот № ....., по картата на землището на М., ЕКАТТЕ ....., общ. Столична, район .... при граници и съседи: нива № ....., нива № ....., нива № ....., нива № ....., полски път на [община];

- лек автомобил [марка], рег. [рег.номер на МПС] ;
  - лек автомобил [марка], рег. [рег.номер на МПС] ;
  - сумата от 1 600 лв., представляваща пазарната стойност към датата на продажбата (21.11.2006 г.) на лек автомобил [марка], рег. [рег.номер на МПС] , собственост на К. Б.;
  - сумата от 22 300 лв., представляваща пазарната стойност към датата на продажбата (27.04.2009 г.) на лек автомобил [марка], рег. [рег.номер на МПС] , собственост на К. Б.;
- 3) за отнемане в полза на държавата от М. Б.:
- постъпили парични средства по картова сметка в лева при "УниКредит БулБанк" АД, с титуляр М. Б., общо в размер на 5 лв.;
  - постъпили парични средства по разплащателна сметка в лева при "УниКредит БулБанк" АД, с титуляр М. Б., общо в размер на 450 лв.;
  - постъпили парични средства по разплащателна сметка в лева при "Райфайзенбанк - България" ЕАД, с титуляр М. Б., общо в размер на 16 лв.;
  - постъпили парични средства по разплащателна сметка в лева при "ПроКредит Банк - България" АД, с титуляр М. Б., общо в размер на 9 493, 21 лв.;
  - постъпили парични средства по разплащателна сметка в лева при "Банка ДСК" АД, с титуляр М. Б., общо в размер на 15 200 лв.;
  - постъпили парични средства по разплащателна сметка в лева при "Юро Банк и Еф Джи - България" АД, с титуляр М. Б., общо в размер на 210 лв.;
  - постъпили парични средства по друга разплащателна сметка в лева при "Юро Банк и Еф Джи - България" АД, с титуляр М. Б., общо в размер на 1 105, 56 лв.
  - лек автомобил [марка], рег. [рег.номер на МПС];
  - лек автомобил [марка], рег. [рег.номер на МПС];
- 4) за отнемане в полза на държавата от „Ватра-Хоум2“ ЕООД:
- невъзстановена допълнителна парична вноска на едноличния собственик К. Б. в размер на 5000 лв.

При тази фактическа обстановка, въззивният съд, сезиран с въззивна жалба на К. Б. и „Ватра-Хоум2“ ЕООД, е приел от правна страна, че целият имуществен актив е придобит в период, който предхожда осъществената от Б. престъпна дейност, както и че в резултат от тези престъпления е реализирал неправомерен приход в общ размер 11570 лв. /много по-малък размер от стойността на процесния имуществен актив/, поради което не може да бъде направен извод за наличие на причинна връзка по смисъла на чл.3 от ЗОПДИППД и ТР № 4/2017 г. на ОСГК на ВКС между престъпната дейност и реализираните приходи. Ето защо е отменил решението на първоинстанционния съд в частите, с които са уважени исквете на Комисията против К. Б. и „Ватра-Хоум 2“ ЕООД и постановил друго за отхвърлянето им. Посочил е, че в останалата част първоинстанционното решение е влязло в сила.

От дадения отговор на поставения въпрос, по който е допуснато касационно обжалване става ясно, че въззивният съд е допуснал съществено процесуално нарушение на разпоредбата на чл.271, ал.3 от ГПК. След като е приел за недоказана причинната връзка между престъпната дейност и реализираните приходи и е отхвърлил иска срещу проверяваното лице, въззивният съд е следвало да приложи чл.271, ал.3 от ГПК и да отмени първоинстанционното решение и спрямо съпругата, която е необходим другар, независимо дали Комисията е твърдяла, че имуществото привидно е било съпругеска имуществена общност или привидно нейна лична собственост. Това налага решението на Софийския апелативен съд да бъде отменено в допуснатата до касационно обжалване част. С другата влязла в сила част на въззивното решение е прието, че няма причинна връзка между престъпната дейност на проверяваното лице и реализираните приходи. Силата на пресъдено нещо в тази част се простира и спрямо необходимия другар М. Д. Б. Ето защо въззивното решение в обжалваната от нея част и потвърденото с него първоинстанционно решение трябва да бъдат отменени и вместо това следва да бъде

постановено друго решение по съществуващото на спора, с което исковете срещу нея да бъдат отхвърлени.

17. Извън случаите, когато прилага императивна материалноправна норма или охранява интересите на някоя от страните по делото и/или на ненавършилите пълнолетие деца при спорове за лични и семейни отношения, въззивният съд не следи служебно за правилността на обжалваното пред него решение, а е ограничен от разпоредбата на чл. 269, изр. 2 ГПК до посочените в жалбата оплаквания. Ако въззивният съд служебно (при липса на оплаквания) промени фактическите констатации на първоинстанционния съд тогава въззивното решение ще е неправилно, тъй като са нарушени ограниченията по чл. 269 ГПК.

чл. 269 ГПК

Решение № 700 от 25.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4239/2023 г., III г. о., докладчик председателят Марио Първанов

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Н. Ю. Й., със съдебен адрес [населено място], чрез адвокат Р. М., срещу въззивно решение № 244 от 23.06.2023 г. по в.т.д. № 122/2023 г. на Апелативен съд - Пловдив, с което е потвърдено решение № 266 от 18.10.2022 г. по т.д. № 1244/2019 г. на Окръжен съд – Стара Загора за отхвърляне на иска ѝ срещу ЗАД „ОЗК – Застраховане“ АД за разликата над 25 000 лв. до 50 000 лв., представляващи обезщетение за неимуществени вреди, претърпени от нея в резултат на ПТП, настъпило на 17.10.2020 г.

Воззивният съд е приел, че е предявен иск от Н. Ю. Й. срещу ЗАД „ОЗК – Застраховане“ АД за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди, претърпени от нея вследствие на ПТП, настъпило на 17.10.2020 г., в което тя е пострадала. Посочено е, че оплакванията във въззивната жалба са свързани с изводите на съда за съпричиняване на вредоносния резултат от страна на ищцата на основание чл. 51, ал. 2 ЗЗД. Във връзка с направеното възражение са ангажирани доказателства – свидетелските показания, две експертиси пред първата инстанция – автотехническа и комплексна медицинска, както и комплексна медицинска и автотехническа експертиза, приета пред въззивната инстанция. Съдът е направил извод, че механизмът на ПТП е установен от приетата автотехническа експертиза, според която причина за настъпването му е навлизането на лек автомобил в насрещната лента за движение при наличие на насрещно движещ се автомобил, при което е настъпил челен сблъсък между двете превозни средства, като лекият автомобил, в който е пътувала ищцата, е продължил движението си назад и надясно спрямо неговата посока, завъртайки се. Установено е, че към момента на настъпване на произшествието ищцата е била разположена на задната седалка в средата, като няма данни дали тя е била с поставен колан. От комплексната медицинска експертиза е установено, че ищцата е получила следните увреждания вследствие на ПТП: разкъсно-контузна рана върху дозалната повърхност на ляво ходило, лезия на екстензорните сухожилия на четвърти и пети пръст на ляво ходило, които са довели до временно разстройство на функцията на левия долен крайник без опасност за живота. Било е проведено лечение чрез извършване на оперативна интервенция, чрез която наново е прикрепено сухожилието и е направен шев на екстензорното сухожилие на четвърти пръст, като след изписването от болницата ѝ е предписана терапия с антибиотик, смяна на превръзки на 3 дни, сваляне на оперативния шев след 14 дни и ходене с две помощни средства за срок 21-30 дни. Вещото лице е посочило, че нараняването на подбедрицата в областта над глезенната става и гърба на ходилото е болезнена травма от момента на получаването. След оперативната интервенция по сухожилния шев и хирургичната обработка на травматичната рана също е

болезнен периодът за около 48-72 часа, като в следващите дни болката намалява, през втория и трети месец много бързо отслабва, става нищожна и се проявява в крайните фази на амплитудите на движенията. Установено е, че към настоящия момент болките са отшумели, но има постоянни изтръпвания /намалена чувствителност/ по пръстите на левия крак, нарушено е сгъването им и разгъването от втори до пети пръст и има цикатрикс в зоната на горната част на стъпалото. Въз основа на събраните доказателства, преценени поотделно и в тяхната съвкупност, съдът е приел, че няма обективни данни за това дали ищцата е била с поставен колан или без такъв. Съдът се е позовал на крайния извод на вещите лица по комплексната автотехническа и медицинска експертиза, кредитирана като компетентно изготвена, според който получените увреждания биха настъпили независимо от ползването или не на инерционен обезопасителен колан – за това увреждане няма значение дали е имало или не предпазен колан. С тези аргументи е отхвърлено като неоснователно и недоказано възражението на ответника по иска за съпричиняване. Във връзка с определянето на размера на претендираното обезщетение съдът е взел предвид свидетелските показания за състоянието на ищцата и приетите експертизи, от които са установени увреждания, интензитет, лечение и оздравителен процес, претърпени болки, състоянието на ищцата към настоящия момент. Отчетени са и икономическите условия към момента на произшествието и лимитите на застрахователните обезщетения, като е определено обезщетение за претърпените от ищцата неимуществени вреди в размер на 25 000 лв., което според съда е справедлив размер в съответствие с чл. 52 ЗЗД.

В касационната жалба се твърди, че решението на въззивната инстанция е неправилно, постановено в нарушение на материалния закон и при съществено нарушение на съдопроизводствените правила, както и необосновано. Касаторката сочи, че спорът между страните е пренесен пред въззивната инстанция по нейна въззивна жалба само по въпроса за съпричиняването на вредоносния резултат. Застрахователното дружество ответник не е релевирало оплаквания срещу постановения съдебен акт, а с подадения отговор концентрира становището си около възприетия от съда принос на пострадалото лице за настъпването на вредата, чието обезщетяване се търси. Според жалбоподателката съдът се е произнесъл служебно по въпроса какъв е справедливият размер на търсеното обезщетение без да е било въведено такова оплакване за неправилност на първоинстанционното решение във връзка с приложението на чл. 52 ЗЗД. Въззивното решение не е съобразено с критерия за определяне на обезщетението за неимуществени вреди по чл. 52 ЗЗД.

Ответникът по касационната жалба ЗАД „ОЗК – Застраховане“ АД, [населено място], чрез процесуалния му представител адвокат Т. Т., оспорва основателността на подадената жалба. Счита определения от съда размер на обезщетението за съответстващо на действително претърпените от жалбоподателката болки и страдания и съобразено с присъждания размер в съдебната практика по дела със сходен предмет. Претендира разноски.

С определение № 3403 от 03.07.2024 г. е допуснато касационно обжалване на решение № 244 от 23.06.2023 г. по в.т.д. № 122/2023 г. на Апелативен съд – Пловдив на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по правния въпрос „ограничен ли е въззивният съд от посоченото във въззивната жалба и може ли да се произнесе извън нейните предели, като определени по-ниско справедливо обезщетение за неимуществени вреди, въпреки липсата на оплакване за това от страната“, за да се извърши проверка дали даденото от въззивния съд разрешение противоречи на приетото в Тълкувателно решение № 1/2013 г. от 09.12.2013 г. по тълк.д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС.

По въпроса, обусловил допускане на касационното обжалване, Върховният касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, намира следното:

Предметът на делото и обемът на дължимата защита и съдействие се определят от

страните, като съгласно чл. 8, ал. 2 ГПК те посочват фактите, на които основават исканията си и представят доказателства за тях. При разглеждането на спора съдът е обвързан от посочените от страните факти, твърдения и правни доводи и трябва да се произнесе само в очертаните от тях рамки, като не може да се произнася по такива които не са въведени от страните в производството по определения ред. Това е общото правило, като въззивният съд следва да се съобразява и с разпоредбата на чл. 269 ГПК, съобразно която дължи служебно произнасяне само по валидността на решението, по допустимостта - само в обжалваната част, а по останалите въпроси е ограничен от посоченото в жалбата (изключенията са посочени в т. 1 от ТР № 1/09.12.2013 г. по т. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС и са във връзка с приложение на императивна материалноправна норма). Въззивният съд няма право да разглежда възражения, които не са наведени. Той може да приеме определена фактическа констатация за необоснована само при наличие на оплакване за необоснованост на първоинстанционното решение в тази му част. Относно изводите си за фактите въззивният съд е обвързан от посочените в жалбата и отговора основания за неправилност. Правомощията на въззивния съд при решаване на делото са уредени в разпоредбата на чл.269 ГПК. Въззивният съд се произнася служебно по валидността на решението, по допустимостта - в обжалваната част, а по останалите въпроси (тези, които имат значение за правилността на решението) е ограничен от посоченото в жалбата. С Тълкувателно решение № 1/09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС са дадени разяснения относно приложението на чл.269 ГПК и пределите на допустимата от въззивния съд проверка на правилността на първоинстанционното решение. В т.1 от съобразителната част на тълкувателното решение е разяснено, че непосредствената цел на въззивното производство е повторно разрешаване на материалноправния спор, при което дейността на въззивната, както и на първата инстанция, е свързана с установяване истинността на фактическите твърдения на страните чрез събиране и преценка на доказателствата и подвеждане на установените факти под приложимата материалноправна норма. Процесуалният закон урежда изрично служебните задължения на въззивния съд в хипотезите на нищожност и недопустимост на първоинстанционното решение, но по отношение на преценката за неговата правилност контролът на основание чл.269, изр.2 ГПК е ограничен от заявените в жалбата оплаквания. При проверката на правилността на първоинстанционното решение въззивният съд може да приложи императивна материалноправна норма, дори ако нейното нарушение не е въведено като основание за обжалване. Извън случаите, когато прилага императивна материалноправна норма или охранява интересите на някоя от страните по делото и/или на ненавършилите пълнолетие деца при спорове за лични и семейни отношения, въззивният съд не следи служебно за правилността на обжалваното пред него решение, а е ограничен от разпоредбата на чл.269, изр.2 ГПК до посочените в жалбата оплаквания. Ако въззивният съд служебно (при липса на оплаквания) промени фактическите констатации на първоинстанционния съд тогава въззивното решение ще е неправилно, тъй като са нарушени ограниченията по чл.269 ГПК.

Върховният касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, като разгледа жалбата и провери обжалваното решение с оглед изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК, намира същата за основателна поради следните съображения:

При постановяване на въззивното решение е допуснато съществено нарушение на съдопроизводствените правила – в противоречие с разпоредбата на чл. 269 ГПК съдът е определил по-нисък размер на дължимото обезщетение за причинените на ищцата неимуществени вреди в резултат на настъпилото на 17.10.2020 г. ПТП, като не е съобразил, че при въведения с ГПК „ограничен въззив“ въззивният съд се произнася служебно по валидността на решението, по допустимостта – в обжалваната част, а по останалите въпроси е ограничен от посоченото във въззивната жалба. В подадената от ищцата въззивна жалба единственото наведено възражение касае приложението на чл. 51,

ал. 2 ЗЗД във връзка с определеното съпричиняване на вредоносния резултат. Подаденият от насрещната страна - застраховател отговор също е концентриран около това възражение, както е посочено и в самото въззивно решение. Видно от установеното въззивният съд в противоречие с разпоредбата на чл. 269 ГПК съдът е разгледал и въпроса за размера на претендираното обезщетение при положение, че същият не е бил повдиган от нито една от страните.

Посоченото налага касиране на въззивното решение и произнасяне по съществото на спора. Когато „потвърди“ обжалваното решение, въззивният съд го прави свое. Решението е на въззивния съд и то може да породи правни последици ако влезе в сила (първоинстанционното решение вече не съществува в правния мир). Доколкото предмет на касационното обжалване е единствено въззивното решение, то настоящият състав приема, че съобразно заявления в касационната жалба петитум спорът между страните касае претенцията на жалбоподателката за присъждане на парично обезщетение за претърпените от нея неимуществени вреди над сумата от 25 000 лв. до 50 000 лв.

Между страните не е спорно, а и се установява от приложените доказателства, че на 17.10.2020 г. жалбоподателката е пострадала при ПТП. Механизмът му се установява от приетите по делото автотехнически експертизи. Доколкото определянето на дължимото обезщетение за неимуществени вреди представлява дейност по преценка на вече установените факти съобразно критерия за справедливост по смисъла на чл. 52 ЗЗД, то касационната инстанция трябва да се произнесе по размера на обезщетението в заявените граници. Съгласно константната практика на ВКС, обективирана в ППВС № 4/23.12.1968 г. в ППВС 4/25.05.1961 г. понятието „справедливост“ не е абстрактно понятие, а е свързано с преценка на обективно съществуващи конкретни обстоятелства, които са специфични за всяко дело и които трябва да се вземат предвид от съда при определяне на размера на обезщетението. Във всички случаи правилното прилагане на чл. 52 ЗЗД при определяне на обезщетението за неимуществени вреди от причинени в резултат на деликт телесни повреди и свързаните с тях болки и страдания е обусловено от съобразяване на указаните в постановлението общи критерии – момент на причиняване на телесните увреждания, възраст и обществено положение на пострадалия, характера и тежестта на уврежданията, степента, интензитета и продължителността на търпените болки, страдания и емоционални преживявания, да отчете дали те продължават да се търпят към момента на постановяване на решението, какви са прогнозите за пълно възстановяване, както и икономическата обстановка в страната. От приетите по делото медицински експертизи, писмени доказателства и свидетелски показания се установява, че при ПТП ищцата е получила следните травми: разкъсно-контузна рана върху дозалната повърхност на ляво ходило и лезия екстензорните сухожилия на IV и V пръста на лявото ходило. Проведена е оперативна интервенция, която е наложила едноседмичен престой на пострадалата в болнично заведение. След изписването са ѝ дадени указания за смята на превръзките на 3 дни, сваляне на оперативния шев на 14-тия ден от операцията и ѝ е предписано да се придвижва с две помощни средства, като не натоварва травмирания крак, за срок от 21 -30 дни. Установява се, че нараняванията ѝ са болезнени още от момента на получаването им, а след операцията най-болезнен е периодът около 48-72 часа, след което болката намалява, като се проявява в крайните фази на амплитудните движения. Към настоящия момент пострадалата продължава да изпитва неудобство и дискомфорт, изразяващи се в изтръпване и намалена чувствителност на пръстите на левия крак, като е установено и увреждане на два от нервите на крака, както и нарушено свиване на част от пръстите. Въз основа на посоченото, както и обстоятелствата, че ищцата към момента на увреждането е била на 31 години като прогнозата е неблагоприятна – бързото ходене е ограничено; очаква се постоянните изтръпвания (намалената чувствителност) по пръстите на левия крак, преумората и нарушеното сгъване и разгъване на пръстите да продължи за в бъдеще – особено при студено време и при носене на затворени обувки, настоящият състав, като

съобрази и икономическата обстановка в страната, приема сумата от общо 40 000 лв. за справедливо обезщетение за болките и страданията, претърпени от жалбоподателката вследствие на ПТП.

18. Със сила на пресъдено нещо се установява или отрича принадлежността на правото на собственост към момента на приключване на съдебното дирене в последната инстанция по същество. Няма правен интерес от установяване правото на собственост към минал момент, освен в изрично предвидените от законодателя случаи, които са свързани с възможността да се упражнят други права, в които е трансформирано правото на собственост. Искането за установяване, че през 1940 г. наследодателят на ищцата е закупил чрез търг празно дворно място от 896 кв.м., кв. 43 по действащия план на [населено място] представлява искане за установяване на факт, установяването на какъвто законът не предвижда, което сочи на недопустимост на такова искане – чл. 124, ал. 4, изр. 2 ГПК.

чл. 77 ЗС

Решение № 713 от 27.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3308/2023 г., I г. о., докладчик председателят Бонка Дечева

Производството е по чл. 290 ГПК.

С определение № 2456 от 21.05.2024 г., по касационна жалба, подадена от Ц. И. В., починала в хода на касационното производство, заместена от наследниците си С. В. П.-К. и В. В. П.-К., е допуснато касационно обжалване на въззивно решение № 163 от 21.04.2023 г. по гр.д.№ 173/2023 г. на Плевенски окръжен съд, с което е потвърдено решение № 35/ 28. 01. 2023 г. по гр. д. № 956/ 2020 г. на РС- Червен бряг. С последното са отхвърлени предявените от касаторката искове срещу Община – Червен бряг да се признае за установено, че през 1940 г. И. Х. П. – наследодател на ищцата е закупил чрез търг празно дворно място от 896 кв. м., съставляващо парцел ***от кв. ***по действащия към 1940 г. план на [населено място] и е станал собственик на този имот, както и да бъде осъдена ответната община да й заплати равностойността на имота по пазарни цени за незаконно включване на този имот в нов УПИ ***кв. ***по плана на [населено място] без съгласие на собствениците и отчуждаването /продажбата/ му.

В касационната жалба се навеждат оплаквания за неправилност на решението, тъй като не е ясно дали е приложил Закона за бюджета, отчетността и предприятията /ЗБОП/, публикуван ДВ бр.7/1934 г. или отменения ГПК, а делото останало неизяснено относно това дали е довършена процедурата по проведената публична продажба от 1940 г. Моли да се отмени решението и делото да се върне за ново разглеждане, за да представи доказателства, че [населено място] е попадало в различни общини и има унищожени документи. Излага се теза, че вещният ефект е настъпил с провеждане на публичната продажба, а фактическия състав на придобиване от търг не включва сключване на договор или издаване на постановление за възлагане.

Ответникът по касация Община Червен бряг оспорва касационната жалба.

Върховен касационен съд, първо гр.о., като обсъди заявените в касационната жалба основания и данните по делото, приема следното:

По делото е установено следното:

Ищцата Ц. И. В. е предявила два иска срещу Община Червен бряг, като твърди, че наследодателят ѝ И. Х. П. е платил на Общината през 1940 г. с две квитанции общо сумата 1260 лв., съставляващи цената на продадената му 1/2 ид.ч. от парцел ***от кв. ***по плана на [населено място]. С поправка на исковата молба е посочила, че претендира установяване правото на собственост и обезщетение за цялото празно дворно място, а не

за 1/2 ид.ч. от него и уточнява, че квартала е ***. Посочва, че през годините Общината не отчитала това, че имота станал частна собственост и с действащият план Общината го включила в УПИ ***от кв. ***, целия с площ 5150 кв.м., за който съставила акт за частна общинска собственост № 2247/2018 г. През 2019 г. Общината продала целият обединен УПИ на трето лице. Затова моли да се признае за установено по отношение на Общината, че през 1940 г. наследодателя й И. Х. П. е закупил чрез търг празно дворно място от 896 кв. м., съставляващо парцел ***от кв. ***по действащия към 1940 г. план на [населено място] и е станал собственик на този имот. Кумулативно моли да бъде осъдена ответната община да й заплати равностойността на имота по пазарни цени, предвид незаконното включване на този имот в нов УПИ ***кв. ***по плана на [населено място] без съгласие на собствениците и отчуждаването /продажбата/ му.

Установено е, че ищцата Ц. И. В. е една от наследниците - дъщеря на И. Х. П., починал на 07.01.1968 г. От представена по делото покана от 11. 05. 1940 г., изпратена от Кмета на общината до наследодателя е видно, че на И. Х. е възложена парцела ***в кв. ***по плана на [населено място] въз основа на търг, проведен на 07. 05. 1940 г. Наследодателят Х. е поканен на основание чл. 152 от Закона за бюджета, отчетността и предприятията (ЗБОП) в седмодневен срок да се яви в общинското управление и да сключи договор, както и да изпълни чл. 6 от поемните условия. Представени са и две квитанции: Първата квитанция е № 111/ 08. 05. 1940 г., подписана от бирника, от която е видно, че И. Х. П. от [населено място] е внесъл сумата от 630 лв. по бюджета за бюджетната 1940 г. за 1/2 от стойността на парцела ***, кв. ***по плана на [населено място] от 869 кв.м. по 1,45 лв. купена на търг на 07. 05. 1940 г. за дворно място. Втората квитанция е № 199/ 15. 08. 1940 г., от която е видно, че И. Х. е внесъл сумата от 630 лв. за бюджетната 1940 г. за същия недвижим имот, купен по търг от 07. 05. 1940 г. и по полица от 15. 08. 1940 г. Други доказателства по тази процедура не са представени по делото. Не е представен договор между И. Х. П. и общината.

От представените заповеди за одобряване на регулационните планове и изменението им, АОС и страници от разписната книга, както и от заключението на приетата СТЕ се установява, че по първия план на [населено място], одобрен с Указ № 172 от 13.09.1924 г. и Заповед № 3025 от 11. 10. 1924 г., съществува парцел ***в кв. ***, но в разписния лист към този план парцелът не е записан. Със Заповед № 1180/1978 г. е одобрен регулационен план и напречните профили на улиците на [населено място] и по него бивш парцел ***от кв.***попада в очертаванията на парцел ***, кв. ***с предназначение „за детски комбинат“ с площ от 1030 кв. м. През 2018 г. УПИ ***в кв. ***по ПРЗ на [населено място] е с площ от 5150 кв. м., актуван е за частна общинска собственост с АЧОС № 2247 на основание чл. 2, ал.1, т.1 ЗОС - имоти и вещи, определени със закон. Вещото лице е посочило, че не се пазят документи, от които да е видно, че са водени отчуждителни процедури и че са заплащани обезщетения на собствениците.

РС е отхвърли иска с мотив, че няма доказателства да е изпълнена процедурата по обявяване и провеждане на публични търгове относно процесния имот и възлагането му на купувача -наследодателя на ищцата и да е издаден титул за собственост – постановление за възлагане или договор.

Въззивната инстанция е възприела този извод. Допълнила е, че в случая е неприложим действащият през 1940 г. Закон за гражданското съдоустройство, тъй като видно от поканата до наследодателя на ищцата, е бил проведен търг по Закона за бюджета, отчетността и предприятията (ЗБОП), а поканата е за това, той да се яви, за да бъде сключен договор. Съдът е приел, че липсата на такъв документ означава, че И. Х. не е придобил чрез 1940 г. правото на собственост върху парцела, като е без значение, че е платена с представените квитанции посочената сума. Съдът е подкрепил този си извод и с това, че в разписната книга до 1978 г. парцела не е вписан изобщо, въпреки, че фигурира в плана от 1924 г., а няма и отразени промени в собствеността. Не е установено и чия

собственост е бил парцела до провеждане на търга.

Касационно обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал.2, пр.2 ГПК за проверка допустимостта на обжалваното решение.

Исковата молба е нередовна, защото от съдържанието ѝ не е ясно дали ищцата твърди придобиване право на собственост за наследодателя си и на какво основание. Плащането на определена сума не е придобивно основание по смисъла на чл. 77 ЗС. Формулиран е петитум в исковата молба за установяване право на собственост към минал момент – 1940 г. По правило с исковите за собственост се претендира установяване правото на собственост към настоящия момент. Със сила на пресъдено нещо се установява или отрича принадлежността на правото на собственост към момента на приключване на съдебното дирене в последната инстанция по същество. Няма правен интерес от установяване правото на собственост към минал момент, освен в изрично предвидените от законодателя случаи, които са свързани с възможността да се упражнят други права, в които е трансформирано правото на собственост. Искането за установяване, че през 1940 г. наследодателят на ищцата е закупил чрез търг празно дворно място от 896 кв. м., кв. 43 по действащия план на [населено място] представлява искане за установяване на факт, установяването на какъвто законът не предвижда, което сочи на недопустимост на такова искане – чл. 124, ал.4, изр.2 ГПК.

Кумулативно са формулирани и взаимно изключващи се, противоречиви петитуми: да се установи че наследодателят е станал собственик на посочения имот към минал момент и без да се посочи как наследодателя е изгубил правото на собственост, се иска да се осъди ответната община да заплати на ищца равностойността на имота по пазарни цени за незаконното му включване в нов УПИ ***кв. ***по плана на [населено място] и продажбата му от общината. Продажбата от Общината, като способ за придобиване по ЗОБС е уредена като деривативно придобивно основание, т.е. ако наследодателя е придобил правото на собственост върху парцела, общината не е могла да го продаде. Продажбата на чужда вещ е действителна, но не произвежда вещно транслативно действие, т.е., ако първият предявен иск е такъв за установяване правото на собственост и той е основателен, не може да се иска получената пазарна цена от общината при продажбата на имота на трето лице.

Предвид изложеното, въззивният съд е следвало да констатира нередовността на исковата молба и да остави производството без движение за уточняването на какво основание ищцата претендира, че наследодателя ѝ е станал собственик, да формулира адекватен петитум във връзка с това твърдение, като съобрази, че законът не предвижда установяване право на собственост към минал момент. Ако поддържа и втория петитум за присъждане равностойността на имота, да уточни обстоятелствената част на исковата молба относно това как наследодаеля ѝ е изгубил правото на собственост, като съобрази нормата на чл. 99 ЗС – правото на собственост не се изгубва, освен ако друг не го придобие и да формулира адекватен петитум по втория иск, като посочи и в каква зависимост предявява всеки от двата иска. Кумулативно двете претенции не могат да се разгледат, защото взаимно се изключват.

Предвид изложеното и съгласно разясненията, дадени в т. 4 от ТР № 1/2001 г. от 17.07.2001 г. по т. д. № 1/2001 г. на ОСГК на ВКС и т.5 от ТР № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС, поради това, че нередовностите на исковата молба се отнасят по изискванията на чл. 127, ал.1, т. 4 и 5 ГПК и са неотстраними пред касационната инстанция, а същевременно не се налага конституиране на нови страни в процеса, въззивното решение следва да се обезсили, а делото следва да се върне на въззивната инстанция. Тя следва да предприеме действия за изправяне нередовностите на исковата молба с всички произтичащи от това процесуални изисквания, за да обезпечи постановяване на допустим съдебен акт по съществуващото на спора. При поправяне нередовностите на исковата молба в дадения срок, производството ще продължи до произнасяне с решение по основателността на въззивната

жалба, а при неотстраняването им обжалваното първоинстанционно решение, следва да се обезсили като постановено по ненадлежно предявен иск и производството по делото да се прекрати, съгласно разясненията в мотивите към т.5 от ТР № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС и към т.4 от ТР № 1/2001 г. от 17.07.2001 г. по т. д. № 1/2001 г. на ОСГТК на ВКС.

19. Когато пострадалият с действията си по време на наказателното преследване недобросъвестно е създавал предпоставки за повдигане и поддържане на незаконно обвинение (дал е недобросъвестно неистински обяснения; въвел е органите на разследването в заблуждение с цел да се прикрият определени обстоятелства или да се забави или опорочи разследването на престъпление), то дължимото обезщетение следва да бъде намалено на основание чл. 5, ал. 2 ЗОДОВ, тъй като настъпилия от наказателното преследване вредоносен резултат е в причинно-следствена връзка и с поведението на пострадалия. Проява на недобросъвестност представлява и противоправното поведение на ищеца, представляващо престъпление от частен характер, за което не е бил осъден с влязла в сила присъда, но се установява от доказателствата по делото, както и социално-укоримото поведение на ищеца, изразяващо се в противоправни действия, довели до засягане личността на пострадало трето лице, които се намират в причинно-следствена връзка с проведеното наказателното преследване.

Мотивите на присъдата, с която пострадалият е оправдан, не са задължителни за гражданския съд, но те не са правно нищо. Същият съд, който е компетентен да установи, че подсъдимият не е извършил престъплението, в което е обвинен, е компетентен и да установи, че подсъдимият е имал противоправно поведение, включително съставляващо друго престъпление, за което няма повдигнато обвинение. Влязлата в сила присъда или решение по наказателно дело е съдебен акт, издаден от компетентен да осъществява правораздаването в страната съдебен орган и неговите констатации не са ирелевантни. Влезлите в сила съдебни актове се ползват с презумпция за законосъобразност, а мотивите на влезлите в сила присъди и решения по наказателни дела могат да се ползват от гражданския съд, когато разрешава спорове за гражданските последици от деянието, за установяването или неустановяването на което тези присъди са постановени.

чл. 5 ЗОДОВ

Решение № 714 от 28.11.2024 г. на ВКС по гр. д. № 997/2024 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев

Производството е по чл.290 от ГПК.

С определение № 4634/ 15.10.2024 г., постановено по настоящето дело, по жалба на Прокуратура на Република България (ПРБ) е допуснато касационно обжалване на въззивно решение на Софийски градски съд (СГС) № 5509 от 30.10.2023 г. по гр.д.№ 9745/ 2022 г., в частта му, с която ПРБ е осъдена да заплати на Б. Б. С. - Р. 7 000 лв – обезщетение за неимуществени вреди в резултат на водено срещу него наказателно производство по ДП № 85/ 2016 г. на 03 РУ на СДВР, пр.пр. № 2261/ 2016 на СРП, за престъпление по чл.129 ал.2 пр.2 алт. 2 вр. ал. 1 НК, ведно с лихва за забава, считано от 31.03.2020 г. до окончателното изплащане и е разпределена отговорността за разносните по делото.

Обжалването е допуснато при условията на чл.280 ал.1 т.1 ГПК по въпросите следва ли при определяне на размера на обезщетението за неимуществени вреди да се отчете противоправното поведение на ищеца, представляващо престъпление от частен характер, за което не е бил осъден с влязла в сила присъда, но което е установено по делото; и

съставлява ли основание за приложението на чл.5 ЗОДОВ социално укоримото поведение на ищеца, изразяващо се в противоправни действия, довели до засягане на личността на трето лице.

Както е изяснено в решение № 194/ 08.10.2018 г. по гр.д.№ 4864/ 2017 г., IV г. о., ВКС и цитираните в него предходни актове на ВКС по същия въпрос, държавата не отговоря за вреди, ако увреждането е причинено по изключителна вина на пострадалия и в този случай се изследва доколко поведението на пострадалия е в причинно следствена връзка с настъпилите вредоносен резултат от незаконното действие на държавния орган и доколко го освобождава от отговорност. Ако единствен каузален фактор е поведението на пострадалия, държавният орган не отговоря, а ако пострадалият само е допринесъл - обезщетението се намалява с оглед особеностите на всеки конкретен случай. Когато пострадалият с действията си по време на наказателното преследване недобросъвестно е създавал предпоставки за повдигане и поддържане на незаконно обвинение (дал е недобросъвестно неистински обяснения; въвел е органите на разследването в заблуждение с цел да се прикрият определени обстоятелства или да се забави или опорочи разследването на престъпление), то дължимото обезщетение следва да бъде намалено на основание чл.5 ал.2 ЗОДОВ, тъй като настъпилите от наказателното преследване вредоносен резултат е в причинно-следствена връзка и с поведението на пострадалия. Проява на недобросъвестност представлява и противоправното поведение на ищеца, представляващо престъпление от частен характер, за което не е бил осъден с влязла в сила присъда, но се установява от доказателствата по делото, както и социално-укоримото поведение на ищеца, изразяващо се в противоправни действия, довели до засягане личността на пострадало трето лице, които се намират в причинно-следствена връзка с проведеното наказателното преследване.

Мотивите на присъдата, с която пострадалият е оправдан, не са задължителни за гражданския съд, но те не са правно нищо. Същият съд, който е компетентен да установи, че подсъдимият не е извършил престъплението, в което е обвинен, е компетентен и да установи, че подсъдимият е имал противоправно поведение, включително съставляващо друго престъпление, за което няма повдигнато обвинение. Влязлата в сила присъда или решение по наказателно дело е съдебен акт, издаден от компетентен да осъществява правораздаването в страната съдебен орган и неговите констатации не са ирелевантни. Влезлите в сила съдебни актове се ползват с презумпция за законосъобразност, а мотивите на влезлите в сила присъди и решения по наказателни дела могат да се ползват от гражданския съд, когато разрешава спорове за гражданските последици от деянието, за установяването или неустановяването на което тези присъди са постановени.

В обжалваното въззивно решение е прието, че гражданския съд бил длъжен да зачете единствено наличието на влязла в сила оправдателна присъда, без да съобразява мотивите. Разрешението е дадено в нарушение на съдопроизводствените правила, поради което по отношение на обжалвания акт е налице касационното основание по чл.281 т.3 пр.2 ГПК. Естеството на порока не налага извършване на допълнителни съдопроизводствени действия, поради което спорът следва да бъде разрешен по същество от касационната инстанция (арг. чл.293 ал.3 ГПК).

От фактическа страна по делото е установено, че на 13.01.2016 г. било образувано досъдебно производство № 227 ЗМК 85/ 2016 г. по описа на 3-то РУ – СДВР срещу неизвестен извършител за извършено престъпление по чл.129 ал.2 вр. ал.1 НК - за това, че на 12.01.2016 г., около 16,30 ч, в гр. София причинил на М. Ж. средна телесна повреда, като му е нанесъл удар с крак в областта на десния глезен. На същата дата за срок от 24 ч. като извършител на престъплението бил задържан Б. С. - Р., срещу когото било повдигнато обвинение и му била взета мярка за неотклонение „парична гаранция“ в размер на 1 500 лв. С определение № 537/ 07.02.2016 г. по ч.н.д. № 2168/ 2016 г. на СРС размерът на гаранцията бил намален на 500 лв. На 27.05.2016 г. и 30.05.2016 г.,

разследването било предявено на пострадалия и обвиняемия, а досъдебното производство било изпратено на прокуратурата от разследващия полицай с мнение за внасянето му в съда. При предявяване на материалите по делото процесуалният представител на ищеца отправил искане за изготвяне на допълнителна съдебно-медицинска експертиза, което било оставено без уважение с постановление на прокурор при СРП от 28.06.2016 г. На същата дата бил изготвен обвинителен акт срещу ищеца за това, че на 12.01.2016 г., около 16:30 часа, в гр. София, нанесъл удар на М. Ж., като изритал с крак десния му глезен и с това му причинил счупване на малкия пищял на десния крак, довело до трайно затрудняване на движението на десния долен крайник за срок по-дълъг от 30 дни - престъпление по чл.129 ал.2 пр.2 вр. ал.1 НК. Срещу ищеца било образувано НОХД № 11767/ 2016 г. на СРС по което били проведени 14 открити съдебни заседания, като само първото от тях било отложено по молба на защитника на подсъдимия.. Производството по делото приключило с присъда № 491221 от 19.09.2018 г., с която подсъдимият Б. С. - Р. бил оправдан. Срещу присъдата бил подаден протест, по който било образувано ВНОХД 5357/ 2019 г. на СГС. Във въззивното производство отново били разпитани подсъдимият и пострадалият, изискана била и справка от катедра Съдебна медицина, като делото било разгледано в рамките на едно открито съдебно заседание. С постановено по това дело решение № 235/ 31.03.2020 г. първоинстанционната присъда била потвърдена. В решението си въззивният съд изрично посочил, че възприетата от него фактическа обстановка не кореспондира с тази, приета от първостепенния съд и то по ключови въпроси и релевантни факти и обстоятелства. Относно механизма на деянието приел, че на 12.01.2016 г. около 16:30 ч. М. Ж. се намирал в магазин за ВиК части, находящ се непосредствено до къщата му, в която държал кучета. Чул тези кучета да лаят и излязъл от магазина, за да види каква е причината за това, при което видял пред входната врата на къщата му да стои Б. С. - Р. заедно с кучето му. Приблизил се към него и му направил забележка да не разхожда кучето си пред неговата къща и да се махне оттам, а Р. му отговорил, че това бил маршрутът, по който разхождал винаги кучето си, заявил, че улиците и тротоарите са обществена собственост и никой не можел да му казва откъде да минава. Докато течал този разговор двамата били между два паркирани автомобила и били застанали фронтално един срещу друг на не повече от около 1 метър разстояние. В хода на разговора Ж. се ядосал и посегнал с десния си крак към кучето на Р. и го изритал в областта на тялото. Тогава Р. нанесъл със своя ляв крак силен удар по крака на Ж., докато кракът на последния все още се намирал във въздуха. От този удар Ж. залитнал наляво, но докато все още бил прав, Р. му нанесъл втори удар - този път с лявата си ръка, свита в юмрук в областта на горната устна, което окончателно извадило от равновесие пострадалия и той политнал назад и паднал по гръб на земята между двата автомобила на улицата. При самото падане, стъпил „на криво“ с десния си крак на земята и го усукал, като в резултат на извиването на глезената става се стигнало до счупването ѝ. При тези фактически констатации наказателният съд приел, че от обективна и субективна страна Б. С. – Р. е осъществил деянието, за което му е повдигнато обвинение, а именно чрез умишлено нанасяне на удари на пострадалия Ж. - с крак в областта на десния глезен и с ръка в областта на горната устна - е причинил на същия средна телесна повреда - счупване на малкия пищял на десния крак, довело до трайно затруднение движението на десния долен крайник за срок по-дълъг от 30 дена. Приел обаче, че Р. действал при условията на неизбежна отбрана, превишавайки нейните предели и извършеното от него престъпление било такова по чл.132 ал.2 НК, а не по чл.129 ал.2 НК. За това престъпление, съгласно изричната разпоредба на чл.161 ал.1 НК, наказателното преследване се възбуждало по тъжба на пострадалия и съдът можел да постанови осъдителна присъда само, ако има изрично направено такова искане от частния обвинител, а такова искане в случая не било направено.

Установено е също, че наказателното производство произвело негативен ефект върху

психиката на ищеца - той се чувствал зле, затворил се, избягвал социални контакти и нямал желание да посещава публични места, тъй като се притеснявал от реакцията на хората.

При тези фактически констатации отговорността на държавата е ангажирана, защото е установено, че срещу ищеца е предприето неоснователно наказателно преследване, което му е причинило негативни психоемоционални изживявания, съставляващи неимуществени вреди. Неоснователен е доводът на ПРБ, че отговорността ѝ е изключена поради това, че увреждането е причинено поради изключителна вина на пострадалия (чл.5 ал.1 ЗОДОВ). Безспорно наказателният съд е установил, че с действията си Б. С. – Р. е извършил престъпление, но това престъпление не е от общ характер. То се преследва само по тъжба на пострадалия, т.е. в конкретния случай повдигането на обвинение е по усмотрение на М. Ж., който е пострадал от деянието на Р. и който е могъл да прецени да не подава тъжба срещу него. ПРБ обаче е повдигнала обвинение за друго, по - тежко наказуемо престъпление, което е неоснователно и по което подсъдимият е оправдан. Това е достатъчно за ангажиране на отговорността на държавата да обезщети вредите, причинени от въпросното обвинение. Обстоятелството, че Б. С. – Р. е извършил деянието, но при условията на превишаване на пределите на неизбежна отбрана, е относимо към хипотезата на чл.5 ал.2 ЗОДОВ - пострадалият виновно е допринесъл за увреждането, поради което обезщетението следва да се намали. Като отчита поведението и на пострадалия от деянието М. Ж., който всъщност е започнал конфликта, съдът не намира основание за намаляване на обезщетението в по-голяма степен от половината на дължимото.

Що се касае до размера на дължимото обезщетение, релевантните обстоятелства са дефинирани правилно от въззивния съд. Продължителността на наказателното преследване (от 13.01.2016 г. до 31.03.2020 г.) е значителна; обвинението е за тежко престъпление по смисъла на чл.93 т.7 НК; ищецът е участвал общо в петнадесет открити съдебни заседания в двете инстанции; търпял е дискомфорт от засиления медиен интерес; настъпила негативна промяна в социалния му живот. От друга страна срещу Б. С. - Р. била наложена лека мярка за неотклонение, за него не настъпили извънредни промени в начина на живот, а и той има предходни осъждания за извършени престъпления. Съобразявайки тези обстоятелства, дължимото на ищеца обезщетение за неимуществени вреди следва да се определи в размер 7 000 лв. След намаляването му на основание чл.5 ал.2 ЗОДОВ искът се явява основателен до размер 3 500 лв, в който размер следва да се уважи, а за разликата – да се отхвърли.

IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

20. В качеството му на самостоятелен процесуален договор арбитражното споразумение е независимо от действителността на договора, по повод на който е сключено, и нищожността на договора не означава сама по себе си недействителност и на споразумението за арбитраж съгласно чл. 19, ал. 2 ЗМТА. Поради разликата между материалния договор и арбитражното споразумение, е възможно арбитражното споразумение да е валидно и в сила, макар че материалноправният договор е недействителен или вече прекратен и съдът, сезиран с иск за отмяна на арбитражно решение по чл. 47 ЗМТА, не може да прави проверка на правилността по същество на решението на арбитражния съд, основано на материалноправния договор, следователно и на самия договор.

чл. 19, ал. 2 и

чл. 47 ЗМТА

Решение № 183 от 1.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 247/2024 г., II т. о., докладчик съдията Мирослава Кацарска

Производството е по чл. 47 и сл. от ЗМТА.

Образувано е по искова молба, подадена от „ТЕДИ 2007“ ЕООД, срещу Т. В. Н., с искане за отмяна на решение от 10.10.2023г. по арб. дело №1/2021г. по описа на Арбитражен съд – Велико Търново при Сдружение „Правна помощ и медиация“, и при условията на евентуалност - прогласяване на нищожността му.

Ищецът „ТЕДИ 2007“ ЕООД твърди, че с решението е осъден да заплати на Т. В. Н. сумата от 270 193,50 лв., представляваща неустойка за неизпълнение на договорни задължения по чл. 12, ал. 1 от договор за подпомагане и насърчаване на търговската дейност на ЕООД от 14.08.2009г. Поддържа, че са налице предпоставки за отмяна на арбитражното решение по чл. 47, ал. 1, т. 2 от ЗМТА, тъй като арбитражният договор е нищожен. Твърди, че същият е антидатиран и е част от поредица действия на Т. Н., насочени срещу бившия ѝ съпруг – К. М., представляващ дружеството „Теди 2007“ ЕООД. Сочи, че договорът е нищожен и поради абсолютна симулация, тъй като не са целени правните му последици, респ. се позовава на липса на съгласие. Поддържа и че е нищожен поради противоречие със закона – нарушение на разпоредбата на чл. 38, ал.1, т.1 от ЗЗД, тъй като Т. Н. е договаряла сама със себе си, в лично качество и като представляващ юридическото лице. Ищецът поддържа и основание за отмяна по чл. 47, ал. 1, т. 4 от ЗМТА, като твърди, че не е бил надлежно уведомен за назначаването като арбитри на Н. Банков и председателя С. З.. Сочи наличието на основание за отмяна по чл. 47, ал. 1, т.5, пр.2 от ЗМТА, а именно, че арбитражното решение съдържа произнасяне по въпроси извън арбитражното споразумение, за което се позовава на липсата на пълна идентичност между лицата – собственици на имотите и страна 1 по договора, както и на липса на идентичност на самите имоти. Ищецът твърди и че образуването на арбитражния съд не е съобразено със споразумението между страните, като твърди, че е налице основание за отмяна по чл. 47, ал.1, т.6, пр.1 от ЗМТА, обосновавайки го с доводи, че в [населено място] има два арбитражни съда и в арбитражната клауза не е надлежно индивидуализирано кое от двете сдружения е компетентно. Счита, че е налице и основанието по чл. 47, ал. 2 от ЗМТА, като поддържа, че арбитражното решение е по спор, който не подлежи на решаване от арбитраж, защото Т. Н. е действала като физическо лице и съответно в качеството си на потребител. Излага доводи за нищожност на клаузата за неустойка по договора и за погасяване на претенцията по давност, като изтъква, че по този начин се е погасило и арбитражното споразумение. С оглед гореизложените съображения претендира отмяна на решението на арбитражния съд, евентуално прогласяването му за нищожно. В проведеното пред ВКС открито съдебно заседание поддържа исковите си претенции чрез процесуалния си представител – адв. Д., като претендира уважаването им и присъждане на разноски по представен списък.

Ответницата Т. В. Н. оспорва предявените икове по чл. 47 от ЗМТА за отмяна на арбитражното решение по съображения, подробно изложени в подадения на 14.06.2024г. писмен отговор чрез процесуалния ѝ пълномощник – адв. Д.. Не оспорва допустимостта на претенциите, но твърди, че същите са неоснователни. Поддържа, че страните са обвързани от действителна арбитражна клауза, като развалянето или прекратяването на договора не влияят върху същата, че процесният договор не е антидатиран, като се позовава на изслушаната в арбитражното производство съдебно-почеркова експертиза. Изтъква, че са неоснователни доводите за неуведомяване за конкретните арбитри, тъй като е имало представител на ищцовата страна и не е нарушено правото на защита. Счита, че арбитражният съд е конституиран съобразно уговореното в чл. 15 от договора. В проведеното открито съдебно заседание поддържа оспорването на исковите претенции чрез процесуалния си представител адв. Д. по изложените съображения.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, след като обсъди релевираните от страните доводи и събраните по делото доказателства, приема следното:

Арбитражното производство е започнало по искова молба на ответницата, с която на основание чл. 92 от ЗЗД тя е претендирала присъждане на неустойка в размер на 270 193,50 лв., дължима по чл. 12, ал.1 от сключен договор за насърчаване и подпомагане на търговската дейност на еднолично дружество с ограничена отговорност от 14.08.2009г. Молбата е депозирана пред АС – Велико Търново, който със съобщение от 14.12.2021г. е разпоредил изпращането ѝ за отговор на ответника. От ответника „Теди 2007“ ЕООД е постъпил подробен писмен отговор от 10.01.2022г., с който е оспорен представения с исковата молба договор като антидатиран и нищожен на посочените основания. С отговора са заявени доказателствени искания, посочен е арбитър и негов заместник, като липсва оспорване компетентността на конкретно сезирания Арбитражен съд - Велико Търново.

С разпореждане по арбитражното дело от 07.02.2022г. е заменен посочения от ищцата арбитър поради неговия отвод, с арбитър В. Б. В., който също се е отказал, и след указания и нова молба на ищцата, с разпореждане от 24.02.2022г. е определен за арбитър – Н. М. Банков. С определение от 25.02.2022г. арбитражният съд в описания състав - председател С. З., член Н. Банков и трети член – посочения от ответника арбитър Р. М., е направил подробен доклад по делото и се е произнесъл по доказателствените искания на страните, като определението им е съобщено изрично, в частност на молителя „Теди 2007“ ЕООД със съобщение, връчено му на 27.04.2022г. чрез пратка на Спида, видно от материалите по арбитражното дело.

Пред АС е изслушана съдебно - оценителска експертиза и съдебно-почеркова експертиза, като в заключението на вещото лице К. по СПЕ се посочва, че подписите върху изследвания от нея договор от 14.08.2009г. са положени от лицата, от които изхождат, а именно Т. В. Н., З. Е. И. и Н. В. Н., но не може да бъде определена с точност годината на съставяне на документа, нито от стареенето и овехтяването на хартията, нито според химикалната паста и принтерното мастило.

Арбитражният съд е провел заседание на 26.06.2023г. в посочения си състав, на което са присъствали процесуални представители на страните, като за ответника „Теди 2007“ ЕООД се е явил, освен упълномощения адвокат, така и управителя К. М..

С постановеното решение на АС, от 10.10.2023г. и съгласно отбелязването, вписано в книгата на АС на 17.10.2023г., е прието, че спорът, повдигнат пред АС, е арбитраруем, като е посочено, че с оглед целта на договора и съдържанието му, ищцата не е действала в качеството на потребител. По подробно изложени мотиви, АС е приел, че сключеният договор не е недействителен на някое от сочените от ответника основания, следователно и че съдържащата се в него арбитражна клауза не е нищожна. АС е приел, че ответното търговско дружество е било с едноличен собственик на капитала до 10.09.2009г. ищцата Т. В., а след това, поради прехвърляне на дялове, съпругът ѝ към онзи момент – К. М.. АС е счел, че е безспорно, че по силата на договор, сключен с нотариален акт за покупко-продажба от 14.10.2009г., дружеството е придобило описаните имоти от лицата З. И., Н. Н., съответно другите посочени прехвърлители, като всички продавачи, без Т. Н., са представлявани с пълномощно от К. М., за цена на описаните имоти общо в размер на 2500 лв. АС, възприемайки заключението на оценителната експертиза, е приел, че цената на прехвърлените имоти е около 42 пъти по - ниска от данъчната им оценка и 132 пъти по - ниска от пазарната им цена и че на практика била извършена дарствена сделка. Счел е, че с горното е постигната целта на договора от 14.08.2009г. - да се подпомогне дейността на търговското дружество. АС е счел, че тези имоти са прехвърлени от дружеството на трето лице – „Кейт спешъл“ ЕООД с договор за покупко-продажба от 20.07.2018г., т.е. преди изтичане на уговорения 10 годишен срок. АС е счел, че е налице неизпълнение от

страна на търговското дружество на задължението му по договора да ползва имотите за своята търговска дейност, и да не прехвърля собствеността върху тях на трети лица, че договорената клауза за неустойка не е нищожна поради противоречие с добрите нрави и е с компенсаторен характер. С оглед горното и уговорената активна солидарност по чл. 13 от договора, е приел, че сумата е дължима. Счел е, че възражението на ответника за намаляването на неустойката поради прекомерност е неоснователно, тъй като с оглед качеството му на търговец, е налице търговска сделка и е приложима разпоредбата на чл. 287 от ТЗ и чл. 309 от ТЗ, но същевременно е посочил и че размерът на уговорената неустойка не е прекомерен предвид огромната разлика между цената, която е платена и пазарната цена на имотите. Счел е и че задължението за неустойка не е погасено по давност, тъй като дължимото непрехвърляне на имотите от търговското дружество е било до дата 14.10.2019г., а от тази дата до датата на исковата молба – 09.08.2021г. не е изтекъл тригодишния срок. С оглед горното АС е уважил иска и присъдил търсената неустойка. Видно от приложеното по арбитражното дело съобщение, решението е връчено на „Теди 2007“ ЕООД на 20.10.2023г.

При така установеното по делото, настоящият състав на ВКС, 2 т.о. приема следното: Молбата за отмяна на арбитражното решение е подадена от страна в арбитражното производство, в срока по чл. 48, ал. 1 ЗМТА (на 16.01.2024 г. при връчване на решението на 20.10.2023 г.), поради което е допустима и следва да бъде разгледана по същество. Настоящият съдебен състав на ВКС, 2 т.о. счита, че не е налице поддържаното основание за нищожност на арбитражното решение по чл. 47, ал. 2 ЗМТА. Съгласно разпоредбата, нищожни са арбитражните решения, постановени по спорове, неподлежащи на решаване от арбитраж, каквито са споровете, по които страна е потребител – чл. 19, ал. 1 ГПК. „Потребител“ по смисъла на чл. 19, ал. 1 ГПК вр. § 13, т. 1 ЗЗП е физическо лице, което получава стоки/услуги, предназначени за търговска/професионална дейност или сключва договор извън рамките на своята търговска/професионална дейност. В пар. 13а, т. 9 ДР на ЗЗП изрично е посочено, че със ЗЗП са въведени в националното ни законодателство разпоредбите на Директива 93/1 З/ЕИО на Съвета относно неравноправните клаузи в потребителските договори. Във връзка с преюдициални запитвания по приложението чл.2, б. "б" от Директива 93/13 е формирана практика на Съда на Европейския съюз, в която е дефинирано понятието „потребител“, като всяко физическо лице, което в качеството си на страна по договорите, предмет на директивата, участва поради интереси, които са извън рамките на неговата търговска или професионална дейност. Както се посочва и в ДР на ЗЗП параграф 13 "потребител" е всяко физическо лице, което придобива стоки или ползва услуги, които не са предназначени за извършване на търговска или професионална дейност, и всяко физическо лице, което като страна по договор по този закон действа извън рамките на своята търговска или професионална дейност. В решение по дело С-419/11 TiaХЕС, е прието, че физическото лице, което има професионални връзки с дружеството, като например управлението или мажоритарното участие в същото, не може да се счита за потребител по смисъла на тази разпоредба. В разглеждания случай молителят „Теди 2007“ ЕООД е търговско дружество, а твърденията му, че с оглед участието като страна по договора на лицето Т. Н. като физическо лице, тя била в качеството на потребител, не може да бъде споделено. Видно от данните по делото, Т. Н. към момента на сключване на процесния договор е била едноличен собственик на капитала на търговското дружество „Теди 2007“ ЕООД, като самият договор с оглед целта и характера му, изрично означен като договор за подпомагане и насърчаване на търговската дейност на ЕООД, е пряко свързан с осъществявана търговска дейност под формата на еднолично търговско дружество и изключва качеството ѝ на потребител. Договорът е сключен с търговец и във връзка с упражняваната от физическото лице към момента на сключването му търговска дейност като едноличен собственик на капитала на дружеството, което изключва критерия за

липса на връзка с търговска/професионална дейност. С оглед горното, обстоятелството, че страна по договора е и физическото лице Т. Н., предвид установената ѝ тясна връзка с търговското дружество, изключва тя да действа като потребител по същия. Предвид изложеното доводите на ищеца, че спорът не е арбитражен поради качеството на потребител на Т. Н., са неоснователни.

По отношение на соченото основание за отмяна по чл. 47, ал. 1, т.4 от ЗМТА с твърдения от ищеца, че не е бил надлежно уведомен за назначаването на арбитри, съдът намира, че същото е неоснователно. Видно от данните по делото на молителя е бил редовно връчен препис от исквата молба, с което същият е бил уведомен за започването на арбитражното производство. По същия начин е бил и надлежно уведомен за възможността да посочи арбитър, което право е упражнил своевременно и посоченият от него арбитър – Р. М. е назначена като такъв. Не е бил лишен и от възможност за участие в производството, напротив активно е участвал, като е подал писмен отговор, изразявал становища по твърденията и исканията на другата страна, ангажирал е доказателства, участвал е в проведеното арбитражно заседание и е представил и писмени бележки по съществото на спора. Замяната на отказалия се посочен от ищцата Т. Н. арбитър с друг такъв – Н. Банков, е осъществено с изричен акт, като след това е постановено от арбитражния съд определение от 25.02.2022г., който е действал в описания си състав от председател - С. З., член Н. Банков и трети член – посочения от ответника арбитър Р. М., като определението е съобщено изрично на „Теди 2007“ ЕООД със съобщение, връчено на 27.04.2022г. чрез пратка на Спиди. Твърденията на процесуалния представител на ищеца, че съставът на арбитражния съд по определението бил различен, не съответства на данните по делото, напротив от самия акт се установява, че съставът е именно гореописания, т.е. ищецът е надлежно уведомен за тримата участващи арбитри. Следователно за конкретния персонален състав на арбитражния съд, ищецът е бил уведомен при връчването на определението от 25.02.2022г. и не е възразил нито при уведомяването му, нито впоследствие при разглеждане на спора, като не е поискал отвод на някой от арбитрите. Поради това молителят не е бил лишен от възможността да се защити в арбитражното производство, в която се изразява отменителното основание по чл. 47, ал. 1, т. 4 ЗМТА и тази искова претенция се явява неоснователна.

По заявеното основание за отмяна на арбитражното решение по чл. 47, ал. 1, т. 2 ЗМТА, същото би било налице, когато решението е постановено от арбитражен съд, без да е било сключено арбитражно споразумение или ако сключеното арбитражно споразумение е недействително. Изискванията за валидност на арбитражно споразумение са посочени в нормата на чл.7, ал. 1 и ал. 2 ЗМТА - да е постигнато писмено съгласие от страните, оформено в отделно споразумение, като клауза в друг договор или в подписани от страните документи, за възлагане на арбитраж да реши всички или някои спорове, които могат да възникнат или са възникнали помежду им относно определено договорно или извъндоговорно правоотношение. В качеството му на самостоятелен процесуален договор арбитражното споразумение е независимо от действителността на договора, по повод на който е сключено, и нищожността на договора не означава сама по себе си недействителност и на споразумението за арбитраж съгласно чл.19, ал.2 ЗМТА. Както се приема в практиката на ВКС, арбитражното споразумение е особен вид процесуален договор, насочен към уреждане на процесуални, а не на материалноправни отношения между страните и за да е действително арбитражното споразумение, трябва да е сключено в писмена форма, от лица, имащи право по закон или по пълномощие да изразяват волята на страните по договора, като при сключване на договор от търговци - юридически лица, волеизявлението се прави от представителя по закон - управител, изпълнителен директор или упълномощено от тях лице. Поради разликата между материалния договор и арбитражното споразумение, е възможно арбитражното споразумение да е валидно и в сила, макар че материалноправният договор е недействителен или вече прекратен и съдът,

сезиран с иск за отмяна на арбитражно решение по чл. 47 ЗМТА, не може да прави проверка на правилността по същество на решението на арбитражния съд, основано на материалноправния договор, следователно и на самия договор. В случая от събраните доказателства пред настоящия съдебен състав не се установи сключеният договор да е неистински документ, т.е. да не е подписан от лицата, от чието име изхождат изявленията, нито да е сключен от лице, при липса на представителна власт, тъй като няма спор и е видно от публичния Търговски регистър, че към момента на подписване на договора, Т. В. е едноличен собственик на капитала и законен представител на дружеството „Теди 2007“ ЕООД. Твърденията на ищеца за антидатиране на договора, в това число и съдържащата се в същия арбитражна клауза, са недоказани. Наред с горното съгласно разпоредбата на чл. 7, ал. 3 ЗМТА законодателят признава компетентност на арбитражния съд и в хипотезата на презумирано мълчаливо съгласие на ответника за сключване на арбитражно споразумение, материализирано чрез предприетите от последния процесуални действия по съществуването на делото, без да оспорва компетентността на арбитража, сезиран с искова молба от ищеца /когато ответникът приеме спорът за бъде разгледан от арбитража или когато участва в арбитражното производство чрез депозиране на писмен отговор, представяне на доказателства, предявяване на насрещен иск или явяване в арбитражно заседание, без да оспорва компетентността на арбитража, а в случая в подадения отговор ответникът е оспорвал действителността на договора на сочените основания, но не и компетентността на сезирания арбитражен съд. Ищецът не установи по делото, при условията на главно и пълно доказване твърдяното антидатиране или ненадлежно представителство. Следва да се има предвид, че ищецът е страна по договора, който твърди, че е антидатиран и чрез това оспорване той не става трето за договора лице и не отпада качеството му на страна - участник в съставянето на документа. В тази връзка следва да се имат предвид и очертаните в ТР № 3/2013 г. на ОСГТК на ВКС особености на органното представителство на юридическите лица: органите на ЮЛ са средство, чрез което волята на ЮЛ се формира и изразява по отношение на трети лица; органите на ЮЛ съвпадат със самото ЮЛ; волята на органите се обявява за воля на ЮЛ, а действията им - за негови действия. Независимо от основанията за оспорването на датата на документа, договорът за дружеството, по който то е страна - съставител, има дата, която му е противопоставима, т.е. достоверна, обвързваща дата, която може да опровергава, и именно върху ищеца тежи доказателствената тежест съгласно разпоредбата на чл. 154, ал. 1 ГПК. При формирането на този извод настоящият състав има предвид и разрешенията, дадени в акта по чл. 290 по т.д. № 2413/2015 г. на 2 т.о. на ВКС /когато изявленията в частни документи обхващат датата на документа, всяко от лицата може да опровергава верността ѝ и носи на основание чл. 154, ал. 1 ГПК тежестта да установи действителното време на съставянето, при съответните процесуални ограничения относно доказването/ и в решението по т.д. № 1305/2017 г. на 1 т.о. на ВКС /когато страната оспорва подписан от нея частен документ, сключен от нея макар и чрез пълномощник, следва да докаже неистинността му/. В този смисъл е и практиката в решение № 23/11.09.2017 г. по т. д. № 2413/2015 г. на ВКС, II т. о., и решение № 18/13.02.2019 г. по т. д. № 2233/2018 г. на ВКС, II т. о., в които е прието, че когато договорът е подписан от страната - юридическо лице чрез нейн представител, тя се явява съставител на документа, а не трето лице по смисъла на чл. 181, ал. 1 ГПК, и в случай на оспорване се прилагат правилата на чл. 193, ал. 3 ГПК - оспорващата страна носи тежестта да докаже неистинността на съдържанието на документа, включително посочената в него дата и действителното време на съставянето му. С оглед горепосоченото настоящият съдебен състав намира, че ищецът не установи твърденията си за антидатиране на договора, респ. други пороци на волята, включително и сочената симулация, които да правят същия несъществуващ или нищожен в цялост, включително и в частта относно арбитражната клауза, поради което предявеният иск се явява неоснователен.

По отношение на фактическия състав на чл. 47, ал. 1, т. 5, предложение второ ЗМТА, на който ищецът основава искането си за отмяна с твърдения, че арбитражното решение съдържа произнасяне извън предмета на спора, съдът намира следното:

Диспозитивното начало е водещ принцип в производството, в което по общо съгласие на страните, спорът е в правораздавателната власт на арбитраж. С оглед на договорния характер на арбитража, диспозитивното начало е със съществена значимост и присъждане на повече или на друго в сравнение с претендираното, е самостоятелно основание за отмяна. Произнасяне извън предмета на спора е налице, когато арбитражният съд е присъдил нещо различно или повече от претендираното или отричано от ищеца спорно субективно материално право, очертано в исковата молба чрез основанията - твърдяните факти и обстоятелства, от които произтича правото и искането, отправено до решаващия орган. Произнасяне по въпроси извън предмета на спора е налице, когато в противоречие с диспозитивното начало, решението е постановено въз основа на невъведени от ищеца в исковата молба обстоятелства от значение за възникване на спорното материално право, или е налице произнасяне по невъведено от ищеца искане, или по искова молба, в която спорният предмет не е индивидуализиран. Основанието е налице ако е присъдено нещо различно или в повече в сравнение с предмета на спора и с искането за защита, когато съдът подмени изложените в исковата молба правопораждащи спорното право обстоятелства. В настоящия случай това основание не е налице. Арбитражният съд се е произнесъл в рамките на заявения предмет по твърденията в исковата молба относно вземането, по въведените обстоятелства от значение за възникване на спорното материално право и повдигнатите от ответника възражения. Извън преценката на ВКС е определянето на приложимия материален закон, правилното му приложение, евентуалната непълнота на доказателства и обосноваването на фактическите констатации на решението на арбитражния съд. Пороците на едно арбитражно решение, включително и правилността му, не са основания за отмяна по чл. 47 ЗМТА. Изложените от молителя аргументи се свеждат до оплаквания за неправилност на фактически, съответно правни изводи на арбитражния съд, които обаче не съставляват основания за отмяна на арбитражното решение.

По соченото основание за отмяна по чл. 47, ал.1, т.6, пр.1 от ЗМТА, обосновано с довод, че в [населено място] имало два арбитражни съда и в арбитражната клауза не е надлежно индивидуализирано кое от двете сдружения е компетентно, настоящият съдебен състав намира следното:

Според цитираната разпоредба, арбитражното решение може да бъде отменено от Върховния касационен съд, ако страната, която иска отмяна докаже, че образуването на арбитражния съд или провеждането на арбитражната процедура не е съобразено със споразумението на страните, а ако такава липсва, противоречи на повелителни разпоредби на закона, т.е. когато не са приложени разпоредбите на ЗМТА. По приложението на чл. 47, ал. 1, т. 6 ЗМТА е установена последователна практика на ВКС, обективирана в решения по т. д. № 920/2012 г., II т. о., т. д. № 2651/2014 г., I т. о., т. д. № 246/2017 г., II т. о., т. д. № 1546/2018 г., II т. о. и т. д. № 82/2020 г., I т. о., в които се приема, че отклонение от приложимите правила, които засягат образуването на арбитражния съд или арбитражната процедура като цяло, има когато е приложен процесуален ред, различен от предписания от закона или уговорения в споразумението, като не са основания за отмяна отделните процесуални нарушения в арбитражното производство. Това произтича от естеството на арбитража като средство за извънсъдебно уреждане на спорове, основаващо се на волята на страните и разпоредителната им власт спрямо техните частни правоотношения. Производството по чл. 47 ЗМТА не е такова по обжалване на арбитражното решение и извън правомощията на ВКС е проверката на правилността на отделните процесуални действия на решаващия орган. Следва да се отбележи, че основанието включва не всяко сочено от ищеца процесуално нарушение, а само тези конкретно указани от нормата - по

формиране на арбитражния състав и съобразяване на арбитражната процедура със закона и постигнатото споразумение. Под арбитражен съд законът има предвид конкретния решаващ състав, който се състои от един или повече арбитри, а не арбитражната институция, пред която е отнесен за разрешаване спора, като в чл. 11 и чл. 12 от ЗМТА е уреден съставът и конституирането на арбитражния орган, в който смисъл е константната практика на ВКС, обективирана в решение № 68/04.05.2022г. по т.д.№258/2022г. на ВКС, 1 т.о., решение №122/20.07.2016г. по т.д.№3589/2015г., 1 т.о. и др. В случая в чл. 15 от сключения договор е уговорено, че страните са уговорили разрешаването на споровете от арбитражен съд [населено място] при сдружение „Арбитражен съд Велико Търново“ съобразно с неговия правилник. Това, че във Велико Търново има друг арбитражен съд, който е с различно наименование, а именно „Арбитражен съд „Сдружение за съдебна реформа, извънсъдебно решаване на спорове, медиация и арбитраж“ не променя извода, че формирането на арбитражния състав е съгласно правилата и не води до извод, че арбитражната клауза е неконкретизирана, тъй като в случая е сезиран именно Арбитражен съд Велико Търново, а не арбитраж с наименование „Сдружение за съдебна реформа, извънсъдебно решаване на спорове, медиация и арбитраж“. Наред с горното следва да се има предвид, че в подадения от ответника – ищец по настоящото производство, отговор на исковата молба няма никакво възражение срещу компетентността на конкретно сезирания арбитражен съд, ответникът е упражнил правото си на избор на арбитри, като доводите му са само относно недействителност на договора от 14.08.2009г., но не и във връзка със сезирането на конкретната арбитражна институция. Съгласно чл. 20, ал. 1 ЗМТА възражението за некомпетентност на арбитражния съд, без значение причината за това, трябва да бъде направено най-късно с отговора на исковата молба. При пропускане на този срок, без уважителни причини, ответникът губи правото да се позовава на съответното основание за некомпетентност, като освен това, в хипотезите на липсващо или нищожно арбитражно споразумение, активното му участие в арбитражното производство, посредством депозиране на писмен отговор, представяне на доказателства, предявяване на насрещен иск или явяване в арбитражно заседание, се приравнява на сключване на арбитражно споразумение - чл. 7, ал. 3, пр. 2 ЗМТА. С оглед горното настоящият съдебен състав намира, че не е налице основание за отмяна на арбитражното решение съгласно така сочената от ищеца хипотеза.

Поради изчерпателността на основанията за отмяна по чл. 47 ЗМТА, в които обосноваването на фактическите констатации на АС не се включват, съставът на ВКС не може да проверява конкретните фактически изводи на арбитражния съд, нито преценката на доказателствата, която последният е извършил. Това включва твърденията на ищеца относно изтекла погасителна давност и неправилното ѝ незачитане от арбитражния съд, тъй като тя касае самото материално вземане за неустойка, но не и самостоятелната по характер арбитражна клауза. Аргументът, че ако е прекратен самия договор, то е погасено и арбитражното споразумение, включено в него, е несъстоятелен, тъй като арбитражната клауза е самостоятелен процесуален договор и обхваща както е посочено в същата - всички спорове по договора, т.е. споровете относно изпълнението, неизпълнението и прекратяването на договора, поради което не е налице основание за отмяна на арбитражното решение поради липса на арбитражно споразумение в хипотезата на твърдения за прекратен материалноправен договор, в който същото е инкорпорирано, в която насока е и практиката на ВКС, обективирана в решение № 60149/ 22.12.2021г. по т.д. № 1470/2021 г., Т. К., I т.о. на ВКС, решение №2/18.05.2016г. по т.д.№2671/2015г., 1 т.о. на ВКС и др. Развалянето и прекратяването на договора, съдържащ арбитражна клауза, е без значение за действието на арбитражната клауза, тъй като са относими единствено към материалното правоотношение, съгласно трайната практика на ВКС /решение № 149 от 03.10.2014 г. по т.д. № 1368/2014 г. на I т.о., решение № 37 от 16.06.2015 г. по т.д. № 2049/2014 г. на I т.о. и др./. Извън обхвата на проверката по чл. 47 ЗМТА е правилността

на арбитражното решение, тъй като с тези иски не се осъществява инстанционен контрол от ВКС върху решенията на арбитражните съдилища. Необосноваността на решението, съответно неправилната преценка на доказателствата и/или нарушението на материалния закон, са относими именно към правилността на решението, поради което не се обхващат от преценката, която извършва ВКС по реда на чл. 47-48 ЗМТА, и изложените от ищеца доводи в тази насока в исковата молба са неотнесими.

По изложените съображения предявените иски с правно основание чл. 47, ал. 1, т. 2, т. 4, т.5 и т.6 ЗМТА и чл. 47, ал. 2 ЗМТА са неоснователни и следва да бъдат отхвърлени.

21. Основание за отмяна по чл. 303, ал. 1, т. 2 ГПК няма да възникне, когато решението би останало същото, дори и неистинските показания да се отстранят от доказателствения материал. Затова в практиката по тълкуване на разпоредбата винаги се е приемало, че трябва да съществува връзка между престъпното деяние /в случая чл. 290, ал. 1 НК/ и преценката на съда като правен резултат, т. е. лъжесвидетелствуването като деяние, довело до включването на конкретни факти в доказателствения материал да е предизвикало като последица извод на съда, водещ самостоятелно до постановяване на решението.

чл. 303, ал. 1, т. 2 ГПК

Решение № 186 от 12.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 1230/2024 г., I т. о., докладчик председателят Елеонора Чаначева

Производството е по чл. 307, ал. 2 ГПК, вр. чл. 303, ал. 1, т. 2 ГПК.

„СУИС ПОЙНТ ПЛОВДИВ“ ООД, [населено място] чрез пълномощника си - адв. П. Д. е подал молба за отмяна на влезлите в сила решение № 307 от 20.06.2022 г. по т. д. № 249/2022 г. на Пловдивски апелативен съд и потвърденото с него решение № 260048 от 15.02.2022 г. по т. д. № 820/2020 г. на Пловдивски окръжен съд.

Ответницата по молбата - А. А. С., чрез пълномощника си- адв. К. К. поддържа становище за неоснователност на молбата.

Върховният касационен съд, състав на първо търговско отделение констатира, че молбата е процесуално допустима, тъй като отговаря на изискванията на чл. 260 и чл. 261 ГПК, изложението на основанията за отмяна е точно и мотивирано, подадена е в срока по чл. 305, ал. 1, т. 2 ГПК, поради което следва да се разгледа по същество.

Молителят е изложил обстоятелства, които свързват искането за отмяна с фактическото основание, съдържащо се във втората хипотеза на чл. 303, ал. 1, т. 2 ГПК, а именно – когато по надлежния съдебен ред се установи неистинност на показания на свидетел, върху които е основано решението. Страната поддържа, че Пловдивски районен съд с определение № 1160 от 23.02.2024 г. по наказателно дело о.х. № 20245330201141/2024 г. е одобрил споразумение между Районна прокуратура – Пловдив и обвиняемия А. Д. И., съгласно което последният е извършил виновно престъпление по чл. 290, ал. 1 НК - на 15.11.2021 г. пред Окръжен съд – Пловдив, търговско отделение XX състав като свидетел по т. дело № 820/2020 г., устно съзнателно е потвърдил неистина, заявявайки обстоятелства, подробно цитирани от съдебния протокол, от който е представено копие. Молителят поддържа, че двете инстанции са кредитирали показанията на свидетеля А. И., както и че въз основа на същите е прието, че ищцата не е извършила нарушения, дали повод за изключването ѝ като съдружник. От там, според дружеството - молител, е прието частичното уважаване на исковите. Иска се отмяна на решенията, само в частта, с която са отменени решения на общото събрание на съдружниците в „СУИС ПОЙНТ ПЛОВДИВ“ ООД, [населено място], а именно: по т. 4- за изключване на А. А. С. като съдружник; по т. 4.1- за поемане дяловете на изключения съдружник С. от другия съдружник М. - Е. А. А.

В., която става едноличен собственик на капитала; по т. 4.2- за приемане от М. - Е. А. А. В. на нов учредителен акт и в частта за разноските. Претендира се още повторното разглеждане на делото да започне пред друг състав на Апелативен съд Пловдив с връчване на препис от исковата молба и доказателствата към нея на ответницата, както и последната да заплати разноски, направени в производството.

Твърдението за неистинност на показанията на свидетеля А. Д. И. относно конкретни факти, изнесени в съдебно заседание на Пловдивски окръжен съд по т. дело № 820/2019 г., проведено на 15.11.2021 година и отразени подробно в споразумение по чл. 381, ал. 5 и ал. 6 НПК е установено от приложеното копие от протокол № 1160 от 23.02.2024 г. на Районен съд – Пловдив, по н. о.х.д. № 20245330201141/2024 г. От цитираното писмено доказателство е видно, че А. Д. И. е извършил виновно престъпление по чл. 290, ал. 1 НК, като на 15.11.2021 г. пред Окръжен съд – Пловдив, търговско отделение ХХ състав като свидетел по т. дело № 820/2020 г. устно съзнателно е потвърдил неистина, като е заявил следното: „Дружеството „Суис Пойнт Пловдив“ го познавам, аз бях пълномощник, с пълномощно от М.“...“Провеждали сме общи събрания , на които аз вместо М. съм присъствал и сме говорили по телефона с М. от Швейцария какво ще правим, как ще го провеждаме, какви въпроси ще разискваме... „Каквото ми е казвала М. това правим, винаги съм слушал нея, винаги сме се допитвали до нея и тогава аз върша работата, която съм питал“... “Аз на М. й дадох ключ сега, когато тя пристигна тук. Дадох ключа от касата на М. по време на кавгата между М. и А.“ ... „М. знаеше през годините какво правим в дружеството.“... „През годините възнаграждението на А. като управител се е променяло, като ту се е увеличавало, ту се е намалявало по нареждане на М.. Разбира се, че М. беше човекът, който решаваше колко пари ще се вземе А. като заплатата. Винаги сме я питали.“... „М. ми подписа пълномощно да работя от нейно име, кога ми го е подписала не знам.“ „Общите събрания на дружеството ги провеждахме или в моя дом или в „Суис Пойнт Пловдив“ в канцеларията, като преди това разговаряхме, уведомявахме М., разказвахме какво ще се разсъждаваме, какво ще говорим, какви решения ще вземем, с тяхно съгласие извършвахме тези работи.“

Фактическия състав на чл. 303, ал. 1, т. 2 ГПК предвижда, че заинтересованата страна може да иска отмяна на влязло в сила решение, когато по надлежния съдебен ред се установи неистинност на показания на свидетел, върху които е основано решението. От съдържанието на нормата е видно, че наред с изискването престъплението да е установено по надлежния ред, а надлежния ред е влязла в сила присъда, респ. споразумение по наказателно дело, или влязло в сила решение по чл. 124, ал. 5 ГПК са необходими и други изисквания /елементи на фактическия състав/, а именно показанията, с които е осъществен състава на престъплението по чл. 290, ал. 1 НК да са обусловили решаващия извод на съда за крайния изход на спора. Основание за отмяна по чл. 303, ал. 1, т. 2 ГПК няма да възникне, когато решението би останало същото, дори и неистинските показания да се отстранят от доказателствения материал. Затова в практиката по тълкуване на разпоредбата винаги се е приемало, че трябва да съществува връзка между престъпното деяние /в случая чл. 290, ал. 1 НК/ и преценката на съда като правен резултат, т.е. лъжесвидетелствуването като деяние, довело до включването на конкретни факти в доказателствения материал да е предизвикало като последица извод на съда, водещ самостоятелно до постановяване на решението.

В разглеждания случай, изложените от А. Д. И. в качеството му на свидетел по търговското дело факти, видно от решаващите мотиви на въззивния съд, а и на първоинстанционния съд не са имали за двете инстанции значението на факти самостоятелно установяващи знанието на М. - Е. А. А. В., респективно съгласието и одобрението ѝ за извършваните от нейния съдружник и сестра А. А. С. действия и бездействия по управление на дружеството през процесния период, както знанието, съгласието и одобрението ѝ за провежданите общи събрания на дружеството, въпросите,

които са били обсъждани, решенията, които е следвало да се приемат, респективно приетите решения, възнаграждението на сестра й А. С. за работата, която последната е изпълнявала като управител. Въззивния съд е обосновал решението си за основателност на иска по чл. 74 ТЗ, въз основа на писмените и гласни доказателства, а не конкретно на фактите, съдържащи се в показанията на свидетеля А. И. за неистинността, на които е била ангажирана наказателната му отговорност, като самостоятелно аргументиращи извод за липса на допуснати от А. С. нарушения, изчерпващи основанията за изключването ѝ като съдружник.

Пунктуалното проследяване на преценката на апелативния съд, обективирана в мотивите на решението дава основание за горната констатация относно липсата на самостоятелно значение на показанията на свидетеля И. в цитираната по наказателното дело част за решаващите изводи на състава. Така, относно обстоятелството, послужило като причина за изключване на А. С. и свеждащо се до бездействието ѝ в качеството си на управител да свика общо събрание, предвид загуби на дружеството, надхвърлящи j от капитала, съдът не се е позовал на показания на свидетеля И., а на други доказателства. Конкретно е приел, че самият факт на реализиране на загуби при желание е могъл да бъде узнат от М. - Е. А. А. В. чрез справка в търговския регистър по партида на дружеството относно обявените актове. Посочено е, че регистърът е публичен и всеки включително мажоритарния съдружник би могъл да направи справка и да установи, че загубите надхвърлят j от капитала на дружеството. Информация по тези обстоятелства са изведени и от показанията на друг свидетел – И. Д. С.. Посочени са данните от кореспонденция по вайбър и уотсап, а и непризнатата за неистинна част от показанията на свидетеля И.. Липсата на основание за изключване на А. С. като съдружник съдът е обосновал и с това, че е недопустимо съдружник да бъде санкциониран не за дейност, свързана с работата му като съдружник, а за работата му като управител.

Същият извод – за липсата на самостоятелно значение на показанията на свидетеля И. относно решаващите изводи на състава се налага при разглеждане на следващите мотиви, засягащи второто, посочено в протокола от общото събрание основание за изключване на А. С. като съдружник – изготвяне на документи с подправен подпис на съдружника М. - Е. В. за увеличаване заплатата на А. С. като управител. И тук съдът за решаващия си извод не ползва само показания на свидетеля И. в обсъжданата част, а други доказателства - кореспонденция по вайбър, уотсап, електронна поща, пълномощно от 10.06.2008 г., предоставено на А. И., показания на свидетеля П. С., свидетелката Н. А.. Въз основа на преценката им, съставът констатира, че не може да се приеме като факт, че представляваната М. - Е. В. не е знаела за действията, извършвани от нейно име. Въззивният съд изрично е посочил в решаващите си мотиви, че съдружникът М. - Е. В. е била уведомявана за всяко решение в дружеството, включително и за възнаграждението на А. С. в допълнителни споразумения към трудовия договор, като е била наясно, че баща ѝ и сестра ѝ я представляват, в дружествените дела и не се е противопоставяла, напротив през доста дълъг период от време установената в дружеството практика е била именно такава, поради отсъствието на мажоритарния собственик от страната. Подкрепящ изложените съждения аргумент е изведен от обстоятелството, касаещо назначаване на Б. Д., син на М. - Е. В. на работа в дружеството, въпреки че не е пребивавал в България през последните години. Това обстоятелство е приета от съда индиция за осведомеността на М. - Е. В. за работите на дружеството, а също така и индиция за това кой всъщност е взимал решенията за дейността на дружеството.

Останалите обсъдени от въззивния съд твърдения за нарушения се отнасят до неизпращане покани до М. - Е. В. за свикването общи събрания, за неподписване на ведомостите за заплати от същата за периода 2016-2020 г. и още за липси в касата на дружеството в размер на 16000 лв., монети на значителна стойност, ползване на служебния автомобил за лични цели от А. С., неотдаване под наем на свободни площи,

собственост на дружеството от последната, довело до загуби за дружеството, сключването на неизгодно допълнително споразумение към рамков договор с Теленор за девет мобилни карти. И в тази част от мотивите на решението си, съдът ползва други доказателства, например приемо - предавателен протокол от 22. 11.2020 г. за съхраняване на монетите и предаването им на М. - Е. В., протокол от 19.11.2020 г., показания на свидетеля П. С. за липса на пари в касата. Показанията на свидетеля И. за предаване на ключ от касата на М. Е. през месец юли 2020 г. не са третирани от съда като установяващи липса на пари в касата. Съдът приема липса на доказателства за свободни площи, чието отдаване под наем би било в интерес на дружеството. Относно неизгодния договор с Теленор изводите на състава са направени въз основа на съдебно-икономическа експертиза.

Предмет на исканата отмяна е въззивното решение, което формира силата на пресъдено нещо по спора, поради което преценката за наличието на елементи от фактическия състав на чл. 303, ал.1, т. 2 ГПК във връзка с твърдението на молителя за основаване на решението на неистински показания е съсредоточена върху връзката между тези показания, с които е осъществен състава на престъплението по чл. 290, ал. 1 НК и решаващите изводи на въззивния съд за крайния изход на спора.

За пълнота на изложението следва да се разгледа и отражението, което въпросните показания са дали върху решаващите мотиви на първоинстанционното решение, доколкото съответствието им с мотивите на въззивното решение, формирани от разглеждане на спора по същество от втората инстанция са обусловили потвърждаването на първоинстанционния акт. В мотивите на първоинстанционното решение са разгледани същите твърдения на дружеството за нарушения на А. С., които бяха обсъдени по-горе във връзка с мотивите на въззивната инстанция, като и при това производство съдът е основал решението си на събраните гласни и писмени доказателства, без да формира решаващите си изводи единствено върху показанията на свидетеля А. И., както и без да ги определя като доказателства със самостоятелно значение за изхода на спора. Основните изводи на съда за липсата на нарушения, допуснати от А. С. като съдружник произтичат от съвкупната преценка на останалите писмени и гласни доказателства /разгледани във връзка с мотивите на въззивния съд/, спрямо които показанията на свидетеля И. имат само подкрепящо значение.

В заключение следва да се приеме, че не е налице съставът на чл. 303, ал. 1, т. 2 ГПК, тъй като наличието на установено по надлежния ред престъпление по чл. 290, ал. 1 НК във връзка с показанията на свидетеля А. И. не е достатъчно за да се обоснове основателност на исканата отмяна. Необходимо е да бъде установено, че решението, предмет на отмяната е основано на неистинските показания. Такова доказване не е проведено предвид горните изводи, от които следва още, че и липсата на процесните показания не обуславя промяна в постановения правен резултат.

22. Цесионерът, придобил вземането с договор за цесия в периода след издаване на заповедта, е активно легитимиран да предяви иска по чл. 422 ГПК, при условие, че той е спазил срока по чл. 415, ал. 1 ГПК. Касае само първата фаза на заповедното производство изясненото в т. 4г на ТР № 4/2013 г. по тълк. д. № 4/2013 г. на ОСГТК на ВКС, че, когато възможността за снабдяване със заповед за незабавно изпълнение въз основа на извлечение от сметка произтича от особеното качество на кредитора /банка, държавно учреждение, община/, то и неговият правоприменик - универсален или частен, също трябва да притежава същото качество, за да получи заповед за незабавно изпълнение въз основа на издадения в полза на праводателя му документ.

чл. 422 ГПК

Решение № 187 от 12.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 95/2024 г., I т. о., докладчик съдията Елена Арнауčkова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по подадената чрез старши юрисконсулт Р. М. М., касационна жалба на „Банка ДСК“ АД, [населено място], (правоприемник на ищеца в производството пред първоинстанционния съд „ОТП Факторинг България“ ЕАД-заличен търговец) срещу решение № 245 от 03.07.2023г. по възз.гр.д. № 654/2022г. на Окръжен съд - Кюстендил. С него е обезсилено решение № 128/22.03.2022г. по гр.д.№ 1641/2021г. на РС - Дупница и е прекратено производството по предявените по реда на чл.422 ГПК искове на „ОТП Факторинг България“ ЕАД против В. Н. и В. Н., за признаване за установено оспореното от тях вземане, за което са издадени заповед за изпълнение и изпълнителен лист по ч.гр.д.№ 19/2016г. на РС - Дупница.

В касационната жалба се оспорва изводът, че „ОТП Факторинг България“ ЕАД, цесионер на вземането, но нямащ качеството на банкова институция, не е бил активно легитимиран да предяви иска за установяване на вземането по реда на чл.422 ГПК. Касаторът намира, че този извод е извършен в противоречие с ТР № 4/18.06.2014г. по тълк.д.№ 4/2013г. на ОСГТК на ВКС и на актуалната съдебна практика по приложението му, а решение № 1/01.02.2017г. по т.д.№ 32228/2015г., II т.о., на което се позовава въззивният съд е изолирано. Искането е за отмяна на решението и за уважаване на исковете. Претендира за присъждане на направените разноси, в т.ч. юрисконсултско възнаграждение, на осн. чл.78, ал.8 ГПК.

В изложението по чл.284, ал.1, т.3 ГПК е поддържано основанието за допускане на касационно обжалване по т.1, предл.1 на чл.280, ал.1 ГПК с позоваване на т.10б от ТР № 4/18.06.2014г. по тълк.д.№ 4/2013г. на ОСГТК на ВКС.

С подадения чрез адв.Б. Л. писмен отговор ответниците В. Н. и В. Н. от [населено място] оспорват жалбата. Претендира се за присъждане на адвокатско възнаграждение в полза на Адвокатско дружество „М.“ за осъщественото безплатно процесуално представителство. С определение № 1455/03.06.2024г., поправено с определение № 2694/17.10.2024г., е допуснато касационно обжалване на въззивното решение в неговата цялост на основанието по т.1 на чл.280, ал.1 ГПК по процесуалноправният въпрос, на който е даден отговор в т.10б на ТР № 4/2013г. по тълк.д.№ 4/2013г. на ОСГТК на ВКС.

В откритото съдебно заседание касаторът не се представлява, а ответниците по касация чрез пълномощника си адв.Б.Л. оспорват касационната жалба и поддържат отговора. Претендира се за присъждане на адвокатско възнаграждение по чл.38 ЗА в полза на Адвокатско дружество „М.“, чрез адв. Б.Л.

Съставът на I т.о., в изпълнение на правомощията в производството по чл.290 ГПК, въз основа на доводите на страните и данните по делото, приема следното:

Въззивният съд е сезиран с въззивна жалба на един от двамата ответници - В. Н. от [населено място] срещу първоинстанционното решение в частта, с която е уважен предявеният по реда на чл.422 ГПК иск на „ОТП Факторинг България“ ЕАД против В. Н. за признаване за установено на оспореното вземане, произтичащо от споразумение от 27.10.2017г. и за което в полза на „Банка ДСК“ АД са издадени заповед за изпълнение и изпълнителен лист по ч.гр.д.№ 19/2016г. на РС - Дупница, за главница в размер на 13 795.08лв., ведно със законната лихва, считано от 12.11.2020г. до окончателното изплащане, както и по въззивна жалба на ищеца „ОТП Факторинг България“ ЕАД срещу първоинстанционното решение, с което е отхвърлен предявеният по реда на чл.422 ГПК иск против ответника В. Н. от [населено място] за признаване за установено, че дължи на ищеца същото това вземане, солидарно с ответницата В. Н.

За да постанови обжалваното решение, съставът на въззивния съд е приел, че ищецът „ОТП Факторинг България“ ЕАД, който е придобил оспореното вземане с договор за

цесия в периода след издаване на заповедта за изпълнение в полза на банка по чл.417, т.2 ГПК, не е активно легитимиран да предяви иска по чл.422 ГПК, тъй като няма качеството на банка. За това разрешение въззивният състав се е позовал на т.4г ТР № 4/2013г. по тълк.д.№ 4/2013г. на ОСГТК на ВКС и на постановеното по чл.290 ГПК решение № 1/01.02.2017г. по т.д.№ 3228/2015г., П т.о.

По въпроса, обусловил допускането на обжалване:

В мотивите към т.10б на ТР № 4/2013г. по тълк.д.№ 4/2013г. на ОСГТК на ВКС е изяснено, че в хипотезата на частно правоприемство при прехвърляне на вземането с договор за цесия, цесионерът няма качеството на заявител и указанията по чл.415, ал.1 ГПК се дават от съда на цедента, който е легитимиран да предяви иска. С предявяването на иска е създадена висящност на исковия процес от момента на подаване на заявлението, към който момент цедентът е носител на спорното право, поради което същият не предявява чужди права пред съд. В течение на делото той е праводател на прехвърленото спорно право и първоначална страна по смисъла на чл.226, ал.1 ГПК. По тези съображения искът би могъл да се предяви и от цесионера при спазване на срока по чл.415, ал.1 ГПК, който и по отношение на него тече от датата на връчване на указанията на съда на цедента. В диспозитива на съдебното решение по установителния иск съдът следва да отрази настъпилото правоприемство в страните по издадената заповед за изпълнение.

Даденият отговор по т.10б на ТР № 4/2013г. по тълк.д.№ 4/2013г. на ОСГТК на ВКС е, че при прехвърляне на вземането чрез договор за цесия в периода след издаване на заповедта за изпълнение до предявяване на иска реда на чл.422, респ. чл.415, ал.1 ГПК, легитимиран да участва в производството по установителния иск е цедентът, като намира приложение нормата на чл.226 ГПК. Легитимиран да предяви иска е и цесионерът, ако е спазил срока по чл.415, ал.1 ГПК.

Съдебната практика на касационния съд, обективирана в решение № 205 по т. д. № 2932/2015г. по описа на ВКС, ТК, П т. о., определение № 710 от 02.12.2019г. на ВКС по ч.т.д. № 2241/2019 г., П т. о., решение № 58 от 17.06.2020г. по т.д. № 1131/2019г. на ВКС, П т. о. и др., приема, че издаването на заповед за изпълнение, въпреки липсата на предпоставки по чл. 417, т. 2 ГПК, може да доведе до отмяна на разпореджането за незабавно изпълнение и обезсилване на издадения изпълнителен лист, но не и до недопустимост на исковия процес по чл. 422 ГПК. Указанията, дадени в т. 4г от ТР № 4/2013г. /че частният правоприемник на кредитора по чл. 417, т. 2 ГПК също трябва да притежава посоченото в разпоредбата особено качество, за да има легитимация да поиска издаването на заповед за незабавно изпълнение по този ред/ касаят само първата фаза от заповедното производство. В исковото производство специфичните предпоставки за допустимост на иска по чл. 422 ГПК се състоят в съответствието между заявеното и признато в заповедното производство вземане /или част от него/ и предмета на делото, очертан с обстоятелствената част и петитума на исквата молба, както и в идентичността на страните. Важат и общите правила за допустимост на исковия процес, вкл. относно активната процесуална легитимация.

Постановеното по чл.290 ГПК решение № 1 от 1.02.2017г. на ВКС по т. д. № 3228/2015г., П т. о., ТК, на което се е позовал въззивният съд, макар и постановено след ТР № 4/2013г. по тълк.д.№ 4/2013г. на ОСГТК на ВКС, е изолирано и не се споделя от настоящия състав.

С оглед на това следва да се даде следният отговор на въпроса, по който е допуснато обжалването: Цесионерът, придобил вземането с договор за цесия в периода след издаване на заповедта, е активно легитимиран да предяви иска по чл.422 ГПК, при условие, че той е спазил срока по чл.415, ал.1 ГПК. Касае само първата фаза на заповедното производство изясненото в т.4г на ТР № 4/2013г. по тълк.д.№ 4/2013г. на ОСГТК на ВКС, че, когато възможността за снабдяване със заповед за незабавно изпълнение въз основа на извлечение от сметка произтича от особеното качество на кредитора /банка, държавно

учреждение, община/, то и неговият правоприменник - универсален или частен, също трябва да притежава същото качество, за да получи заповед за незабавно изпълнение въз основа на издадения в полза на праводателя му документ.

По същество и на въведените касационни основания:

С оглед на дадения отговор на въпроса, по който е допуснато обжалване, даденото разрешение от въззивния съд е неправилно. Това налага отмяна на въззивното решение, на основание чл. 293, ал. 1, във вр. с ал. 2 ГПК.

След отмяна на въззивното решение спорът не може да бъде разрешен по същество от касационната инстанция. Приемайки иска по чл.422 ГПК за недопустим, въззивният съд не е обсъдил и не се е произнесъл по доводите в подадените въззивни жалби, относими към съществуването на оспореното вземане. Касационната инстанция не може да се произнесе за пръв път по въпроси, които не са обсъждани от въззивния съд, но са от значение за правилното решаване на спора. Това налага делото да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, съгласно чл. 293, ал. 3 ГПК.

23. Член 13 ЗЗД е приложим и по отношение на прекратяване на договорната връзка, като неговите изрични правила установяват начина, по който следва да се третира волеизявлението за такова прекратяване.

чл. 13 ЗЗД

Решение № 190 от 18.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 1832/2023 г., I т. о., докладчик председателят Елеонора Чаначева

Производството е по чл.290 ГПК.

„Дар Г.Н.“ ООД, [населено място] е подал касационна жалба против решение №213 от 21.06.2023 г. по т.д. № 251/2023г. на Варненски апелативен съд.

Касаторът, чрез пълномощника си – юрк. Н. К. е поддържал оплаквания за нарушение на материалния закон и необоснованост – касационни основания по чл. 281, т.3 ГПК. По – конкретно са изложени подробни съображения, за това, че при постановяване на решението, въззивният съд необосновано и в противоречие с материалния закон е приел, че изявлението, съдържащото се в изпратеното от ответника „Енерго - Про Енергийни услуги“ ЕАД писмо от 05.10.2021 г., няма характер на предизвестие за прекратяване на договора от 09.06.2021 г., а представлява евентуално предизвестие за прекратяване на договора, считано от 01.11.2021 г., с течащ от този момент срок за смяна на доставчик от последна инстанция. Навежда оплаквания, че съдът е възприел съдържанието на писмото от 05.10.2021 г., в противоречие с правилата на формалната логика- не е приел признанието на ответника в последващо писмо от 08.10.2021 г., че изявлението в уведомителното писмо от 05.10.2021 г. представлява предизвестие за прекратяване на договора, считано от 01.11.2021 г., до която дата следва да се извърши смяната на доставчик от последна инстанция и в нарушение на материалния закон - чл.13 ЗЗД и чл.20а, ал.2 ЗЗД, съставът е приел за валидно извършено с писмото от 08.10.2021 г. оттегляне на изявлението за прекратяване на договора. Поддържано пространно е още, че съдът не е извършил преценка на доказателствата и е приложил неправилно разпоредбата на чл.95 ЗЗД, приемайки, че ползвателят на услугите сам се е поставил в невъзможност да продължи действието на договора до изтичане на срока на второто предизвестие, като е предприел смяна на доставчика от последна инстанция веднага след получаване на писмото от 05.10.2021 г. Развити са съображения и затова, че съставът не е съобразил спецификата и целта на сключения договор, както и наложителността за предприемане на последващи писмото от 05.10.2021г. действия за намиране на нов доставчик. Разгледани

са и основания за очевидна неправилност на решението, което е неотнормимо към тази фаза на производството.

Ответникът по касация – „Енерго – про енергийни услуги“ ЕАД поддържа становище за правилност на изводите на въззивния съд.

Върховният касационен съд, състав на първо търговско отделение, за да се произнесе взе предвид следното:

С определение № 1774 от 25.06.2024г. на ВКС, I т.о. въззивното решение е допуснато до касационно обжалване на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК.

С решението, предмет на обжалване, състав на Варненски апелативен съд е потвърдил решение №82 от 17.02.2023г. по т.д. 181/22г. на Варненски окръжен съд. За да постанови този резултат, съставът е очертал предмета на спор- вземане за неустойка, предвидена при неизпълнение на поето с договор между страните задължение- да бъде отправено предизвестие при едностранно прекратяване на същия- на основание чл.92 ЗЗД, вр.чл.18 от договора. Съдът е разгледал чл.16 и чл.17 от договора – като третиращи предпоставките за прекратяването му, като първият текст определял основанието за токова действие – промяна в нормативната уредба или съществено изменение на цените на ел. енергията, а вторият текст уточнявал начина на прекратяване на договора. Чл.18 предвиждал неустойка при недадено предизвестие за такова едностранно прекратяване. Съдът е разгледал писмото на ответника от 05.10.2021г. и е приел, че същото няма характер на предизвестие за прекратяване на договора, а съставлява само предложение за изменение на клаузи в него свързани с ценообразуването и плащането на доставената ел. енергия. Този извод е подкрепен с разбирането, че в него липсва позоваване на визираните в чл.16 основания за прекратяване, което като задължение е изведено от чл.17, ал.2 на договора. Прието е още, че ако е отправено такова изявление в същото писмо, то било в евентуалност, и то само ако има взаимно съгласие за прекратяване на отношенията. Така е достигнат извод, че това писмо цели друго, а не прекратяване на договора, съгласно правилата за тълкуване на чл.20 ЗЗД. Съобразно това е посочено, че в същото писмо било указано, че ако липсва такова взаимно съгласие, то предизвестие то тече от 01.11.2021г. В тази връзка е прието, че в същия смисъл следва да се третира и изявлението на ответника от 07.10.2021г., но с него вече прекратяването настъпва от 01.12.2021г. И тъй като очертаните от чл.16 хипотези не са залегнали в писмото, така както изисква чл.17, ал.2 от договора, страната не се е позовала на тях, поради което е направен извод, че тя не е оттеглила предходното предложение, а само го е конкретизирала. Освен това, като още един аргумент е посочено, че дори и да се приеме, че второто писмо от 08.10 представлява оттегляне на волеизявлението за прекратяване на договора с първото писмо, то същото е било оттеглено преди да настъпят последиците от първото, преди дадения срок. 01.11.21г. и дори преди визираните срокове за стартиране процедура по ПТЕЕ с крайна дата - 10.10.21г. Прието е в тази насока още, че изявлението за прекратяване на договора е оттегляемо едностранно изявление на продавача, като разпоредбата на чл.13 ЗЗД не се прилага, поради това, че третира сключване, а не прекратяване на договора. Така е направен и решаващия извод, че не са налице условията на чл.18 от договора, поради което и неустойката не е дължима. Въззивният съд е констатирал още, че във въззивната жалба на ищеца са изложени доводи за причините, наложили предприемане на действия за смяна на доставчика, незабавно след получаване на писмото от 05.10.2021 г., но е отбелязал лаконично, че тези доводи са извън предмета на спор и не следва да се обсъждат.

За релевантен, с оглед основанието по чл.280, ал.1, т.1 ГПК, съобразно изискването на чл.280, ал.1 ГПК е приет въпроса – „Оттегляемо ли е и до кой момент отправено изявление (предизвестие) за прекратяване на двустранен договор и приложими ли са към изявлението (предизвестие) правилата на чл.13 ЗЗД ?“.

Този въпрос е решен в противоречие с приетото в посоченото от касатора решение №230 от 12.10.2015г., с което е обоснована приложимост на чл.13 ЗЗД. В противоречие с приетото от въззивния съд е мотивирано с цитирания съдебен акт, че съгласно чл.13 ЗЗД предложителят е обвързан с предложението до изтичане на срока, който е нужен за да достигне приемането. Оттеглянето е възможно, но направеното предложение губи действието си, ако съобщението за оттеглянето пристигне преди или най-късно едновременно с предложението за оттегляне, като тези правила важат и за прекратяване на договора по взаимно съгласие. Прието е изрично, въпреки, че спорът разглеждан от ВКС е бил трудов, че тези разрешения намират съответно приложение и при едностранните волеизявления в случаите, в които законът допуска те да поразжат изменят или прекратяват права и задължения. Направен е изричен извод, че независимо от това дали възникването на правните последици е обусловено от достигане на волеизявлението до определен адресат или не, те установяват окончателни правни последици и не могат да бъдат оттеглени след като са породили действието си. Настоящият състав споделя това разбиране като в допълнение следва да се има предвид следното:

Законодателят е регламентирал случаите на преустановяване на договорната връзка между страните по сключен валидно договор в хипотеза на развалянето му, свързано с неизпълнението на поетите с договора задължения, както и на погасяване на облигационното отношение. Извън това остават хипотезите, при които преустановяването на договорната връзка не е свързано с развалянето на договора, а с други причини, при които въпросът с изпълнението или неизпълнението на договорните задължения не се поставя, а страните решават отношенията им във връзка с договора да приключат. За тези случаи липсва изрична правна норма, която да урежда такъв фактически състав на прекратяване на договора, чрез упражняване правото на страната едностранно да изяви воля да прекрати облигаторната връзка заанапред, по причини стоящи извън изпълнението на договорните задължения. Съобразно правилото на чл.46,ал.2 ЗНА за неуредените случаи в закона се прилагат разпоредбите, които се отнасят за подобен род случаи, ако това отговаря на целта на закона. Т.е. следва да се търси сходство по главните белези на правопроизводящите юридически факти. Тази призната от теорията и практиката дефинитивност на прилагане на закона по аналогия е относима и към настоящия случай, като правна техника за попълване на създадената празнота, която изисква разрешаване на въпроси, свързани с начина, по който следва да се процедира, респективно правилата, на които следва да се подчинят действията на страните за да бъдат в съответствие с изискването на закона, с неговата цел и смисъл. В тази връзка обосноваването на приложението на чл.13 ЗЗД към прекратяване на договора се извежда от това, че е приложима норма в закон, уреждащ договорното право, който е предназначен в общите си правила да регулира сключването, съществуването и прекратяването на договорната връзка между страните. Сходството на случаите при сключване и прекратяване на договора се изразява чрез сходните елементи на фактическите състави, а именно- предложение и приемане на предложението, изведено от необходимостта да има съгласие, както при сключване на договора, така и при неговото прекратяване. Основание за такъв извод се извежда от чл.20а ЗЗД, регламентиращ изрично, че създаването и прекратяването на договорната връзка се осъществява само по волята на страните, респективно при предвидените от закона случаи. Така чл.13 ЗЗД определя правното значение на волеизявленията на страните, тяхната неотменимост и правни последици. Извод за така приложената аналогия на закона, макар и косвено може да се изведе и от чл.44 ЗЗД, относим към едностранните сделки, спрямо волеизявленията, на които отново се прилагат общите правила за договорите. Т.е. налице е подобен законодателен похват, по отношение на определени правни действия, свързани с възникване, протичане, изменение и прекратяване на една договорна връзка. Това дава основание да се направи извод, че както

сключване на договора, така и негово изменение и прекратяване се основават на едни и същи общи правила.

Волеизявлението като юридически факт, относим към договорите може да се дефинира като извяване на воля, обективизирана, чрез външен израз и насочена към създаване, изменение или прекратяване на договорната връзка. Изявената външно, отправена към друг воля винаги цели определен правен резултат, поради което и поражда правни последици. С оглед това и правилото на чл.13, ал.2 ЗЗД установява невъзможност за оттегляне на това изявление, след като то е прието и е породило своите правни последици. С оглед гореизложеното това правило е приложимо и към упражняване на потестативното право за прекратяване на договорната връзка, а това е и право на всяка страна по договора. Няма съмнение, че това правило е приложимо и към предизвестие за прекратяване, като израз на правото страната да договори такава правна възможност и да я упражни.

С оглед изложеното се налага извод, че чл.13 ЗЗД е приложим и по отношение на прекратяване на договорната връзка, като неговите изрични правила установяват начина, по който следва да се третира волеизявлението за такова прекратяване.

По същество, предявеният иск е основателен по следните съображения:

В производството не е било спорно, че страните са сключили договор за комбинирани услуги № 2106001120/09.06.2021 г. за покупко - продажба на електрическа енергия, участие в стандартна балансираща група и заплащане на мрежови услуги по условията на продукт „Енерго - Про Маркет“ със срок на действие до 30.06.2022 г. С писмо от 05.10.2021 г. ответникът е отправил до ищеца изявление за изменение на договора, а при непостигане на съгласие за изменение - изявление за прекратяване на договора без предизвестие, считано от 01.11.2021 г., с предупреждение, че ще инициира служебно прехвърляне на обектите на ищеца към доставчик от последна инстанция, като с цел избягване на допълнителни разходи насочил ищеца към предприемане на незабавни стъпки за стартиране на процедура по смяна на доставчика пред съответния мрежов оператор. С писмо от 07.10.2021 г. ищецът е уведомил ответника за несъгласието си договорът да бъде изменян и отправил покана за заплащане на неустойка за неспазен срок на предизвестие за прекратяване на договора, уговорена в чл.18 вр. чл.17, ал.1, б.“ж“ от договора. Ищецът, възприемайки предизвестие сключил на 08.10.2021 г. договор с друг доставчик на ел. енергия, без възможност да проучи различни възможности за постигане на изгодни условия поради краткия срок за това - до 10-то число на месеца. С писмо от 08.10.2021 г. ответникът е заявил, че оттегля изявлението за прекратяване на договора, считано от 01.11.2021 г., като посочил друга дата за прекратяване, вече съобразена с договорения срок за предизвестие - 01.12.2021 г. Ищецът изрично посочил, позовавайки се на чл.13, ал.2 ЗЗД, че първото му изявление е възпроизвело редовни правни последици, поради което му се дължи уговорената в договора неустойка.

С клаузата на чл.16 от сключения на 09.06.2021 г. договор за комбинирани услуги, страните са постигнали съгласие при промени в нормативната уредба, решения на КЕВР, съществено изменение в цените на производителите на ел. енергия в резултат на промени в нормативната уредба, настъпили по време на действие на договора, които не са могли да бъдат предвидени към датата на сключване на договора, всяка от тях да може да поиска изменение на договора. Уговорено е още, че ако не се постигне съгласие за изменение на договора и запазването на действието на договора би довело до сериозни загуби за някоя от тях, увредената страна има право да инициира действия по прекратяване на договора, съгласно чл.17, б.“з“. В клаузата на чл.17, б.“з“ е предвидена възможност за всяка от страните, при наличие на изброени обективни предпоставки, както и на условията по чл.16, да прекрати едностранно договора, като в уведомлението за прекратяване/предизвестие следва да се посочи основанието за прекратяване и датата на прекратяване. В чл.17 страните са уговорили и други възможни основания за прекратяване

на договора, вкл. по взаимно съгласие (б. “в“) и с едномесечно предизвестие на страната (б. “ж“), считано от първо число на месеца, следващ месеца, в който изтича предизвестие. В договора е уговорена и клауза - чл.18, според която при прекратяване на договора без съответната страна да е спазила срока на договореното в чл.17, ал.1 предизвестие, неизправната страна да дължи неустойка в размер на 50 % от произведението на договореното прогнозно средномесечно количество ел. енергия за съответния обект по цената от последно издадената от доставчика и координатор фактура - за неспазения срок на предизвестие.

С оглед така установената фактическа обстановка и разгледаните мотиви на обжалваното решение е налице отклонение на въззивния състав от изложените разрешения на ВКС при обосноваване на цялостната основателност на претенцията. Този извод се налага, поради това, че в случая, съдът противно на цитираните от него правила за тълкуване на волята, съобразно чл.20 ЗЗД е посочил, че отправеното писмо от 05.10.21г. няма характер на предизвестие за прекратяване на договора, въпреки изричното изявление на страната, че счита писмото за такова предизвестие. Или, съставът не е съобразил указаното в цитираната норма при излагане на решаващите си изводи по тълкуване уговорките между страните. Тълкуването на текста не изисква усилия, тъй като изявлението нито е двусмислено, нито е неясно. В първата си част то съдържа предложение / съобразно уговореното в чл.16 от договора/ за повишаване на цената на доставяната ел. енергия и предложение за прекратяване договора по взаимно съгласие. Във втората част, обаче, изрично се посочва, че при непостигане на съгласие, писмото следва да се третира като изявление за прекратяване на договора, считано от 01.11.21г., при очертани последици от това прекратяване, а именно- задължението за търсене на нов доставчик, с оглед спецификата на отношенията и регулирането им нормативно. Заявено е също така изрично, че ако не бъде осигурен друг доставчик, то служебно ще бъдат прехвърлени услугите на доставчик от последна инстанция. Т.е. недвусмислено е установена липса на воля за продължаване на obligatorната връзка, ако не бъдат приети новите условия. В тази насока правно и фактически необосновано е разбирането на състава, че така изрично заявеното волеизявление е целяло други правни последици, а не прекратяване на договора / съдът не е споменал какви са тези целени последици/. Също с нищо неподкрепен е и изводът, че с това волеизявление е даден срок за предизвестие, считано от 01.11.21г., от която дата следвало да се търси нов доставчик. Тук не се прави разлика между даден срок за приемане на предложението и съдържанието на волеизявлението, като дори страните не са твърждали, че такова тълкуване е възможно. Приетото и за това, че изрично заявеното волеизявление, с което ответникът е прекратил obligatorната връзка при непостигнато съгласие за увеличение на цената, можело да бъде оттеглено, като в резултат на това може отново да бъде насочено същото волеизявление, но вече при спазване срока на предизвестие не почива на правни съображения, още повече че въобще необсъдено в този контекст е и приемането и съгласието от страна на ищеца за прекратяване на договорната връзка и предприетите действия по реализиране на правните последици от това прекратяване.

Допълнително въведените доводи относно момента, до който е могло да бъде предприето оттегляне на изявлението за прекратяване на договора, също са правно необосновани. Цитираните от състава решения на ВКС е № 102/08.08.2019 г. по т. д. № 2053/2018 г. на II т. о. и решение № 7/14.03.2018 г. по т. д. № 926/2017 г. на I т. о., според които предизвестие по чл.125, ал.2 ТЗ за прекратяване участието на съдружник в ООД може да бъде оттеглено от съдружника, ако оттеглянето е направено преди изтичане на срока на предизвестие са неотнормирани към случая, като постановени при различни по своята правна природа отношения, с различно уреждане на правната материя и различни правно релевантни факти, обосноваващи правата на съдружника в ООД.

Изявлението на ответника от 08.10.2021 г. за оттегляне на предизвестие за прекратяване на договора е отправено след получаване и във връзка с изричното съгласие на контрагента, поради което и на основание чл.13,ал.2 ЗЗД, следва да се счита последващо на настъпилите вече правни последици. В тази връзка са и фактически предприетите действия от ищеца, с оглед отправеното до него предупреждение за осъществяване смяната на ответника като доставчик, като са съобразени и специфичните изисквания относно сроковете по ПТЕЕ. Или тези правни последици обосновават извод, че е налице предвидената в договора форма на неизпълнение, с която страните са обвързали правото на неустойка по чл.18 от договора - неспазен срок на предизвестие изискуемо от чл.17, б. “ж“ от договора.

Правно необосновано е и разбирането на състава за това, че след като в срока на предизвестие, ищецът е поел инициативата и е отправил искане за смяна на доставчика, в разрез с чл.26 от договора, той сам се е поставил в положение на невъзможност да продължи действието на договора до изтичане на предизвестие по чл.17, б. “ж“ на 01.12.2021 г. Действията на ищеца по смяна на доставчика са квалифицирани от въззивния съд като недаване на съдействие от длъжника за надлежно изпълнение на договора и с оглед на това е направен извод, че дори ответникът да не е спазил срока на предизвестие, поведението на ищеца попада в хипотезата на чл.95 ЗЗД. Това разбиране е в противоречие с установените факти по спора, които не са съобразени. За да изпадне в забава кредиторът, той следва да предприеме действия, с които да се постави в положение на неприемане на дължимата престация, респективно да не окаже необходимото съдействие, без което длъжникът не може да осъществи изпълнението. В разглеждания случай данни за такова поведение на ищеца по спора напълно липсват. Страните са предвидили начини за прекратяване на договорната връзка, когато тя се окаже неудовлетворителна за тях. Така ответникът по спора е отправил недвусмислено предизвестие, с което изрично е заявил, че не желае продължаване на връзката и до 10 число на месеца съконтрагента му трябва да потърси нов доставчик, съобразно изискванията за срок, указан в чл.103 ПТЕЕ. При тези факти, именно поради недвусмисленото посочване, че ако не бъде предприето действие по сключване на нов договор, ищецът ще бъде прехвърлен към доставчик от последна инстанция, а не поради негово желание, са предприети действията по смяна на доставчика. Отказвайки да обсъди тези факти / изрично записано като мотив, че тази неотложност на смяната както и търпението вреди от това не били предмет на спора/, съдът е възприел неправилно установената фактическа обстановка, като е направил изводите си въз основа на предположения, а не на доказаните отношения между страните.

Правно необосновано е и разбирането на ответника по спора поддържащ, че договорът не може да бъде прекратен, тъй като трето лице – а именно мрежовият оператор, който отчита количествата енергия, следва да даде съгласие, а купувачът по сделката, след това да предприеме необходимите действия по смяна на доставчика. Доводите са неотнормирани към фактите, водещи до основателност на иска. ПТТЕ определя, че сделките по продажба на ел. енергия се сключват с двустранни договори, уреждащи отношенията между доставчика на ел. енергия и нейния потребител. Възможността за смяна на доставчик също уредена, като са определени и конкретни срокове за това и начална дата/ първо число на календарния месец/, от която тази смяна може да бъде осъществена /чл.103 и сл. ПТЕЕ/. В случая дори е изяснено по спора, че с оглед предприетите действия към края на м. 10. мрежовия оператор е дал съгласие за промяна на доставчика. Всичките тези обстоятелства, изведени от задължителната нормативна регулация на отношенията, свързани с продажба на ел. енергия не отменя, нито заменя договореното между страните в сключените въз основа на правилата на ПТЕЕ договори. Така предвидената по договора неустойка не се извежда от задължението, преди разрешението на мрежовия оператор, старият доставчик да продължи доставката на ел. енергия, а зависи изцяло от поведението

на страните, като предприети действия по прекратяване на двустранния договор между тях, т.е. отговорността следва да бъде реализирана, когато съобразно нормативната база са уредени правила, по които следва да се осъществява самото прекратяване на договора, респективно преминаването към друг доставчик. Или довода за това, че прекратяването на доставките може да се реализира от момента на одобряване от страна на мрежовия оператор, не рефлектира върху задълженията на страните да изпълняват договореното при прекратяване на obligatorната връзка между тях.

С оглед изложеното се налага извод, че отправеното на 05.10.21г. волеизявление от доставчика на ел. енергия за прекратяване на obligatorното правоотношение между страните, считано от 01.11.21г. е произвело своите правни последици, било е прието и е зачетено като прекратяващо тази договорна връзка, не само с оглед съответствието му с договореното между страните, но и по отношение на последвали действия на едната и на другата страна – ищецът е предприел незабавни действия с оглед сроковете за търсене на нов доставчик, а ответникът е продължил да счита за невъзможно продължаването на договора, като с второто си писмо, което същият твърди да е такова по оттегляне на предложението, всъщност то не се променя – договорната връзка с второто писмо не е продължена, нито са предложени други преговори по отношение на такова продължаване, просто е сменена датата, от която договорът ще се прекрати. Както бе посочено вече, съобразно чл.13, ал.2 ЗЗД изявлението за прекратяване на договора, след неговото приемане е неоттегляемо, поради което и същото е произвело целеното с него действие.

От изложеното следва, че уговорената в чл.18 хипотеза, според която при прекратяване на договора, без съответната страна да е спазила срока на договореното в чл.17, ал.1 предизвестие, неизправната страна дължи неустойка в случая е налице, поради което и предявения иск е доказан по основание.

Страните са спорили по размера на неустойката във връзка с неговото изчисляване. По делото са изслушани две заключения на вещото лице – в първия вариант прогнозните количества като компонент на математическото изчисление е съобразен с приложение № 1 към договора, а по втория вариант е изчислено – №1 - при съобразяване на приложение № 2, заедно с всички компоненти по фактурата, но без ДДС и №2 - при изключване на всички компоненти на стойността на фактурата извън доставената ел. енергия.

Начинът на определяне на размера на неустойката, съобразно чл.18 от договора е ясен и недвусмислен. Страните са договорили, че размерът се определя като 50% от производението на договореното прогнозно количество енергия за съответния обект по цената на последно издадената фактура от продавача съобразно чл.11 от договора. Изричният бланкет към чл.11 определя и съобразимите изчерпателно изброени компоненти, определящи цената по такава фактура, а именно – количество доставена и измерена активна ел. енергия, дължимите суми за мрежови услуги по цени, определени от КЕВР за съответния период, както и всички други нормативно определени или утвърдени от КЕВР добавки, вкл. и ДДС. В тази насока непочиващо на данните по делото е разбирането на ответника за изключване на определени компоненти, тъй като неустойката е обвързана с договорен бланкет към чл.11, който определя съдържанието на фактурата, а липсва уговорка изключваща компонентите ѝ. Среднопрогнозното месечно количество е определено в приложение № 2, като то съответства на компонента, включен в определяне стойността на неустойката. Или, като съобразим следва да се приеме вариант №1 към второто заключение на вещото лице, който определя стойността на неустойката в размер на 33437.22лв., като вещото лице изрично е посочила, че не е включило ДДС, което е компонент на фактурата съобразно чл.11 от договора. При съобразяването му сумата надхвърля заявената от ищеца претенция, поради което искът следва да бъде уважен така както е заявен, а именно за сумата 35 377.03лв.

С оглед изложеното обжалваното решение като неправилно следва да бъде отменено, а по същество разгледания иск уважен, като се присъди договорената неустойка в размер на 35377.03лв.

24. По аргумент за по-силното основание съдът, разглеждащ пряк иск за заплащане на застрахователно обезщетение по договор за задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите, следва да квалифицира релевираното от застрахователя в отговора на исковата молба оспорване за изключителен принос на пострадалия за настъпване на твърдения вредоносен резултат и като предявено под евентуалност материалноправно възражение за съпричиняване на вредоносните последици от противоправното поведение на пострадалия при настъпване на ПТП, поради което в решението е длъжен да се произнесе относно неговата основателност.

чл. 432, ал. 1 КЗ, вр.

чл. 45, ал. 1 ЗЗД

Решение № 193 от 20.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 422/2024 г., II т. о., докладчик съдията Красимир Машев

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на ЗК „Лев Инс“ АД срещу решение № 1280/03.11.2023 г., постановено по в. гр. д. № 1139/2023 г. по описа на ОС-Варна, V с-в, с което след частична отмяна на решение № 843/14.03.2023 г., постановено по гр. д. № 11570/2021 г. по описа на РС-Варна, частично е уважен предявеният от Д. С. М. срещу ЗК „Лев Инс“ АД осъдителен иск с правно основание чл. 432, ал. 1 КЗ, във вр. с чл. 45, ал. 1 ЗЗД за заплащане на сумата от 20000 лв., представляваща заместващо обезщетение за причинените му неимуществени вреди, изразяващи се в претърпени болки и страдания вследствие на настъпило на 11.12.2019 г. ПТП, ведно със законната лихва върху главното парично притезание от 23.04.2021 г. до окончателното му заплащане. Като необжалвано въззивното решение е влязло в сила в частта, в която този иск е отхвърлен над присъдената сума от 20000 лв. до пълния му предявен размер от 24500 лв., както и в частта, в която е отхвърлен предявеният иск за заплащане на компенсаторно обезщетение за заплащане на сумата от 1250лв. - разноски за възстановяване на причинените на л. а. „Мицубиши“ повреди.

Касаторът поддържа, че въззивното решение е незаконосъобразно - поради неговата необоснованост – от една страна, от събраните по делото доказателства се установявало, че единствено противоправното поведение на пострадалия е причина за настъпване на вредоносните последици, а от друга, при определяне на размера на заместващото обезщетение съобразно критериите за справедливост, установени в нормата на чл. 52 ЗЗД, решаващият съд не е съобразил в достатъчна степен невисокия интензитет на претърпените неимуществени вреди – с оглед на морфологичния характер на травмата, периода и степента на възстановяване, респ. съобразно формираната по сходни казуси съдебна практика. Счита, че, като не е разгледан своевременно релевирания от ответника правен довод за съпричиняване на вредоносния резултат от противоправното поведение на пострадалия (непропускане на кръстовище на движещия се автомобил с предимство – нарушение на диспозициите, уредени в правните норми на чл. 37, ал. 3 ЗДвП и чл. 50, ал. 1 ЗДвП, вследствие на което ищецът е допринесъл в единния съвкупен съпричинителен процес за настъпване на процесното ПТП), въззивният съд е допуснал съществено нарушение на съдопроизводствените правила.

В подадения писмен отговор на касационната жалба ответникът по нея оспорва основателността на касационната жалба, като поддържа правно становище, че въззивният съд е обсъдил всички доказателства по делото, вследствие на което е достигнал до правилни фактически и правни изводи. Съобразно процесуалноправния въпрос, по който е допуснато въззивното решение до касационно обжалване, в проведеното пред ВКС о. с. з. неговият процесуален представител поддържа, че макар и в отговора на исковата молба застрахователното дружество да е било навело определени фактически твърдения за принос на пострадалия за настъпване на вредоносния резултат, те не следвало да бъдат квалифицирани като правонамаляващо материалноправно възражение за съпричиняване на вредоносните последици, а следвало да се възприемат като намерение за опровергаване на уредената в чл. 45, ал. 2 ЗЗД оборима презумпция за вина на водача на процесното МПС, чиято деликтна отговорност е била обезпечена през релевантния период чрез договор за задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, след преценка на събраните по делото доказателствени средства и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК приема следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че не е спорен между страните фактът, че през релевантния период ответното застрахователно дружество е обезпечавало по договор за задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите деликтната отговорност на водача на л. а. „Нисан Микра”, като спорът пред окръжния съд се съсредоточава върху обстоятелството дали е настъпило увреждане, причинено от виновно и противоправно деяние на застрахования, респ. настъпило ли е застрахователно събитие, от което се поражда гаранционно-обезпечителната отговорност на застрахователя за обезщетяване на претърпените от ищеца вреди.

Анализирайки приетите от първоинстанционния и въззивния съд три САТЕ, изготвени въз основа на събраните по делото доказателства, окръжният съд е възприел фактическите изводи, до които е достигнала допуснатата и приета от него повторна разширена САТЕ, като е приел, че формираните от нея фактически съждения са обосновани както с научни методи, така и със задълбочен анализ и детайлното изследване на всички налични доказателства, вкл. тези за пътното платно, деформациите по автомобилите, наличните следи от останки и гуми. Въз основа на това заключение съдът е обосновал своите фактически изводи относно действителния механизъм (динамика) на процесното ПТП: л. а. „Нисан Микра” се е движел в [населено място], по [улица]в посока към [улица]в лява пътна лента със скорост около 58,81 км/ч, а едновременно с това от вход/изхода на МБАЛ „Св.А.” излиза и се насочва почти перпендикулярно от дясно на ляво към булеварда л. а. „Мицубиши” със скорост 2,13 км/ч, като съприкосновението между тях настъпва в лява пътна лента, около 0,60 м. до 2,42 м. вдясно от ляв ръб на пътното платно. Траекториите на движение на двата автомобила в момента на удара са били приблизително перпендикулярни, като л. а. „Нисан Микра” се е движел около средата на лява пътна лента, а л. а. „Мицубиши” отдясно наляво, и за първия автомобил ударът е бил челен, централен по цялата ширина на купето, а за втория - страничен в зона, обхващаща целия преден ляв калник, предно ляво колело, предна лява колонка и предна част на предна лява врата. Към момента на настъпване на процесното ПТП пътната настилка е била суха. Липсват данни, че водачите на двете МПС не са имали взаимна видимост, т.е. към момента, в който л. а. „Мицубиши” е навлизал в лява пътна лента, водачът на л. а. „Нисан” е имал пряка видимост, но не е предприел спиране или намаляване на скоростта си, вкл. и непосредствено преди удара. Съобразно дължината на опасната зона за спиране на л. а. „Нисан”, която е изчислена на 34,02 м., водачът на този автомобил е имал възможност да предотврати ПТП чрез аварийно спиране, като л. а. „Мицубиши” не е попадал в обсега на дължините на опасните зони на спиране на л. а. „Нисан” към момента, в който л. а. „Мицубиши” става опасност за движението (както във варианта към момента

на навлизане върху дясна пътна лента на булеварда, така и във варианта при навлизане върху лявата пътна лента). За да се предотврати ПТП, то скоростта на л. а. „Нисан” е следвало да бъде доста по-ниска от 50 км/ч, като времето е било достатъчно, за да се приведе л. а. „Нисан” в спиращен режим, както в случая липсва.

Съобразявайки тези факти, въззивният съд е приел за установено, че ищецът, излизайки от подхода към МБАЛ „Св.А.” и пресичайки [улица], е допуснал нарушение на правилата за движение, предписани в нормите на чл. 37, ал. 3 ЗДвП и чл. 50, ал. 1 ЗДвП, като е отнел предимството на движещия се по булеварда лек автомобил. Независимо от това обаче окръжният съд е съобразил, че водачът, който се е движил по път с предимство, е следвало да вземе мерки за предотвратяване на произшествие, когато участник в движението по път без предимство премине стоп-линията, без очевидно намерение да зачете предимството. Движението по път с предимство не освобождавал водача от задължението да наблюдава пътната обстановка, да съобразява скоростта си на движение с всички изисквания по чл. 20, ал. 2 ЗДвП, и в случай на отнето предимство да реагира по начин, който да му позволи да предотврати произшествието. При пряка видимост задължение на водача е било да съобрази навлизането на л. а. „Мицубиши” както върху дясна пътна лента на булеварда, така и впоследствие в лявата пътна лента, и да предприеме навременни действия по спиране при възникналата опасност. Въз основа на приетата от въззивния съд САТЕ е формиран фактически извод, че л. а. „Мицубиши” не е попадал в обсега на дължината на опасната зона на спиране на л. а. „Нисан”, като неговият водач е имал възможност да предотврати ПТП чрез аварийно спиране. Скоростта на движение на л. а. „Нисан” (58,81 км/ч) е надвишавала разрешената, което е доказателство, че неговият водач не е съобразил скоростта си с характера и интензивността на движението, за да е в състояние да спре пред всяко предвидимо препятствие – нещо повече, процесното ПТП е било предотвратимо при по-ниска скорост от 50 км/ч. При така приетите за установени правнорелевантни факти окръжният съд е обосновал правния извод, че водачът на л. а. „Нисан” е нарушил нормата на чл. 20, ал. 2 ЗДвП, поради което вследствие на неговото виновно противоправно поведение е настъпило процесното ПТП. Въззивният съд е достигнал до правното съждение, че действията на пострадалия, който противонормено е отнел предимството на виновния водач, биха могли да обосноват съпричиняване на вредоносния резултат, но не е разгледал тези обстоятелства, тъй като не е било релевирано в преклузивния срок възражение за съпричиняване на вредоносните последици.

След като е приел за установени всички правопораждащи спорното материално право юридически факти, окръжният съд е определил съобразно критериите, уредени в чл. 52 ЗЗД, дължимото заместващо обезщетение в размер на сумата от 20000 лв., като е съобразил степента на болките и страданията, свързани с удара от автомобила и характера на получените телесни увреждания; продължителността на възстановителния период (съобразно болничните листа тя е около 3 месеца); обстоятелството, че не е налице пълно функционално възстановяване на крайника предвид ограничението в странично отвеждане, както и съпътстващите го в бъдеще неприятни усещания, свързани с разтягане на нервите.

С определение № 1527/05.06.2024 по т. д. № 422/2024 г. на ВКС, II т. о. е допуснато касационно обжалване на решението на ОС-Варна при специалната процесуална предпоставка, уредена в чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК, по процесуалноправния въпрос: „Следва ли по аргумент за по-силното основание съдът, разглеждащ пряк иск за заплащане на застрахователно обезщетение по договор за задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите, да квалифицира релевираното от застрахователя в отговора на исковата молба оспорване за изключителен принос на пострадалия за настъпване на твърдения вредоносен резултат като предявено под евентуалност материалноправно възражение за съпричиняване на вредоносните последици от

противоправното поведение на пострадалия при настъпване на ПТП, вследствие на което да се произнесе относно неговата основателност?”.

За да даде отговор на поставения правен въпрос настоящият състав на ВКС съобрази следното:

Един от способите на формалната логика за разкриване както на действителната воля на законодателя, така и на взаимовръзките между фактите и явленията в обективната действителност представлява аргументът за по-силното основание (*argumentum a fortiori*). При него се прилагат следните правила на логическото мислене: 1) който може да осъществи по-голямото, той има правото да извърши по-малкото и 2) този, който няма право да осъществи по-малкото, не може да извърши по-голямото. В този смисъл, когато делинквентът или правният субект, който отговоря за причинения от него вредоносен резултат, вкл. и застрахователят, обезпечил през съответния период на застрахователно покритие неговата гражданска отговорност, в исковия процес своевременно релевира правен довод за изключителен принос на пострадалия за настъпване на твърдените вредоносни последици, следва да се приеме, че той имплицитно – по аргумент от по-силното основание, е упражнил и по-слабото по интензитет защитно процесуално средство, като е предявил под евентуалност правонамаляващо материалноправно възражение за съпричиняване на вредоносните последици от противоправното поведение на пострадалия.

Съобразно тези правни съждения настоящият съдебен състав дава следния отговор на поставения процесуалноправен въпрос, по който е допуснато касационно обжалване на въззивното решение:

По аргумент за по-силното основание съдът, разглеждащ пряк иск за заплащане на застрахователно обезщетение по договор за задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите, следва да квалифицира релевираното от застрахователя в отговора на исковата молба оспорване за изключителен принос на пострадалия за настъпване на твърдения вредоносен резултат и като предявено под евентуалност материалноправно възражение за съпричиняване на вредоносните последици от противоправното поведение на пострадалия при настъпване на ПТП, поради което в решението е длъжен да се произнесе относно неговата основателност.

Страните следва да индивидуализират предявените от тях спорни материални права (в исковата молба, в насрещен иск, в инцидентен установителен иск или в материалноправно възражение, упражнено като насрещно отбранително процесуално средство) чрез навеждане на фактически твърдения, от които тези субективни права произтичат, както и да посочат вида и търсената от тях съдебна защита (арг. чл. 6, ал. 2 ГПК, уреждащ диспозитивното начало в българския граждански процес). Те не са длъжни юридически да квалифицират правния спор, а това процесуално задължение принадлежи на съда – той трябва да подведе юридическите факти, на които страните основават предявените материални права, под диспозицията на приложимата материалноправна норма, за да реши законосъобразно със сила на пресъдено нещо правния спор, с който е сезиран. Нормативно регламентирано е неговото процесуално задължение в доклада по делото – арг. чл. 146, ал. 1, т. 2 ГПК, да посочи на страните правната квалификация на предявените за защита чрез иск или материалноправно възражение субективни материални права.

Следователно, не ответникът, а съдът е длъжен юридически да квалифицира наведените от застрахователя материалноправни възражения за противоправност на поведението на пострадалия. Съпричиняването на вредоносните последици като правна категория само по себе си не представлява факт от обективната действителност, а правна квалификация на заявени от ответната страна фактически твърдения за принос на ищеца за настъпване на вредоносния резултат, които обосновават намаляването на претендираното застрахователно обезщетение. Поради тези правни доводи, дори и ответникът да е твърдял, че изключителен принос за причиняване на твърдените в исковата молба вреди

представлява противоправното поведение на ищеца, съобразно дадения правен отговор на поставения процесуалноправен въпрос, по който въззивното решение е допуснато до касационно обжалване, съдилищата по фактите е следвало да приемат, че релевираните от застрахователя фактически доводи за изключителен принос на пострадалия за настъпване на вредоносния резултат иманентно включва в себе си и своевременно предявеното правонамаляващо материалноправно възражение за съпричиняване на вредоносните последици.

В подадения в срока по чл. 131, ал. 1 ГПК писмен отговор на исковата молба ответникът е заявил, че изключителен принос („вина“) за настъпване на процесното ПТП има пострадалият, тъй като той като водач на лек автомобил, пресичащ кръстовището, е отнел предимството на правомерно движещия се втори лек автомобил, вследствие на което е настъпил ударът между двете МПС. Навел е фактическо твърдение, че ищецът, който е следвало правилно да прецени пътната обстановка, е бил длъжен да осигури предимство на движещите се по булеварда автомобили, без да застрашава останалите участници в движението. Обстоятелството, че ответното застрахователно дружество е посочило, че вина за настъпилото ПТП носи ищецът, не обосновава съждението на касатора, че този правен довод е свързан изключително с опровергаване на уредената в чл. 45, ал. 2 ЗЗД оборима презумпция за вина – при доказаност на всички юридически факти от обективно естество, при проявлението на които би възникнала деликтната отговорност (противоправно поведение, вредоносен резултат и причинно-следствена връзка между тях). Напротив, „вината“ не е факт от обективната действителност, а правна квалификация на мярката за дължимо поведение на частноправните субекти при встъпване в отделни облигационни правоотношения, поради което съдът, а не страната, е длъжен да даде съответната правна квалификация на наведените от него фактически твърдения – съобразно техния действителен правен смисъл.

Когато предявеният осъдителен иск за заплащане на претендираното застрахователно обезщетение е изцяло отхвърлен от първоинстанционния съд поради недоказаност на възникването на правопораждащите спорното материално право юридически факти (в този случай съдът не е обсъждал релевираните под евентуалност в отговора на исковата молба материалноправни възражения и оспорвания), какъвто е настоящият случай, дори и да не е подаден отговор на въззивната жалба или в него ответникът изрично да не поддържа своевременно въведените в предмета на делото пред първоинстанционния съд материалноправни възражения, вкл. за съпричиняване, при различен правен извод на въззивния съд относно възникването на спорното право той трябва да разгледа заявените в отговора на исковата молба материалноправни възражения.

Като е достигнал до правния извод, че ответникът не е обосновал довод за съпричиняване на вредоносния резултат, вследствие на което не е разгледал това правонамаляващо материалноправно възражение, въззивният съд е допуснал твърдяното в касационната жалба съществено нарушение на съдопроизводствените правила, което е основание за отмяна на въззивното решение.

Касационният съд следва да се произнесе и по останалите касационни основания за неправилност на въззивното решение - поради незаконосъобразно прилагане на материалния закон: 1) относно приетото от окръжния съд виновно противоправно поведение на водача на лекия автомобил, чиято деликтна отговорност е била обезпечена от ответното застрахователно дружество през релевантния период чрез договор за задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и 2) относно размера на дължимото заместващо обезщетение за причинените на ищеца неимуществени вреди при настъпване на процесното застрахователно събитие (ПТП).

Законосъобразен – с оглед на всички установени по делото правнорелевантни факти и причинно-следствени връзки между обстоятелствата и явленията в обективната действителност (вкл. чрез допуснатата и приета от въззивния съд като компетентно

изготвена и неоспорена от страните повторна разширена САТЕ), се явява правният извод на въззивния съд, че водачът на л. а. „Нисан“, чиято деликтна отговорност през релевантния период е била обезпечена от ответното застрахователно дружество чрез договор за задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, е извършил виновно противоправно деяние, което е в пряка причинно-следствена връзка с причиняване на твърдените от ищеца траматични увреждания. Доказано е правнорелевантното обстоятелство, че делинквентът, движейки се по път с предимство, е следвало да вземе мерки за предотвратяване на произшествието, когато друг участник в движението е навлязъл в неговата пътна лента. Водачът на л. а. „Нисан“ е имал пряка видимост, поради което е било налице обективна възможност да съобрази навлизането на л. а. „Мицубиши“ както върху дясна пътна лента на булеварда, така и впоследствие в лявата пътна лента, и да предприеме своевременни действия по спиране при възникналата опасност. Скоростта на движение на л. а. „Нисан“ (58,81 км/ч) е надвишавала разрешената, поради което неговият водач не е съобразил скоростта си с характера и интензивността на движението, за да е в състояние да спре пред всяко предвидимо препятствие – от друга страна, процесното ПТП е било предотвратимо при по-ниска скорост от 50 км/ч.

При така приетите за установени правнорелевантни факти правилно окръжният съд е обосновал правния извод, че водачът на л. а. „Нисан“ е нарушил правната норма, уредена в чл. 20, ал. 2 ЗДвП, поради което вследствие на неговото виновно противоправно поведение е настъпило процесното ПТП. Следователно, дори и пострадалият водач на л. а. „Мицубиши“ (ищецът) да е допринесъл в единния, цялостен съпричинителен процес на фактите и явленията в обективната действителност за настъпване на релевантното застрахователно събитие чрез твърдяното от ответника противоправно поведение, то не би било единствена причина (при изключителен принос) за причиняване на траматичните увреждания на ответника по касационната жалба.

Без изрично да се позовал на задължителните за правосъдните органи тълкувателни разяснения, дадени по т. 11 от ППВС № 4/1968 г., въззивният съд е съобразил дадените в този тълкувателен акт указания за правилното тълкуване и прилагане на правната норма, уредена в чл. 52 ЗЗД (с цитиране на Решение № 25/17.03.2010 г. на ВКС по т. д. № 211/2009 г.), като е изяснил, че при определяне на заместващото обезщетението за причинени неимуществени вреди следва да се вземат предвид обективно съществуващите обстоятелства във всеки конкретен случай - видът, характерът и степента на констатираното увреждане и състоянието на пострадалия; начинът на извършване на увреждането, видът и начинът на провежданото лечение, неговата продължителност; болките и страданията, претърпени, както при причиняване на увреждането, така и при провеждане на лечението през всичките му етапи; отстранени ли са травмите или има остатъчни явления; периодът на загуба на двигателна способност; психическата травма както при причиняване на увреждането, така и впоследствие; възрастта на увредения; налице ли е намалена трудоспособност; икономическата конюнктура в страната към момента на увреждането и установената в тази насока съдебна практика.

От приетата от първоинстанционния съд като компетентно изготвена и неоспорена от страните СМЕ, извършила изследване на приетата по делото медицинска документация, и от показанията на св. С. М. – съпруга на ищеца, се установява, че при настъпване на процесното застрахователно събитие пострадалият е получил следното телесно увреждане: изкълчване на лявата акромио-клавикуларна става, което е обусловило трайно затруднение на движенията на левия горен крайник за около 2 месеца. Непосредствено след травмата в мястото на увредата ищецът е преживял много силни болки, засилващи се при всеки опит за движение, като след обездвижване на крайника (за около 45 дни) болките са намалявали. По време на рехабилитацията те са се усилвали, а с напредване на раздвижването постепенно намалявали. Макар и лечението да е завършено, окончателно е

останала лекостепенна деформация в областта и движенията в лявата раменна става е леко ограничена - странично отвеждане до 160 градуса при норма 180 градуса, като тази остатъчна деформация поражда неприятни усещания: изтръпване на пръстите на лявата ръка поради разтягане на нервите. Ищецът е търпял значителни по интензитет и продължителност болки, като около месец е бил обездвижен с превръзка, през който период се е нуждал от чужда помощ, за да се обслужва – през това време се е чувствал непълноценен, често бил в лошо настроение и потиснат. Провел е няколко курса физиотерапия, но не е получил пълно възстановяване и към момента при натоварване изпитвал болки, изтръпване на ръката.

При така изяснените правнозначими факти и касационният съд приема, че заместващото обезщетение на ищеца за причинените му от противоправното поведение на делинквента неимуществени вреди е в размер на 20000 лв. Това обезщетение представлява парично право, като неговата обезщетителна функция е насочена към получаване на имуществени блага, чрез които да бъде морално удовлетворен пострадалият, като емоционално да бъдат потиснати изживените неблагоприятни последици от причинените му болки и страдания. В този смисъл съобразно общественоеикономическите условия в страната към момента на настъпване на процесното застрахователно събитие – края на 2019 г., и наложените се морални норми в обществото, респ. съобразно съдебната практика справедливият размер за заплащане на заместващо обезщетение при подобни травматични увреждания (изкълчване на лявата акромио-клавикларна става, което е обусловило трайно затруднение на движенията на левия горен крайник за около 2 месеца; при преживени много силни болки непосредствено след травмата в мястото на увредата, засилващи се при всеки опит за движение; при обездвижване на крайника в един относително дълъг период от време - за около 45 дни; при остатъчна лекостепенна деформация в областта и движенията в лявата раменна става, чиято функционалност е леко ограничена - странично отвеждане до 160 градуса при норма 180 градуса, като тази остатъчна деформация поражда неприятни усещания: изтръпване на пръстите на лявата ръка поради разтягане на нервите), на пострадал в работоспособна възраст - на 54 години при настъпване на процесното застрахователно събитие, настоящата съдебна инстанция приема, че заместващото обезщетение за преживените от ищеца болки и страдания вследствие на настъпилото ПТП е в размер на сумата от 20000 лв.

Тъй като въззивният съд незаконосъобразно не се е произнесъл по своевременно релевираното правонамаляващо материалноправно възражение за съпричиняване на вредоносния резултат вследствие на твърдяното противоправно поведение на пострадалия, той е допуснал съществено нарушение на съдопроизводствените правила по смисъла на чл. 281, т. 3, предл. 2 ГПК, които не могат да бъдат отстранени в касационното производство – касационната инстанция не може за пръв път да се произнесе по това материалноправно възражение, поради което на основание чл. 293, ал. 3 ГПК след отмяна на обжалваното решение делото трябва да се върне на въззивния съд – на друг съдебен състав, за разглеждане на наведеното от застрахователното дружество възражение за съпричиняване на вредоносния резултат от твърдяното противоправно поведение на ищеца. Понеже до момента съдилищата по фактите не са изпълнили своите процесуални задължения да дадат указания на страните относно подлежащите на доказване обстоятелства, обуславящи основателността на това материалноправно възражение, кому принадлежи процесуалното задължение да ги установи и необходимостта за ангажиране на съответни доказателства за това, след връщане на делото за ново разглеждане въззивният съд трябва да осъществи тези процесуални действия.

25. Предмет на делото по предявен иск по чл. 439, ал. 1 ГПК, основан на твърдения за погасяване на изпълняваното парично задължение, е спорното материално субективно право, подлежащо на принудително изпълнение, чието

съществуване ищецът отрича поради настъпил след издаване на изпълнителното основание нов факт или факти. При отричани с една искова молба няколко изпълнявани материални права е налице хипотеза на обективно съединяване на искове по чл. 439, ал. 1 ГПК, като размерът на цената на всяка от исковите претенции се определя при спазване нормата на чл. 69 ГПК. Въз основа на така определения предмет на делото и цена на предявените искове се преценява по правилата на чл. 103 ГПК, вр. чл. 104 ГПК родово компетентния да разгледа спора първоинстанционен съд.

чл. 439, ал. 1 ГПК

Решение № 195 от 25.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 1964/2023 г., II т. о., докладчик съдията Зорница Хайдукова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на ищеца Р. А. Д. срещу решение № 746 от 20.06.2023 г. по т.д. № 726/2023 г. по описа на Окръжен съд - Варна, с което е обезсилено на основание чл. 270, ал. 3 ГПК решение № 274 от 31.01.2023 г. по г.д. 4896/2021 г. по описа на РС - Варна, с което е признато за установено, че Р. А. Д. не дължи на ответника „Фронтекс интернешънъл“ ЕАД, сумите, както следва: сумата 24 214,10 лв. - главница по договор за банков кредит от 15.05.2009 г., ведно със законната лихва върху тази сума от датата на сезиране на съда - 26.03.2010 г., до окончателното погасяване на задължението; сумата 1 513,69 лв. - просрочена редовна лихва за времето от 15.05.2009 г. до 12.01.2010 г., сумата 1 019,76 лв. - просрочена наказателна лихва за времето от 15.06.2009 г. до 25.03.2010 г., и разноските по делото, за които суми е издаден изпълнителен лист от 04.05.2010 г. по ч.гр.д. № 4195/2010 г. по описа на Районен съд - Варна, които вземания са прехвърлени на „Фронтекс интернешънъл“ ЕАД, предмет на изпълнение по изп. дело 139/2020 г. по описа на ЧСИ П. И., рег. № 883 в КЧСИ, на основание чл. 439, ал. 1 ГПК, и е постановено делото да бъде изпратено за разглеждане на родово компетентния ОС – Варна.

Касаторът поддържа, че решението е неправилно предвид постановяването му в противоречие на процесуалния закон и утвърдилата се постоянна съдебна практика по приложението му. Изтъква, че са предявени отрицателни установителни искове за установяване недължимост на самостоятелни парични задължения по издадена заповед за изпълнение, като основанийето на всички искове е чл. 439 ГПК, но цената на обективно съединените искове се определя съобразно правилото на чл. 69, ал. 1, т. 1 ГПК и е сумата по всяко от отричаните вземания. Оспорва като необоснован извода на въззивния съд, че еднаквата правна квалификация на исковите може да бъде основание за приемането им за един иск. Поддържа, че въззивният съд е допуснал смесване на понятието цена на иска с определянето на дължимата по делото държавна такса. По тези доводи моли решението да бъде отменено като неправилно.

Ответникът по касация, „Фронтекс интернешънъл“ ЕАД, с писмен отговор излага становище, че касационната жалба е основателна. Моли да му бъдат присъдени разноси по делото.

С определение № 1104 от 29.04.2024 г. по т. дело № 1964/2023 г. ВКС, ТК, състав на Второ отделение, на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК е допуснал касационно обжалване на въззивното решение по въпроса: „Какъв е предметът на делото при предявен иск по чл. 439 ГПК, основан на твърдения за погасяване на изпълняваното парично задължение, как се определя цената на този иск и родово компетентния първоинстанционен съд?“

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, като обсъди релевираните от страните доводи и прецени данните по делото, приема следното:

Въззивният съд с обжалваното решение е приел, че производството по делото е образувано по отрицателен установителен иск с правно основание чл. 439 ГПК, чрез чието предявяване длъжникът е оспорил изпълнението на вземане по влязла в сила заповед за изпълнение поради факти, настъпили след приключване на съдебното дирене в производството, в което е установено вземането. Посочил е, че посредством иска длъжникът по изпълнението се домогва да осуети упражняване на правото на принудително изпълнение. Подчертал е, че предмет на иска са именно фактите, погасяващи правото на принудително изпълнение, а не самото вземане, което е вече стабилизирано и удостоверено от издаденото срещу длъжника изпълнително основание. Счел е, че тъй като относно самото право вече е формирана сила на пресъдено нещо, съдът в производството по чл. 439, ал. 1 ГПК не разглежда материалноправните предпоставки за възникване и съществуване на вземането, респективно съдът не се произнася по съществуването на отделните вземания, удостоверени в изпълнителния титул, а преценява погасено ли е правото на принудително изпълнение. Приел е, че при твърдения за изтекла давност след стабилизиране на изпълнителното основание, доколкото за всички съдебно установени вземания се прилага една и съща давност съгласно чл. 117, ал. 2 ЗЗД, съдът не разглежда поотделно основанията за спиране и прекъсване на давността, а възможността кредиторът да упражнява правото си на принудително изпълнение. Обобщил е, че когато ищецът твърди, че правото на принудително изпълнение е погасено поради новонастъпили, след влизане в сила на основанието, обстоятелства, съдът не се явява сезиран с обективно кумулативно предявени множество искове за отричане на отделните вземания по заповедта за изпълнение, а с един отрицателен установителен иск. В подкрепа на изводите си се е позовал на практиката по определение № 262/09.07.2020 г. по ч.гр.д. 586/2020 г. по описа на ВКС, IV ГО. Посочил е, че тъй като се касае за един иск, имащ за предмет общ правопогасяващ факт, цената на иска е равна на сбора от вземанията по заповедта или в случая на сумата 26 747,55 лева (24 214,10 + 1 513,69 + 1 019,76). Изтъкнал е, че на основание чл. 104, т. 4 ГПК исковете по граждански и търговски дела с цена на иска над 25 000 лева са подсъдни на окръжен съд като първа инстанция, и доколкото цената на предявения иск е над 25 000 лева, районният съд е родово некомпетентен да разгледа спора. Посочил е, че родовата компетентност представлява абсолютна процесуална предпоставка за допустимост на решението, и когато последното е постановено при отсъствието ѝ, се явява недопустимо. По тези мотиви на основание чл. 270, ал. 3 ГПК е обезсилил първоинстанционното решение.

По релевирания правен въпрос настоящият състав на съда споделя служебно известната му съдебна практика по постановени по реда на чл. 290 ГПК съдебни решения на ВКС.

С решение № 50041 от 10.05.2023 г. по т.д. 20/2022 г. по описа на ВКС, ТК, I ГО, е прието, че искът по чл. 439 ГПК е предоставен за защита на длъжника при липса на материалноправни предпоставки на изпълнителния процес и се явява съпътстваща същия процес защита, която е регламентирана в Глава тридесет и девета „Защита срещу изпълнението“ на ГПК. Счетено е, че предмет на отрицателния установителен иск е недължимостта на изпълняемото материално право, основана на факти, настъпили след приключване на съдебното дирене в производството, по което е издадено изпълнителното основание, т. е. недължимост на вземането, предмет на издадения изпълнителен лист, въз основа на който е образувано изпълнителното дело.

С решение № 257 от 30.04.2020 г. по гр.д. 694/2019 г. по описа на ВКС, ГК, III ГО, е посочено, че предявяването на отрицателен установителен иск от длъжника, основан на твърдения че вземането на кредитора е погасено по давност, цели да установи липса (погасяване) на изпълняемото право, подлежащо на принудително изпълнение, поради настъпил след издаване на изпълнителното основание нов факт и като последица -

прекратяване на изпълнителния процес (чл. 433, ал. 1, т. 7 ГПК). Счетено е, че липсата на изпълняемо право отнема материалноправната основа на принудителното изпълнение.

Аналогично е даденото разрешение и с решение № 58 от 20.07.2022 г. по т.д. 309/2021 г. по описа на ВКС, ТК, I ТО, с което е прието, че искът по чл. 439 ГПК е отрицателен установителен, с който се оспорва вземането на взискателя въз основа на обстоятелства, настъпили след приключване на съдебното дирене в производството, в което е постановено решението, което се изпълнява.

Цитираните, постановени по реда на чл. 290 ГПК, решения по дела с предмет искове по чл. 439, ал. 1 ГПК са израз на константната практика на съдилищата, намерила отражение в постановените по реда на чл. 290 от ГПК решение № 58/20.07.2022 г. по т.д. 309/21 г. по описа на ВКС, ТК, I ТО, решение № 5/20.02.2012 г. по гр. д. № 658/2011 г. по описа на ВКС, ГК, III ГО, решение № 77/08.03.2011 г. по гр. д. № 127/2010 г. по описа на ВКС, ГК, IV ГО, решение № 92/23.07.2010 г. по гр. д. 92/2009 г. по описа на ВКС, ГК, IV ГО, с която се приема, че предмет на делото е спорното материално субективно право, претендирано или отричано от ищеца, индивидуализирано от основанието и петитума на иска.

Разрешението е възприето и в утвърдената практиката на ВКС по множество постановени определения в производства по чл. 288 ГПК и чл. 274 ГПК, с които при преценка обжалваемостта на въззивното решение с оглед разпоредбата на чл. 280, ал. 3 ГПК, респективно допустимостта на подадената касационна жалба, е счетено, че е налице хипотеза на разгледани обективно съединени искове по чл. 439 ГПК за установяване несъществуването на всяко отделно отричано вземане, предмет на принудително изпълнение, макар вземанията да са изпълнявани в един общ изпълнителен процес, като цената на иска се определя отделно по всяка от исковите претенции за всяко отричано вземане на основание чл. 69, ал. 1, т. 1 ГПК. В този смисъл са както сочените от касатора определение № 50063 от 20.03.2023 г. по т.д. 716/2022 г. по описа на ВКС, ТК, I ТО, определение № 290 от 22.07.202 г. по ч.гр.д. 1458/2020 г. по описа на ВКС, ГК, IV ГО, определение № 365 от 18.07.2016 г. по ч.гр.д. 2442/2016 г. по описа на ВКС, ГК, IV ГО, и определение № 433 от 18.10.2016 г. по ч.т.д. 1651/2016 г. по описа на ВКС, ТК, I ТО, така и служебно известните на настоящия състав на съда определение № 290 от 22.07.2020 г. по ч.гр.д. 1458/2020 г. по описа на ВКС, ГК, IV ГО, и определение № 276 от 09.02.2024 г. по т.д. 2121/2023 г. по описа на ВКС, ТК, II ТО.

Цитираната практиката на ВКС изцяло се споделя от настоящия състав на съда и на поставения правен въпрос следва да бъде отговорено, че предмет на делото по предявен иск по чл. 439, ал. 1 ГПК, основан на твърдения за погасяване на изпълняваното парично задължение, е спорното материално субективно право, подлежащо на принудително изпълнение, чието съществуване ищецът отрича поради настъпил след издаване на изпълнителното основание нов факт или факти. При отричани с една искова молба няколко изпълнявани материални права е налице хипотеза на обективно съединяване на искове по чл. 439, ал. 1 ГПК, като размерът на цената на всяка от исковите претенции се определя при спазване нормата на чл. 69 ГПК. Въз основа на така определения предмет на делото и цена на предявените искове се преценява по правилата на чл. 103 ГПК, вр. чл. 104 ГПК родово компетентния да разгледа спора първоинстанционен съд.

Следва да бъде добавено, че с цитираното от въззивния съд определение № 262/09.07.2020 г. по ч.гр.д. 586/2020 г. по описа на ВКС, IV ГО, не е дадено различно от гореизведеното разрешение, като съставът на ВКС изрично е посочил, че предмет на отрицателния установителен иск по чл. 439, ал. 1 ГПК е установяване, че правото на взискателя, предмет на принудително изпълнение, не съществува, а останалите мотиви на съдебния акт касаят допустимостта на съединяването на предявените от ищеца искове и изчисляването на дължимата по делото държавна такса.

По основателността на касационната жалба:

Въззивното решение е валидно и допустимо, но неправилно предвид постановяването му в отклонение от цитираната практика на ВКС и дадения отговор на правния въпрос, по който е допуснато касационно обжалване, в който смисъл са и поддържаните с касационната жалба доводи.

При очертания от ищеца предмет на делото – да бъде установено, че Р. А. Д. не дължи на ответника „Фронтекс интернешънъл“ ЕАД сумите, както следва: сумата 24 214,10 лв. - главница по договор за банков кредит от 15.05.2009 г., ведно със законната лихва върху тази сума от датата на сезиране на съда - 26.03.2010 г. до окончателното погасяване на задължението; сумата 1 513,69 лв. - просрочена редовна лихва за времето от 15.05.2009 г. до 12.01.2010 г., сумата 1 019,76 лв. - просрочена наказателна лихва за времето от 15.06.2009 г. до 25.03.2010 г., и разноските по делото, за които суми е издаден изпълнителен лист от 04.05.2010 г. по ч.гр.д. № 4195/2010 г. по описа на Районен съд - Варна, които вземания са прехвърлени на „Фронтекс интернешънъл“ ЕАД, предмет на изпълнение по изп. дело 139/2020 г. по описа на ЧСИ П. И., рег. № 883 в КЧСИ, на основание чл. 439, ал. 1 ГПК поради погасяването им при изтекъл давностен срок, неправилно въззивният съд е приел, че е сезиран с един иск, имащ за предмет общ правопогасяващ факт и че цената на иска е равна на сбора от вземанията по заповедта за изпълнение, или в случая на сумата 26 747,55 лева (24214,10 + 1513,69 + 1019,76).

Предвид дадения отговор на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, при отричани с една искова молба няколко изпълнявани материални права е налице хипотеза на обективно съединяване на искове по чл. 439, ал. 1 ГПК, като цената се определя на основание чл. 69, ал. 1, т. 1 ГПК по всеки иск и е равна на размера на сумата по всяко от отричаните вземания на вискателя. Или в случая е налице обективно съединяване на искове по чл. 439, ал. 1 ГПК с цена от 24 214,10 лева по първия, 1 513,69 лева по втория и 1 019,76 лева по третия иск. Компетентен да се произнесе по обективно съединените искове, предявени пред съда с една искова молба, при спазване правилата на родовата подсъдност, установени с чл. 103 ГПК, вр. чл. 104, т. 4 ГПК, е районният съд, доколкото цената на всеки от исковите е под 25 000 лева.

Като е приел с обжалваното решение обратното - че районният съд е родово некомпетентен, на което основание е обезсилил първоинстанционното решение, въззивния съд е постановил неправилен съдебен акт, който следва да бъде отменен на основание чл. 293, ал. 2 ГПК. Делото следва да бъде върнато на друг състав на въззивния съд за ново произнасяне по подадената въззивна жалба срещу първоинстанционното решение.

26. При релевирано от потребителя възражение за нищожност на договор за банков кредит, по силата на който заеманата сума е деноминирана в чуждестранна валута /швейцарски франкове/ и клаузите, отнасящи се до валутния риск, определят основния предмет на този договор по смисъла на чл. 4, § 2 от Директива 93/13, ако съдът, след прилагане на обективен подход и при извършена служебна проверка, прецени неравноправност на сочените клаузи, той следва да прогласи целия договор за недействителен, в случай че не може да приложи диспозитивна правна норма и с това не излага потребителя на особено неблагоприятни последици.

чл. 422 ГПК

Решение № 50011 от 26.11.2024 г. на ВКС по т. д. № 1060/2022 г., I т. о., докладчик съдията Десислава Добрева

Производство по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Е. Г. А. срещу въззивно решение № 208/17.02.2022 г. по в. гр. д. № 1416/2021 г. на Апелативен съд София, с което са потвърдени решение № 260858/28.10.2020 г. и допълнително решение № 260571/25.01.2021 г. по гр. д. № 1158/2018 г. на Софийски градски съд за установяване на основание чл. 422 ГПК, че касаторът дължи на „Юробанк България“ АД сумата 20 366, 70 швейцарски франка, равняващи се на 23 841, 26 лева /по курс към 22.11.2007 г. - 1,1706 лева за швейцарски франк/ – главница по договор за кредит с цел покупка на недвижим имот № HL 26612/04.10.2007 г., представляваща сбора от главницата, включена в месечните вноски с падеж до 22.06.2017 г., и главницата, която е обявена за предсрочно изискуема, ведно със законната лихва, считано от 26.07.2017 г. до окончателното плащане, сумата 1 238, 95 швейцарски франка, равняващи се на 1 450, 32 лева /по курс към 22.11.2007 г. - 1, 1706 лева за швейцарски франк/ – договорна /възнаградителна/ лихва, включена в месечните анюитетните вноски, за периода от 22.08.2015 г. до 14.06.2017 г., сумата 1 538, 04 швейцарски франка, равняващи се на 1 800, 43 лева - обезщетение за забава по чл. 3, ал. 3 от договора за периода от 22.08.2015 г. до 24.07.2017 г., сумата от 49, 54 швейцарски франка, равняващи се на 57, 99 лева – такса по чл. 4, т. 2 от договора за периода от 22.11.2015 г. до 24.07.2017 г., както и сумата 63, 60 лева – платена нотариална такса.

В касационната жалба се заявява становище относно правилността на изводите във въззивното решение, че клаузите на чл. 6, ал. 2 и чл. 22 са неравноправни и като такива нищожни, тъй като предвиждат връщане на отпуснатия кредит в договорената валута, а именно швейцарски франк, и възлагат валутния риск от промяна на курса швейцарски франк към лев единствено в тежест на кредитополучателя. Въпреки тези мотиви обаче според касатора, въззивният съд неправилно е задължил кредитополучателя да върне заетата сума именно в швейцарски франкове, но по курс на франка към датата на сключване на договора, определен от БНБ, при липса на законова и икономическа логика /швейцарските франкове не могат да бъдат закупени и престирани по техен исторически курс/. Поддържа се тезата, че този извод на съда противоречи на приетото в решение по дело С-212/20 г. на СЕС, в което са очертани ограниченията в правомощията на съда, когато установи неравноправна клауза - той не може да измени съдържанието на клаузите, нито да допълни договора чрез принципи от общ характер. Въпреки това, апелативният съд е определил курс, който не е уговорен от страните – нито в договора съществува клауза, която да препраща към курс на франка, определен от БНБ, нито, че това ще е първоначално уговореният между страните курс. На практика съдът не е освободил потребителя от валутния риск. Отделно, в жалбата се релевира оплакване, че счетените за приложими според въззивния съд последици от неравноправността на договорните клаузи на чл. 6, ал. 2 и чл. 22 не са били изведени в диспозитива на решението и са останали неприложени. Искът не е бил отхвърлен за разликата над стойността на вземането в швейцарски франкове по курс към лева 1, 176 към 22.11.2007 г. до стойността на това вземане в швейцарски франкове по увеличен курс към лева в размер на 1, 6988, по който е заявена претенцията и е платено от ответницата преди завеждане на делото. В решението е установено, че вземането е изцяло погасено на 19.02.2018 г. в швейцарски франкове по актуалния курс на тази валута към датата на плащането и е прието, че постъпилите погашения са от проведено принудително изпълнение, но съдът не е съобразил, че, след като вземането е било събрано в образувания изпълнителен процес още преди подаване на исковата молба, при липса на отхвърлителен диспозитив съдебният изпълнител не ще може да съобрази приетото в мотивите, че плащане следва да бъде извършено по курс към момента на усвояване. Единственият ред за защита на касаторката би бил реституция на недължимо платеното по реда на чл. 422, ал. 3 ГПК, вр. с чл. 245, ал. 3, изр. 2 ГПК, но и той ще се окаже възпрепятстван поради липсата на отхвърлителен диспозитив за частта от

вземането, която е приета за недължима поради неравноправност на част от договорните клаузи.

В касационната жалба е въведено и оплакване относно необоснования извод на въззивната инстанция, че липсва неточно установяване на исковото вземане с приетата по делото експертиза. От състава не са били обсъдени възраженията на ответницата касатор, че в резултат на надплатените валутни разлики неправилното е било отчетено наличието на просрочени вноски. Неправилното процедиране на съда е рефлектирало и в постановеното допълнителното решение, с което е оставена без уважение молбата на Е. А. за допълване на основното решение с отхвърлителен диспозитив за разликата над установените като дължими вземания с единствения мотив, че тя е ответник по делото и съдът се е произнесъл по цялото искане на ищеца. В касационната жалба се заявява и възражение, че съдът е negliжирал възраженията на ответницата, че размерът на главницата и месечните вноски в швейцарски франкове, респективно исковото вземане, не са уговорени между страните в писмена форма, каквато е формата за действителност на договора за кредит - страните не са подписали и по делото не представено приложение I, предвидено в чл. 1, ал. 2 от договора, поради което не става ясно какъв е търговският обменен курс на банката към датата на договора, а това се установява само от счетоводните данни на ищеца.

Наред с изложеното, в касационната жалба се поддържа и оплакване, че решението на въззивния съд в частта относно възражението на ответницата за нищожност на целия договор за кредит е необосновано и в противоречие с практика на СЕС по дела C-126/17 г., C-118/17 г. и C-260/18 г. Съгласно т. 54 от решение по дело C-118/17 г. и т. 44 от решение по дело C-260/18 г. неравноправните клаузи относно валутата на кредита и валутния риск определят основния предмет на договора, поради което след премахването им няма правна възможност за запазване на договора. Съгласно т. 45 и първи диспозитив на решението по дело C-260/18 г. договорът за кредит не може да продължи да се изпълнява след като бъдат премахнати неравноправните клаузи, тъй като това би довело до изменение естеството на основния предмет на договора. В противоречие с тези разрешения въззивният съд е съобразил, че неравноправните клаузи уреждат основния предмет на договора за кредит, но въпреки това е изменил същия, като е постановил, че той следва да бъде изпълнен след премахване на неравноправните клаузи и, от една страна, е установил вземането в швейцарски франкове, чийто размер и приложим курс към лева не са уговорени в договора в писмена форма и не са доказани по делото, а от друга страна, е счел, че това вземане е определимо по курс на БНБ към 22.11.2007 г., за което липсва уговорка в договора. Изводът на съда се явява в противоречие с т. 59 и т. 62 и трети диспозитив на решението по дело C-260/18 г., в които съдът на ЕС е разяснил, че е недопустимо запълването на празноти в договора, образувани поради премахване на съдържащите се в него неравноправни клаузи, само чрез национални разпоредби с общ характер, съгласно които предвидените последици от правната сделка се допълват с последиците, произтичащи от принципа на справедливост, или обичаите и които не са нито диспозитивни разпоредби, нито разпоредби, приложими по съгласие на страните по договора. От касатора се сочи, че в същия смисъл са и решенията по дела C-212/20 г., C-482/13 г., C-484/13 г., C-485/13 г., C-487/13 г. и C-618/10 г., както и решение C-26/13 г. В България няма нормативен акт, който да предвижда замяната на неравноправна клауза, с която е уговорено кредит да се връща в чуждестранна валута с прехвърляне на валутния риск върху потребителя, със законово правило, че връщането на кредита се дължи в чуждестранна валута по курс на БНБ към деня на отпускане на кредита. При липсата на такава разпоредба съгласно приетото в решение по дело C-118/17 г. и решение по дело C-260/18 г. националният съд не може да запази действието на договора чрез замяна на неравноправните клаузи с диспозитивна разпоредба от вътрешното право. Поради изложеното след премахване на неравноправните клаузи процесният договор за кредит не може да бъде изпълнен, което води до неговата нищожност в цялост и до неоснователност

на предявените искове в швейцарски франкове. Според А. е невярно становището на съда, че тя като потребител няма да върне нищо при положение, че по делото е установено плащане по кредита преди завеждане на исковата молба в размер на 71 542, 91 лв., включително лихви, такси и валутни разлики, при усвоена по кредита сума в размер на 60 000 лева. Чрез процесуалния си представител жалбоподателят заявява, че в случай на уважено възражение за нищожност на целия договор за кредит и отхвърляне на целия иск, решението ще породи основание за реституция единствено на част от сумите, платени въз основа на неравноправните клаузи, и легитимният интерес на търговеца няма да бъде увреден по никакъв начин. Като неправилни са окачествени и изводите на съда, че постъпилите погашения са от проведено принудително изпълнение, тъй като по делото не е установено вземането на банката да е удовлетворено чрез осъществяване на принудително събиране на суми по издадения въз основа на разпореждането за незабавно изпълнение изпълнителен лист. Изпращането и получаването на покана за доброволно изпълнение според жалбоподателя не доказва релевантния факт, че сумите са събрани принудително, и не изключва доброволното им плащане.

От ответника по касация „Юробанк България“ АД е подаден отговор, с който се оспорва основателността на касационната жалба. Оспорва се твърдението, че произнасянето на въззивния съд влиза в противоречие с актове на СЕС, в които никога не са били давани общовалидни предписания, които да са автоматично приложими по висящите дела пред националните юрисдикции. Отделно от това се заявява становище, че настоящият случай не е аналогичен на поставените пред СЕС въпроси по цитираните от касатора дела. Твърди се, че въззивното решение е правилно и постановено в съответствие с формирана практика на ВКС по въпроса за кредитите, предоставяни в швейцарски франкове. Претендира се присъждане на разноски.

В открито съдебно заседание страните поддържат направените в касационната жалба, респективно в отговора на касационната жалба изявления. Процесуалният представител на касатора заявява, че определението по дело С-117/23 г. налага изменение на утвърдената до момента практика на българските съдилища относно съдбата на договорите за кредит в швейцарски франкове. Мотивите, върху които е изградена досегашната практика, са отречени от СЕС. Първият мотив е, че е нищожна само клаузата на чл. 6, ал. 2, но не и чл. 1, ал. 1. В определението изрично се цитират клаузите на чл. 1, чл. 2 и чл. 6 и се възприема, че те са неясно формулирани, неразбираеми, неравноправни, тъй като прехвърлят валутния риск върху потребителите, поради което няма как договорите да бъдат дължими в швейцарски франкове. Вторият мотив също е отречен, като в определението изрично е посочено, че няма разлика дали договорите са уговорени в швейцарски франкове, или индексирани в швейцарски франкове - и българските договори не могат да се прилагат след премахване на неравноправните клаузи, които уреждат основния им предмет. Третият мотив на българските съдилища да запазят договорите е, че те могат да се прилагат като се премахне частта от неравноправната клауза за погасяване на кредита в уговорената чужда валута по курс към лева към датата на плащане, съответно се плаща по курс на валутата към лева към датата на усвояване. Подобно изпълнение е обективно невъзможно и е в противоречие с обилната практика на СЕС, че националният съд не е оправомощен да изменя неравноправна клауза и да я замества с някакво друго задължение, каквото не е уговорено. Националният съд не може да премахне една част от клаузата, която касае приложимия валутен курс, а да запази друга, при положение, че така изменя съдържанието ѝ. Замяна на клауза е допустима единствено по съгласие на страните в приложение на национална разпоредба. Досегашната национална съдебна практика се позовава на решения на СЕС по унгарски дела, при които клаузата за погасяване на кредита в швейцарски франкове се замества с клауза за погасяване на кредита в национална валута по курс към датата на усвояване, но тази практика е постановена единствено по унгарски дела, тъй като в Унгария е приет закон от 01.01.2015 г., с който

всички кредити в швейцарски франкове са превалутирани в национална валута по курс към датата на усвояването. В България такъв закон няма и поради това досегашната практика на българските съдилища по никакъв начин не освобождава потребителите от неблагоприятните последици на кредитните договори в швейцарски франкове. Ето защо, процесният договор за кредит следва да бъде прогласен за нищожен в цялост, като последица от това ще е пораждането на реституционни претенции и за двете страни в приложение на чл. 34 ЗЗД. Като последица от изложените аргументи процесуалният представител на касатора заявява становище, че доверителката му дължи на банката 60 000 лв. – чистата главница, която е получила фактически, а банката дължи да ѝ върне всичко, което е платено преди датата на обявената предсрочна изискуемост. По делото е установено, че е извършено плащане на 71 000 лв. още преди завеждане на исковата молба. Претендира присъждане на разноски по представен списък. Процесуалният представител на ответната по касация страна заявява становище, че кредитът не е нищожен в неговата цялост, като противното би означавало той да бъде изменен и кредитополучателят да върне само чистата сума по кредита без лихва, каквато уговорка не е била постигана.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на първо търговско отделение, като взе в предвид изложените касационни основания в жалбата, твърденията на страните и провери данните по делото съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, намира следното:

С определение № 500020/29.03.2024 г. при преценено наличие на селективния критерий по чл. 280, ал. 1, т. 2, предл. 2 ГПК е допуснато касационно обжалване на постановеното от Апелативен съд София решение за проверка на съответствието му с разрешенията, дадени от СЕС в решения по дела С-212/20 г., С-260/18 г., С-118/17 г., С-154/15 г., С-307/15 г., С-308/15 г., С-397/11 г., С-472/11 г., както и приетото в определение по дело С-117/23 г. за отговор на въпроса „Как следва да процедира съдът при релевирано от потребителя възражение за нищожност на договор за банков кредит, по силата на който заеманата сума е деноминирана в чуждестранна валута /швейцарски франкове/ и клаузите, отнасящи се до валутния риск, определят основния предмет на този договор по смисъла на чл. 4, § 2 от Директива 93/13? Може ли да запази договора като неутрализира неравноправния характер на тези клаузи, или следва да прогласи целия договор за нищожен?“.

За да се отговори на поставените въпроси, на първо място следва да се прецени дали неуговорена индивидуално клауза, включена в договор за кредит между продавач/доставчик и потребител, съгласно която е предоставена парична сума в чуждестранна валута, която трябва да бъде върната в същата тази валута, независимо от колебанията на курса ѝ спрямо националната или резервна валута, попада в обхвата на член 4, § 2 от Директива 93/13.

В своята значителна по обем практика, формирана по повод отправени от националните съдилища запитвания във връзка с тълкуване на Директива 93/13, приложима към договори за кредит между продавач/доставчик и потребител, деноминирани или индексирани в чуждестранна валута /швейцарски франкове/, съдът на ЕС е разяснил, че клаузите, отнасящи се до валутния риск, следва да бъдат разглеждани като група уговорки, която определя основния предмет на договора, т. е. това са клаузи, определящи основните престации по договора, които сами по себе си го характеризират и описват съотношението цена/качество на доставените стоки или услуги. Обратно клаузите, които имат акцесорен характер спрямо клаузите, определящи самата същност на договорното отношение, не попадат в обхвата на понятието „предмет на договора“. Това тълкуване е обективизирано в решение по съединени дела С-776/19 – С-782/19, т. 56 и 60; решение по дело С-26/13, т. 49; решение по дело С-118/17, т. 48 и т. 52; решение по дело С-186/16, т. 38; решение по дело С-51/17, т. 68; определение по дело С-117/23, т.27 и т. 45 и др.

Член 4, § 2 от Директива 93/13 повелява, че клаузите, които определят основния предмет на договора, не подлежат на преценка от съда относно техния неравноправен характер. Разпоредбата се основава на идеята, че същественото съдържание на договорните отношения (*essentialia negotii*) по принцип не трябва да се засяга от външна намеса, и по-специално от намесата на съда. Условието за ненамеса на съда обаче е тези клаузи да са изразени на ясен и разбираем език. При тълкуване на сочената разпоредба от Директива 93/13 СЕС е подчертавал, че заложеното в нея изискване не може да бъде сведено само до разбираемостта на клаузите от формална и граматическа гледна точка, а то следва да се тълкува разширително, предвид факта, че потребителят е по-слабата страна в договорната връзка /така решение по съединени дела С-229/19 и С-289/19, т. 50; решение по дело С-125/18, т. 50; решение по съединени дела С-776 - С-782/19, т. 63; решение по дело С-186/16, т. 45; решение по дело С-26/13, т. 71 и 72; решение по дело С-348/14, т. 52; определение по дело С-117/23, т. 29, т. 30 и т. 31 и др./. Това означава, че когато става въпрос за клауза, която е част от договор за кредит, деноминиран или индексирен в чуждестранна валута, предвиждаща кредитът да бъде погасяван чрез вноски в същата валута, средният потребител, който е относително осведомен и в разумни граници наблюдателен и съобразителен, трябва да може да установи възможното поскъпване или обезценяване на чуждестранната валута, в която кредитът е бил договорен, и да прецени потенциално значимите икономически последици от подобна клауза върху собственото си финансово състояние. Националният съд, сезиран със спора, следва да отчете всички обстоятелства около сключването на договора за кредит /напр. съдържанието на рекламни материали и обема сведения, предоставените преди сключване на договора - решение по дела С-776/19—С-782/19, т. 66; решение по дело С-186/17, т. 51; решение по дело С-51/17, т. 75/ и да провери дали в разглеждания случай потребителят е бил уведомен за всички обстоятелства, които могат да имат отражение върху обхвата на неговия ангажимент, като му позволят по-специално да изчисли общата цена на своя кредит и да отчете рисковете при драстично обезценяване на законното платежно средство в държавата по своето местожителство или седалище, т.е. реалните измерения на риска, на който се излага през целия срок на договора. Макар средният потребител, който е наблюдателен и съобразителен в разумни граници, по принцип да е в състояние да схване, че обменният курс търпи колебания, които могат да са във възходяща посока, но могат да са и в низходяща такава, той трябва да бъде осведомен от доставчика за икономическия контекст, в който се сключва договора, и който има потенциала да даде отражение върху колебанията на обменните курсове в дългосрочен план, доколкото потребителят не притежава експертната компетентност. Според СЕС не следва да се считат за прозрачни договорни клаузи, които са сключени при наличие на информация, основаната на хипотезата, че курсът на чуждестранната валута спрямо валутата на изплащане /валутата, в която кредитополучателят получава своите доходи/, ще се запази относително стабилна през целия срок на договора /решение по съединени дела С-776 - С-782/19, т. 74/. Потребителят не носи тежестта да докаже ясения и разбираем характер на договорна клауза по смисъла на чл. 4, § 2 от Директивата /решение по обединени дела С-776/19 - С-782/19, т. 89/.

В т. 47 от постановеното по преюдициалното запитване на Апелативен съд София определение по дело С-117/23 г. СЕС разяснява, че, ако установи непрозрачност на клаузите относно валутния риск, които представляват основния предмет на договора, сезираният със спора национален съд следва да прецени дали тези клаузи са неравноправни по смисъла на чл. 3, § 1 от Директива 93/13 и дали, въпреки изискването за добросъвестност, те не създават в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност /в този смисъл и решение по дело С-118/17, т. 49/. Това означава съдът да провери дали, като постъпва добросъвестно и справедливо с потребителя и му предостави цялата относима информация, продавачът/доставчикът може основателно да очаква, че

потребителят ще се съгласи с описаните клаузи, включително при индивидуални преговори, при положение, че валутният риск за продавача/доставчика е ограничен, а рискът за купувача е неограничен. Преценката за добросъвестност на продавача/доставчика следва да отчита неговата експертна компетентност, която му дава възможност да предвиди бъдещи драстични колебания в обменния курс на чуждестранната валута и свързания с това риск, агресивната реклама на предлагания кредитен продукт, заложената по-ниска възнаградителна лихва по типовите договори за кредит и др. Решаващият съд следва да извърши преценката относно неравноправния характер на дадена договорна клауза към момента на сключване на договора, но при отчитане на всички обстоятелства, които са от естество да се отразят на по-нататъшното му изпълнение, тъй като такава клауза може да е носител на неравнопоставеност между страните, проявяваща се едва в хода на изпълнение на договора. В заключение СЕС е идентифицирал клаузите, възлагащи валутния риск върху потребителя, като неравноправни по смисъла на чл. 3, § 1 от Директива 93/13 /така решение по дело C-84/19; решение по дела C-222/19 и C-252/19, т. 93; решение по дело C-186/17, т. 57; решение по обединени дела C-776/19-C782/19, т. 96, 98, 100/.

Разпоредбата на чл. 6, § 1 от Директива 93/13 задължава държавите членки да транспонират в тяхното национално законодателство правилото, че неравноправните договорни клаузи, сключени между потребители и продавачи или доставчици, не са обвързващи за потребителите, т. е. съдът не следва да ги счита приложими /решение по съединени дела C-80/21-C-82/21, т. 58/. В постановените от него актове СЕС посочва, че чл. 6, § 1 от Директивата трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която дава възможност на решаващия съд да допълва договор като измени съдържанието на отделна негова клауза - например премахвайки единствено елементи от нея, които я правят неравноправна /решение по съединени дела C-70/17 и C-179/17, т. 53; решение по дело C-19/20, т. 67; цитираните от касатора решение по съединени дела C-80/21 – C-82/21, т. 59; решение по дело C-212/20, т. 70 и 71, решение по дело C-260/18, т. 62; решение по дело C-118/17, т. 46; решение по съединени дела C-154/15, C-307/15, C-308/15, т. 60 и др./.

Националният съд би могъл да премахне елемент от неравноправна клауза, само ако този елемент представлява договорно задължение, отделно от останалите уговорки, чийто евентуален неравноправен характер може да бъде предмет на индивидуализирана проверка. Конкретно, когато клауза, възлагаща валутния риск в тежест на потребителя, поради неравноправния си характер и обстоятелството, че представлява основен предмет на договора, води до недействителност на договора за кредит, деноминиран или индексирен в чуждестранна валута, в неговата цялост, чл. 6, § 1 от Директивата не допуска този договор да бъде обявен за действителен и съдържанието на произтичащите от неравноправната клауза задължения на потребителя да бъдат адаптирани посредством промяна валутата на договора, или посредством определяне на максимален размер на обменния курс на тази валута /решение по дело C-705/21, т. 41/. В решенията на СЕС е изведено разбирането, че, ако се допусне националният съд да изменя или допълва договорите с цел да неутрализира включените в него неравноправни клаузи, ще се стигне до засягане на предвидената в чл. 7 от Директива 93/13 дългосрочна цел – да се възпрат продавачите или доставчиците да прилагат неравноправни клаузи занапред. Те биха били изкушени да продължат използването на посочените клаузи, ако знаят, че дори и те да бъдат обявени за нищожни, договорът може да бъде изменен/допълнен в нужната степен от националният съд и така да се съхранят интересите им, което е правно нетърпимо /решение по дело C-19/20 т. 69; решение по дело C-212/20, т. 69; решение по дело C-26/13, т. 79; решение по съединени дела C-80/21 – C-82/21, т. 60; определение по дело C-117/23, т. 55/. В своето решение по дело C-520/21, т. 83 СЕС изяснява, че продавачите или доставчиците не могат да заобиколят преследваните с Директивата цели, включително по съображения за запазване стабилността на финансовите пазари, а банковите институции

като доставчици на услуги трябва да организират така дейността си, че тя да е в съответствие с Директивата.

Принципът, прокламиран от Директива 93/13, е, след премахване на неравноправните клаузи, договорът да продължи да се изпълнява, ако това е възможно съгласно нормите на вътрешното право на държавите членки. В случай, че това е невъзможно и неравноправните клаузи съставляват основния предмет на договора, съответно недействителността им влече недействителност на целия договор, съдът, прилагайки обективен критерий, следва да обяви тази недействителност на потребителя, както и нейните последици. Преценката дали договорът може да се изпълнява без съответните неравноправни клаузи представлява обективен анализ, който съдът дължи, независимо от обстоятелството, че потребителят изразява воля договорът да се запази след като се видоизмени /решение по дело C-645/22, т. 31/. Преценката на съда дали договорът е изцяло недействителен също не зависи от искането на потребителя, а е резултат от обективното прилагане на критериите по националното право. Ако установи, че дадена клауза е неравноправна, съдът е длъжен да уведоми страните и да ги покани да обсъдят въпроса при условията на състезателност.

Следва да се има предвид, че защитата, която Директивата предоставя, не е абсолютна. Когато съдът установи неравноправност на дадена клауза, той не е длъжен да откаже приложението ѝ, ако потребителят, след като е бил надлежно информиран за недействителността ѝ или недействителността на целия договор, изрази доброволно и информирано съгласие с въпросната клауза или договор и заяви, че иска да се счита обвързан от нея или от договора без да търси тяхното изменение /решение по дело C-472/11, т. 23, 27 и 35; решение по дело C-260/18, т. 53; решение по съединени дела C-80 - C-82/21, т. 73/. Директива 93/13 не стига чак до превръщане в задължителна на защитната система срещу използването на неравноправни клаузи от продавачите/доставчиците. Ето защо, ако потребителят предпочита да не се позовава на тази защитна система, тя не се прилага.

В случаите, в които потребителят изрази нежелание да се счита обвързан от неравноправните клаузи и съдът установи, че обявяването на тези клаузи за недействителни ще изложи потребителя на особено неблагоприятни последици /конкретно при договорите за кредит, деноминирани или индексирани в чуждестранна валута, явяващият се като последица от недействителността реституционен ефект ще доведе до предсрочна изискуемост на отпуснатата в заем главница/, той /съдът/ може да замени неравноправните клаузи с диспозитивна разпоредба на националното право, или със законова разпоредба, приложима по съгласие на страните, за която се предполага, че има капацитета да възстанови равенството между тях /решение по дело C-260/18, т. 48; решение по дело C-705, т. 42, т. 50, и решение по дело C-472/2020 г./. Сочената разпоредба обаче не следва да е такава с общ характер, съгласно която предвидените последици от недействителността на правната сделка да се допълват с последиците, произтичащи от принципа на справедливостта и обичаите /решение по дело C-260/18, т. 62; решение по дело C-321/20, т. 43/. Обратно, ако не съществува възможност неравноправната клауза да бъде заместена с диспозитивна разпоредба или с такава, приложима по съгласие на страните, националният съд е длъжен да прогласи клаузите, респективно договора за изцяло недействителен. Както беше посочено по-горе, изключване действието на неравноправните клаузи, които налагат плащане на суми, съответно обявяване на целия договор за недействителен, поражда реституционен ефект по отношение на тези суми /решение по обединени дела C-154/15, C-307/15 и C-308/15, т. 54, 58, 60, 62, 63/. Ето защо, при недействителност на договора, липса на изразена воля от потребителя за неговото запазване и липса на диспозитивна норма, която да приложи, съдът, констатирайки недействителността и преди да я прогласи, трябва да вземе всички необходими мерки, за да защити потребителя от особено неблагоприятните последици, като например насърчи

страните да водят преговори при предварително определени от него рамки, така че те да установят действителното равновесие между правата и задълженията си /решение по дело С-269, т. 42; решение по дело С-6/22, т. 61/.

Моментът, от който настъпват последиците на обявената недействителност, зависи изключително от националното право, стига то да има съответствие с правилото, че установяване на недействителността трябва да води до връщане на потребителя в положението, в което той би се намирал, ако обявената за недействителна клауза изобщо не съществуваше. В най-общ план СЕС разяснява, че обявяването на договор за недействителен има реституционен ефект и всяка страна дължи на другата това, което е получила без основание /решение по дело С-472/20, т. 50 и 55; решение по дело С-705/21, т. 39/, т. е. отношенията между страните се разрешават на принципа на неоснователното обогатяване. В този случай при договорите за кредит, деноминиран или индексирани в чуждестранна валута, банката ще има право да иска връщане на даденото по договора, заедно със законната лихва от поканата за връщане /решение по дело С-520/21, т. 84, вкл. т. 64 от заключението на генералния адвокат/, а потребителят ще има право да иска връщане на даденото, което надхвърля предоставената за ползване сума.

Изложеното дотук мотивира настоящия състав на съда да даде следните отговори на поставените правни въпроси : При релевирано от потребителя възражение за нищожност на договор за банков кредит, по силата на който заеманата сума е деноминирана в чуждестранна валута /швейцарски франкове/ и клаузите, отнасящи се до валутния риск, определят основния предмет на този договор по смисъла на чл. 4, § 2 от Директива 93/13, ако съдът, след прилагане на обективен подход и при извършена служебна проверка, прецени неравноправност на сочените клаузи, той следва да прогласи целия договор за недействителен, в случай че не може да приложи диспозитивна правна норма и с това не излага потребителя на особено неблагоприятни последици. Съдът не може, с цел да запази действителността на договора, да неутрализира неравноправния характер на клаузите, определящи основния предмет на договора по смисъла на чл. 4, § 2 от Директива 93/13, като ги адаптира/измени посредством промяна на валутата, в която страните са договаряли предоставянето на заемната сума, или посредством промяна на обменния курс на тази валута към конкретен времеви момент. Съдът може да неутрализира част от клаузите единствено, ако тази именно част може да бъде окачествена като отделна самостоятелна договорка.

С оглед дадените отговори на поставените правни въпроси, касационната инстанция счита, че в обжалваното въззивно решение правилно и в съответствие с формираната до този момент практика на ВКС са идентифицирани като неравноправни клаузите на чл. 6, ал. 2 и чл. 22 от договора за кредит № HL 26612/04.10.2007 г., сключен между страните по делото, които проявяват своя неравноправен характер в хода на изпълнение на договора. Решаващият състав е споделил мотивите на първоинстанционния съд относно липсата на предоставена от банката информация, касаеща икономическите параметри на клаузите, определящи валутния риск и възлагащи този риск изцяло върху потребителя. Възприел е като установено по делото, че кредитодателят не е предоставил на ответницата касатор цялата относима информация, която да ѝ позволи да прецени реалната цена на отпуснатия кредит, а именно, че финансирането е в швейцарски франкове, до което потребителят няма да има реален достъп, но в същото време поема дългосрочно задължение /145 месеца/ при наличие само на формални пояснения от банката, че курсът на чуждестранната валута може да се покачи, и при липса на официални прогнози за този курс, които да са достъпни за потребителя, както и на подробни разяснения за икономическата ситуация, при която този договор се сключва. Наред с това, съставът на апелативния съд е взел предвид и демонстрираното от банката недобросъвестно поведение, илюстрирано с обстоятелството, че тя не е доказала реалната разполагаемост на предоставяния от нея паричен ресурс в чужда валута, рекламираше е предлагания

кредитен продукт като по-изгоден с оглед по-ниския лихвен процент и при внушението, че потребителят може да се довери на стабилността на швейцарския франк, при отсъствие на информация за очакваните прогнози относно реалния и устойчив темп на поскъпване на тази валутата, както и отсъствие на разяснения какви действия може да предприеме потребителят, чиито доходи са в местна валута, за да минимизира поетия от него валутен риск, а в същото време включване в договорите на клауза, която предвижда заплащането на комисионна в случай на превалутиране на предоставения кредит.

Това, което допълнително е необходимо да се прецени, предвид разясненията, дадени от СЕС в определение по дело C-117/23, т. 27 и т. 45 и цитираната в него практика, е обстоятелството, че описаните клаузи на чл. 6, ал. 2 и чл. 22 от договора за кредит имат икономически смисъл единствено съвместно с клаузите на чл. 1 и чл. 2, като заедно с тях определят основния предмет на договора – предоставя се кредит в швейцарски франкове в размер на равностойността на швейцарския франк към националната валута по курс „купува“ за швейцарския франк към лева на банката в деня на усвояване на кредита, което се осъществява чрез превод по блокирана сметка в швейцарски франкове, която сума са превалутира служебно от банката в същия ден, и на кредитополучателя се предоставят заемни средства в размер на 60 000 лв. Последният дължи да погасява кредита на месечни вноски във валутата, в която кредитът е разрешен и усвоен – швейцарски франкове. В случай, че на съответния падеж на погасителна вноска по главницата и/или лихвата кредитополучателят не е осигурил дължимата сума в швейцарски франкове по сметката си, но има средства в лева по свои сметки в банката, погасяването на кредита се извършва с тези средства след служебно изкупуване от банката на дължимите швейцарски франкове по курс „продава“ на банката за швейцарския франк към лева. Кредитополучателят декларира, че е съгласен, че промяната в курс купува/продава на швейцарския франк към българския лев може да има за последица повишаване размера на погасителните вноски, с оглед на което напълно приема да носи за своя сметка валутния риск. Преценката за липса на прозрачност на групата клаузи, отговарящи на определението „основен предмет на договора“ по смисъла на чл. 4, § 2 от Директива 93/13, и оттам за неравноправния им характер води до извод, че целят договор за кредит се явява недействителен, тъй като не може да бъде изпълняван без неравноправните клаузи. Неговата порочност е била заявена от ответницата касатор още в отговора на исковата молба и последователно тази теза е била поддържана в хода на производството, поради което следва да се приеме, че А. ясно е заявила желанието си да се ползва от защитната система, регламентирана в Директива 93/13. Предвид установения по делото с помощта на приетата в хода на първоинстанционното производство съдебно-счетоводна експертиза факт, че преди подаване на заявлението по реда на чл. 417 ГПК, респективно предявяване на иска А. е платила 71 542, 91 лв. /задача № 5, лист 387 от делото на СГС/, т. е. целия размер на главницата от 60 000 лв., то прогласяване недействителността на договора в неговата цялост не би й причинило значителни неблагоприятни последици. Това води до извод, че в настоящото производство съдът не следва да търси приложение на диспозитивни норми, които да заместят неравноправните клаузи. Само за пълнота следва да бъде посочено, че в националното ни законодателство не съществува нормативна разпоредба, която да указва начин за превалутиране на договор за кредит, деноминиран в чуждестранна валута, в случай на констатирана неравноправност на негови клаузи, какъвто закон например е бил приет на 01.01.2015 г. в Унгария. С влизане в сила на закона всички кредити в швейцарски франкове са били превалутирани в националната валута по курс на франка към датата на усвояването. В този смисъл основателни се явяват заявените в открито съдебно заседание изявления на процесуалния представител на касатора относно невъзможността на българските съдилища да приложат описания в решенията на СЕС алгоритъм, с цел съхраняване на договорите за кредит, деноминирани в швейцарски франкове.

При установената недействителност на процесния договор за кредит всяка от страните дължи на другата полученото без основание. А. дължи връщане на предоставената в заем сума от 60 000 лв., което вече е сторила преди завеждане на настоящото дело, а банката дължи връщане на платените над размера от 60 000 лв. суми като недължимо получени. Изложеното мотивира съда да приеме, че предвеният иск с правно основание чл. 422 ГПК се явява изцяло неоснователен, поради което постановеното от Апелативен съд София решение следва да бъде отменено включително в частта за разноските. Тъй като в случая не се налага извършване на нови съдопроизводствени действия или повтаряне на извършените такива от въззивния съд, спорът може да бъде решен по същество от касационната инстанция в приложение на чл. 293, ал. 2, във вр. с ал. 1 ГПК и предявеният иск да бъде изцяло отхвърлен. Издадената по ч. гр. д. № 51 172/2017 г. на СРС заповед за незабавно изпълнение в полза на ищеца „Юробанк България“ АД не подлежи на обезсилване, а касаторът съгласно чл. 245, ал. 3, изр. второ ГПК има право да поиска издаване на обратен изпълнителен лист за платените от него суми въз основа на постановеното разпореждане за незабавно изпълнение в образувания изпълнителен процес /т.13 от ТР № 4/2014 г. по тълк. д. № 4/2013 г. на ОСГТК на ВКС/, които са в размер на 29 608, 36 швейцарски франка и 5 423, 04 лв. Образованото изпълнително производство подлежи на прекратяване на основание чл. 422, ал. 3 ГПК.